

**UNIVERZITA KARLOVA**

**FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD**

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

**Jana Rosenfeldová**

**Evropeizace českých, polských a  
slovenských médií v kontextu tří krizí**

*Disertační práce*

Praha 2024

**Autorka práce: Jana Rosenfeldová**

**Vedoucí práce: PhDr. Lenka Vochocová, Ph.D.**

## **Bibliografický záznam**

ROSENFELDOVÁ, Jana. *Evropeizace českých, polských a slovenských médií v kontextu tří krizí*. Praha, 2024. 179 s. Disertační práce (Ph.D.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí disertační práce PhDr. Lenka Vochocová, PhD.

## **Abstrakt**

Disertační práce se zaměřuje na zjištění úrovně a podoby evropeizace českých, polských a slovenských médií v intenzivních fázích tří krizí – migrační krize, pandemie koronaviru a války na Ukrajině. Teoretickým východiskem práce jsou přitom teorie veřejné sféry, jejíž funkční varianta je v kontextu „evropského komunikačního prostoru“ považována za prostředek, resp. nutnou podmínku k odstranění nejruznějších deficitů Evropské unie, zejména deficitu demokratického. Z různých přístupů ke konceptualizaci tzv. evropské veřejné sféry je pro výzkum v této práci volen přístup evropeizační, jehož perspektivou je evropská veřejná sféra chápána jako síť národních veřejných sfér, které se stále více „evropeizují“, a jenž se při empirických snahách o detekci evropské veřejné sféry opírá o jednotlivá národní média. Paralelní kvantitativní a kvalitativní obsahová analýza příspěvků publikovaných na sociální síti Facebook šesti českými, polskými a slovenskými mainstreamovými médii v počátečních fázích jednotlivých krizí zjišťuje různé úrovně evropeizace napříč krizemi, které reflektují odlišnou úroveň kompetencí, jimiž EU v jednotlivých krizích disponovala. Zároveň ukazuje, že unijním tématům a aktérům se podařilo prosadit i v rámci facebookových agend jednotlivých zpravodajských médií, tedy v prostředí, které se vyznačuje trendem spíše měkčího a méně kvalitního obsahu. Výzkum také odhaluje obdobné vzorce evropeizace uvnitř jednotlivých národních diskurzů a odlišnosti mezi zkoumanými zeměmi. Zdá se tedy, že spíše, než typ média ovlivňuje úroveň a podobu evropeizace specifický národní kontext. Kromě představení konkrétních empirických zjištění jsou v práci také kriticky zhodnoceny v oboru nejčastěji užívané koncepty a jejich operacionalizace, jsou navrženy některé jejich modifikace či rozšíření, jakož i formulovány koncepty nové, a to zejména koncept bulvarizace a změkčování nebo

nacionalizace. Nové a revidované koncepty jsou spolu s těmi původními v závěru práce prezentovány v podobě schématu evropeizace v kontextu krizí.

## **Abstract**

The dissertation focuses on the level and form of Europeanisation of Czech, Polish and Slovak media in the intense phases of three crises – the migration crisis, the coronavirus pandemic and the war in Ukraine. The theoretical starting points of the thesis are the theories of the public sphere. Its functional variant is considered in the context of the „European communication space“ as a means or a necessary condition for eliminating various deficits of the European Union, especially the democratic deficit. Of the various approaches to conceptualizing the European public sphere, the research in this thesis adopts a Europeanization approach, through the lens of which the European public sphere is seen as a network of national public spheres that are increasingly „Europeanized“, and which relies on individual national media in its empirical efforts to detect the European public sphere. A parallel quantitative and qualitative content analysis of the content published on Facebook by six Czech, Polish and Slovak mainstream media outlets in the early stages of each crisis identifies different levels of Europeanisation across crises, reflecting the different levels of competences that the EU possessed in each of them. At the same time, it shows that EU issues and actors have managed to gain a foothold within the Facebook agendas of individual news media, an environment characterised by a trend towards rather softer and lower quality content. The research also reveals similar patterns of Europeanization within each national discourse and differences between the countries studied. Thus, it appears that the specific national context, rather than the type of media, influences the level and form of Europeanization. In addition to presenting specific empirical findings, the thesis also critically evaluates the most commonly used concepts in the field and their operationalizations, proposes some modifications or extensions of these concepts, as well as formulates new ones, in particular the concept of tabloidization and softening or nationalization. The new and revised concepts, together with the original ones, are presented at the end of the thesis in the form of a scheme of Europeanization in the context of crises.

## **Klíčová slova**

evropská veřejná sféra, evropeizace, Evropská unie, demokratický deficit, krize, Facebook, obsahová analýza, smíšený výzkum

## **Keywords**

European public sphere, Europeanisation, European Union, democratic deficit, crisis, Facebook, content analysis, mix-methods research

**Rozsah práce:** 402 972 znaků včetně mezer

## **Prohlášení**

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 15. ledna 2024

Jana Rosenfeldová

Mé upřímné poděkování patří zejména Lence Vochocové, mým třem dětem a všem ostatním, kteří mě při psaní této práce jakýmkoliv způsobem podpořili.

# Obsah

<b>ÚVOD</b>	<b>10</b>
<b>1. DEFICITY EU JAKO IMPULS KE STUDIU KOMUNIKAČNÍCH ASPEKTŮ EVROPSKÉ INTEGRACE</b>	<b>16</b>
1.1 EVROPSKÁ INTEGRACE OD PERMISSIVNÍHO KONSENSU K DEMOKRATICKÉMU DEFICITU	16
1.2 ROLE MÉDIÍ PŘI ŘEŠENÍ DEFICITŮ EVROPSKÉ UNIE – POLITIZACE A EVROPSKÁ VEŘEJNÁ SFÉRA	23
<b>2. POLITIZACE EU</b>	<b>28</b>
2.1 VYMEZENÍ POLITIZACE A AKADEMICKÉ DISKUSE O JEJÍ ROLI V DEMOKRATIZACI EU	28
2.2 EMPIRICKÉ STUDIE POLITIZACE	30
<b>3. EVROPSKÁ VEŘEJNÁ SFÉRA</b>	<b>33</b>
3.1 VEŘEJNÁ SFÉRA JAKO BYTOSTNĚ SPORNÝ KONCEPT A LIMITACE JEJÍ KLASICKÉ KONCEPTUALIZACE V KONTEXTU EU	33
3.2 POTŘEBUJEME EVROPSKOU VEŘEJNOU SFÉRU? A JAK JI DEFINOVAT?	37
3.3 UTOPISTICKÉ PŘEDSTAVY O „SKUTEČNÉ EVS“	40
3.4 NÁRODNÍ MÉDIA JAKO NOSITEL EVROPSKÉ VEŘEJNÉ SFÉRY	42
3.5 EMPIRICKÉ STUDIE EVROPEIZACE MÉDIÍ	48
3.6 CO OVLIVŇUJE EVROPEIZACÍ?	54
3.7 LIMITY (NEJEN) EVROPEIZAČNÍHO PŘÍSTUPU A MOŽNÁ VÝCHODISKA	60
<b>4. EVROPSKÁ VEŘEJNÁ SFÉRA V KONTEXTU NOVÝCH MÉDIÍ</b>	<b>65</b>
4.1 PROMĚNA VEŘEJNÉ SFÉRY V DŮSLEDKU ROZVOJE NOVÝCH MÉDIÍ A JEJÍ DŮSLEDKY PRO EVS	65
4.2 TŘI PŘÍSTUPY KE STUDIU EVS V PROSTŘEDÍ ONLINE MÉDIÍ	69
<b>5. POZNÁMKA K REGIONU SVE</b>	<b>73</b>
<b>6. METODOLOGIE</b>	<b>76</b>
6.1 VOLBA VÝZKUMNÉ STRATEGIE A VÝZKUMNÉ METODY	76
6.1.1 <i>Metodologická rešerše</i>	77
6.1.2 <i>Strategie smíšeného výzkumu v kontextu obsahové analýzy mediálních textů</i>	78
6.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY	81
6.3 VÝZKUMNÝ DESIGN	82
6.3.1 <i>Kódovací jednotka</i>	85
6.3.2 <i>Postup kódování</i>	87
6.3.3 <i>Operacionalizační definice konceptů</i>	88
6.3.4 <i>Sběr, kódování a analýza dat</i>	91
<b>7. EVROPSKÁ UNIE V MÉDIÍCH V DOBĚ KRIZE</b>	<b>93</b>
7.1 EVROPEIZACE V KONTEXTU MIGRAČNÍ KRIZE	94
7.1.1 <i>Migrační krize v ČR, na Slovensku a v Polsku – kontext a důležitost krize ve facebookových agendách</i>	95
7.1.2 <i>Migrační krize a evropeizace ve facebookových příspěvcích</i>	96
7.1.3 <i>Migrační krize a evropeizace v detailnějším pohledu</i>	101
7.2 EVROPEIZACE MÉDIÍ V KONTEXTU PANDEMIE KORONAVIRU	107
7.2.1 <i>Covid-19 v ČR, na Slovensku a v Polsku – kontext a důležitost krize ve facebookových agendách</i>	108
7.2.2 <i>Pandemie koronaviru a evropeizace ve facebookových příspěvcích</i>	110
7.2.3 <i>Pandemie koronaviru a evropeizace v detailnějším pohledu</i>	114
7.3 EVROPEIZACE MÉDIÍ V KONTEXTU VÁLKY NA UKRAJINĚ	121
7.3.1 <i>Válka na Ukrajině – kontext a důležitost krize ve facebookových agendách</i>	122
7.3.2 <i>Válka na Ukrajině a evropeizace ve facebookových příspěvcích</i>	123
7.3.3 <i>Válka na Ukrajině a evropeizace v detailnějším pohledu</i>	127
7.4 SCHÉMA EVROPEIZACE A SHRnutí VÝSLEDKŮ	134
<b>8. DISKUSE A ZÁVĚR</b>	<b>145</b>
8.1 NÁVRHY DALŠÍHO VÝZKUMU	153



<b>SUMMARY</b>	<b>155</b>
<b>POUŽITÁ LITERATURA</b>	<b>157</b>
<b>POUŽITÉ ONLINE ZPRAVODAJSKÉ OBSAHY</b>	<b>174</b>
<b>SEZNAM ZKRATEK</b>	<b>177</b>
<b>SEZNAM TABULEK</b>	<b>178</b>
<b>SEZNAM GRAFŮ</b>	<b>179</b>
<b>SEZNAM SCHÉMAT</b>	<b>179</b>
<b>SEZNAM BOXŮ</b>	<b>179</b>
<b>SEZNAM PŘÍLOH</b>	<b>179</b>

## Úvod

Tato práce si klade za cíl přispět k poměrně široké oblasti akademického zájmu o tzv. evropskou veřejnou sféru (dále také EVS) a zaměřuje se na její projevy ve facebookových agendách<sup>1</sup> šesti mainstreamových médií ve třech zemích regionu střední a východní Evropy v kontextu tří krizí – migrační krize, pandemie koronaviru a války na Ukrajině. Teoretickým východiskem práce jsou teorie veřejné sféry, jejíž funkční varianta je v kontextu „evropského komunikačního prostoru“ mnohými autory a autorkami považována za prostředek, resp. nutnou podmínku k odstranění nejrůznějších deficitů, kterými Evropská unie trpí. Nejčastěji je přitom zmiňován deficit demokratický, jenž vzniká mj. v důsledku rozporu mezi institucionálním rozvojem EU, jejími rostoucími pravomocemi a vlivem na životy jejích občanů na straně jedné, a přetrvávající převahou národního prostoru jako arény pro veřejné debaty a zdroje kolektivní politické identifikace na straně druhé (Magnetite, 2003; Follesdal & Hix, 2006; Moravcsik, 2008; Gerhards, 2000; Koopmans & Erbe, 2004). Právě extenze veřejné sféry v celoevropském rozměru by dle tohoto směru úvah poskytla evropským občanům<sup>2</sup> inkluzivní arénu pro politickou participaci a projednávání společných evropských otázek (Just, 2016; Allen, 2012; de la Porte & Van Dalen).

Tyto úvahy jsou však současně problematizovány paralelními akademickými diskusemi o povaze demokracie v EU, které jsou motivovány nejasnostmi kolem toho, jakým typem uspořádání EU vlastně je, a tedy jakými kritérii bychom měli její demokratickou legitimitu posuzovat (Just, 2016). Její nevyřešená povaha a nejednoznačnost, skutečnost, že zaujímá prostor někde mezi národní, mezinárodní, nadnárodní a transnacionální politikou, někde mezi „my“ a „oni“ (Palmowski, 2011; Schlesinger, 2007; Rensmann, 2006), představuje teoretické výzvy pro přemýšlení o veřejné sféře: „Z teoretického hlediska je EU plátnem, na které se neustále promítají

---

<sup>1</sup> Pojem „facebooková agenda“ používám v textu bez opory v odborné literatuře, a to ve významu příspěvků publikovaných v této práci zkoumanými médii na jejich facebookových profilech. Rešerše odborných zdrojů nezjistila jeho širší použití pro pojmenování jiného typu agendy, výjimku představovala práce Tremayneho (2017), který tento pojem pro svůj výzkum ztotožnil s nejoblíbenějšími zpravodajskými příspěvky na Facebooku obecně.

<sup>2</sup> V diskusích o nedostatečné demokratické legitimitě EU a dalších jejích deficitech (viz kapitola 1.1) jsou kromě EVS frekventovaně zmiňovány také koncepty evropského lidu (dému), evropské identity nebo právě evropského občanství, přičemž všechny jsou vzájemně velmi úzce propojeny. Tato práce však na celou problematiku nahlíží právě v kontextu evropské veřejné sféry, a tedy ostatní koncepty zmiňuje spíše okrajově, pokud je to v rámci výkladu účelné (pro diskuse o evropském dému srov. např. Ruiz-Soler et al., 2019).

různé normativní modely. Z toho vyplývá, že význam mnoha empirických prací – včetně těch, které se zabývají úlohou médií a komunikace při možném vytváření evropské veřejné sféry – lze interpretovat různě“ (Schlesinger, 2007: 414).

Tato práce nahlíží na evropskou veřejnou sféru právě perspektivou komunikačních studií a specificky staví na konceptu tzv. evropeizace<sup>3</sup>, který je dominantním přístupem v teoretizování o mediálně zprostředkované evropské veřejné sféře, stejně jako při snahách o její empirickou detekci, a za stěžejní platformu evropské komunikace považuje jednotlivá národní média (van Noije, 2010; Pfetsch, 2008; de la Porte & Van Dalen, 2016; Cremonesi et al., 2019; Walter, 2017; Heft, 2017; Bijsmans, 2021; de Vreese et al., 2006; Schuck et al., 2011; 2013; Boomgaarden et al., 2013). Evropská veřejná sféra je pak touto perspektivou chápána jako síť jednotlivých národních veřejných sfér, které se stále více „evropeizují“. Poměrně rozsáhlá výzkumná oblast EVS, jejíž je evropeizační přístup jen jednou, byť dominantní konceptualizací, se začala rozvíjet zejména od 90. let 20. století v návaznosti na klesající podporu projektu evropské integrace.<sup>4</sup> Komparativní výzkumy zahrnující všechny členské země (Walter, 2015; de Vreese et al., 2006; Schuck et al., 2011, 2013; Boomgaarden et al., 2013), stejně jako menší studie zaměřené na jednu nebo jen několik zemí (Negrine, 2016; Barth & Bijsmans, 2018; Valera-Ordaz & Sørensen, 2019; Heft, 2017; Drewski, 2015), zjišťují pomocí relativně stabilních konceptů a jejich operacionalizací úroveň evropeizace v kontextu různých mediálních platform, a to převážně s cílem odhalit, zda diskuse o evropských záležitostech naplňují normativní požadavky na evropskou veřejnou sféru (de la Porte & Van Dalen, 2016; Drewski, 2015; Valera-Ordaz & Sørensen, 2019; Walter, 2015; Kaiser & Kleinen-von Königsłow, 2016; Barbieri et al., 2018; Brüggemann et al., 2006; Bene et al., 2022; Koopmans & Erbe, 2004; de Wilde et al., 2014; de Wilde, 2022; Heft, 2017).

Rešerše empirických závěrů oboru provedená pro tuto disertační práci ukázala nicméně na výraznou podprezentovanost novějších členských zemí, zejména zemí regionu

---

<sup>3</sup> Z anglického *Europeanisation*. V češtině se nejčastěji užívá pojem *evropeizace*, případně také *evropeizace*.

<sup>4</sup> Výzkumu evropeizace a potažmo evropské veřejné sféry jsem se věnovala již ve své diplomové práci *Euroskepticismus a jeho rámcování v českém denním tisku*, která byla na FSV UK obhájena v roce 2014. Některé zdroje použité v obou pracích se shodují, ale jinak na diplomovou práci tento text v žádném směru nenavazuje. Přesto je diplomová práce součástí seznamu použitých zdrojů.

střední a východní Evropy, v těchto studiích.<sup>5</sup> Kromě několika výše uvedených rozsáhlejších komparativních prací (Walter, 2015, 2017; de Vreese et al., 2006; Schuck et al., 2011, 2013; Boomgaarden et al., 2013) je totiž výzkum silně orientován na některé západní členské země a výjimku částečně představuje snad jen Polsko jako největší země regionu (de la Porte & Van Dalen, 2016; Barbieri et al., 2018; Salgado & Nienstedt, 2016). Je to poměrně logické, autoři a autorky zabývající se komunikačními aspekty evropské integrace totiž čelí stejným omezením jako evropská integrace samotná a jako s ní související snahy o vytvoření jednotného evropského komunikačního prostoru. Limitem je jazyková bariéra, stejně jako stále rostoucí počet členských zemí, což klade na širěji vymezený komparativní výzkum značné nároky.<sup>6</sup> Se stejnými omezeními se přirozeně potýká i tato disertační práce, nicméně ta se zaměřuje právě na nedostatečně prozkoumaný region střední a východní Evropy, který je v porovnání se staršími členskými zeměmi charakterizován mj. specifickým vztahem k EU (Csehi & Zgut, 2020; Styczyńska, 2017; Vetik et al., 2006) nebo nestabilními stranickými systémy (Hutter & Kriesi, 2019).

Kromě upřednostňování západních zemí se výzkum v této oblasti z většiny koncentruje na zjišťování evropeizace v obdobích pro EU významných událostí, typicky referend a evropských voleb (Meyer & Gattermann, 2022; Cremonesi et al., 2019; Michailidou, 2015; Schuck et al., 2011, 2013; Bene, 2022; Galpin & Trenz, 2019), nebo během „evropských“ krizí, jakými byly krize eurozóny, migrační krize, případně události okolo tzv. brexitu (Pejovic, 2022; Ruzza & Pejovic, 2019; Sarikakis et al., 2018; Salgado & Nienstedt 2016; Lichtenstein & Eilders, 2018; Hänska & Bauchowitz, 2019). Vychází se přitom z předpokladu, že v „běžných“ obdobích je schopnost EU proniknout do národních mediálních agend omezená (Pfetsch, 2008; Statham, 2008; Cornia, 2010), a tedy abychom mohli míru a podobu evropeizace posuzovat, musí především k nějaké evropeizaci docházet.

---

<sup>5</sup> Tyto země se staly součástí Evropské unie téměř před dvaceti lety, 1. května 2004, v rámci tzv. čtvrtého, též východního, a prozatím největšího rozšíření EU. Kromě České republiky, Polska a Slovenska vstoupily k tomuto datu do EU také Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta a Slovinsko.

<sup>6</sup> Výjimku v tomto smyslu představují studie zaměřující se na transnacionální komunikační toky v prostředí nových médií, zejména Twitteru, které budou představeny v kapitole 4.2 (srov. Ruiz-Soler, 2020; Hänska & Bauchowitz, 2019; Özdemir & Rauh, 2022).

A právě nedostatečná prozkoumanost „běžných“ období, spolu s celosvětovým vývojem posledních let, mě vedly k záměru soustředit se v této disertační práci na krizová období a spojit v rámci jednoho výzkumného designu jak krize na úrovni EU (v tomto případě migrační krizi), tak krize, ve kterých nejsou role a pravomoci Evropské unie tak zřejmé (válka na Ukrajině, ale zejména pandemie koronaviru). Krize jsou totiž období, kdy politickému dění výjimečně věnuje pozornost i široká veřejnost a „komunikace se šíří i mimo obvyklé kruhy elit a pozorné veřejnosti“ (Statham & Trenz, 2015: 297). V krizích zároveň zaujímají stěžejní roli média, která poskytují kontext, vysvětlení a interpretace událostí a vytvářejí určité klima názorů okolo politických rozhodnutí (Salgado & Nienstedt 2016). Zaměření se na různé typy krizí mi tak umožní propojit výzkum evropeizace v běžných i pro EU zásadních obdobích a zjistit, jak se „Evropě“ daří prosadit v době, kdy je „citlivé vnímání různých společných objektů veřejné reference (...) obzvláště výrazné a živé, zatímco význam těchto objektů je v důsledku (rychle) se měnících společensko-politických podmínek podroben vyjednávání“ (Krzyżanowski, 2009: 20).

V neposlední řadě převažují v dosavadním výzkumu práce zaměřené na tradiční média (de la Porte & Van Dalen, 2016; Drewski, 2015; Walter, 2015; Kaiser & Kleinen-von Königslöw, 2016; Barbieri et al., 2018; Brüggemann et al., 2006; Koopmans & Erbe, 2004; de Wilde et al., 2014; de Wilde, 2022). Prací, které se zabývají evropskou veřejnou sférou v kontextu nových médií, a zejména sociálních sítí, je výrazně méně (Valera-Ordaz & Sørensen; Bene et al., 2022; Ruiz-Soler, 2020; Hänska & Bauchowitz, 2019; Özdemir & Rauh, 2022), což souvisí i s faktem, že akademický zájem o potenciál médií přispívat k EVS zažíval svůj vrchol zejména na počátku 21. století. Právě sociální média jsou přitom značnou částí populace využívána jako hlavní zdroj zpravodajství o politickém a společenském dění (Atske, 2022; Statista, 2023), což mě vedlo k rozhodnutí zaměřit se v této disertační práci na to, jak byla Evropská unie prezentována v diskusích o krizích právě v tomto specifickém prostředí – tedy na profilech mainstreamových médií na sociální síti Facebook. Výzkumy totiž zároveň potvrzují, že metriky sledovanosti, tedy snaha upoutat na sociálních sítích pozornost čtenářů, vedou i mainstreamová média k tomu, že na svých profilech propagují především měkčí a méně kvalitní obsah (Lamot, 2022), což je v rozporu s převažujícím charakterem zpravodajství o EU (Pfetsch, 2008; Statham, 2008; Cornia, 2010).

S ohledem na dosavadní teoretické a metodologické způsoby uchopení konceptu evropské veřejné sféry, stejně jako na empirická zjištění dostupných studií, a vzhledem k záměru prozkoumat evropeizaci v různých krizových obdobích a málo probádaném regionu střední a východní Evropy jsem pro tuto práci formulovala následující hlavní výzkumnou otázku:

***HVO: Jaká byla úroveň a podoba evropeizace obsahů zveřejněných na facebookových profilech zkoumaných médií v souvislosti se třemi krizovými událostmi, tj. migrační krizí, pandemií koronaviru a válkou na Ukrajině?***

Takto širěji vymezená výzkumná otázka mi kromě možnosti zodpovězení dílčích podotázek formulovaných na základě v oboru nejčastěji užívaných operacionalizací EVS (*VVO1: Jaká byla úroveň a podoba vertikální evropeizace v rámci sledovaných médií a jak se lišila pro jednotlivé krize?; VVO2: Jaká byla úroveň a podoba horizontální evropeizace v rámci sledovaných médií a jak se lišila pro jednotlivé krize?; VVO3: Do jaké míry byl v diskusích o krizích přítomen konflikt o EU nebo jejich politikách a opatřeních?; VVO4: Do jaké míry a jakým způsobem se v mediálním diskurzu o krizích projevovala evropská kolektivní identita?*) poskytuje prostor pro více explorativní přístup a případnou identifikaci nových konceptů týkajících se nejen míry, ale i podoby evropeizace, stejně jako jejího kontextu. V úvodu popsany rozpor mezi nejednoznačností EU a normativními požadavky kladenými na evropskou veřejnou sféru mě navíc vede k tomu, že v této práci nezastávám striktně normativní přístup. Mou snahou je zhodnotit úroveň a podobu evropeizace tří národních mediálních diskurzů a zjistit, jak významná byla Evropská unie v diskusích o krizích ve specifickém prostředí – na profilech mainstreamových médií na sociální síti Facebook. Právě orientace na specifické prostředí facebookových agend mainstreamových médií, na málo prozkoumané země regionu SVE a na různé typy krizí mě vedla k volbě výzkumné strategie smíšeného výzkumu, a to konkrétně paralelního smíšeného výzkumu (Creswell & Clark, 2011; Hamad et al., 2016) realizovaného kombinací metod kvantitativní a kvalitativní obsahové analýzy. Kombinace obou přístupů mi kromě předložení konkrétních empirických zjištění umožní také kriticky reflektovat evropeizačními výzkumy nejčastěji používané koncepty a operacionalizace a v případě potřeby navrhnout jejich modifikace, zpřesnění nebo rozšíření o koncepty a

operacionalizace nové, a tím přispět do teoretických a metodologických diskusí o evropské veřejné sféře.

V první kapitole představuji koncept demokratického deficitu EU a komentuji vývoj, který vedl zejména v 90. letech 20. století nejen akademickou, ale i institucionální sféru k úvahám o nutnosti řešit příčiny demokratického deficitu, ale i dalších problematických aspektů evropské integrace. Protože na celou problematiku pohlížím optikou komunikačních studií, věnuji se dále zejména médiím a těm jejich rolím, které jsou spojovány s největším potenciálem demokratizace evropského integračního procesu. Konkrétně jde o jejich roli v procesu politizace EU (*kapitola 2*) a zejména o jejich centrální pozici v diskusích o evropské veřejné sféře. Koncept evropské veřejné sféry přitom rozpracovává podstatná část teoretického rámce (*kapitola 3*). Klasická konceptualizace veřejné sféry je zde podrobena kritické reflexi v souvislosti s procesy ekonomické globalizace a rostoucím významem témat, která překračují národní kontext, a zejména s ohledem na vznik supranacionálních politických organizací, jakou je právě Evropská unie (*kapitola 3.1*). V *kapitolách 3.2, 3.3 a 3.4* definuji samotnou evropskou veřejnou sféru a přibližuji jednotlivé přístupy k ní, s důrazem na přístup evropeizací, o který se opírá výzkum v této práci, a shrnuji také empirická zjištění oboru a jejich kritiku. Ve *čtvrté kapitole* pak koncept evropské veřejné sféry zasazuji do kontextu dynamického rozvoje nových médií, která byla v počátcích svého vývoje spojována s nadějami na určité oživení veřejné sféry, a to i v evropském rozměru, kde byl zdůrazňován jejich potenciál posílit problematické vztahy mezi evropskými politiky a občany (Valera-Ordaz & Sørensen, 2019). Specifika zkoumaného regionu zemí SVE pak stručně shrnuji v *kapitole 5*. V metodologické části (*6. kapitola*) zejména diskutuji zvolenou výzkumnou strategii paralelního smíšeného výzkumu, která se při aplikaci kvantitativní a kvalitativní obsahové analýzy částečně opírá o principy metody etnografické obsahové analýzy (Altheide, 1987), a podrobně vysvětluji celý výzkumný design. Zjištění samotného výzkumu prezentuji nejprve samostatně, po jednotlivých krizových obdobích (*kapitoly 7.1–7.3*), a poté také souhrnně, v rámci *kapitoly 7.4*, kde rovněž představuji komplexní schéma evropeizace v kontextu krizových období. Závěrečná diskuse (*kapitola 8*) zasazuje zjištění výzkumu do představeného teoretického rámce, shrnuje hlavní limity výzkumu a naznačuje jeho možné budoucí směřování.

# 1. Deficity EU jako impuls ke studiu komunikačních aspektů evropské integrace

## 1.1 Evropská integrace od permissivního konsensu k demokratickému deficitu

Zatímco v prvních čtyřech desetiletích se evropská integrace vyvíjela spíše jako projekt řízený elitami – Hooghe a Marks (2009) v této souvislosti zavádí později často citovaný pojem „permissivního konsensu“<sup>7</sup> odkazující k tomu, že veřejnost s prohlubující se integrací buď většinově souhlasila nebo se o ni příliš nezajímala – zejména od devadesátých let 20. století se integrační proces dostal i do popředí zájmu evropské veřejnosti. Zásadní milník, bod zvratu, představoval v tomto smyslu podpis Maastrichtské smlouvy<sup>8</sup> (Barth & Bijmans, 2018; Hooghe & Marks, 2009; Eichenberg & Dalton, 2007). Ta vešla v platnost 1. listopadu 1993 a vedla nejen k formálnímu založení Evropské unie, ale především s sebou nesla výrazné prohloubení celého integračního procesu – společenství, které bylo doposud založeno především na ekonomické spolupráci a zabývalo se zejména liberalizací obchodu, získalo jejím podpisem výrazně politický rozměr.<sup>9</sup> Maastrichtská smlouva mj. zavedla institut evropského občanství, v mnoha oblastech umožnila Radě rozhodovat „pouhou“ kvalifikovanou většinou a posílila pravomoci Evropského parlamentu. „Kromě toho Unie rozšířila své politické kompetence o pravomoci v oblasti životního prostředí, vnitřních věcí, sociální politiky (a politiky zaměstnanosti) a zahraniční a bezpečnostní politiky“ (Eichenberg & Dalton, 2007: 139), což ovšem vyžadovalo, aby Evropané začali vnímat integrační proces „jako něco víc než jen ekonomický podnik“ (ibid).

Ne náhodou je tak v době těchto rostoucích kompetencí EU možné registrovat zároveň pokles podpory evropské integrace – odmítnutí Maastrichtské smlouvy dánským referendem v roce 1992, klesající účast ve volbách do Evropského parlamentu, rostoucí podpora stran, které se kriticky vymezují vůči některým aspektům evropské integrace, nebo dokonce vůči samotnému členství v EU – to jsou jen některé z projevů klesající veřejné podpory označované některými autory jako „postmaastrichtské blues“

---

<sup>7</sup> Z angl. permissive consensus (Hooghe & Marks, 2009).

<sup>8</sup> *Maastrichtská smlouva* nebo také *Smlouva o Evropské unii* byla podepsána 7. února 1992 v nizozemském Maastrichtu představiteli 12 tehdejších členských zemí.

<sup>9</sup> Podle Maastrichtské smlouvy byla EU nově založena na třech pilířích – na Evropských společenstvích (první pilíř), spolupráci v zahraniční a bezpečnostní politice (druhý pilíř) a v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí (třetí pilíř) (*Maastrichtská Smlouva*, n.d).



(Eichenberg & Dalton, 2007; Weßels, 2007). Euroskepticismus<sup>10</sup>, který byl před „Maastrichtem“ spíše okrajovým fenoménem, postupně proniká nejen do stranické politiky, ale stává se stále častějším postojem také mezi veřejností a projevuje se rovněž kritičtější debatou o EU v médiích (Barth & Bijmans, 2018; Leconte, 2015; Sternberg, 2013).

Uvedenou proměnu a zejména zesilování těchto tendencí i v letech následujících potvrzují nejen pravidelně realizované průzkumy veřejného mínění<sup>11</sup>, ale také data o účasti ve volbách do Evropského parlamentu a o jejich výsledcích. Zatímco v roce 1979, ve vůbec prvních volbách do EP, byla zaznamenána téměř 62% účast a v roce 1994 to bylo ještě bezmála 57 %, od následujících voleb začíná zájem o evropské volby výrazněji klesat, a to ze 49,5 % v roce 1999 až na 42,6 % v roce 2014, samozřejmě s poměrně výraznými rozdíly mezi jednotlivými členskými zeměmi. A i když v posledních evropských volbách účast opět narostla na 50,7 %, stále poměrně výrazně zaostává za původními hodnotami (*European Parliament*, 2019). Obdobný trend můžeme sledovat i v ukazateli počtu euroskeptických poslanců zvolených do EP na jednotlivá volební období – zatímco v letech 1979–2009 byla mezi europoslanci asi pětina euroskeptiků<sup>12</sup>, v roce 2014 to bylo téměř 30 %, stejně jako v následujících volbách v roce 2019 (*Pew Research Center*, 2020; Michailidou, 2015).

K tomuto vývoji bezesporu přispěly i četné krize, kterým musela Evropská unie v posledních dvou dekádách čelit, od krize eurozóny zejména v letech 2009–2010 a migrační krize z let 2015–2016, přes „brexit“, který ukázal, že členství v EU nemusí být nezvratným faktem, až po celosvětovou pandemii nemoci covid-19 a v neposlední řadě stále aktuální krizi spojenou s válkou na Ukrajině, tedy na vnější hranici Evropské

---

<sup>10</sup> V této práci je pojem *euroskepticismus* používán poměrně vágně k obecnému označení kritického postoje k evropské integraci, resp. EU s plným vědomím skutečnosti, že ohledně konceptualizace tohoto ve veřejném i odborném diskurzu široce užívaného termínu se vedou odborné diskuse již od konce 20. století a jedná se o pojem, pod který je možné zahrnout širokou škálu rozličných postojů k evropskému projektu (pro debatu o konceptualizaci pojmu viz např. Taggart, 1998; Taggart & Szczerbiak, 2002; Kaniok, 2009; Kopecky & Mudde, 2002; Leconte, 2015).

<sup>11</sup> Kromě výzkumů realizovaných v jednotlivých členských státech (u nás např. STEM) je už od roku 1974 k dispozici také tzv. Eurobarometr – oficiální nástroj průzkumu veřejného mínění používaný zejména institucemi EU k pravidelnému monitoringu stavu veřejného mínění v členských zemích (*Eurobarometr*, 2023).

<sup>12</sup> K určení postoje stran k evropské integraci používá řada studií například Chapel Hill Expert Surveys (Stier et al., 2021; Csehi & Zgut, 2020; Hooghe & Marks, 2018). První takový průzkum byl proveden již v roce 1999, kdy do něj bylo zahrnuto pouze 14 západoevropských zemí, poslední v roce 2019, kdy obsáhl 277 politických stran nejen ze všech členských zemí EU, ale i z Norska, Švýcarska a Turecka (*Chapel Hill Expert Survey*, n.d.).

unie. Tyto krize se lišily svou povahou, průběhem, i dopady, ale často vyvolávaly širší otázky týkající se další udržitelnosti evropského integračního projektu (Pirro et al., 2018). Byly provázeny významnými populistickými a euroskeptickými reakcemi a rozšířily repertoár euroskeptických rámců, které populisté obvykle používají (Abts & Baute, 2021; Csehi & Zgut, 2020; Pirro et al., 2018)<sup>13</sup>. „Evropa“ se tak uprostřed těchto krizí stala „ústředním ideologickým bojištěm“ (Pirro et al., 2018: 382).

Rostoucí zpochybnování evropského integračního procesu vyvolalo již v průběhu 90. let 20. století nejen obavy na úrovni evropských institucí, ale také zájem akademické sféry – o roli veřejného mínění a zejména o identifikaci důvodů klesající podpory EU. V tomto kontextu bývá zmiňována celá řada vzájemně souvisejících krizí, resp. deficitů Evropské unie, které mají klesající podporu evropskému projektu pomoci objasnit. Ward (2010: 115) například zmiňuje takzvanou „krizi koncového bodu.“<sup>14</sup> Navzdory poměrně dlouhé historii evropské integrace totiž stále není zřejmé, jaký je vlastně účel EU a zejména v jakém bodě by evropská integrace měla skončit, a to jak teritoriálně, tak konstitucionálně. Širší diskuse o těchto otázkách by přitom mohla pomoci pochopit některé kroky EU nebo jí realizované politiky (Ward, 2010; Hoffmann & Monaghan, 2011). Heins (2016: 3) obdobně píše o „krizi narativů“ a s ní spojené „krizi smyslu“. Tvůrci evropského projektu totiž podle něj nenabízí uspokojivé vysvětlení stále těsnější integrace; chybí „atraktivní narativ, tj. schopnost vybrat, artikulovat a komunikovat potřebu evropských politik v návaznosti na současné výzvy“ (Bouza Garcia, 2017: 342). Argumenty používané v minulosti, tedy zejména udržení míru, případně vytvoření nového globálního mocenského bloku, už totiž v současném světovém kontextu neobstojí<sup>15</sup> a evropský narativ tak postrádá zejména afektivní prvky s potenciálem podpořit větší pocit sounáležitosti mezi „Evropany“ (Heins, 2016). Jak říká Umberto Eco, „je to kultura, nikoliv válka, co tmelí evropskou identitu“ (Riotta, 2017). A Bouza Garcia (2017) k tomu dodává, že „Evropě“ nechybí jen přesvědčivé příběhy, ale také vypravěči se schopností zaujmout evropské publikum.

---

<sup>13</sup> EU byla kritizována za „zhozné socioekonomické důsledky, ohrožení národní suverenity či kulturní homogenity, vytvoření nelegitimního nadnárodního systému vládnutí nebo kombinaci výše uvedených faktorů“ (Pirro et al., 2018: 381).

<sup>14</sup> Z angl. end-point crisis (Ward, 2010)

<sup>15</sup> Otázka udržení míru se ovšem v současné době, v souvislosti s válkou na Ukrajině, opět stala pro evropské občany relevantní.

Ward (2010: 124) dále upozorňuje na tzv. „krizi komplexity“. Vysvětluje, že vzhledem ke složitosti a netransparentnosti procesů na úrovni EU může být pro její občany velmi složité sledovat, jakou roli hrají jimi zvolení zástupci ve formulaci konkrétních politik. Tato složitost a netransparentnost je pak může dovést k přesvědčení, že jejich hlas má jen velmi malou váhu, což může způsobit pokles jejich zájmu o evropskou politiku, případně i neochotu nebo nezájem účastnit se evropských voleb. V souvislosti zejména se zmíněnou netransparentností pak zmiňuje Magnette (2003:153) ještě roli tzv. „komunitární metody rozhodování“, která je spojena zejména s oblastmi, ve kterých má EU větší pravomoci, a spočívá v „dlouhých procesech neformálního vyjednávání a dosahování kompromisu ještě dříve, než dojde k politické diskusi“, což významně limituje politickou deliberaci.

Často zmiňovaný je také „komunikační deficit“ (Ward, 2010), který bývá vysvětlován dvěma způsoby, ačkoliv oba spolu do značné míry souvisí. V prvním pojetí jde o výtky evropským institucím ohledně jejich neschopnosti efektivně komunikovat s evropskými občany, druhé pojetí se týká nedostatečného pokrytí EU v médiích, případně její stereotypní reprezentace. Setkat se dále můžeme s výhradami ohledně „participačního deficitu“ (Heidenreich et al., 2022) souvisejícího s nezájmem veřejnosti o záležitosti EU; dalším konceptem, který může tuto nízkou úroveň mobilizace částečně pomoci objasnit, je pak tzv. „opoziční deficit“ (Ares & Bouza, 2019) týkající se absence politické konfrontace na úrovni EU, tedy nedostatku „politického“, a preference diplomatických kompromisů a technokracie na úkor ideologických střetů, které jsou charakteristické pro národní politické arény (Pérez, 2013: 1 in Dahlgren, 2014: 627).

Zdaleka nejčastěji je ovšem diskutován demokratický deficit (Magnette, 2003; Follesdal & Hix, 2006; Moravcsik, 2008), který navíc úzce souvisí s většinou výše uvedených problematických aspektů fungování evropského integračního projektu. V tomto případě se jedná o stížnosti na to, že Evropská unie není dostatečně demokratická. Rozprava o normativních teoriích demokracie, tedy mj. o tom, co činí určité společenství demokratickým, jakkoliv zajímavá, by dalece přesahovala záběr této disertační práce. Pro její potřeby postačí shrnutí provedené Dufkem (2013), ve kterém jsou právě tyto klíčové charakteristiky demokratického uspořádání podle předních představitelů teorie demokracie uvedeny. Může se přitom jednat o zřejmý požadavek na to, aby byly vládní úřady obsazovány na základě soutěživých voleb (Przeworski et

al., 1996), o požadavek na lidovou kontrolu a politickou rovnost (Beetham, 1999) nebo na efektivní participaci a dosahování poučeného porozumění ze strany občanů (Dahl, 2001). Někteří autoři dále vyzdvihují potřebu existence sociálních a institucionálních podmínek, které umožní svobodnou diskusi sobě rovných občanů a v neposlední řadě demokracie, jako vláda lidu, samozřejmě vyžaduje lid neboli démos (Moravcsik, 2008).

Uvedený přehled není zcela jistě vyčerpávající, jak ale poznamenává Moravcsik (2008), spory o demokratické povaze EU nejsou vzhledem k požadavkům na demokratický režim nijak překvapivé. Navzdory tomu je ovšem on sám spíše zastáncem názoru, že tolik diskutovaný demokratický deficit Evropské unie je pouhým mýtem. Uznává sice, že úroveň demokracie v EU je nutné posílit, zejména směrem k větší participaci občanů, kritika stavu demokracie v EU se ale podle něj opírá o „vágní chápání toho, co je ‚demokratický deficit‘, ignoruje konkrétní empirické údaje o tom, zda existuje, a klade na EU nesplnitelný standard idealizované koncepce demokracie westminsterského nebo antického typu – dokonalé demokracie, v níž se informovaní občané aktivně podílejí na všech otázkách“ (ibid: 332). Kromě toho je podle něj zcela racionální předpokládat, že občané na EU politice zkrátka participovat nechtějí – témata, která jsou pro ně podstatná, nespádají do kompetencí Unie, nebo se rozhodují racionálně a věnují svůj čas a energii jiným záležitostem. Podle Moravcsika (2008) a dalších autorů, kteří zastávají tento spíše tolerantnější postoj ke kvalitě demokracie na úrovni EU, je Unie chápána spíše jako „mezinárodní režim vedený vládami členských zemí“ (Magnette, 2003: 145). Evropská unie je v rámci této perspektivy výsledkem jednání vlád, které se dobrovolně a vědomě rozhodly „spojit svou suverenitu v omezených oblastech, a protože tytéž vlády kontrolují většinu rozhodnutí EU, je demokratický deficit pouhým optickým klamem“ (ibid).

Z předložené argumentace je zřejmé, že spory o existenci a míru demokratického deficitu budou kromě pojetí demokracie, v jehož kontextu budeme na EU nahlížet<sup>16</sup>, souviset zejména s chápáním povahy samotné Evropské unie. Například Rensmann (2006: 161) shrnuje, že „z institucionálního hlediska je EU zatím decentralizovanou, heterogenní, územně diferencovanou politikou a zároveň nadnárodním systémem vyjednávání a spolupráce, který zahrnuje jak stávající národní státy, tak nové

---

<sup>16</sup> Podle Dufka (2013: 56) spadá „demokratický experiment s názvem Evropská unie“ pod model tzv. kosmopolitní demokracie.

nadnárodní instituce.“ Zdůrazňuje, že jde o zcela výjimečné „politické uspořádání“, které v dějinách demokratického světa nemá obdoby, ať už z hlediska jeho vzniku nebo fungování. Jak kdysi zmínil někdejší předseda Evropské komise Jacques Delors, jde o „un objet politique non-identifié“ neboli neidentifikovatelný politický objekt. K jeho vymezení tak někteří autoři využívají koncept tzv. „víceúrovňové správy“<sup>17</sup> (Rensmann, 2006). Unikátnost Evropské unie zde není zmiňována pro ni samotnou, ale právě z toho důvodu, že představy o tom, co Evropská unie je, do značné míry ovlivňují i požadavky kladené na její demokratické kvality. Spory o demokratický deficit přitom mohou do značné míry pomoci objasnit různé teorie regionální integrace, které rámovaly vývoj EU od jejích počátků.

Myšlení vědecké komunity, stejně jako „architektů“ evropské integrace, formoval do 50. let 20. století zejména funkcionalistický přístup, na který v 50. letech navázal neofunkcionalismus reprezentovaný zejména Ernestem B. Haasem, a později také mezivládní přístup (tzv. intergovernmentalismus), mezi jehož představitele patřil také již zmiňovaný Moravcsik. V pojetí neofunkcionalistů byla evropská integrace chápána jako racionální reakce na problémy, které stále častěji přesahovaly hranice jednotlivých národních států. Předpokladem neofunkcionalismu tak bylo, že „samotná existence nesouladu mezi územním rozsahem lidských problémů a politickou autoritou vytváří tlak na reformu jurisdikce“ (Hooghe & Marks, 2009: 3). V porovnání s klasickým funkcionalismem však tato teorie navíc počítala s tzv. spillover efektem, tedy sebeposilujícím vývojem integrace – díky pozitivním dopadům v jedné oblasti mělo snáz docházet k „přelévání“ integrace i do dalších sfér (Hooghe & Marks, 2009; Bellamy & Castiglione, 2003). Mezivládní přístup naopak představuje skupinu teorií, pro které je regionální integrace spíše výsledkem vyjednávání mezi jednotlivými národními státy a podle nichž neofunkcionalistický předpoklad samohybné integrace přehlíží přetrvávající význam vlád členských států v politice EU. Nicméně ačkoliv se uvedené přístupy liší s ohledem na to, zda v rámci integrace považují za stěžejní spíše nadnárodní entity (oba funkcionalistické přístupy), nebo jednotlivé národní státy, všechny spojují integraci především s benefity v hospodářské oblasti a jsou vázány na období, kdy bylo „vytvoření evropského právního systému (...) vedeno [zejména] poptávkou po rozhodování hospodářských sporů mezi firmami“ (Hooghe & Marks,

---

<sup>17</sup> Z angl. multi-level governance.

2009: 3) a důsledky pro většinu lidí byly spíše omezené nebo nepřehledné. V návaznosti na výše popsanou proměnu charakteru evropské spolupráce a s ní související klesající podporu evropského integračního procesu zejména ze strany veřejnosti pak zformulovali Hooghe a Marks (2009) v 90. letech 20. století tzv. postfunkcionalistickou teorii evropské integrace, která se od předchozích přístupů odlišuje zejména důrazem kladeným na identitu (vedle dříve akcentovaných ekonomických zájmů). Veřejnost je totiž podle autorů méně proevropská než politické elity<sup>18</sup>, protože většina občanů má silnou národní identitu a z ní odvozuje relativně euroskeptické preference. Autoři tak tvrdí, že „brzda evropské integrace nebyla zavedena proto, že by lidé změnili názor, ale proto, že se v řadě životně důležitých otázek legitimní rozhodování přesunulo od izolované elity k masové politice. I když se preference příliš nezměnily, hra se změnila“ (ibid: 13).

V tomto kontextu je tedy jasné, že zastánci spíše mezivládního přístupu nebudou mít větší výhrady proti stavu demokracie v EU, protože touto perspektivou je EU nepřímá demokratická – je složena z demokraticky volených vlád, které vybírá, kontroluje a může odvolat řádně zvolený parlament“ (Moravcsik, 2008). Námitky směřují i k uplatňování dvojího demokratického standardu (tj. EU na tom s demokracií není o mnoho hůře než její členské země) a k samotnému srovnávání demokracie v národních státech a na úrovni EU (Ward, 2010; Vesnic-Alujevic & Nacarino, 2012). Tento méně kritický pohled na demokratický deficit je ovšem již v současné době spíše menšinovým proudem, a to i v důsledku tzv. normativního obratu (neboli vzestupu významu normativní teorie) v evropských studiích (Bellamy & Castiglione, 2000, 2003). Mezi vědci a vědkyněmi tak v současnosti panuje víceméně shoda na existenci demokratického deficitu. Přesto, že jsou politická rozhodnutí v kontextu EU stále častěji přijímána na nadnárodní nebo mezivládní úrovni, zůstávají jednotlivé národní státy centrem kolektivních identit a stejně tak se převážně v národním rámci i nadále odehrávají veřejné debaty a participace občanů na politickém procesu. „Tento rozpor mezi institucionálním rozvojem Evropy, jejími rostoucími pravomocemi a vlivem na způsob života Evropanů na jedné straně a přetrvávající převahou národního politického prostoru jako arény veřejných debat a zdroje kolektivní identifikace a pojetí občanství na straně druhé je jádrem ‚demokratického deficitu‘ Evropy“ (Koopmans & Erbe, 2004:

---

<sup>18</sup> Dřívější teoretici podle nich předpokládali, že společenské síly budou mnohem více prointegrační a budou podporovat federalizaci Evropy.

97). EU tedy trpí „deficitem společenství“ (Moravcsik, 2008), nízkým oceněním ze strany evropských občanů, kteří jsou navzdory zvyšující se roli nadnárodního rozhodování na své životy stále silně loajální vůči svým národním státům.<sup>19</sup>

V současné době tedy v zásadě panuje shoda na tom, že budoucnost evropské integrace je více než kdy jindy závislá právě na podpoře ze strany občanů (Hobolt & de Vries, 2016; Koopmans & Erbe, 2004). Jak připomínají Hobolt a de Vries (2016), Ernst B. Haas, jeden z předních teoretiků evropské integrace, v jejích počátcích prohlásil, že „[je] stejně nepraktické jako zbytečné využívat průzkumů veřejného mínění (...) stačí vyčlenit a definovat politické elity zúčastněných zemí, zkoumat reakce na integraci a hodnotit změny v jejich postojích“ (Haas, 1958: 17 in Hobolt a de Vries, 2016: 415). Autoři ovšem upozorňují, že v současném kontextu již není možné, aby elity prosazovaly a vytvářely evropskou integraci izolovaně, v podstatě bez ohledu na veřejné mínění, jako tomu bylo v období zmiňovaného „permissivního konsenzu“. Nejen odmítavá referenda, ale také vzestup euroskeptických stran a větší politizace evropských otázek odhalila „propast mezi elitou a veřejností“ (Hooghe & Marks, 2009: 21) vedoucí k „omezujícímu nesouhlasu“<sup>20</sup> (ibid).

## **1.2 Role médií při řešení deficitů Evropské unie – politizace a evropská veřejná sféra**

Diskuse o deficitech Evropské unie, zejména o demokratickém deficitu, se rovněž zaměřují na přesnější pojmenování jejich příčin, které mohou být zároveň cestami k jejich nápravě nebo odstranění. V těchto diskusích přitom zaznívají zejména koncepty spojené s větší angažovaností občanů v evropských záležitostech, jako je evropská veřejná sféra nebo evropská občanská společnost. Diskutována je také problematika neexistence evropského lidu (dému) nebo evropské identity a kritizována je nízká úroveň politizace evropských záležitostí. V neposlední řadě jsou zmiňována také evropská média. Dochází se přitom převážně k tomu, že všechny tyto atributy

---

<sup>19</sup> Prezentované pojetí demokratického deficitu je poněkud zjednodušující a klade důraz na komunikační aspekty, které jsou předmětem analytické části této práce. V diskusích o demokratickém deficitu jsou však zmiňovány i další problematiké jevy, jako je absence skutečných evropských politických stran, která může přímo ovlivňovat legitimitu rozhodnutí na úrovni EU, nebo problematika voleb do EP jako tzv. voleb druhého řádu (k diskusím o demokratickém deficitu viz např. Follesdal & Hix, 2006; Moravcsik, 2008).

<sup>20</sup> Z angl. *constraining dissensus*. K doplnění těchto pojmů je ještě možné uvést tzv. *destructive dissent* (neboli destruktivní nesouhlas) spojovaný s britskými tabloidy (Startin, 2015).

Evropská unie postrádá nebo nedosahuje dostatečných kvalit.<sup>21</sup> Jak vysvětlují Ruiz-Soler et al. (2019), všechny jsou navíc vzájemně propojené – „nevytváření evropské identity (...) lze přičíst absenci evropské veřejné sféry (EVS) nebo evropských médií. Zároveň se evropská občanská společnost nemůže zrodit, pokud chybí nadnárodní politický systém (Ruiz-Soler et al., 2019: 2–3). Podle Justa (2016: 279) jde přitom o otázku typu „slepice nebo vejce“, tedy zda je na prvním místě debata nebo identita. „Zda je možné vytvořit kolektivní pocit sounáležitosti a identifikace s EU, evropský lid, prostřednictvím veřejné debaty“ (ibid) – tedy pokud dostanou „evropsští občané“ příležitost o otázkách evropské integrace diskutovat, evropská identita bude výsledkem takových diskusí, nebo je existence kolektivní evropské identity, resp. evropského dému nutným předpokladem pro smysluplnou veřejnou diskusi v rámci EU (Olausson, 2010).

Tato práce nahlíží na celou problematiku optikou komunikačních studií, a proto bude ve zbytku textu pozornost věnována právě komunikačním aspektům integračního procesu a jejich demokratizačnímu potenciálu, konkrétně pak především roli médií v tomto procesu. Zásadní roli médií lze v rámci evropského integračního procesu vysledovat na mnoha úrovních. Jde přitom mimo jiné o zodpovězení otázky, zda jsou média spíše prostředníkem evropské integrace, nebo působí jako překážka politického úsilí o další integraci Evropy. Jednou z těchto úrovní je předpokládaný vliv množství a podoby mediálního pokrytí EU zejména v národních médiích na úroveň znalostí a informovanosti ohledně EU, ale také na formování postojů veřejnosti k evropské integraci (de Vreese & Boomgaarden, 2006; de Vreese & Kandyla, 2009; Maier & Rittberger, 2008; de Vreese, 2007). V pozadí výzkumů zaměřených tímto směrem je právě předpoklad, že média a způsob, jakým referují o evropských záležitostech, mohou ovlivnit postoje veřejnosti k EU, resp. k evropské integraci.

V poměrně rozsáhlé literatuře věnující se právě vysvětlení rozdílů v postojích k evropské integraci (Inglehart, 1970; Boomgaarden et al., 2011, Kanthak & Spies, 2018; Hobolt & de Vries, 2016) lze identifikovat tři skupiny faktorů, resp. tři přístupy

---

<sup>21</sup> Stejně jako se vedou spory o existenci demokratického deficitu, vedou se i spory o „evropský lid“, tedy zda Evropa svůj „démos“ skutečně potřebuje a jak by měl ve specifickém kontextu evropského integračního procesu takový démos vypadat. V zásadě všechny tyto spory vycházejí ze stejných premis a opakují se v nich obdobné argumenty (pro diskuse o evropském dému srov. např. Ruiz-Soler et al., 2019).



vysvětlující podporu nebo opozici vůči EU. První proud uvažování o postojích veřejnosti k EU je reprezentován tzv. utilitárním přístupem k výhodám členství. Jedná se o přístupy založené na ekonomické užitečnosti, podle kterých EU výrazněji podporují lidé, kteří dokážou z členství v EU více profitovat.<sup>22</sup> V prvních čtyřech desetiletích byla evropská integrace založena především na hospodářské spolupráci a integraci trhu, není proto překvapivé, že ve studiích vzniklých zejména v 90. letech 20. století převažovala právě tato vysvětlení podpory založená na individuální analýze nákladů a přínosů. Přístupy založené na identitě alternativně vysvětlují, že méně pozitivně hodnotí evropskou integraci jedinci s výlučně národní identitou, přičemž Maier a Rittberger (2008) zmiňují v tomto kontextu také emoční vztah k národnímu státu. Tento typ „identitárních“ teorií začal přitom vznikat právě s tím, jak se Evropská unie vyvinula z mezinárodní organizace zabývající se především liberalizací obchodu v hospodářskou a politickou unii s rozsáhlými pravomocemi. Poslední skupina teorií potom hovoří o tzv. přijímání podnětů (*cue-taking*) a porovnávání s ohledem na národní politický kontext. V tomto pojetí nejsou občané schopni nebo ochotni hodnotit EU samostatně, zejména kvůli její odtažitosti a složité povaze, a proto se spoléhají na podněty převzaté z národní politiky. Například důvěra v národní vládu v tomto smyslu zvyšuje pravděpodobnost, že jednotlivci zaujmou pozitivní postoj k EU a jejím politikám. A právě v rámci této třetí skupiny faktorů mají své místo také média, protože podněty nemusí být nutně přijímány jen od politických stran, ale mohou být zprostředkovány i dalšími aktéry, jako jsou právě média. Způsob, jakým média o EU informují, může tedy do určité míry ovlivnit postoje veřejnosti k EU, ačkoliv výsledný postoj, jak bylo vysvětleno, je formován i celou řadou dalších faktorů. O důležitosti, jaká je médiím v tomto smyslu přisuzována, svědčí i studie, které se věnovaly specificky britskému tisku jako jednomu z faktorů typického britského euroskepticismu a jeho případné roli v „brexitu“ (Startin, 2015).

Kromě naznačených souvislostí je vhodné připomenout, že média samozřejmě poskytují fóra pro debaty o evropských otázkách a stejně jako na národní úrovni plní svou roli „gatekeeperů a zprostředkovatelů strategií nastolování agendy a rámcování uplatňovaných různými zainteresovanými aktéry“ (Heft et al., 2017: 4). Zároveň však,

---

<sup>22</sup> „Teorie individuálního užitku obvykle předpokládá, že ti, kteří mají vyšší lidský kapitál, tj. vyšší kvalifikaci na trhu práce, mají z širší a hlouběji integrované EU větší prospěch než ti, kteří mají nižší kvalifikaci“ (Kanthak & Spies, 2018: 101).

opět stejně jako v národním kontextu, média samotná disponují určitou politickou mocí, protože jsou sama schopna nastolovat agendu, přisuzovat relevanci evropským tématům a „bez ohledu na strategie, které používají ostatní aktéři ke zdůrazňování či zlehčování evropských témat“ (ibid), mohou hrát aktivní roli, zvýznamňovat a určitým způsobem rámovat evropská témata a vystupovat jako „hlídací psi“ v rámci evropské politiky a těch, kteří v rámci EU drží moc. A konečně, s ohledem na již diskutovaný demokratický deficit pak bývá zdůrazňováno, že jsou to právě média, která mohou zprostředkovat lepší propojení mezi vzdálenými institucemi EU a evropskými občany. Koopmans a Erbe (2004: 97–98) v tomto smyslu upozorňují, že v rámci komunikačních toků mezi EU a jejími občany hrají média dokonce významnější roli, než je tomu na národní úrovni, což dokládají shrnutím čtyř základních funkcí, jež by měla média ideálně naplňovat v procesu evropské politiky. Jedná se, za prvé, o jejich legitimizační funkci, kdy právě zviditelněním v masových médiích mohou evropští aktéři nebo evropské politiky získat veřejný ohlas a legitimitu. Za druhé, tvůrci evropských politik jsou do značné míry závislí právě na médiích, pokud mají zájem získat informace o postojích občanů (funkce reakce). Obdobně si může veřejnost vytvořit názor na vzdálené evropské instituce a jimi tvořené politiky zejména skrze jejich zviditelnění v médiích (funkce odpovědnosti). A za čtvrté, pokud se chtějí občané účastnit evropské politiky, vyžaduje to rovněž přístup k médiím (funkce účasti). „Ačkoli malý počet aktérů může získat přístup k tvůrcům evropské politiky přímo (např. v rámci bruselského lobbistického okruhu), většina forem účasti občanů prostřednictvím nevládních organizací, občanských iniciativ a sociálních hnutí může tvůrce politiky ovlivnit pouze prostřednictvím zviditelnění, ohlasu a legitimacy, které mohou mobilizovat v médiích“ (ibid: 98).

Pro potřeby této dizertační práce jsou ovšem stěžejní především ty funkce médií, které jsou zmiňovány a vyzdvihovány v souvislosti s diskusemi o zmírnění demokratického deficitu EU – potenciál médií přispět k budování evropské identity, resp. evropského dému, role médií v procesu politizace EU a zejména jejich centrální pozice v diskusích o evropské veřejné sféře. V dalším výkladu se tedy zaměřím na politizaci EU a na

evropskou veřejnou sféru<sup>23</sup>, což jsou stěžejní koncepty, na kterých je postavena výzkumná část této disertační práce.

---

<sup>23</sup> Média samozřejmě mohou hrát významnou roli rovněž v procesu tvorby kolektivních identit, včetně té evropské, což souvisí s jejich schopností „symbolicky (re)produkovat určité představy o světě a našem místě v něm“ (Olausson, 2010: 139). O tomto a dalších konceptech však bude pojednáno spíše okrajově, zejména pokud to bude nutné v souvislosti s diskusí o politizaci a evropské veřejné sféře.

## 2. Politizace EU

### 2.1 Vymezení politizace a akademické diskuse o její roli v demokratizaci EU

Požadavky na větší politizaci „Evropy“ jsou důsledkem stížností na nedostatek „politična“ v EU, politizace tak může být považována za jeden z nástrojů zmírnění dříve diskutovaných deficitů – opozičního (Ares & Bouza, 2019), ale zejména demokratického. Tyto stížnosti shrnuje slovy Péreze Dahlgren (2014), když upozorňuje na vyprázdněnost evropského občanství, které je spíše „jakýmsi prémiovým pasem pro soukromý život plný cestování, studia a zábavy“, bez jakýchkoliv veřejných závazků (Pérez, 2013: 201 in Dahlgren, 2014: 627), přičemž konflikty jsou řešeny zejména na úrovni elit a za „zavřenými dveřmi“.

Politizace v nejobecnějším smyslu představuje „požadavek nebo akt přenesení problému nebo instituce do sféry politiky“ nebo také „učinění dříve nepolitických záležitostí politickými“ (Zürn, 2019: 977–978). Alternativně Hurrelman et al. (2015: 49) definují politizaci jako „diskurzivní salienční“. Konkrétně v souvislosti s EU pak vymezuje politizaci například de Wilde (2011: 560), a to jako „nárůst polarizace názorů, zájmů nebo hodnot a míru jejich veřejného prosazování v procesu formulování politik v rámci Evropské unie.“ V důsledku politizace jsou tedy otázky týkající se EU širěji diskutovány ve veřejných sférách jednotlivých členských zemí a rozhodnutí v rámci EU jsou pečlivěji přezkoumávána a případně zpochybňována médii, veřejností nebo i národními parlamenty. Politické konflikty týkající se evropské integrace navíc mobilizují mnohem širší škálu aktérů. Dá se říci, že jde o proces rostoucího společenského konfliktu o tom, „co EU vlastně představuje, jak velkou mocí by měla disponovat v jednotlivých oblastech a kam celý projekt evropské integrace vůbec směřuje“ (de Wilde et al., 2014: 767).<sup>24</sup>

---

<sup>24</sup> Z politologické perspektivy můžeme hovořit o tom, že nárůst politizace je vlastně důsledkem obecného poklesu podpory integrace ze strany veřejnosti (Hooghe & Marks, 2009; Statham & Trenz, 2015). V tomto pojetí je politizace používána téměř jako synonymum pro rostoucí euroskepticismus. Existence euroskeptické veřejnosti má totiž vliv na „strategické kalkulace a chování lídrů politických stran, jejichž výsledná mobilizace v souvislosti s Evropou je motorem politizace“ (Statham & Trenz, 2015: 287–288). V alternativním pojetí je pak politizace EU vnímána spíše neutrálněji a souvisí s vnímanou zvýšenou důležitostí evropské integrace v národních a nadnárodních veřejných sférách. „V tomto případě je to rostoucí rozptýlené povědomí evropských občanů o tom, že ‚na EU záleží‘, které je hnací silou nové polarizace názorů nebo zájmů“ (ibid: 288), což vede k tomu, že je ve veřejném

Statham a Trezn (2015: 294–294) dále vysvětlují, že předpokladem politizace je přirozeně nejprve štěpení nebo polarizace týkající se „principu, rozsahu nebo budoucnosti evropské integrace.“ To však samo o sobě nestačí; konflikty totiž musí být také zviditelněny ve veřejném prostoru, a právě zde plní nezastupitelnou roli v moderních demokraciích masová (a síťová) média. Politizace je tedy závislá na pozornosti masových médií, novinářů a mediálních organizací, „které přispívají k politické debatě o Evropě a inscenují ji“ (ibid).

De Wilde (2012) dále upozorňuje, že v rámci politizace EU mohou být zdůrazněny různé konfliktní linie. Polarizace může být mezinárodní, tj. v opozici mohou být jednotlivé členské státy nebo členské státy a nadnárodní instituce (zejména EK nebo EP), ale může se také jednat o transnacionální konflikt, „kdy proti sobě stojí politické strany nebo jiné domácí skupiny na základě ideologického štěpení, dynamiky vlády a opozice, sektorových zájmů nebo regionálního štěpení“ (ibid: 1076). Právě v této souvislosti Hooghe a Marks (2018) zmiňují nadnárodní, resp. transnacionální štěpení, jehož jádro tvoří politická reakce proti evropské integraci a rovněž imigraci (Hooghe & Marks, 2018). Tento konflikt podle nich získal na významu zejména v souvislosti s eurokrizí a následnou migrační krizí, které zvýšily význam obou témat, tedy EU a imigrace, ve veřejné debatě, způsobily rozpory uvnitř mainstreamu a vedly k rozmachu euroskeptických stran. Autoři dokonce předpokládají, že se může jednat o „výrazný, zakořeněný a trvalý konflikt, který překryje a naruší stávající strukturu stranické soutěže“ (ibid: 116). Hutter a Kriesi (2019) sice podporují jejich tvrzení o vzniku nového strukturujícího konfliktu, předpokládají však, že se objevil již relativně dříve před oběma evropskými krizemi, ačkoliv uznávají, že právě krize mohly k tomuto procesu výrazně přispět. Autoři shrnují, že pro tuto novou štěpnou linii jsou používána různá pojmenování (kosmopolitismus-komunitarismus, kosmopolitismus-parochialismus nebo právě transnacionální štěpení), shoda však panuje na tom, že toto nové štěpení znamená konec období permisivního konsensu, čímž se konflikty o Evropu dostávají ze zákulisí do veřejné sféry.

---

prostoru častěji artikulována evropská politika. Tedy „právě proto, že se EU stala tak vlivnou, se její pravomoci a ústavní uspořádání staly středem pozornosti veřejnosti“ (de Wilde et al., 2014: 767).

Právě kvůli zvýznamňování konfliktů ve veřejném diskurzu se názory na prospěšnost, případně nutnost politizace do určité míry rozcházejí. De Wilde et al. (2014) sdílejí přesvědčení, že politizace, tedy viditelný politický konflikt, nemá pro EU vždy nutně pozitivní efekt, protože může konflikty v Evropě sama posilovat. Grande a Kriesi (2014) uvádějí příklad eurokrize, při níž byla politizace iniciována především aktéry nacházejícími se na „nacionalistickém“ pólu transnacionálního štěpení (tedy například pravicovými populistickými stranami), zatímco aktéři na „kosmopolitním“ konci byli příliš slabí nebo nejednotní, aby k této nacionalistické politizaci předložili společnou životaschopnou alternativu. Tato dynamika pak podle nich vedla k nacionalistickému odporu a posílení euroskepticismu. O eurokrizi mluví v podobném duchu i Statham a Trenz (2015: 302), když tvrdí, že sice přinesla kvalitativní posun v politizaci, ale zároveň změnila kontext evropské integrace. „Veřejná diskuse a diskurzivní boj o ‚výhry‘ a ‚prohry‘ integrace rozmetaly starý univerzalizmus, že EU je nějakým způsobem rovnocenným partnerstvím mezi zeměmi a mezi jejími občany. Naopak se ukazuje, že některé země jsou si rovnější než jiné a že některé voličské skupiny v důsledku integrace trhu ‚vyhrávají‘ a jiné ‚prohrávají‘“. Zvýšená viditelnost EU vede také k větší míře nepřátelských útoků vůči EU, protože některé politické strany ji využívají jako příležitost k vedení euroskeptické kampaně (Cremonesi et al., 2019).

De Wilde et al. (2014) v rámci shrnutí argumentů kritiků politizace EU zmiňují „rozdílné chápání a narativy, které existují mezi členskými státy ohledně účelu, smyslu a konečnosti evropské integrace“ nebo „přetrvávající propast mezi elitami a občany, přičemž občané jsou evropským projektem nadšeni mnohem méně.“ To vede k „fragmentaci publika, s rozdělením na elitní a masové publikum a na publikum různých národností“ (ibid: 767), která znemožňuje navržení politik takovým způsobem, aby je přijali všichni nebo alespoň většina. Na druhou stranu je politizace široce přijímána jako nezbytná součást životaschopné demokracie (Heidenreich et al., 2022). V tomto optimističtějším pojetí tedy v zásadě jakákoliv další veřejná komunikace o EU podporuje její demokratickou legitimitu, takže je pozitivně vnímán i nárůst výskytu nesouhlasných postojů k evropské integraci ve veřejném diskurzu.

## **2.2 Empirické studie politizace**

Kromě normativních diskusí se řada autorů rovněž pokusila politizaci EU empiricky prokázat (Hutter & Kriesi, 2019; de Wilde, 2012; Hutter & Grande, 2014; Hooghe &

Marks, 2009, Ademmer et al., 2019). Hutter a Kriesi (2019) sledovali politizaci EU během národních volebních kampaní v patnácti členských zemích v rozmezí let 2000–2017. Výsledky jejich analýzy potvrzují výrazný nárůst politizace EU, zároveň ale byly zaznamenány poměrně významné regionální rozdíly, což autoři doporučují zohlednit při diskusích o vlivu domácích konfliktů na budoucí průběh evropské integrace. Stejně tak Hutter a Grande (2014) svou studií prokázali, že „Evropa“ se od 70. let výrazně politizovala.<sup>25</sup> Navíc identifikovali dvě různé cesty k této politizaci. „Jedné z nich dominují populistické radikální pravicové strany, zatímco druhá je utvářena konfliktem mezi mainstreamovými vládními a opozičními stranami. V rámci obou těchto cest pak hrají důležitou roli konflikty o členství a dominuje kulturně-identitární rámování konfliktu“ (ibid: 1002). Autoři také zjistili, že politizace EU v Rakousku, Francii a Německu vykazuje od poloviny 80. let víceméně stabilní nárůst, zatímco Velká Británie dosáhla z pohledu politizace vrcholu v roce 1997 a následně úroveň politizace klesla pod referenční hodnotu. De Wilde (2012) se zaměřil na politizaci jednání o rozpočtu EU v Nizozemí, Irsku a Dánsku ve třech různých obdobích a zjistil, že média i parlamentní debaty rámcovaly konflikty převážně jako mezinárodní, což podle něj, na rozdíl od zaměření na nadnárodní konflikty nebo konflikty uvnitř jednotlivých členských zemí, pravděpodobně posiluje omezující nesouhlas. A konečně Hurrelman et al. (2015) k těmto a obdobným studiím namítají, že závěry o rostoucí politizaci jsou činěny zejména na základě výzkumů politických a společenských elit<sup>26</sup>, přičemž zjištění o politizaci širší občanské veřejnosti jsou mnohem méně jednoznačná. Kladou si tak otázku, zda není politizace právě pouze fenoménem elit. Sami skrze výsledky ohniskových skupin realizovaných v roce 2010 ve čtyřech členských státech<sup>27</sup> demonstrují, že pro většinu občanů mají politický význam jen ty nejzásadnější otázky evropské integrace (například členství v EU a jeho přínosy a náklady pro vlastní zemi, možnost dalšího rozšíření EU nebo její demokratická legitimita), zatímco každodenní činnosti EU zůstávají do značné míry nepolitizovány. Kromě toho jsou vzorce politizace u evropské populace podmíněny značným deficitem znalostí o EU. V ohniskových skupinách tyto nedostatečné znalosti podle autorů vyústily „ve zřetelný

---

<sup>25</sup> Hutter a Grande (2014) se, stejně jako v přechozí studii, zaměřili na vývoj politizace EU v národních volebních kampaních, a to v pěti evropských zemích (VB, Rakousku, Francii, Německu a Švýcarsku), přičemž do analýzy zahrnuli v každé z analyzovaných zemí vždy jedno seriózní médium.

<sup>26</sup> Mají na mysli zejména analýzy stranických manifestů, aktivit zájmových skupin nebo zpravodajství v médiích.

<sup>27</sup> Do výzkumu byli zahrnuti účastníci z Rakouska, Německa, Velké Británie a Irsku.

vzorec neinformované politizace, která se projevila nejen v nejasném způsobu, jakým účastníci diskutovali o evropské integraci, ale také v jejich vnímání demokratické kvality EU“ (ibid: 56). Většina respondentů nevnímala demokratický deficit EU institucionálně, ale spíše jako rozptýlenější, ale zároveň zásadnější pocit „odcizení“. Autoři přitom upozorňují, že právě tento typ deficitu nelze snadno napravit prostřednictvím institucionální demokratizace, protože právě na evropské instituce občané pohlížejí s podezřením. V tomto kontextu tedy nabývají na ještě větší důležitosti diskuse týkající se tzv. evropské veřejné sféry.



### 3. Evropská veřejná sféra

*„Veřejná sféra je prostorová metafora, je to konstrukt, výsledek kolektivního umění. Nabízí také normativní pozici v těžkých dobách. V demokratickém řádu je pravděpodobně veřejná sféra stále primárním místem politické komunikace a strategií a taktik, které tento druh činnosti charakterizují“ (Schlesinger, 2020: 1546)*

#### 3.1 Veřejná sféra jako bytostně sporný koncept a limitace její klasické konceptualizace v kontextu EU

Veřejná sféra je jedním z nejdiskutovanějších pojmů politické filozofie 20. století, který přitahuje pozornost širokého spektra oborů od komunikačních věd, přes filozofii, politologii až k historii (Rauchfleisch, 2017). Jde o koncept, který je „široce uznávaný a intuitivně hmatatelný, ale je poměrně obtížné jej jasně definovat a empiricky operacionalizovat. Zatímco o samotné myšlence veřejné sféry není mnoho sporů, konkrétní význam tohoto pojmu je sporný“<sup>28</sup> (ibid: 2). Obdobné spory pak provázejí i diskuse ohledně vymezení a operacionalizace konceptu tzv. evropské veřejné sféry, jednoho z nejčastěji zmiňovaných konceptů v akademických diskusích o demokratické legitimitě Evropské unie. Vzhledem k této nejednoznačnosti proto považují za podstatné nastínit nejprve alespoň základní obrysy konceptu veřejné sféry jako takové.

Při vymezení veřejné sféry a úvahách o ní se většina autorů a autorek neobejde bez Habermasova původního pojetí (1989). Již zmiňovaný Rauchfleisch publikoval v roce 2017 metaanalýzu více než 5 000 odborných publikací a potvrdil, že diskusím o veřejné sféře výrazně dominuje právě Habermasova konceptualizace, a to i přesto, že řada těchto studií se vůči ní spíše kriticky vymezuje. Habermas (1989) veřejnost mj. vnímá jako sféru, která je „pevně situována mezi státem a společností“ (Susen, 2011: 44). Popisuje ji jako „sít' pro sdělování informací a názorů“ (Habermas, 1997: 360), přičemž komunikační toky jsou v tomto procesu „filtrovány a syntetizovány tak, že se spojují do svazků tematicky specifikovaných veřejných mínění“ (ibid). Koncept této

---

<sup>28</sup> Rauchfleisch (2017) řadí koncept veřejné sféry mezi tzv. bytostně sporné koncepty (z angl. essentially contested concept), „což znamená, že není principiálně možné dospět k (...) univerzálně, provždy platné či správné definici a vždy budou nabízena soupeřící a leckdy protichůdná pojetí“ (Dufek, 2013: 56), a to jak v empirickém smyslu, tak normativně. „To, co činí veřejnou sféru v podstatě sporným konceptem, je skutečnost, že konceptuální neshody ohledně veřejné sféry, jakkoli jsou hluboké, mohou mít racionální povahu: pokud jsou předloženy dostatečně informované a koherentní argumenty, mohou se konceptualizace veřejné sféry od sebe rozumně lišit, aniž by některá z nich byla nutně správnější než ostatní“ (Rauchfleisch & Kovic, 2016: 2).

„institucionalizované arény diskurzivní interakce“ (Fraser, 1990: 57), tedy prostoru, ve kterém občané vyjednávají o společných záležitostech, nebyl vytvořen, jak dále zdůrazňují Fraser (2007) nebo Dahlgren (2005), jen za účelem pochopení komunikačních toků, ale především jako příspěvek k normativní politické teorii demokracie, která chápe veřejnou sféru jako prostor pro komunikační utváření politické vůle, resp. veřejného mínění. „Pokud je tento proces inkluzivní a spravedlivý, má publicita diskreditovat názory, které neobstojí při kritickém přezkoumání, a zajistit legitimitu těch, které obstojí. Záleží tedy na tom, kdo se účastní a za jakých podmínek“ (2007: 7). Veřejná sféra je ovšem také prostředkem k mobilizaci veřejného mínění jako politické síly, přičemž tato zmobilizovaná publicita má vést státní sféru k odpovědnosti a zajistit, aby její jednání vyjadřovalo vůli občanů. Tyto dva atributy, tedy normativní legitimita a politická účinnost, jsou podle Fraser (2007) pro pojetí veřejné sféry v demokratické teorii zásadní a bez nich koncept ztrácí svou „kritickou sílu a politický smysl“ (ibid: 8).

Dahlgren (2005) pak ještě upřesňuje, že v rámci konceptualizace veřejné sféry je možné rozlišit tři její konstitutivní dimenze. *Strukturální dimenze* se týká formálních institucionálních rysů veřejné sféry a můžeme do ní zahrnout zejména mediální organizace, jejich vlastnictví, kontrolu, ale také otázky regulace, financování a také politické instituce, které zde tvoří jakousi „politickou ekologii“ médií. Strukturální rozměr veřejné sféry tak podle něj zaměřuje naši pozornost na otázky ohledně svobody projevu nebo inkluze, resp. exkluze. *Reprezentativní rozměr* se týká výstupů médií – zde si klademe otázky ohledně férovosti, přesnosti, úplnosti, plurality názorů, nastolování agendy nebo ideologických tendencí. Pokud jde o dimenzi *interakce*, odvolává se Dahlgren (2005) právě na Habermase nebo Deweyho (1954), podle kterých je nutné „veřejnost“ chápat jinak než jen jako mediální publikum – „atomizovaní jednotlivci, kteří konzumují média ve svých domovech, veřejnost netvoří“ (Dahlgren, 2005: 149). Shoda pak víceméně panuje na tom, že veřejná sféra je zásadním způsobem spjata s médii. Van de Steeg (2002: 503) vnímá „veřejnou sféru“ a „média“ jako dva odlišné, ale související koncepty – „média jsou aktérem (...) stejně jako kontejnerem nebo nositelem mediované veřejné sféry.“ Tato závislost veřejné sféry na médiích se přitom zásadně zvýšila zejména během posledního století (Gripsrud, 2007).

Habermasovo pojetí veřejné sféry není samozřejmě jediným možným přístupem, jde o koncept, který „není ani pevný, ani stabilní, jak je pro bytostně sporný koncept typické“ (Rauchfleisch, 2017: 3), navíc řada autorů a autorek se právě vůči Habermasově konceptualizaci kriticky vymezila (srov. Calhoun, 1992; Fraser, 1990; Schudson, 1992). Mimo kritiku směřovanou k samotné podstatě jeho teorie navíc Downey et al. (2012) namítají, že právě kvůli její dominanci se v akademických debatách nevěnuje příliš mnoho pozornosti dalším variantám skutečné a normativní veřejné sféry. Vedle diskurzivních, resp. deliberativních teorií, reprezentovaných právě Habermasem, je totiž možné kvalitu veřejného diskurzu posuzovat nebo o ní uvažovat perspektivou dalších teoretických přístupů, které kladou odlišný důraz na to, kdo by měl ve veřejné sféře participovat, jak by se účastníci diskuse měli vyjadřovat nebo jaký je výsledný vztah mezi diskurzem a rozhodováním<sup>29</sup> (Downey et al., 2012; Ferree et al., 2002). Mouffe (1999: 752) pak ještě navrhuje alternativní model „agonistického pluralismu“<sup>30</sup>, přičemž namítá, že koncept deliberativní demokracie „popírá ústřední roli konfliktní dimenze v politice a její klíčovou roli při formování kolektivních identit.“

Kritika vůči tradičním konceptualizacím veřejné sféry (a zejména té Habermasově), která je stěžejní pro tuto disertační práci, tedy pro úvahy o evropské veřejné sféře, se pak zaměřuje na předpoklad, že veřejná sféra je tvořena jen jednou sjednocenou

---

<sup>29</sup> Ferree et al. (2002) nebo Downey et al. (2012) rozlišují podle těchto kritérií čtyři, resp. tři základní teorie VS. Podle již zmiňované diskurzivní (nebo též deliberativní) teorie je při důležitých normativních otázkách zásadní, aby se diskuse neomezovala na aktéry v centru politického systému, zdůrazňována je tedy inkluзивita debaty. Cílem takové deliberace je pak dosáhnout konsensu rovných, který povede k rozhodnutí ve prospěch společného dobra“ (Downey et al., 2012: 340). V rámci *representativní liberální teorie* občané vykonávají moc skrze své volené zástupce, ale nemusí se účastnit veřejného diskurzu o politických otázkách. „Nejenže nemusí, ale veřejný život je ve skutečnosti lepší, pokud se ho neúčastní“ (Ferree et al., 2002: 290), protože jsou málo informovaní, nemají zájem o veřejné záležitosti nebo jsou nedostatečně připraveni na politickou účast. Veřejnému prostoru tak dominují elitní aktéři, jejichž přítomnost v médiích by měla odrážet podporu, kterou mají mezi veřejností. *Participativní liberální teorie* jsou naopak definovány snahou o co největší účast občanů na veřejných rozhodnutích, která ovlivňují jejich životy – měli by tedy být v rámci možností aktivními účastníky veřejné sféry: „Protože úkolem veřejného diskurzu je (...) mobilizovat účast obyčejných lidí, nikoli pouze pomáhat elitám rozhodovat, zpochybňuje [tento přístup] kritéria, která mohou mít za následek (možná nezamýšlené) odrazování a vylučování účasti lidu“ (Ferree et al., 2002: 299). Ferree et al. (2002) nakonec ještě doplňuje *konstrukcionistické teorie*, které zdůrazňují kontingentně vytvořenou povahu každého aspektu politického procesu. Výsledky diskurzu jsou mocensky zatížené, protože utvářejí rozsah budoucího diskurzu a rozhodnutí. Trvalý vztah diskurzu k moci je tak východiskem pro základní normativní kritéria této tradice.

<sup>30</sup> Podle Mouffe (1999: 755) je nemožné dospět k racionálnímu konsensu bez vyloučení. „Politika usiluje o vytvoření jednoty v kontextu konfliktu a rozmanitosti; vždy se zabývá vytvořením ‚my‘ určením ‚oni‘. Novinkou demokratické politiky není překonání tohoto rozdílu mezi námi a jimi – což je to, co konsensus bez vyloučení předstírá –, ale jiný způsob, jakým se ustavuje. Jde o to, jak ustanovit rozlišování my/oni způsobem, který je slučitelný s pluralitní demokracií.“

veřejností (srov. Fraser, 1990; Kaiser & Rauchfleisch, 2019; Rauchfleisch & Kovic, 2016), kritizována je rovněž statická tato teorie (Downey, 2014), ale zejména je kritice podrobován předpoklad těchto původních teorií o zakotvenosti veřejné sféry v národním rámci (Downey, 2014; Allen, 2012; Rasmussen, 2013). Tyto premisy jsou však již delší dobu neudržitelné. V důsledku ekonomické globalizace, zvýznamňování témat, která překračují národní kontext (problematika klimatické změny nebo imigrace), a také v návaznosti na rozrůstání se nadnárodních politických organizací, jako je právě Evropská unie, se „mobilizace veřejného mínění zřídka zastaví na hranicích národních států“ (Fraser, 2007: 14). S tímto vývojem se tak musel vypořádat i koncept veřejné sféry, který, podle Allen (2012), v tomto kontextu prošel další přeměnou.

Dahlgren (2005: 148) kupříkladu vysvětluje, že „v rozsáhlých, diferencovaných, pozdně moderních společnostech, v neposlední řadě v kontextu národních států prostoupených globalizací, musíme chápat veřejnou sféru jako mnoho různých prostorů.“ I Coudry a Dreher (2007) připomínají, že pozdější přístupy, a to včetně samotného Habermase, již nepopisují veřejnou sféru jako jedno „místo“, ale spíše jako propojení mnoha sítí a prostorů, případně je veřejná sféra konceptualizována spíše jako komunikační než geografický prostor (Rauchfleisch & Kovic, 2016). Konceptualizace veřejného komunikačního prostoru překračující hranice národního státu ovšem vyvolává celou řadu otázek. Jak píše Dufek (2013: 59), „v posledních přibližně třech stech padesáti letech byl (...) *démos* postupně identifikován s *národem*, přičemž ‚nádobou‘ lidu-národa se stal teritoriálně ohraničený národní stát.“ V důsledku výše popsaných procesů se ovšem „rozpadá dosavadní shoda (kongruence) mezi územím státu, národem, lidem jakožto suverénem a výkonem politické moci“ (ibid: 60). V tomto kontextu je vhodné připomenout, že veřejné mínění, které se zformuje v rámci deliberace ve veřejné sféře, by rovněž mělo vést státní sféru k odpovědnosti, tedy mělo by být politicky účinné. Nejen Fraser (Fraser, 2007; Nash & Bell, 2007) si proto klade otázku, co se stane s touto kritickou funkcí veřejného mínění, pokud opustíme národní rámec. „Přesněji řečeno, můžeme ještě smysluplně zkoumat legitimitu veřejného mínění, když jeho účastníci netvoří *démos* nebo politické občanstvo? A co může legitimita v takovém kontextu znamenat? Můžeme stále smysluplně zkoumat účinnost veřejného mínění, když není adresováno suverénnímu státu, který je v zásadě schopen regulovat své území a řešit problémy svých občanů ve veřejném zájmu?“ (Fraser, 2007:

15). Fraser (Nash & Bell, 2007: 83–84) pak shrnuje, že „odloučenost“ států a veřejných sfér může vyústit ve dva typy problematických situací. První se týká právě případů, jako je evropská integrace, kdy mluvíme o deficitu demokratické legitimacy, což je situace, kdy transnacionalizace institucí předběhne transnacionalizaci občanské společnosti. Na globální úrovni je to pak podle Fraser naopak – transnacionální publika nejsou napojena na odpovídající centra moci, což vede k deficitu politické účinnosti. Fraser ovšem namítá, že řešením není „dokonalé sladění“ mezi touto transnacionalizovanou občanskou sférou a nějakou formou moci „podobné státu.“ Touto replikací v globálním měřítku „bychom uzavřeli mezery, v nichž se daří kritické reflexivitě. Potřebujeme spíše nějakou novou, postvestfálskou konfiguraci vícenásobných veřejných sfér a veřejných mocí“ (Nash & Bell, 2007: 84). I podle Dufka (2013: 60) je nutné pojmut vymezení těchto konceptů, on sám píše o demokratickém lidu, „radikálně jinak – totiž *kosmopolitně*, s důrazem na přeshraniční externality politického rozhodování v jednotlivých státech i v nadstátních politických a ekonomických strukturách.“

Schlesinger (1999, 2007) se pak zamýšlí specificky nad kontextem EU a ptá se, jak si máme představit „veřejnost“ v této víceúrovňové komplexnosti, kde vedle sebe existují jak národní, tak „evropské“ diskurzy a instituce a kde politiky tvořené evropskými institucemi stále výrazněji zasahují do národních právních a ekonomických rámců. „Evropa“ je na jednu stranu součástí domácí politické agendy, ale na druhou stranu je zároveň stále „jiným místem“. Zavedení této nové, „vyšší“ politické úrovně způsobuje podle něj transformaci zavedených komunikačních vztahů a zároveň tato dvojznačnost znamená, že „národní, hranicemi ohraničený kontext již zcela neurčuje politický rozsah komunikačních společenství. I když národní státy zůstávají enormně důležitými místy pro kolektivní identitu, pro analýzu vznikajícího evropského komunikačního prostoru musí být pozornost zaměřena na nové, supranacionální arény a jejich publika“ (Schlesinger, 1999: 266).

### **3.2 Potřebujeme evropskou veřejnou sféru? A jak ji definovat?**

Kromě debat o neudržitelnosti konceptu veřejné sféry v mezích národních hranic je veřejná sféra ve spojení s Evropskou unií samozřejmě diskutována i v souvislosti s deficitem demokratické legitimacy, se kterým bývá zejména od konce minulého století spojována. Krzyżanowski (2009) přitom tvrdí, že zájem akademiků a akademiček o

koncept veřejné sféry, v obecném slova smyslu, vzrostl zejména v 90. letech 20. století, v návaznosti na první anglické překlady Habermasovy *Strukturální přeměny veřejnosti* (1989). Tehdy vznikající studie podle něj často hovořily o krizi veřejné sféry, mj. také v souvislosti s růstem globalizačních tendencí, o kterých bylo pojednáno výše. V těchto podmínkách se pak začaly rozvíjet rovněž debaty o veřejné sféře v kontextu Evropské unie, kde tehdy právě probíhaly již zmiňované spory o krizi demokracie.

Mnohokrát zmiňovaný Habermas přitom v tomto smyslu konstatoval, že „administrativní a politická moc EU může mít demokratickou legitimitu pouze do té míry, do jaké je zakořeněna – v dosud neexistující – evropské veřejné sféře“ (Allen, 2012: 825). Názory na potřebnost, resp. nezbytnost evropské veřejné sféry se ovšem mezi vědci a vědkyněmi opět rozcházejí, a ačkoliv se víceméně shodují na tom, že jak diskuse, tak démos na úrovni EU stále chybí, někteří z nich to nevnímají jako její deficit. I nezbytnost existence „prostoru“, kde by mohli evropští občané diskutovat o evropských otázkách, je totiž posuzována podle perspektivy, kterou jednotliví autoři na EU nahlížejí. Pokud budeme EU chápat jako mezinárodní organizaci, spíše než jako nadnárodní demokracii, nebude pravděpodobně nutné posilovat její demokratickou legitimitu a podporovat vznik EVS. Častější je ovšem opět druhá perspektiva – „EU nabyla nadnárodních charakteristik a kompetencí do té míry, že potřebuje posílit jak svou sociální legitimitu, pocit sounáležitosti občanů se společným evropským *démem*, tak svou vstupní legitimitu prostřednictvím procesů formování veřejného mínění o EU a v EU“, jak shrnuje Just (2016: 279). Podle této druhé perspektivy má tedy veřejná diskuse o evropských otázkách potenciál posílit demokratickou legitimitu EU – pokud probíhá politická komunikace o EU, může to z normativního hlediska přispět ke vzniku evropské veřejné sféry, díky níž budou evropští občané o evropských záležitostech nejen lépe informováni, ale budou také více vtaženi do debat o těchto záležitostech (de la Porte & Van Dalen, 2016). „Legitimizační potenciál veřejné diskuse, pokud se na ni díváme z pozice těch, kteří ji obhajují jako lék na demokratický deficit EU, tedy spočívá v tom, že vyvolává pozitivní spirálu, v níž účast v diskusi vede k větší identifikaci s EU a větší identifikace vede k větší účasti“ (Just, 2006: 279–280). Tyto společné debaty „evropských občanů“ tak mohou vést k utvoření evropské veřejnosti, jejíž společné mínění může sloužit jako podklad pro politické rozhodování. Pokud by naopak centrem těchto veřejných debat a tvorby veřejného mínění zůstal národní stát a přenos rozhodovacích pravomocí na úroveň EU nebyl zároveň doprovázen zvýšenou

přítomností institucí a politik EU ve veřejných diskurzích členských zemí, hrozí, že kvůli evropské integraci „přijdou občané o základní rys demokracie: o možnost informovat se, uvažovat, kontrolovat, kritizovat a případně ovlivňovat tvorbu politik (Brüggemann et al., 2006: 1).

Diskuse o důležitosti EVS<sup>31</sup> jsou doprovázeny rovněž spory o její vymezení, podobu a zejména operacionalizaci. Skutečnost, že se jedná o sporný koncept, je zřejmě i důvodem toho, že i přes značné množství akademické literatury, která se konceptu věnuje, nalezneme pokusy o její definici spíše sporadicky. Risse (2003: 2) definuje evropskou veřejnou sféru jako sociální konstrukt „vytvářený skrze sociální a diskurzivní praktiky, které představují společný referenční horizont a zároveň transnacionální komunitu komunikace o tématech, která se týkají ‚nás jako Evropanů‘, spíše než Britů, Francouzů, Němců a Holanďanů.“ Ve smyslu empirického fenoménu pak můžeme při vymezení EVS konstatovat, že kromě složek, které operují v národní veřejné sféře (tj. zejména jednotliví občané, občanská společnost, stranické systémy, média a státní instituce), se na evropské úrovni přidává také „nadmárodní občanská společnost (soubor transevropských sítí organizací občanské společnosti), evropské stranické frakce a mezivládní a nadnárodní orgány“ (Dressler et al., 2012: 435).

Hlavní přístupy ke konceptualizaci evropské veřejné sféry pak shrnuje například Lingenberg (2006) a ačkoliv byla její práce publikována již téměř před dvaceti lety, je tuto kategorizaci možné, s mírnými výhradami nebo spíše komentáři, aplikovat i v současnosti. V prvním pojetí jde o „skutečnou“ evropskou veřejnou sféru, založenou na tradičních institucionálních kritériích (srov. Fishkin et al., 2014), která ovšem vyžaduje podmínky, které by byly velmi podobné těm, které existují na úrovni národních veřejných sfér, tedy zejména společný jazyk nebo společný evropský mediální systém. Druhý proud přístupů hovoří o EVS v případech, kdy národní veřejné sféry (reprezentované zejména masovými médii) poskytují „infrastrukturu“ a existuje víceméně simultánní reportování a diskuse o evropských tématech, a to ideálně z evropské perspektivy. Podle posledního přístupu je pak evropská veřejná sféra vymezena jako „pluralistický soubor tematicky orientovaných publik, který existuje, jakmile se o stejných otázkách diskutuje současně a ve společném rámci relevance“

---

<sup>31</sup> Kivisto (2014) používá označení „eurosféra“. Zmiňuje, že tento pojem byl poprvé použit v 60. letech, kdy ho představili Jacques-René Rabier a Jean Meynaud.

(Lingenberg, 2006: 123). Oproti předchozím dvěma přístupům se tedy jedná spíše o určitou formu segmentované veřejnosti sdružené kolem určitých, často evropských, nebo širěji transnacionálních, témat (Eriksen, 2005). Každý z těchto přístupů měl ve své době své zastánce, nutno ovšem poznamenat, že autoři, kteří prosazovali první, spíše utopistickou, variantu, tedy v zásadě replikaci podmínek, ve kterých fungují národní veřejné sféry, na nadnárodní úroveň, zaujímali spíše normativní pohled. Uvažovali tedy v kontextu toho, jaký typ evropské veřejné sféry by zajistil větší demokratickou legitimitu evropskému integračnímu projektu. V odborné komunitě jinak ale panuje většinová shoda na tom, že tato tzv. „skutečná“ veřejná sféra je v současných podmínkách spíše nedosažitelným ideálem, a pokud hovoříme o EVS, můžeme realisticky předpokládat spíše další dvě uvedené varianty. Považuji nicméně za důležité představit ve stručnosti všechny tři směry uvažování o EVS, s důrazem na druhý z nich, z nějž vychází praktická část této práce, a rovněž jejich kritiku, která obvykle vyústila právě v nové konceptualizace veřejné sféry na úrovni EU.<sup>32</sup> V dalším textu bude nejprve krátce představen první přístup k EVS (*kap. 3.3*), následně se budu podrobněji věnovat přístupům založeným na evropeizaci národních médií (*kap. 3.4 – 3.6*) a nakonec shrnu v rámci kapitoly 3.7 také třetí směr přístupů.

### **3.3 Utopistické představy o „skutečné EVS“**

Na první pohled je zřejmé, že „skutečné“ EVS, která je konceptualizována jako replikace národních VS na nadnárodní úrovni, bude v současném kontextu evropské integrace v zásadě nemožné dosáhnout. Gripsrud (2007) například namítá, že nelze předpokládat, že se za několik desítek let existence EU zformuje evropská identita, která by se svými kvalitami dala poměřovat s národní identitou a měla stejnou intenzitu. Možnost vzniku, resp. existence takové EVS zpochybňuje také Schlesinger (2007), který považuje za jednu z nejvýznamnějších překážek jazykovou rozmanitost evropského společenství. Ačkoliv se podle něj angličtina v rámci evropského

---

<sup>32</sup>Vzhledem k době svého vzniku nereflektuje představená kategorizace přístupů k EVS dynamický vývoj digitálních médií, který samozřejmě vedl i k proměnám uvažování o evropské veřejné sféře, jakož i o veřejné sféře jako takové. Kromě výzev, které digitální média představují pro teorie veřejné sféry, umožnila nová média, a především sociální sítě, také zcela nové způsoby empirického výzkumu přeshraniční, resp. transnacionální komunikace. Jsem si vědoma, že všechny tyto procesy, zejména globalizace a digitalizace, jsou vzájemně velmi silně propojeny, nicméně online (evropské) veřejné sféře jsem se rozhodla věnovat, zejména kvůli větší srozumitelnosti výkladu, až ve 4. kapitole. Navíc, jak dále vysvětlím, zdá se, že ačkoliv digitální média nabídla nové nástroje pro výzkum evropské veřejné sféry, přístupy k ní, které jsou představeny v této kapitole, zůstávají víceméně stejné.



komunikačního prostoru stává neoficiálním „lingua franca“, plní spíše funkční potřeby, než aby podporovala budování kolektivní identity. Dalšími překážkami skutečně nadnárodní EVS pak může být také kulturní heterogenita nebo skutečnost, že mediální systémy jsou i nadále silně vázány na národní masové publikum.

I přes uvedené námitky se ovšem několik autorů a autorek zaměřilo na detekci těchto supranacionálních forem EVS, a to zejména prostřednictvím analýzy nadnárodních masových médií, která by mohla být potenciálními nositeli takové formy EVS. Koopmans a Erbe (2004) tyto studie shrnují a konstatují, že sice můžeme registrovat několik pokusů o vytvoření celoevropských masmédií, „ale většina z nich buď rychle zanikla (např. deník *The European*) nebo vedla okrajovou (a často EU silně dotovanou) existenci (např. televizní stanice *Euronews* nebo nezávislý, ale z důvodu odborné čtenářské obce omezený *European Voice*)“ (ibid: 99). Dodávají, že pokud už se nadnárodním médiím podařilo uspět, šlo spíše o média s globálním než evropským profilem a publiky (např. *CNN*, *BBC World*, *International Herald Tribune*, *Le Monde diplomatique*, *Financial Times*). Antoniazzi a Bengesser (2022) pak připomínají snahy EU využít již od 80. let 20. století satelitní televize jako platformy pro podporu sdílené evropské identity. Za tím účelem realizovala EU řadu iniciativ, podle autorů však většina z nich selhala zejména kvůli „struktuře evropského trhu, špatné implementaci, podcenění nepřátelských národních lobbistických sil a zájmů nebo nedostatečnému zohlednění kulturních rozdílů publika“ (ibid: 5). Autoři navíc shrnují výzkum, který prokázal, že evropská kulturní produkce je v nejlepším případě konzumována středními a vyššími vrstvami, zatímco širší publikum preferuje produkci národní a americkou. Na druhou stranu se ovšem k tomuto prvnímu přístupu sluší doplnit, že předpokládá například jazykovou nebo kulturní homogenitu, kterou však budeme obtížně hledat i na úrovni národních států (Koopmans & Erbe, 2004).

Mnohem výraznější podporu mají ovšem ve vědecké komunitě přístupy, podle kterých může evropská veřejná sféra vzniknout a rozvíjet se zejména skrze národní média, i když někteří autoři tvrdí, že pouze třetí, dalo by se říci minimalistické pojetí EVS nás může dovést k pozitivním odpovědím ohledně existence evropské veřejné sféry (Gripsrud, 2007). Gripsrud však vysvětluje, že by bylo chybou považovat toto pojetí za minimalistické. I národní veřejné sféry jsou totiž „čím dál víc fragmentované a/nebo pluralizované v důsledku sociálních změn, technologického vývoje a regulace médií.

Soudržnost veřejných sfér jakéhokoliv typu je čím dál tím více založena na síti diskurzů a symbolů, spíše než na geografické blízkosti mezi participujícími občany“ (ibid: 484). Ačkoliv i v kontextu tradičních médií byly realizovány některé studie, které by bylo možné zařadit pod tento třetí přístup, nachází uplatnění rovněž, a možná zejména, ve spojitosti s médii novými, která právě tvorbu těchto „ad hoc“ nadnárodních, a tedy i evropských, publik usnadňují (viz *kap. 4.2*).

### **3.4 Národní média jako nositel evropské veřejné sféry**

Dominantní konceptualizací ve výzkumu EVS jsou nicméně stále národní média jako stěžejní platforma pro evropskou komunikaci (van Noije, 2010; Pfetsch, 2008; de la Porte & Van Dalen, 2016; Cremonesi et al., 2019; Walter, 2017; Heft, 2017; Bijsmans, 2021). Specificky je v tomto kontextu nejčastěji zmiňován koncept tzv. evropeizace národních médií a evropská veřejná sféra je touto perspektivou pojímána jako síť různých národních veřejných sfér, které se stále více „evropeizují“.

Evropeizaci<sup>33</sup> můžeme, v obecném pojetí, definovat jako „proces strukturálních změn, které různým způsobem ovlivňují aktéry a instituce, ideje a zájmy“ (Featherstone, 2003: 3). Tento koncept postihuje dynamické procesy související s EU, které jsou obvykle „postupné, nepravidelné a nerovnoměrné v čase a mezi jednotlivými místy“ (ibid: 4). Nejčastěji se o evropeizaci uvažuje v souvislosti s veřejnou politikou, „od procesu evropské integrace se odlišuje tím, že se ptá nejen na to, jak národní aktéři ovlivňují tvorbu politik EU, ale také na to, jak EU ovlivňuje tvůrce národních politik a jak se národní politiky členských států sblíží“ (Palmowski, 2011: 635). Evropeizaci tedy můžeme zjednodušeně chápat jako vliv evropského rozhodovacího procesu na národní i další nižší úrovně, například regiony.<sup>34</sup> Na EU a její členské státy je tak nahlíženo jako na systém víceúrovňové správy a sleduje se, jakým způsobem si nejen jednotlivá politická opatření, ale i „normy a hodnoty nacházejí svou cestu k různým zahrnutým úrovním a subjektům“ (Crepaz, 2022: 1452). Toto obecnější vysvětlení procesu evropeizace lze samozřejmě vztáhnout také k médiím a veřejné sféře.

---

<sup>33</sup> Koncept evropeizace má původ v politologii 90. let 20. století, „kdy se zájem vědců přesunul od evropské integrace jako závisle proměnné k vlivu EU na členské státy“ (Klásková & Císař, 2021: 839).

<sup>34</sup> V tomto případě se jedná o evropeizaci shora dolů, jak ale namítá Crepaz (2022), nejedná se o jednosměrný proces; novější definice evropeizace se zaměřují také na procesy evropeizace zdola nahoru (bottom-up). Na evropeizaci se totiž mohou podílet také například organizace občanské společnosti, regiony apod.

Evropeizace je v těchto kontextech chápána jako „vztahový, multidimenzionální proces, jehož prostřednictvím se zvyšuje hustota nadnárodních komunikací v rámci Evropy nebo členských států EU (Heft, 2017: 3) a jde tedy o rozšíření veřejného diskurzu mimo národní prostor (Brüggemann et al., 2006). V zásadě se předpokládá, že k evropeizaci národních veřejných sfér dochází, pokud se národní média méně koncentrují na národní politickou scénu, a naopak se ve větší míře zaměří na evropské dění. Nadále si sice udržují svou centrální roli v jednotlivých národních kontextech, jejich obsah však může být stále častěji rámován evropskou perspektivou. Segesten & Bossetta (2019) pak předkládají ještě jednodušší a velmi širokou definici evropeizace jako procesu, při němž jakýkoliv domácí prvek (identita, diskurz) získává evropský rozměr. Jak dodává Heft (2017: 50), přesto, že jde o proces, jak je z výše uvedených definic zřejmé, „stav a strukturální podmínky této evropské veřejné sféry (...) lze analyzovat a hodnotit také ve statickém smyslu.“

Konkrétnějšímu vymezení evropeizace národních médií, včetně její operacionalizace se věnovala celá řada autorů a autorek, na tom, jaká kritéria v rámci medializovaných debat sledovat, na které aspekty mediálního pokrytí se při výzkumech evropeizace zaměřit, se však zcela neshodují. Pokud nás zajímá, zda média přispívají k tvorbě evropské veřejné sféry, je podle tohoto přístupu potřeba zaměřit se v první řadě na **viditelnost EU**. Na kritériu viditelnosti se shodují v zásadě všechny přístupy k medializované evropeizaci (Boomgaarden et al., 2013; Schuck et al., 2011; Brüggemann et al., 2006), ačkoliv někdy bývá nazývána jako **vertikální evropeizace** (Koopmans & Erbe, 2004) nebo bývá nahrazována spíše **saliencí** neboli významností (Kaiser & Kleinen-von Königslöw, 2016), která může zohledňovat například prominentnější umístění evropského zpravodajství v rámci analyzovaného média. Důležitost těchto ukazatelů je celkem zřejmá. Pokud je v rámci zpravodajství EU viditelnější, je jí přiřkládána větší důležitost a občané mají větší šanci dozvědět se o dění na úrovni EU. Takové **monitorování veřejné správy** (Brüggemann et al., 2006) se zaměřuje na pozornost médií vůči evropským aktérům a politikám a z normativního hlediska se v zásadě zabývá otázkou, do jaké míry poskytuje EVS evropským občanům možnost být informováni a nakolik jsou jejím prostřednictvím schopni kontrolovat tvorbu evropských politik.

V dalších kritériích se už ale jednotlivé přístupy více či méně rozcházejí. Kromě viditelnosti EU kladou někteří autoři a autorky důraz rovněž na viditelnost dění v dalších členských zemích (Koopmans & Erbe, 2004; Brüggemann et al., 2006). Brüggemann et al. (2006) nazývá toto kritérium **vzájemným pozorováním** a jedná se podle něj o rozsah, v jakém se veřejný diskurz rozšiřuje „horizontálně“, „do širšího (evropského) veřejného prostoru“ (ibid: 5), tedy zjišťuje se, do jaké míry věnují veřejné debaty pozornost vývoji, zejména politickému, v jiných členských zemích. Koopmans a Erbe (2004) pak obdobně navrhuji monitorovat tzv. **horizontální evropeizaci**. Zohlednění této dimenze při hodnocení celkové úrovně evropeizace podle nich vychází z předpokladu, že navzdory některým nadnárodním rysům Evropské unie má mnoho evropských politik spíše mezivládní charakter. Evropeizace veřejné sféry se tak nutně nemusí projevovat jen v přímých odkazech na EU, ale i „ve zvýšené pozornosti věnované veřejným debatám a mobilizaci v jiných členských státech“ (Koopmans & Erbe, 2004: 101). Specifický charakter EU může totiž, podle autorů, učinit politiku v jedné zemi relevantní pro jinou členskou zemi takovým způsobem, že to dalece přesahuje tradiční mezinárodní vztahy. Z normativního hlediska je tedy vzájemné pozorování „předpokladem pro pochopení toho, že ve stále integrovanější Evropě nemusí být politické problémy pouze záležitostmi domácí politiky, ale také společného zájmu“ (Brüggemann et al., 2006: 5). Brüggemann et al. (2006) však zároveň dodávají, že viditelnost dění na úrovni EU, ale i v jiných členských zemích, je spíše možné považovat za určitou formu tzv. segmentované evropeizace. Diskurz sice v těchto případech opouští čistě národní kontext, ale nemusí to nutně znamenat vznik nového, rozšířeného komunikačního prostoru napříč členskými státy. „Veřejný monitoring [EU] vytváří paralelní vesmíry veřejných diskurzů zaměřených na EU, aniž by je vzájemně propojoval (...) Vzájemné sledování částečně překonává segmentaci veřejných sfér tím, že do domácích politických debat zapojuje další evropské země jako relevantní jednotky, ale stále nevytváří společný diskurz. Vyžaduje, aby Evropané mluvili jeden o druhém, ale ne nutně jeden s druhým“ (ibid: 6).

Právě tato omezení částečně řeší tzv. **diskurzivní výměna** (Brüggemann et al., 2006) mezi různými národními veřejnými sférami, jejíž existence je z normativního hlediska zásadním předpokladem pro možnost zformování společného evropského veřejného mínění. V zásadě jde o začlenění názorů a argumentů z jiných evropských zemí do domácího diskurzu, kde mohou sloužit jako další z referenčních bodů pro formulaci

vlastních postojů. Autoři zároveň dodávají, že ohledně nutnosti existence nějaké podoby komunikačního propojení mezi národními veřejnými sférami, jako důležitého rysu případné EVS, nejsou v akademické sféře žádné větší spory, není ovšem shoda v tom, jak tento rozměr konceptualizovat. Sami se přitom vymezují vůči těm konceptualizacím, pro které je dostačující, pokud se v jednotlivých národních diskurzích diskutuje o stejných otázkách, ve stejnou dobu a se stejnými kritérii relevance (srov. Eder & Kantner, 2000), protože tato „paralelizace“ veřejných diskurzů sice podle nich usnadňuje vzájemné porozumění, ukazuje ale spíše na „propojitelnost“ než skutečnou „propojenost“ veřejných sfér. Ke skutečné diskurzivní výměně podle Brüggemanna et al. (2006) dochází, pokud média umožňují šíření názorů a argumentů přes hranice států, tj. přebírají argumenty zahraničních aktérů, odkazují na ně ve vlastních obsazích ve formě přímých i nepřímých citací, případně přímo poskytnou prostor pro příspěvky zahraničních autorů. Různé intenzity propojení pak ve své konceptualizaci reflektují také Koopmans a Erbe (2004). Jejich horizontální evropeizace neboli komunikační vazby mezi jednotlivými členskými státy tak může nabývat dvou základních podob. Ve slabé variantě média v jedné zemi pokrývají debaty v jiném členském státě, ale mezi zeměmi neexistuje žádná přímá komunikační vazba (tedy jde spíše o již zmíněnou segmentovanou evropeizaci), silná varianta naopak znamená, že se aktéři z jedné země explicitně obracejí na aktéry v jiném členském státě nebo na ně odkazují.<sup>35</sup>

Propojenost jednotlivých komunikačních prostorů ovšem nemusí být nutně realizována jen prostřednictvím přímých diskurzivních výměn. Některé přístupy, jak bylo výše uvedeno, zdůrazňují spíše obdobnost národních diskurzů, resp. jejich postupnou konvergenci (Kaiser & Kleinen-von Königslöw, 2016; Heft, 2017). Heft (2017) tak kromě viditelnosti evropských témat v národních mediálních agendách zdůrazňuje také **synchronnost tematických cyklů**, tedy míru, do jaké jsou stejná evropská témata diskutována ve stejnou dobu, navíc s obdobnou mírou pozornosti ze strany národních médií. Kromě toho však přidává ještě aspekt **podobnosti** těchto **diskurzů**, což ovšem nutně neznamená, že by média, aby dostála požadavkům na evropeizaci, musela témata

---

<sup>35</sup> Tento dynamický prvek vnášejí autoři také do vertikální úrovně – vertikální evropeizaci, která spočívá v komunikačních vazbách mezi národní a evropskou úrovní, obdobným způsobem člení na komunikační vazby zdola nahoru, kdy se národní aktéři obracejí na evropské aktéry nebo hovoří o evropských tématech, a shora dolů, tzn. že evropské aktéry zasahují do národních politik a veřejných debat, především s ohledem na společné evropské zájmy.

interpretovat vždy stejným způsobem. Spíše je podle ní podstatné sledovat, zda jsou rozdílné rámce nebo interpretace konkrétních evropských otázek, které jsou používány jednotlivými zeměmi, následně zviditelňovány i v dalších zemích EU. Využívání stejných nebo obdobných interpretací považují totiž například Kaiser a Kleinen-von Königslöw (2016: 800) za indikátor nejsilnější evropeizace, „neboť ji lze interpretovat jako výsledek rostoucí otevřenosti a výměny názorů mezi veřejnými debatami evropských zemí.“<sup>36</sup> Drewski (2015) tyto procesy vysvětluje pomocí teorie štěpení, podle které není ukazatelem evropského veřejného diskurzu „pouhá“ diskuse o stejných otázkách v různých členských státech, ale zejména interpretace těchto otázek reflektující nadnárodní ideologické štěpení. Některé další konceptualizace obdobně zmiňují tzv. **evropskou perspektivu** mediálního diskurzu o „Evropě“, v některých případech je ale toto kritérium popsáno poměrně vágně, ačkoliv je zřejmé, že posouzení „evropskosti“ zpravodajství bude mnohem komplikovanější, než je tomu například v případě viditelnosti EU. Downey a Koenig (2006) tak například evropeizaci vymezili v kontrastu k dalším dimenzím, resp. rámcům, konkrétně nacionalizaci a globalizaci, přičemž dominantní rámec stanovili podle preferovaných zdrojů, perspektiv a zájmů. Obdobně Michailidou (2015) rozlišovala mezi národní a evropskou perspektivou podle toho, zda média zdůrazňovala spíše to, co dané téma nebo problém znamená „pro naši zemi“, nebo to, co znamená pro celou EU.

V souladu s tím, co již bylo řečeno o provázanosti evropské veřejné sféry s evropským děmem, resp. identitou, se i někteří autoři a autorky zaměřují na přítomnost jakési **kolektivní identifikace** s „Evropou“ neboli pocitu příslušnosti ke společné evropské veřejnosti. Mimo studie, které se věnují výhradně pokusům o identifikaci takové evropské identity (srov. Olausson, 2010; Lichtenstein & Eilders, 2018), tvoří tento ukazatel také další vrstvu v rámci některých pokusů o operacionalizaci EVS, resp. evropeizace národních médií (Brüggemann et al., 2006, Heft, 2017; Peters, 2004).

---

<sup>36</sup> Autoři vysvětlují, že národní diskurzy jsou obvykle strukturovány na základě hlubších ideologických štěpení, což vede k existenci soupeřících interpretací problému. Prostřednictvím výměny těchto interpretací, většinou v rámci médií, vzniká jejich hierarchie, nikoli nutně jediná jejich dominantní interpretace. Pokud tento mechanismus aplikujeme na evropeizaci, měli bychom podle nich nejprve očekávat, že „otevřenost mezi národními veřejnými sférami povede k všeobecné přítomnosti stejných vzorců interpretace dané problematiky ve všech zemích“ (Kaiser & Kleinen-von Königslöw, 2016: 800). Probíhající přeshraniční diskurzy by v další fázi měly podpořit vznik obdobných hierarchií interpretací v jednotlivých národních veřejných sférách, „což by naznačovalo, že interpretace problému nejsou strukturovány podle štěpení mezi národy, ale spíše mezi celoevropskými politickými ideologiemi“ (ibid).

Ačkoliv je existence společné evropské identity nebo evropského lidu často považována za nezbytný předpoklad legitimacy EU, počítá se v těchto operacionalizacích spíše s jakousi „lehou identitou“, tj. určitým minimálním pocitem příslušnosti ke stejnému společenství (Risse, 2003), resp. „rozšířením pomyslného kolektivního ‚my‘ za hranice národních států“ (Peters, 2004: 4). Může se tedy jednat o případy, kdy mluvčí ve veřejném diskurzu uznávají, že se diskutovaná otázka týká „nás“ jako členů určitého společenství, kdy explicitně odkazují na „Evropany“ nebo se s touto identitou dokonce přímo sami ztotožňují („my Evropané“) (Brüggemann et al., 2006). Můžeme ale postupovat i alternativním způsobem a ptát se, kdo jsou „my“, „v jejichž jménu mluvíme nebo ke kterým se vztahujeme“, a také kdo jsou „oni“, vůči kterým se jako komunita vymezujeme (Risse, 2003: 8).

Z uvedeného přehledu je zřejmé, že vznikající EVS je z většiny hodnocena primárně na základě určité propojenosti národních veřejných diskurzů s EU úrovní a s ostatními členskými státy, případně alespoň na základě jejich vzájemné observace. Typu aktérů, kteří v takovém diskurzu participují, je už ovšem věnováno mnohem méně pozornosti. Na EVS je však možné klást nároky právě i s ohledem na strukturu v diskurzu zastoupených aktérů, zejména pak těch občanských. Vzájemná propojenost jednotlivých veřejných diskurzů může sice přispět k lepší informovanosti evropských občanů<sup>37</sup>, pokud ovšem v těchto diskurzech nebudou zahrnuty i jejich perspektivy (mj. také proto, aby byly viditelné pro tvůrce EU politik), mohou nabýt dojmu, že jsou veřejné debaty v rámci EVS příliš elitistické, stejně jako celá instituce (Walter, 2017). Koopmans (2007: 183) navíc tvrdí, že proces evropské integrace mění „distribuci politických příležitostí ovlivňovat veřejné debaty“, což zjednodušeně řečeno znamená, že někteří kolektivní aktéři jsou v debatách o evropských tématech vlivnější než v těch národních, a naopak, což může podle něj navíc souviset s úrovní jejich podpory vůči evropskému integračnímu projektu. Walter (2015) k tomu ještě kriticky poznamenává, že zatímco na národní úrovni se při zkoumání konceptu veřejné sféry většinou pracuje s různými normativními teoriemi VS<sup>38</sup>, „normativní konceptualizace evropské veřejné

---

<sup>37</sup> Walter (2017) definuje evropského občana jako „běžnou“ osobu z členského státu EU, pokud jde o záležitosti správy EU. Tím pádem ze své analýzy explicitně vylučuje různé prostřednické organizace, jako politické strany nebo organizace občanské společnosti, protože podle ní by z normativního hlediska měli být občané přímo viditelní v EVS.

<sup>38</sup> V kontextu národních států se ve výzkumu obvykle rozlišuje mezi liberální, diskurzivní nebo participativní teorií VS (srov. Ferree et al., 2002) a studie se pak zaměřují na to, jak různé médii zprostředkované debaty naplňují jejich normativní ideály. Walter (2015) pro každou z těchto tří teorií

sféry zůstává často nejasná“ (ibid: 749). Většina studií pak, implicitně či explicitně, vychází z Habermasovy koncepce deliberativní veřejné sféry, pokud však máme ambici hodnotit, zda EVS plní své demokratické funkce, je zapotřebí tyto normativní předpoklady specifikovat.

### 3.5 Empirické studie evropeizace médií

Tato práce si neklade za cíl podat vyčerpávající přehled všech dosud realizovaných empirických studií zaměřených na existenci EVS, nicméně zevrubná rešerše, která byla provedena, umožňuje alespoň nastínit základní obrysy výzkumu v této oblasti. Charakter mediálního pokrytí evropské politiky (ne nutně ve vazbě na EVS) byl předmětem jistého zájmu akademiků zejména od prvních voleb do Evropského parlamentu v roce 1979 (Kevin, 2001). Soubor studií realizovaných v EU právě po těchto volbách vydaný v roce 1983, v nichž se jejich autoři zabývali rámci volební kampaně, volební účastí, sděleními a jejich vnímáním v mezikulturním rozměru, nastínil odlišné přístupy k volbám v jednotlivých členských státech. Ve zkoumaných zemích totiž přístup k evropským volbám do značné míry kopíroval způsob referování o volbách národních, který měl ovšem tendenci se v jednotlivých zemích lišit. Výzkumy tak měly obecně spíše tendenci uzavírat, že obsah zůstává národně svázaný (Kevin, 2001). Některé pozdější studie se navíc k analýzám reprezentace EU v médiích v období „permissivního konsensu“ vrací a jsou tak k dispozici, i když spíše omezená, data o evropeizaci médií i v prvních desetiletích evropské integrace. Výsledky těchto studií jsou cenné mimo jiné proto, že umožňují zhodnocení evropeizace z dlouhodobější perspektivy. Příkladem je výzkum Gerhardse (2000), který se zabýval evropeizací v německém seriózním tisku mezi lety 1951–1995, nebo práce Krzyżanowskiho (2009) snažící se o identifikaci různých diskurzivních reprezentací „Evropy“ v rozmezí let 1956–2006.

Zvýšený zájem o empirický výzkum EVS však můžeme registrovat zejména v návaznosti na zmiňovanou krizi demokracie v EU, tedy od konce 90. let 20. století (Machill et al., 2006; Peter et al., 2003). Svědčí o tom i metaanalýza publikovaná

---

nabízí ideální typy struktury aktérů; vychází z toho, že každá z nich předpokládá jiné zastoupení vládních aktérů, expertů, občanské společnosti nebo občanů ve veřejné diskusi. Vzhledem k tomu, že EU můžeme charakterizovat jako systém víceúrovňové správy, mezi aktéry by měli být zastoupeni jak aktéři z EU úrovně, tak národní aktéři.



Machille et al. v roce 2006 s cílem shrnout do té doby realizované studie evropeizace národních médií, jejíž výsledky ukázaly, že v tehdejších 15 členských státech<sup>39</sup> byly patrné různě silné tendence k evropeizaci národních veřejných sfér, celkově se ale téma EU podílelo na zpravodajství jen ve velmi omezené míře a evropsští aktéři v něm navíc vystupovali pouze v menších rolích. To vedlo autory k formulaci závěru, že veřejné sféry států EU i nadále vykazují silnou národní orientaci. Machill et al. (2006) dále zjistili, že ze sedmnácti analyzovaných studií se jich 15 věnovalo německým médiím, 14 britským médiím a 9 francouzským médiím. Jen jedna studie přitom zahrnovala všech 15 tehdejších členských zemí. Již první výzkumy evropeizace tedy naznačují trend, který se pak v obdobných studiích projevuje i v dalších letech, a to zaměřením především na větší (a zejména západní) členské země.

Jedna z prvních větších komparativních studií byla provedena Peterem et al.<sup>40</sup> (2003) a zaměřila se na pokrytí EU v televizním zpravodajství v pěti členských zemích (VB, Dánsko, Nizozemí, Německo a Francie). Autoři přitom chtěli reagovat na limity dosavadních prací, které se podle nich zabývaly zejména reprezentací EU při různých významných událostech (referenda, summity), a navíc postrádaly komparativní perspektivu. Zaměřili se proto na každodenní reportování o EU a na rozdíly nebo podobnosti mezi médii zkoumaných zemí. Stejně jako většina předchozích autorů zjistili i Peter et al. (2003), že zprávy týkající se EU představovaly jen malý podíl na celkovém, stejně jako politickém zpravodajství.<sup>41</sup> Autoři nicméně tvrdí, že pokud už se EU podařilo proniknout do agendy médií, byla těmto zprávám zpravidla přikládána větší důležitost než ostatnímu politickému zpravodajství, což je vedlo k úvahám o paradoxu tzv. neviditelné důležitosti EU záležitostí. Podle nich je takových zpráv sice poměrně málo, ale jsou prominentněji umístěny. Další větší komparativní studii realizovali de Vreese et al. (2006), když se zaměřili na mediální pokrytí voleb do Evropského parlamentu v roce 2004, a to ve všech tehdejších 25 členských zemích. Viditelnost EU byla v jejich analýze průměrně pod úrovní 10 %, ovšem s velkou variabilitou v rámci zkoumaných zemí, přičemž autoři rovněž upozornili na větší visibilitu evropských voleb v nových než ve starých členských zemích. Mediální pozornost Evropské unii také vzrostla oproti roku 1999, alespoň tedy u zemí, které byly

---

<sup>39</sup> Tedy ještě před tzv. východním rozšířením v roce 2004.

<sup>40</sup> Jde o jednu ze studií zahrnutých i ve zmíněné metaanalýze Machilla et al. (2006).

<sup>41</sup> Konkrétněji pak z jejich analýzy vyplynulo, že podíl zpráv o EU nepřesáhl 4 % celkového prostoru a 7 % politického zpravodajství.

v analýze předchozích voleb zahrnutý. Na evropské volby v roce 2009 se pak zaměřili Schuck et al. (2013, 2011), kteří analyzovali více než 50 000 mediálních obsahů ve všech 27 členských státech a potvrdili další nárůst viditelnosti EU v domácích médiích. Napříč všemi členskými zeměmi zjistili zhruba 20% zastoupení EU nebo evropských voleb v domácím zpravodajství. Z dlouhodobější perspektivy pak evropeizaci a její vývoj v čase zkoumali také Brüggemann & Kleinen-von Königslöw (2009), když realizovali obsahovou analýzu seriózního tisku v pěti členských státech EU za období 20 let, kromě velkých komparativních studií však vznikaly i takové, které se zaměřily pouze na několik málo zemí (Barth & Bijsmans, 2018; Heft, 2017; Drewski, 2015) nebo o to detailněji zkoumaly evropeizaci jen v jedné členské zemi (Cremonesi et al., 2019; Negrine, 2016, Statham & Gray, 2005; Grill & Boomgaarden, 2017). Pouze na britská média se zaměřil Negrine (2016) v souvislosti s volbami do Evropského parlamentu a zajímalo ho, do jaké míry informovala o politických stranách účastnících se voleb v ostatních členských zemích. Kromě jejich viditelnosti také zkoumal, zda média (tisk a televize) informovala také o jejich pozici v domovské zemi, v evropském kontextu a také ve vztahu k britským stranám. Ačkoliv tedy byla v jeho vzorku jen britská média, měla jeho analýza evropský rozměr. Pokud by totiž britská média poskytla prostor pro diskusi o euroskeptických stranách za hranicemi Velké Británie a jejich vztahu s britskými euroskeptiky, mohlo by to svědčit o určité míře evropeizované debaty. Negrine ovšem zjistil, že evropské volby byly v britských médiích zastíňovány domácími tématy, navíc jen 14 % článků a 19 % pořadů týkajících se voleb do EP tematizovalo volební strany a aktéry z jiných zemí. Tabloidy *The Sun* a *Mirror* jim dokonce pozornost nevěnovaly vůbec.

Celá řada, zejména později vzniklých, studií nicméně zjišťuje nárůst významu EU v národních médiích (Schuck et al., 2011; Kaiser & Kleinen-von Königslöw, 2016; Cremonesi et al., 2019, de Wilde, 2022). Trenz (2004) navíc upozorňuje, že autoři článků frekventovaně používají reference k EU jako stylistické prostředky. V těchto případech tedy nejde o výraznou prezenci evropských aktérů nebo dominanci evropských politik v národním zpravodajství, ale o tzv. „banální evropeizaci“ (srov. Cram, 2001), při níž se „Evropa“ v mediálním diskurzu stává samozřejmostí a rétorické odkazy na ni jsou považovány za „běžný způsob chápání světa v každodenní politické

diskusi“ (Trenz, 2004: 310). Ve svém vlastním výzkumu<sup>42</sup> přitom Trenz (2004) zjistil, že každý třetí politický obsah činí tyto reference k „Evropě“. Koncept „banální evropeizace“ použili v souvislosti s visibilitou EU také Sarikakis et al. (2018: 3454), ovšem ve zcela jiném významu. Po analýze elitního tisku ve čtyřech členských zemích konstatují, že krize vyvolala v podstatě bezbřehé zahrnutí unijního rozměru do všech medializovaných debat v elitním tisku. Právě elitní tisk ale podle nich funguje jako „producent homogenních narativů, které upřednostňují určitou formu politicko-ekonomického chování, ale také odmítají, zamlčují a marginalizují ‚dějové linie‘, které se od stanoveného kurzu odchyľují“ (ibid). Jejich studie tedy prokázala existenci veřejné sféry, která je sice výrazná, ale v zásadě bezproblémová a v konečném důsledku banální.

Navíc, pokud vezmeme v úvahu i jiná kritéria než pouhou viditelnost, závěry o evropeizaci již nejsou tak přesvědčivé a jednoznačné. Schuck et al. (2011) například upozorňují, že zvýšená viditelnost EU nemusí poskytovat hodnověrný obraz o jejím významu v rámci národního diskurzu, protože může být zároveň doprovázena převahou domácích aktérů. Řada studií si také všímá spíše omezené přítomnosti zdrojů z jiných členských zemí, i přes relativně vysoké podíly unijních aktérů, tedy vysokou míru vertikální evropeizace. Zvyšuje se tedy pozornost věnovaná evropským institucím a politikám, ale nic podle nich nenasvědčuje tomu, že by se debata významně rozšiřovala mezi jednotlivými národními veřejnými sférami (Schuck et al., 2011; Kleinen-von Königslöw, 2012; Koopmans & Erbe, 2004; Statham & Gray, 2005; Brüggemann et al., 2006; Cremonesi et al., 2019). Statham a Gray (2005) nebo Cremonesi et al. (2019) navíc zdůrazňují rozdíly mezi jednotlivými typy vertikální evropeizace. Vertikální komunikace o EU shora dolů, kdy nadnárodní aktéři vznášejí požadavky směrem k národním aktérům, je na relativně nízké úrovni, což ukazuje na omezený průnik evropských institucí jako viditelného a „aktivního“ aktéra do národních veřejných sfér. Občané mají v této situaci poměrně málo příležitostí vnímat EU jako iniciátora politických požadavků, ačkoli je silným institucionálním aktérem, což může posilovat vnímaný demokratický deficit EU. Naopak, pokud se podíváme na požadavky, resp. promluvy národních aktérů směrem k institucím a aktérům EU, obvykle zjistíme, že tento způsob propojení je mnohem častější. EU je tedy do debaty více vtahována jako

---

<sup>42</sup> Zkoumal 11 deníků ze šesti členských zemí.

adresát a velmi často spíše kritizovaný aktér. Pokud jde o horizontální evropeizaci, té je pak opět dosahováno spíše skrze její slabší variantu, tedy pokrytím událostí z jiných zemí EU, nikoliv přímými komunikačními vazbami mezi politickými aktéry (Cremonesi et al., 2019).<sup>43</sup>

Kromě propojenosti diskurzů obecně se některé studie konkrétněji zaměřily také na to, které členské země nejčastěji přitahují pozornost médií ostatních zemí. Fracasso et al. (2015) tak ve své rozsáhlé analýze více než 150 evropských médií zjistili, že se jednotlivé země liší podle vlastnosti, kterou nazývají „gravitační přitažlivostí.“ Nejsledovanějšími zeměmi byly Německo, Francie, Velká Británie, Itálie a Španělsko, naopak skandinávské země a státy střední a východní Evropy zaujímaly v kontinentálním tisku spíše okrajovou roli. To částečně potvrzují i Segesten a Bossetta (2019) na základě výsledků své analýzy diskusí o euroskepticismu v médiích západoevropských zemí, když upozorňují na téměř úplnou absenci zmínek o východoevropských zemích (s výjimkou Polska a Maďarska) a na dominanci Velké Británie.<sup>44</sup>

Ani výsledky studií, které se zaměřují spíše na způsob referování o EU, nepřinášejí jednoznačné závěry o potenciálním vzniku EVS. De la Porte a Van Dalen (2016) nebo Peter et al. (2003) identifikovali podobnosti v tematické struktuře napříč zkoumanými zeměmi, podle de la Porte a Van Dalena (2016) měl navíc diskurz o socio-ekonomické strategii EU transnacionální dimenzi a byly činěny reference na další EU země v podobě vzájemného porovnávání, případně jejich kritiky. Kaiser a Kleinen-von Königslöw (2016) zase našli jen mírné rozdíly v rámcování eurokrize ve Španělsku a Německu, které vysvětlují tím, že země byly krizí různě dotčeny. Autoři se však zaměřili také na evropeizaci jako proces a skutečně prokázali, že v průběhu

---

<sup>43</sup> Tyto dynamiky pak Brüggemann a Kleinen-von Königslöw (2009) klasifikují do čtyř různých vzorců evropeizace. Při tzv. komplexní evropeizaci můžeme hovořit jak o vysoké úrovni vertikální, tak horizontální evropeizace. Druhým typem je podle autorů již zmiňovaná segmentovaná evropeizace; v tomto případě národní veřejné sféry věnují více pozornosti „Bruselu“ (vertikální dimenze), ale nikoliv sobě navzájem (tj. nižší míra horizontální evropeizace). Třetí variantu, tedy opačný případ, kdy dochází zejména k horizontální evropeizaci, nikoliv však k té vertikální, pojmenovávají Brüggemann a Kleinen-von Königslöw jako evropeizaci „stranou EU“ (z angl. aloof from the EU) a posledním vzorcem je tzv. parochiální veřejná sféra neboli situace, ve které nedochází ani k jedné z variant evropeizace a národní diskurz zůstává značně uzavřený.

<sup>44</sup> Podle autorů „pokrytí britského euroskepticismu pohání evropeizaci v jiných členských státech“ (Segesten & Bossetta, 2019: 1051). Ačkoliv je tedy euroskepticismus ze své podstaty, alespoň v některých svých podobách, postojem, který se obrací proti samotné EU, jeho mediální pokrytí může, v případě, že dochází k jeho evropeizaci, přispívat ke vzniku evropské veřejné sféry.

sledovaného období (tj. 4 roky) došlo k rostoucí konvergenci národních diskurzů. Stejně tak Segesten a Bossetta (2019) v rámci své analýzy zjistili, že zhruba 70 % mediálních obsahů týkajících se euroskepticismu bylo rámcováno v nedomácím (například evropském) kontextu, a navíc byly tyto obsahy napříč analyzovanými zeměmi obdobné. Salgado a Nienstedt (2016) ovšem analyzovali pokrytí eurokrize ve 20 médiích a 10 členských zemích a tvrdí, že výsledky této analýzy svědčí nejen o neexistenci supranacionální EVS, ale také o slabé evropeizaci národních veřejných sfér. Stejně tak Barbieri et al. (2018), kteří se věnovali interpretacím eurokrize v médiích deseti členských zemí, argumentují, že skutečnost, že se země potýkají se stejnými problémy, nutně nevede k obdobnému mediálnímu pokrytí. Naopak, za nejzajímavější zjištění považují převažující homogenitu v rámci jednotlivých zemí s podobnostmi mezi různými typy médií a nízkou homogenitu napříč zkoumanými zeměmi<sup>45</sup>. Ačkoli tedy krize mohla vyvolat podobná očekávání ohledně zásahů ze strany EU, evropské instituce byly v jednotlivých zemích vykreslovány odlišně a v rámci jednotlivých zemí velmi podobně. Ani Drewski (2015) nepotvrdil v rámci své obsahové analýzy důležitost nadnárodního štěpení v německých a španělských médiích. Veřejné diskurzy o krizi eura se podle něj lišily spíše mezi jednotlivými zeměmi než mezi ideologickými směry. Navzdory sblížení kolem společného souboru otázek nedošlo k vytvoření evropského veřejného diskurzu, ale spíše k výraznému rozštěpení mezi severem a jihem.

Brüggemann a Kleinen-von Königslöw (2009), Leichtenstein a Eilders (2019) nebo Peters (2004) nacházejí spíše slabé náznaky postupně se rozvíjející kolektivní identifikace s „Evropou“<sup>46</sup>, optimističtější výsledky nabízí v tomto ohledu snad jen Olausson (2010), která si pro svůj výzkum zvolila téma klimatu, protože je podle ní nejen relevantní a má potenciál zaujmout bez ohledu na národní příslušnost, ale má navíc transnacionální dopady. Spíše negativní odpovědi ohledně vzniku evropské veřejnosti přinášejí také studie zaměřené na strukturu participantů evropského

---

<sup>45</sup> Autoři také zjistili například velkou podobnost mezi diskurzy o krizi eura v Polsku a Francii nebo v Belgii a Holandsku, důvody ale nechávají pro posouzení v navazujícím výzkumu.

<sup>46</sup> Brüggemann a Kleinen-von Königslöw (2009) analyzovali seriózní tisk v pěti členských zemích v letech 1982–2003 a mj. zjistili, že „Evropané“ jsou ve veřejném diskurzu zmiňováni s narůstající frekvencí. Zatímco v roce 1982 tvořili 6 % všech zmiňovaných „kolektivů“, v roce 2003 už to bylo mírně nad 10 %. „Západ“ byl sice jako kolektivní identita zmiňován častěji, jeho podíl ale od roku 1989 klesá. Zajímavým zjištěním je rovněž nezávislost rostoucího trendu výskytu evropské kolektivní identity na agendě světové politiky a převažující pozitivní konotace spojované v diskurzích s „Evropany“. Národ byl ovšem podle autorů stále zdaleka nejčastějším referenčním bodem.

diskurzu. Koopmans (2007) ve své analýze zjistil, že z procesu evropeizace veřejných debat zdaleka nejvíce těží vládní a exekutivní aktéři, a to na úkor jak legislativních a stranických aktérů, tak zejména na úkor aktérů občanské společnosti, kteří jsou v evropeizovaných veřejných debatách zastoupeni jen velmi nepatrně, a navíc v porovnání s ostatními typy aktérů právě při „přechodu“ do evropského diskurzu nejvíce ztrácí svůj vliv.<sup>47</sup> Dominance elitních aktérů si ale všímají i další autoři. Ve výzkumu Michailidou (2015) představovali domácí nebo zahraniční politici 51 % všech aktérů, dalších 17 % pak bylo vyhrazeno EU institucím. Michailidou navíc zmiňuje, že v případě obsahů, které zahrnovaly komentáře nebo analýzy, byli jejich autory zejména tzv. ekonomičtí technokrati, což ji vedlo k závěrům o tzv. technokratickém veřejném diskurzu, ve kterém se volby neospravedlňují, ale prezentují se publiku jako dané. K poněkud odlišným závěrům dochází Walter (2017), která se zaměřila specificky na viditelnost evropských občanů a zjistila jejich přítomnost až ve 20 % analyzovaných obsahů. Ačkoliv sama hodnotí tento výsledek jako ne příliš pozitivní, byli občané zastoupeni více než například EU aktivisté, experti, novináři nebo média, případně také poslanci (a kandidáti) EP. Nutno ovšem podotknout, že její studie, na rozdíl od těch předchozích, zaznamenávala i pouhý výskyt aktéra v analyzovaném obsahu, nikoliv nutně jeho promluvu, tedy „aktivní aktérství“.

### **3.6 Co ovlivňuje evropeizaci?**

Výše uvedené shrnutí některých, zejména rozsáhlejších a komparativních studií evropeizace naznačuje, že její úroveň může být ovlivněna celou řadou faktorů. A skutečně, již v první vlně výzkumů evropeizace se někteří jejich autoři kriticky vymezovali vůči skutečnosti, že je výzkum v této oblasti z většiny deskriptivní, tedy nikoliv vysvětlující (Peter & de Vreese, 2004). Kromě diskusí o tom, jaké aspekty je pro poznání míry evropeizace vhodné a účelné zkoumat, se proto mnohé studie soustřeďují také na faktory, kterými je možné existující rozdíly v míře evropeizace mezi jednotlivými zeměmi nebo médii vysvětlit.

---

<sup>47</sup> U většiny aktérů se navíc ukazuje těsná shoda mezi tím, jak evropeizace ovlivňuje jejich vliv ve veřejné debatě na jedné straně, a jejich veřejným postojem k EU na straně druhé. Zde ale autor navrhuje i alternativní interpretaci, tedy že samotný kritický postoj daného aktéra vůči EU je důvodem jeho nižší mobilizace na evropské úrovni, případně méně častého rámcování témat evropskou perspektivou.

Panuje přitom v zásadě všeobecná shoda na tom, že evropeizace nabývá největších hodnot v případě konání událostí, které mají pro Evropskou unii zásadní význam. A právě z toho důvodu se na taková období značná část výzkumů zaměřuje, ať už se jedná o výzkumy zabývající se mediálním pokrytím evropských referend (Barth & Bijmans, 2018), voleb do Evropského parlamentu (Meyer & Gattermann, 2022; Cremonesi et al., 2019; Michailidou, 2015; Schuck et al., 2011, 2013; Bene, 2022; Galpin & Trenz, 2019) nebo summitů (Barth & Bijmans, 2018, van Noije, 2010; Peter & de Vreese, 2004).<sup>48</sup> Méně početné jsou pak práce, které zjišťují míru evropeizace národních médií v „běžných“ obdobích (Peter et al., 2003; Grill & Boomgaarden, 2017; van Noije, 2010; Valera-Ordaz & Sørensen, 2019) a jejichž autoři docházejí většinou k závěrům o spíše menší viditelnosti EU v národních mediálních diskurzech. Například van Noije (2010) se rozhodl analyzovat právě každodenní politiku s cílem zjistit, jakou podle národních médií<sup>49</sup> zaujímá EU roli v jednotlivých jejích oblastech.<sup>50</sup> Pokud by totiž byly evropeizovány i takové debaty, mohla by být podle něj EU považována za skutečného účastníka národních veřejných sfér, nikoliv pouze za subjekt zpravodajství. Van Noije nicméně zjistil, že tato každodenní EU politika je v domácích (jím analyzovaných médiích) téměř neviditelná.

Předpoklad silnější evropeizace se nevztahuje jen k významným událostem, ale rovněž k mediálnímu pokrytí politik, ve kterých má EU větší pravomoci. V souvislosti s touto perspektivou bývá zmiňován koncept tzv. kompenzační evropeizace, podle něž by měl národní veřejný diskurz odrážet rostoucí míru zásahů EU do veřejné politiky, aby se občané o těchto procesech měli možnost dozvědět a vytvořit si na ně názor (Meyer, 2005; de la Porte & Van Dalen, 2016). Úroveň evropeizace tedy je (a touto perspektivou by i měla být) zásadně ovlivněna formálním rozdělením moci mezi EU a národními státy (Koopmans & Statham, 2010). Koopmans a Erbe (2004) tak například tvrdí, že se zavedením společné měny se měnová politika velmi rychle stala oblastí, která je diskutována a zpochybňována téměř výhradně z evropské perspektivy. Zároveň to podle nich vede k úvahám, zda tolik diskutovaný deficit veřejné sféry EU není pouze důsledkem „nedostatku silných a jasně vymezených kompetencí na evropské úrovni“

---

<sup>48</sup> Některé studie sledují odlišný přístup, například Segesten a Bossetta (2019) se zaměřili na komparaci mediálních diskurzů o *euroskepticismu*. Vycházeli přitom z premisy, že euroskepticismus je relevantní pro celou EU, a tedy i diskurz o něm by mohl být evropeizován.

<sup>49</sup> Ve své práci zkoumá britská, francouzská a holandská média.

<sup>50</sup> Konkrétně v oblasti zemědělství, životního prostředí, imigrace a drogové problematiky (van Noije, 2010).

(Koopmans & Erbe, 2004: 112). Otázka, zda existuje evropeizovaná veřejná sféra, nemá podle nich v této obecné rovině, bez vazby na konkrétní problémy nebo politiky, příliš velký smysl. Jak píšou: „Skutečnost, že v oblasti vzdělávání a důchodové politiky téměř nenajdeme aktéry na evropské úrovni, nelze rozumně považovat za důkaz ‚deficitu veřejné sféry‘. V těchto oblastech silně dominují národní aktéři a politiky na institucionální úrovni a EU zde má jen velmi malou moc a vliv. Tím, že se média zaměřují na nároky těch národních aktérů, kteří jsou v těchto oblastech nejvýznamnějšími hráči, plní vlastně poměrně přesně svou funkci legitimacy, odpovědnosti, reakce a participace“ (ibid: 109).

Dalšími zkoumanými **politickými faktory** mohou být postoj veřejnosti k EU (Brüggemann & Kleinen-von Königslöw, 2009; Schuck et al., 2013), volební systém (Schuck et al., 2013), délka členství země v EU (Brüggemann & Kleinen-von Königslöw, 2009; Schuck et al., 2011; Kleinen-von Königslöw, 2012), hloubka integrace<sup>51</sup> (Pfetsch et al., 2008), ale také to, zda je země čistým příjemcem či plátcem ve vztahu k evropským rozpočtům (Segesten & Bossetta, 2019; Schuck et al., 2013). Často zkoumaným faktorem je pak také velikost členské země (Brüggemann & Kleinen-von Königslöw, 2012), která může (spolu s její ekonomickou silou) zároveň zvyšovat pravděpodobnost, že o ní bude reportováno v médiích ostatních členských zemí (Fracasso et al., 2015).

Hovoří se ovšem také o zájmu politických aktérů na evropeizaci – pozitivita elit vůči EU tak může být prediktorem toho, jak je národní veřejná sféra evropeizovaná. V tomto smyslu bývá zmiňována tzv. power bias hypothesis (Hänggli, 2012), podle které věnují média více pozornosti politicky mocným, a tedy pokud jsou politické elity proevropské, bude větší pozornost věnována také evropským záležitostem (Kaiser & Kleinen-von Königslöw, 2016; Boomgaarden et al., 2013). Sledovány jsou pak rovněž faktory jako přítomnost silné domácí euroskeptické strany (Segesten & Bossetta, 2019) nebo přítomnost politických sporů o EU uvnitř jednotlivých členských států (Schuck et al., 2011). Schuck et al. (2011) tvrdí, že míra politického soupeření přispívá k nárůstu významu evropských voleb v médiích, ovšem nelineárním způsobem. Jak vysvětlují, s nárůstem sporů se mohou politické strany nejprve snažit udržet je mimo agendu.

---

<sup>51</sup> Příkladem hlubšího zapojení země do hospodářské spolupráce na evropské úrovni může být její participace v eurozóně.



Jakmile však spor přesáhne určitou hranici, mediální pokrytí se zvyšuje. K obdobným závěrům dospěli i Meyer a Gattermann (2022), když provedli komparativní studii pokrytí voleb do Evropského parlamentu v roce 2019 v 16 členských zemích. Autoři zjistili, že spor o evropskou integraci zvyšuje pravděpodobnost, že zahraniční novináři budou informovat o volebních výsledcích z členského státu, ve kterém spor probíhá.<sup>52</sup>

Výzkumy se dále zaměřují na nejrůznější **mediální faktory** s potenciálem ovlivnit míru evropeizace národních médií. Frekventovaně diskutovanou proměnnou je v těchto výzkumech zejména typ analyzovaných médií. Zdaleka nejčastěji se přitom autoři zaměřují na seriózní deníky (de la Porte & Van Dalen, 2016; Barth & Bijsmans, 2018; Salgado & Nienstedt, 2016; Drewski, 2015; Heft, 2017), případně na seriózní tisk v kombinaci s tím bulvárním (Schuck et al., 2011; Koopmans & Erbe, 2004; Pfetsch et al., 2008), přičemž argumenty pro tuto volbu předkládají například de Vreese et al. (2006), kteří tvrdí, že seriózní tisk hraje důležitou roli v debatě mezi elitami a zároveň obecně věnuje evropským tématům více prostoru než bulvární deníky. Tedy pokud se chceme zabývat studiem vzorců evropeizace, máme zde větší šanci se s obsahy o EU vůbec setkat. Koopmans a Statham (2010) pak ještě srovnávají seriózní tisk s televizním zpravodajstvím, oproti němuž poskytuje prostor pro propracovanější argumentaci, a konečně podle de la Porte a Van Dalena (2016) nebo Bartha a Bijsmanse (2018) hrají seriózní média obecně také důležitou úlohu v intermediálním nastolování agendy. Segesten a Bossetta (2019) zvolili typ média (seriózní nebo bulvární) jako jednu z testovaných proměnných a zjistili, že je v rámci jejich studie vůbec nejsilnějším prediktorem evropského pokrytí, „přičemž u seriózního tisku je více než třikrát vyšší pravděpodobnost, že bude informovat o euroskeptických aktérech nebo událostech v evropském (tj. jiném než národním) kontextu“ (ibid: 1061). Jiný pohled na vliv typu média na úroveň evropeizace nabízí Kleinen-von Königslöw (2012), která sice v rámci horizontální evropeizace nenašla výraznější (kvantitativní) rozdíly mezi seriózním a bulvárním tiskem, bulvární tisk ovšem referoval primárně o nepolitických událostech v jiných členských zemích, jako jsou katastrofy nebo různé příběhy celebrit (tedy spíše tzv. soft news). Právě tuto „nadměrnou propast“ mezi seriózními a bulvárními tituly považuje autorka za větší hrozbu pro legitimitu Evropské unie než přetrvávající

---

<sup>52</sup> Autoři k tomu dodávají, že euroskeptické strany mají větší šanci získat pozornost novinářů v jiných evropských zemích, pokud ovšem nekandidují ve vysoce polarizovaném stranickém systému; pak mají větší viditelnost zajištěnou oba typy stran (Mayer & Gattermann, 2022).

nedostatek diskurzivních výměn mezi evropskými národy a EU<sup>53</sup>. Kriticky, a velmi obdobně, se k převaze seriózního tisku v komparativních studiích vymezují i Downey et al. (2012), protože tyto „buržoazní“ veřejné sféry se podle nich mezi zeměmi liší podstatně méně než ty, které jsou reprezentovány právě bulvárními médii. Pfetsch et al. (2008) nakonec doplňují, že seriózní média sice ve většině zemí poskytují rozsáhlejší pokrytí „Evropy“, výjimkami jsou podle nich ale například Velká Británie a Švýcarsko – zdá se tedy, že v zemích, kde je integrace spornou otázkou, je bulvární tisk v prezentaci této polarizace aktivnější.

Z hlediska mediálních faktorů je možné zaměřit se nejen na různé mediatypy, ale také na produkční stránku zpravodajství. Můžeme tak hodnotit vliv počtu korespondentů v Bruselu a v jiných členských zemích (Brüggemann & Kleinen-von Königslöw, 2009) nebo sebezpojetí novinářů ve vztahu k EU (Kleinen-von Königslöw, 2012). Trezn (2004) navíc upozorňuje, že obsahy o EU často tvoří menší jednotky autorů, což je při interpretaci výsledků také nutné zohlednit, protože namísto zkreslení způsobeného národní předpojatostí či rozdílů mezi pravicově nebo levicově orientovanými médii mohou být rozdíly v evropeizaci ovlivněny postoji těchto autorů (author bias). Kaiser a Kleinen-von Königslöw (2016) nebo Heft et al. (2017) pak zdůrazňují také roli médií jako prostředníků a politických aktérů. Média totiž mohou (nebo nemusí) evropská témata nastolovat, a mimo jiné i tím mohou úroveň evropeizace debaty sama ovlivňovat. Maier et al. (2017) tak například zjistili, že většina veřejných debat o EU je nastartována právě médii.<sup>54</sup>

V tomto kontextu je samozřejmě nutné zmínit značné rozdíly mezi mediálními systémy a novinářskými tradicemi jednotlivých členských zemí, které jsou výsledkem odlišného historického, politického, ekonomického a kulturního vývoje a jsou také odvozeny od odlišného vzorce vztahů mezi médii a politickými systémy (Machill et al., 2006; Hallin & Mancini, 2008; Kleinen-von Königslöw, 2012; Cornia, 2010). Novináři tak přistupují k EU z jiných úhlů pohledu a zacházejí s informacemi o ní různými způsoby.

---

<sup>53</sup> Kleinen-von Königslöw (2012) upozorňuje, že role tabloidů v evropeizaci nebyla prozatím příliš prozkoumána. Normativní teorie VS totiž často zahrnují i kritéria týkající se obsahu a formy veřejné debaty a ta mohou mít bulvární média problém naplnit. Autorka argumentuje, že ona sama se ve svém výzkumu zaměřila na to, zda se komunikační prostor rozšířil vertikálně a horizontálně, což není nutné poměřovat žádnými náročnými standardy kvality veřejné diskuse. To jí umožňuje zjistit, zda má část populace, která preferuje spíše bulvární tisk, šanci alespoň tímto způsobem participovat v EVS.

<sup>54</sup> Zaměřili se na období voleb do EP v roce 2014 a jejich pokrytí v Rakousku, Německu a Velké Británii.

Žurnalistická kultura se ale samozřejmě může v čase proměňovat, mimo jiné i právě vlivem evropské integrace, a právě na tuto potenciální proměnu se ve svém výzkumu zaměřil Cornia (2010). Na základě rozhovorů s italskými korespondenty v EU konstatuje, že je možné hovořit „o vzniku eurocentrické zpravodajské perspektivy, o přijetí nových postupů při sběru zpráv a o tendenci vytvářet méně názorově vyhraněné a více faktograficky zaměřené zprávy“ (ibid: 366). Tyto „evropeizované praktiky“ ovšem zcela nenahrazují rutiny tradiční, jak potvrzuje proces tzv. „italianizace Bruselu“, což je souhrnné pojmenování pro „pokusy italských reportérů začlenit EU do referenčních rámců, specifických procedur sběru zpráv a typických narativních forem, které charakterizují italskou nebo širěji středomořskou žurnalistickou kulturu“ (ibid: 367). Statham (2008) pak velmi obdobně, na základě rozhovorů s více než stovkou novinářů, píše o omezené, ale přesto vznikající evropeizaci žurnalistiky zejména v případě transnacionálního tisku pro specializovaná publika, a v menší míře i v případě evropských korespondentů v národním tisku. A konečně Heft et al. (2017) se pak alternativně zaměřili na nadnárodní síť novinářů a jejich potenciální dopad na evropeizaci národního zpravodajství.<sup>55</sup> Autoři tvrdí, že takové formy nadnárodní spolupráce usnadňují zviditelnění evropských témat ve všech zainteresovaných zemích a zároveň mohou podpořit „synchronní vzájemné pozorování aktérů, interpretací a hodnocení ze strany národních publik“ (ibid: 2).

Zmíněné výzkumy produkční stránky evropského zpravodajství, zejména rozhovory s novináři národních médií, zároveň odkrývají některé příčiny spíše nižšího výskytu evropských témat a aktérů v národních mediálních diskurzích. Většinu z nich bychom mohli sumarizovat jako vliv zpravodajských hodnot, které má dění na úrovni EU velmi často problém naplnit. Logika médií – a zejména právě zpravodajské hodnoty, snaha médií zaujmout co nejširší publikum – je totiž obvykle v rozporu s často administrativním, politicky orientovaným zpravodajstvím, stejně jako s komplexní a technickou povahou EU, což vede k malému zájmu o evropská témata a perspektivy (Pfetsch, 2008; Statham, 2008; Cornia, 2010) a pozornost tak přitahují zejména spory, krize nebo významné události, jako referenda nebo summity (van Noije, 2010). Pro

---

<sup>55</sup> Tyto přeshraniční síť jsou podle nich pro novináře jedním z nových způsobů, jak se vypořádat s výzvami pro tradiční žurnalistiku (nadnárodní rozvoj politiky, vzájemná závislost problémů v globálním měřítku, změny vyvolané digitalizací). Příkladem těchto přeshraničních sítí může být spolupráce novinářů v souvislosti se zveřejněním tzv. Panama Papers nebo evropské iniciativy jako „Evropská investigativní spolupráce“ (EIC) nebo síť „Investigate Europe“.

supranacionální aktéry je navíc velmi složité naplnit zpravodajskou hodnotu identifikace, protože jsou téměř vždy vzdálení a „cizí“, snad s výjimkou země svého původu (de Wilde, 2019). Statham (2008) pak v tomto smyslu doplňuje, že EU také postrádá charismatické mluvčí.<sup>56</sup>

### 3.7 Limity (nejen) evropeizačního přístupu a možná východiska

Výzkum evropeizace, jak byl představen v předchozích kapitolách, je z mnoha perspektiv kriticky hodnocen. Zřejmým nedostatkem takových studií je skutečnost, že i když kvantitativně zhodnotíme úroveň evropeizace jednotlivých národních médií, neexistuje měřítko, podle kterého bychom mohli jednoduše rozhodnout, zda jsou získané hodnoty natolik vysoké, abychom mohli považovat debatu za evropeizovanou. Jinak řečeno, od jakého momentu můžeme hovořit o tom, že je (mediální) veřejná sféra „dostatečně“ evropeizovaná? Zdá se tedy, že má význam zabývat se evropeizací zejména v komparativní perspektivě nebo v rámci longitudinálních studií. De la Porte a Van Dalen (2016) vlastně velmi obdobně namítají, že výzkumy sice mohou dospět k určitému procentu aktérů, kteří jsou „evropští“, je ovšem složité rozhodnout, zda lze danou hodnotu považovat za vysokou míru evropeizace. Sami pak ve své studii rozlišili tři kategorie aktérů – domácí, EU a z jiných členských zemí – a rozhodli se považovat třetinové a vyšší zastoupení EU nebo zahraničních aktérů za známku vysoké evropeizace.<sup>57</sup> Autoři dále upozorňují, že převážně kvantitativní studie evropeizace nemusí nutně zachytit všechny její potenciální projevy. Malá viditelnost evropských politik nebo aktérů v médiích totiž může zastřít širší vliv EU v národních kontextech, protože „když myšlenky, politiky a pravidla cestují, dochází k jejich proměně. Zejména v euroskeptických zemích může být odkaz na EU po cestě vypuštěn“<sup>58</sup> (ibid: 290).

---

<sup>56</sup> Fotopoulos a Morganti (2022) si v této souvislosti položili otázku, zda má personalizace potenciál přispět k evropeizaci národních VS. Personalizaci přitom podle nich v kontextu EU představuje mj. institut tzv. spitzenkandidátů, který byl do evropských voleb poprvé zaveden v roce 2014. Autoři nicméně zjistili, že i když v roce 2014 byl význam spitzenkandidátů v mediálním pokrytí, i přes určité rozdíly mezi zeměmi, relativně vysoký, v roce 2019 klesl zájem tisku téměř o polovinu.

<sup>57</sup> Taktéž de Vreese a Kandyla (2009) považovali ve své studii třetinu aktérů EU úrovně v mediálním pokrytí za známku vysoké evropeizace. Je ovšem nutné připomenout, že při posuzování těchto hodnot je zapotřebí vzít v úvahu konkrétní evropskou politiku, které se mediální pokrytí týká (srov. Koopmans & Erbe, 2004).

<sup>58</sup> Zachycení těchto vlivů by podle autorů vyžadovalo spíše kvalitativní analýzy sledování procesu, které by doplnily kvantitativní analýzy mediálního pokrytí.

Kritizována je však také mediocentričnost akademické diskuse o EVS, tedy skutečnost, že je veřejná sféra v podstatě zaměňována s médii, národními médii a nejčastěji seriózním tiskem<sup>59</sup> (Brüggemann & Schulz-Forberg, 2009). S námitkou dominance seriózních médií v rámci výzkumů evropeizace jsme se vypořádali již v kapitole 3.6, v souvislosti s kritikou přílišné orientace těchto výzkumů na národní média, případně média vůbec, je namístě připomenout třetí přístup ke konceptualizaci EVS (Lingenberg, 2006), který byl v kapitolách 3.2 a 3.3 pouze nastíněn. Jak již bylo uvedeno, jedná se o taková pojetí EVS, která počítají spíše s určitými tematicky orientovanými veřejnostmi, ovšem národní média, a ani média jako taková, nejsou pro jejich konceptualizace nezbytně nutná. Pravděpodobně bychom zde mohli zařadit různé formy transnacionálních veřejností (Downey, 2014; Eriksen, 2005), které jsou podle Downeyho (2014) převážně latentní a manifestují se jen zřídka (uvádí příklad velkých neplánovaných událostí jako 9/11 nebo epizodických událostí v podobě evropských summitů) a půjde spíše o uplatnění kulturalistického přístupu, který se bude, na rozdíl od toho institucionalistického, zaměřovat na transnacionální přítomnost témat, spíše než na transnacionální mediální instituce. Pro tyto definice EVS tedy není podstatné, že média sama nejsou transnacionální. Lidé mohou patřit do více veřejných sfér, může například existovat „silnější národní veřejnost napojená na politický systém a slabší transnacionální veřejnost, připojená ke ‚struktuře pocitů‘ (Downey, 2014: 374). Tyto nadnárodní, segmentované veřejnosti neboli sítě vytvářené společným zájmem v určitých oblastech politiky (Eriksen, 2005) mohou být přitom typicky reprezentovány sociálními hnutími (Della Porta, 2022), která cílí na EU skrze supranacionální protesty, čímž přispívají k rozvoji EVS a evropské kolektivní identity, alespoň v tedy v jejich „slabších“ verzích.

Do tohoto proudu kritiky ovšem můžeme zahrnout i přístupy, které v úvahách o EVS zdůrazňují roli politického systému (Laude, 2021), tedy tvorbu EVS shora, zejména prostřednictvím evropských politických stran. Jejich právní úprava, zejména podmínky jejich existence a fungování, však podle Laudeho znemožňují jejich větší vliv v evropeizačním procesu. Absence skutečného evropského stranického systému tak podle něj podstatným způsobem ovlivňuje evropský politický diskurz, protože chybí lepší propojení mezi mocenskými strukturami EU a občanskou společností a média

---

<sup>59</sup> Případně v prostředí digitálních médií se seriózními online zpravodajskými weby.

samotná tuto roli nemohou suplovat. Také Heikkilä (2007: 431) varuje před přílišným mediocentrismem, podle něj „životaschopná a demokraticky užitečná veřejná sféra musí být založena na komplexním souboru institucionálních a kulturních vztahů, od rodiny a vzdělávání až po politické systémy a ekonomiku. Tyto vztahy nelze čerpat ani udržovat pouze prostřednictvím médií.“

Jedna ze stěžejních výtek vůči konceptualizacím EVS založeným na národních médiích jako platformě pro evropeizaci se týká častého opomíjení skutečnosti, že evropeizovaným diskurzům konkurují nejen čistě národní diskurzy, ale také nadnárodní komunikační interakce, které přesahují Evropu. Jinak řečeno, denacionalizace veřejné komunikace může být stejně tak (ale i významněji) způsobena interakcemi s nadnárodními institucemi s širší působností, než náleží EU (např. OSN, WHO), nebo s neunijními národními celky, jako jsou USA, Rusko nebo Čína (Koopmans & Erbe, 2004). Koenig et al. (2006) ve svém výzkumu zjišťovali, zda došlo v médiích vybraných členských zemí ke sblížování diskurzů o případném vstupu Turecka do EU. Do analýzy přitom zahrnuli také samotné Turecko a rovněž USA. Hlavní rámce, které v mediálních obsazích identifikovali<sup>60</sup>, byly ale přítomny nejen v médiích zemí EU, ale i v nečlenských zemích. Ani jeden z těchto rámců totiž nezahrnoval žádný výrazný evropský rozměr, byly spíše transevropské, resp. transnacionální. Autoři proto argumentují, že „národní veřejná sféra vykazuje silnější tendence k nacionalizaci a globalizaci než k evropeizaci, a to i v případě, že se diskutuje o tom, zda by měla země vstoupit do EU“ (ibid: 166). Obdobně Downey a Koenig (2006), kteří do své studie zahrnuli kromě členských zemí také Švýcarsko, Kanadu a USA, zjistili, že frekvence článků o kauze Berlusconi-Schulz<sup>61</sup> byla sice v médiích členských zemí výrazně vyšší, ale jednalo se podle nich spíše o regionální zkreslení než efekt skutečné EVS. Zjistili totiž například výrazné pokrytí kauzy ve Švýcarsku a také debaty v Německu a Itálii byly mnohem intenzivnější než v dalších zkoumaných zemích. Autoři tedy upozorňují, že i s pojetími nadnárodní veřejné sféry založenými na společném jazyce nebo historických vztazích je potřeba počítat jako s konkurenty evropeizované veřejné sféry.

---

<sup>60</sup> „Střet civilizací“ mezi „islámským Tureckem“ a „křesťanskou Evropou“ na jedné straně a liberálně-multikulturalistický projekt, který sjednocuje různé civilizace pod jednou politickou střechou, na straně druhé.

<sup>61</sup> Jednalo se o kontroverzní projev Silvia Berlusconiho v Evropském parlamentu 2. července 2003, ve kterém přirovnal Martina Schulze k pomocnému dozorci v koncentračním táboře („kapò“).

Tento proud argumentů shrnují Brüggemann et al. (2006), když tvrdí, že evropeizace nemusí být primárně výsledkem tlaku na změny ze strany EU a že je o ní vhodné uvažovat spíše jako o součásti širších společenských procesů transformace označovaných většinou jako transnacionalizace, globalizace nebo také denacionalizace. Autoři v tomto smyslu namítají, že i když nám analýza poskytuje důkazy o rostoucí evropeizaci, musíme se vždy ptát, zda skutečně sledujeme evropeizaci veřejné sféry, nebo se „pozornost veřejnosti či nadnárodní komunikační výměna ve skutečnosti rozšiřuje mimo Evropu do západní či případně globální veřejné sféry“ (ibid: 9), což zabrání tomu, abychom účinky EU na transformaci veřejných sfér přeceňovali. Evropská integrace totiž přirozeně není jejím jediným možným spouštěčem. Přesto zahrnují výzkumy EVS většinou jen země EU a jediná další transnacionální sféra, která se bere v úvahu, je globalizace, přičemž konkurenční, neevropské vzorce transnacionální konvergence jsou implicitně vyloučeny (Mihelj, 2007: 454). Jinými slovy: to, že se evropská média stávají méně národními, ještě neznamená, že se stávají „evropskými“ (Calhoun, 2006).

Mihelj (2007) dále vysvětluje, že výzkumy také často ignorují různá subnacionální štěpení. „Jiným druhům stratifikace evropské komunikace, a tedy i dalším potenciálním jednotkám analýzy, které vznikají podél jiných hlavních sociálních štěpení – například genderových, etnických nebo třídních – je věnována jen malá pozornost.“ Výzkum tedy podle ní přeceňuje vnitřní homogenitu národních jednotek (viz také Koenig et al., 2006). Řada těchto výhrad přitom může mít kořeny v tzv. metodologickém nacionalismu, který podle Becka (2003) „ztotožňuje společnosti se společnostmi národních států a považuje státy a jejich vlády za základní kameny sociálněvědní analýzy“ (ibid: 453). Do doby globálních hrozeb již ovšem podle něj tyto přístupy nepatří, neboť není možné „jasně rozlišovat mezi národním a mezinárodním, ani podobně přesvědčivě stavět do protikladu homogenní celky. Národní prostory se denacionalizovaly, takže národní již není národní, stejně jako mezinárodní již není mezinárodní. To znamená, že se mocenské zázemí národního státu hroutí jak zevnitř, tak zvenčí, a že vznikají nové skutečnosti: nové mapování prostoru a času, nové souřadnice sociálního a politického, které je třeba teoreticky a empiricky zkoumat a rozpracovávat“ (ibid: 458).

Mihelj (2007: 443) pak nabízí ještě jinou perspektivu a pohlíží kriticky na skutečnost, že přístupy ke studiu evropské komunikace mají tendenci „uvažovat o evropeizaci především a často výhradně ve vztahu k národním věcem“, tedy národní veřejné sfěře nebo národní identitě. Tyto národní prvky jsou tak podle ní nahlíženy jako něco z minulosti, evropské naopak jako záležitosti současnosti, u nichž existuje předpoklad, že se budou od těch dřívějších nějak kvalitativně odlišovat. Dualismus národní vs. evropský ovšem podle autorky přehlíží, že například v této práci často zmiňovaná horizontální evropeizace existovala mnohem dříve než samotná Evropská unie. Polonska-Kimunguyi & Kimunguyi (2011: 509) v tomto smyslu dokonce zmiňují neschopnost „představit si evropskou identitu prostřednictvím něčeho jiného než národní identity.“ Ačkoliv byl tedy nacionalismus a jeho ideologie právě tím, čemu se EU snažila ze své podstaty vyhnout, používá v zásadě stejné metody, jen je aplikuje na novou „pan-národní“ úroveň.

Obdobné otázky si, v souvislosti s EVS, klade i Baisné (2007), tedy proč se vůbec v kontextu EU začal prosazovat koncept veřejné sféry určený původně k porozumění procesu vzniku evropských národních států. Právě snaha o napodobení tohoto vývoje totiž vede k diskusím o různých deficitech. Jedním z příkladů je podle něj již dříve zmiňovaný Eurobarometr, který měl svým vznikem v zásadě vytvořit evropské veřejné mínění, a to právě tím, že bude změřeno a publikováno. „Myšlenka, že občané různých zemí mohou sdílet společné zájmy a postoje, je základem legitimacy politického projektu EU“ (ibid: 499). Obdobně byla v souvislosti s EVS podporována taková její koncepce, která byla založena na dvou hlavních předpokladech – spoléhání se na dostupnost informací o EU v národních médiích a participaci všech občanů v této veřejné sféře – tedy silně normativních liberálně demokratických požadavcích. Baisné přitom namítá, že ne všechny sociální skupiny participují v evropských procesech a debatách, a to jednak proto, že se EU nezabývá všemi oblastmi politiky, ale také z toho důvodu, že se občané často nezajímají ani o domácí politiku. Navrhuje proto analýzu EVS více zakotvenou v realitě a soustředění se na veřejnost EU, která je sektorální a sociálně vysoce selektivní.<sup>62</sup>

---

<sup>62</sup> V souladu s tímto pojetím by se pak výzkum alternativně zaměřil spíše na specializovaná média těchto skupin (ekonomické nebo třeba i zemědělské deníky) (Baisné, 2007).



## 4. Evropská veřejná sféra v kontextu nových médií

### 4.1 Proměna veřejné sféry v důsledku rozvoje nových médií a její důsledky pro EVS

Online média významně proměnila veškeré způsoby komunikace a změny, které vyvolala, vedly také k novému teoretizování v souvislosti s veřejnou sférou, a to nejen v evropském kontextu. Dalo by se říci, že problematika vztahu internetu a veřejné sféry je v současné době jedním ze stěžejních témat v rámci studia politické komunikace. Tyto diskuse jsou totiž navíc rámovány všeobecným mezinárodním konsensem o krizi demokracie, který se objevuje zhruba od počátku 90. let. A právě do internetu byly zejména v jeho počátcích, v rámci těchto diskusí, vkládány naděje, že by mohl mít pozitivní dopad na demokracii a zmírnit její nedostatky, zejména „oživit“ veřejnou sféru (Dahlgren, 2005; Kaiser & Rauchfleisch, 2019). Probíhající technologické a s tím související společenské změny jsou pro teoretizování o veřejné sféře natolik zásadní, že například Schlesinger (2020: 1545) mluví o přechodné fázi, kterou podle něj nejlépe vystihuje označení nestabilní „post-veřejná sféra“, a Kaiser a Rauchflesch (2019: 214) zmiňují, že se teorie veřejné sféry v důsledku těchto procesů dostala na „epistemickou křižovatku.“<sup>63</sup>

Diskuse o digitálních médiích a jejich roli v posilování demokracie a politické participace se přitom často vrací k Habermasově koncepci veřejné sféry (Fenton, 2018). Jedním z hlavních témat, která prostupují akademickými diskusemi o veřejné sféře v kontextu online médií, je tak potenciál internetu přispívat k naplnění normativních cílů plurality, rozmanitosti, deliberace nebo racionality, které jsou obsaženy právě v jeho konceptu deliberativní demokracie (Brundidge, 2010a). Je přitom nesporné, že internet má některé inherentní technické vlastnosti, které svědčí pro jeho potenciál přispět k deliberativnější veřejné sféře. Může se jednat o jeho interaktivitu nebo otevřenost, a to zejména v kontrastu s tradičními masovými médii, která umožňují pouze jednosměrný tok informací (Rauchfleisch & Kovic, 2016). Tyto (ale i další) jeho vlastnosti vyvolávaly tedy zejména v počátcích úvah o vztahu internetu a demokracie optimistické představy možné digitální agory (Rheingold, 1993). I s ohledem na stále rostoucí množství realizovaných empirických studií však celá řada autorů považuje vliv

---

<sup>63</sup> V souvislosti s novými médii se užívají rovněž koncepty jako „digitální veřejná sféra“, „online veřejná sféra“, „virtuální veřejná sféra“ aj. (Schäfer, 2015).

online komunikace na kvalitu veřejné sféry za spíše omezený (Dahlgren, 2005; Couldry, 2015; Splichal, 2021, Papacharissi, 2002).

Co se týče pozitivních aspektů, je zřejmé, že online média poskytují snazší přístup k informacím, snižují laťku politické participace, takže je v ideálním případě zpřístupněna i dříve marginalizovaným hlasům, ale umožňují rovněž politicky aktivním občanům vzájemně se spojit a organizovat, a to i přes případné geografické nebo kulturní bariéry (Crepaz, 2022; Bennett & Segerberg, 2012). Internet ale přinesl také zcela nové možnosti politické participace – kromě jejich tradičních forem, jako je podepisování petic nebo přispívání na volební kampaně, se mohou občané v online prostředí angažovat také reakcemi na zpravodajské články nebo jejich sdílením (Heidenreich et al., 2022). Široce je diskutována také možnost přímé a neredigované komunikace v různých online diskusích, které mohou podporovat větší rozmanitost názorů a tím i jejich informovanější utváření (Ruiz et al., 2011), Brundidge (2010b) navíc, kromě snadné přístupnosti, vyzdvihuje také tzv. „traverzibilitu“, tj. schopnost přecházet relativně snadno z jednoho komunikačního prostoru do druhého, což dále zvyšuje šance setkat se v online prostředí s různými politickými perspektivami.

Dřívější práce o tom, jak může internet ovlivňovat veřejnou sféru, oprávněně kritizovaly jeho omezenou dostupnost (Gimmler, 2001). Současné námitky, které jsou relevantní i pro tuto disertační práci, směřují například k tomu, že rostoucí využití sociálních sítí, zejména mezi mladými lidmi, jako primárního zdroje zpráv o politickém a širěji společenském dění, může přispívat k prohlubování vědomostní propasti ve společnosti. Vystavení velkému množství zpravodajského obsahu na Facebooku nebo dalších sociálních médiích může totiž zvyšovat pocit dobré informovanosti, a to bez ohledu na skutečné prohloubení znalostí (Müller et al., 2016). Výzkumy navíc potvrzují, že metriky sledovanosti, tedy snaha upoutat na sociálních sítích pozornost čtenářů, vedou i mainstreamová média k tomu, že na svých profilech propagují především měkčí a méně kvalitní obsah (Lamot, 2022).

Další výhrady se mohou týkat toho, že online prostředí nepodporuje racionální deliberaci, protože diskusní prostředí jsou často poznamenána nenávisťnými projevy a

negativitou<sup>64</sup> (Davis, 2021; Kenski et al., 2017; Galpin & Trenz, 2019; Rosenfeldová & Vochocová, 2022), takže je Kaiser (2017: 1661) dokonce nazývá „bitevním polem“. Zároveň jsou to podle některých marginální, nereprezentativní prostory, které trpí nedostatkem publicity a mají tak spíše zanedbatelný vliv na politické rozhodování. Hlasy skutečných občanů je navíc v éře „postpravdivé politiky“ a existence mnoha falešných profilů obtížné identifikovat (Seibicke & Michailidou, 2022). Vede se rovněž debata o tom, zda vede internet k fragmentaci komunikace na „stejně smýšlející“ skupiny a k polarizaci (Dahlberg, 2007) a zda spíše neposiluje existující offline chování a rozdíly. Online diskusím o politických otázkách totiž často dominují tradiční názoroví vůdci, zejména politici a novináři, jejichž hlas ve veřejné sféře sociální média ještě zesílila (Seibicke & Michailidou, 2022). Yang et al. (2017) poukazují v tomto smyslu zejména na Twitter, kde jsou informace kontrolovány malým množstvím klíčových aktérů. Agendu často nastolují tradiční média skrze své editory nebo novináře, takže ačkoliv debata vykazuje, i díky aktivní účasti expertů, větší pluralitu názorů, běžní občané aktivně neparticipují a častěji vystupují v roli tzv. „lurkerů“ nebo pasivních konzumentů informací.<sup>65</sup> Platformy sociálních médií se tedy podle těchto autorů příliš nepodobají modernímu inkluzivnímu „náměstí“ nebo „kavárně“, kde jsou „všichni zváni k účasti“ (Galpin, 2022), a tedy spíše nenaplnují normativní ideály deliberativní demokracie formulované zejména J. Habermasem.

Ještě kritičtější perspektivu zaujímá Dahlgren (2005), podle nějž vývoj navíc směřuje k zesílené komercializaci. Jak říká, využití sítě pro politické účely je v porovnání s dalšími účely zjevně zanedbatelné – „demokratická deliberace je zcela zastíněna konzumem, zábavou, nepolitickým networkingem a chatem“ (Dahlgren, 2005: 151). Vůči „fascinaci sociálními médii a internetem obecně jako proxy veřejné sféry“ se ostře vymezuje také Splichal (2021: 208), který zmiňuje její redukci na „některé základní ‚uživatelsky přívětivé‘ rysy (online) mezilidské a skupinové komunikace a infrastrukturní prvky“ a ignorování „jakéhokoli sociálního, ekonomického,

---

<sup>64</sup> Davis (2021: 143) v tomto smyslu definoval tzv. online „anti-veřejnou sféru“, což je podle něj „prostor online společensko-politické interakce, kde diskurz běžně a radikálně porušuje etické a racionální normy demokratického diskurzu.“

<sup>65</sup> Autoři v tomto kontextu zmiňují koncept tzv. Twitteracy (Greenhow & Gleason, 2012). Pojem vzniklý kombinací slov Twitter a literacy, tedy jakási Twitterová gramotnost, odkazuje k dovednostem, které je potřeba k participaci na této sociální síti mít a které zároveň mohou představovat překážku této participace.

diskurzivně-politického kontextu“. Soustředění se na „komunikativní výměny“ bez zkoumání jejich specifického offline kontextu podle něj navíc prohlubuje „banalizaci veřejné sféry“ (ibid).

Pro tuto práci jsou ovšem kromě doposud shrnutých přínosů a rizik online médií pro veřejnou sféru relevantní zejména diskuse týkající se snazších možností přeshraniční komunikace, resp. komunikace mezi EU a jejími občany. Obecně lze říci, že vzhledem k mnohým deficitům, se kterými bývá EU tradičně spojována, byla digitální média od počátku vítána jako slibný způsob, jak podpořit zapojení občanů do evropské politiky (Michailidou, 2008; Heidenreich et al., 2022; Bossetta et al., 2017). Lorenzo Rodríguez a Garmendia Madariaga (2016) přitom zdůrazňují, že povaha reprezentace v rámci EU sama nevyhnutelně zvyšuje roli internetu.

Digitální technologie mohou proměňovat a potenciálně posilovat vztahy mezi evropskými politiky a občany, mimo jiné také proto, že umožňují jejich přímou interakci (Valera-Ordaz & Sørensen, 2019). V tomto kontextu jsou nejčastěji zmiňována sociální média, která umožňují nejen šíření informací od politických elit (shora dolů), ale také komunikaci zdola nahoru, od občanů směrem k centřům politické moci, a bývají proto vyzdvihována pro možnou podporu účasti na demokratickém procesu v rámci EU (Michailidou, 2008; Ruzza & Pejovic, 2019). Online diskurzivní interakce občanů mohou být pro instituce EU rovněž cenným zdrojem informací o jejich postojích k evropské integraci nebo konkrétním politikám, které se tradičně zjišťují skrze výzkumy veřejného mínění (Pejovic, 2022), a i když jsou tyto postoje často spíše negativní, přispívají k žádané politizaci EU. Na druhou stranu EU podle Ruzzy a Pejovic (2019) sociální média využívá převážně za účelem informování občanů, a tak jejich plného potenciálu příliš nevyužívá. Také občané, kteří interagují s evropskými institucemi, zejména prostřednictvím komentářů na jejich profilech, jsou podle autorů většinou již silně politicky motivovaní, a tedy takto vzniklá „veřejná sféra“ bude opět spíše elitní. Barisione a Michailidou (2017: 9) ovšem naopak optimisticky tvrdí, že sociální média umožnila vznik jakéhosi „dému sociálních médií“, jenž vykonává bezprecedentní moc v rámci EU, a to právě prostřednictvím kritičtější debaty o evropské politice. Kromě inkluзивity totiž tyto platformy usnadňují překonávání kulturních, jazykových a geografických hranic, tedy stěžejních překážek tvorby společné evropské identity. Zejména Twitter má podle Ruiz-Soler et al. (2019)

potenciál posílit nadnárodní interakce, může totiž působit jako „most“ mezi různými „národními bublinami“ a umožnit intenzivnější komunikační výměny evropských občanů o evropských otázkách jejich společného zájmu.

#### **4.2 Tři přístupy ke studiu EVS v prostředí online médií**

Na empirické výzkumy EVS, případně politické komunikace v kontextu Evropské unie, které jsou realizovány v prostředí nových médií, jsem se pokusila, s jistými modifikacemi, aplikovat několikrát zmiňovanou klasifikaci Lingenberg (2006). V prvním případě jde o studie, které se věnují potenciálu nadnárodních institucionálních struktur přispět skrze sociální média k zintenzivnění komunikace napříč evropskými zeměmi a EU, a to především prostřednictvím zapojení občanů do diskusí o evropských záležitostech na profilech těchto institucí. Takové studie by mohly odpovídat prvnímu přístupu, který zdůrazňoval vytvoření „skutečné“ veřejné sféry opírající se mj. o celoevropská média. Profily evropských institucí, které jsou volně dostupné občanům všech členských zemí, kteří zde mohou navzájem interagovat, a jsou vedeny v anglickém jazyce (*lingua franca*), by mohly v jistém smyslu, a s mnoha výhradami, představovat takovou celoevropskou platformu deliberace.

Právě výzkumu těchto platform se věnovala Pejovic (2022). Ta sice mezi diskutujícími na profilech evropských institucí (EP a EK) identifikovala četné námitky vůči EU (zejména vůči její nedemokratičnosti), na druhou stranu „populistický diskurz“, který mezi uživateli sítě nachází (tedy „my Evropané“, „my lidé“) a který se vymezuje vůči EU nebo národním a finančním elitám, považuje za pozitivní signál toho, jak mohou diskuse v těchto prostředích (tedy na profilech, na kterých se z jejich podstaty setkávají lidé z různých členských zemí EU) podpořit evropský digitální démos. Zmiňuje přitom v této souvislosti tzv. „veřejný evropeismus“, který se v těchto kontextech, tímto způsobem, objevuje. Stejně tak Ruzza a Pejovic (2019) opět v diskusích na profilech evropských institucí, tentokrát bezprostředně po referendu o brexitu v červnu 2016, zjistili, že debaty probíhající v této nadnárodní aréně se svým obsahem značně liší od obsahu, který se opakovaně a dominantně objevoval v médiích a parlamentní debatě. „Zatímco převažující rámování v mediálním a politickém diskurzu se zaměřovalo na otázku migrace, případně ekonomických důsledků brexitu (...), debata vznikající v

nadnárodní aréně se jevila jako jasně zaměřená na legitimitu nadnárodního vládnutí“ (ibid: 432), což podporuje závěry Pejovic (2022) o vznikajícím evropském dému.<sup>66</sup>

V případě druhé skupiny studií můžeme odkázat na přístupy spoléhající se na evropeizaci národních veřejných sfér (Lingenberg, 2006). Jedná se zejména o výzkumy, které se zaměřují na národní média a jejich obsahy v online prostředí nebo se věnují přímo analýze občanské participace, tedy interakcím evropských občanů s těmito obsahy, a to často s využitím postupů a operacionalizací popsanych v předchozích kapitolách této práce. Spíše než o potenciálu digitálních médií podpořit demokratickou deliberaci však autoři těchto studií často hovoří o výrazné negativitě vůči EU. Výzkumu komentářů, tedy občanské participace, se v souvislosti s volbami do Evropského parlamentu v roce 2014 věnovali Galpin a Trenz (2019). Diskutující na šesti analyzovaných německých a britských zpravodajských webech podle nich vyjadřovali převážně negativní názory nejen na EU, ale také na národní vlády a hlavní opoziční strany. „Naprostá většina (...) čtenářů, kteří vyjadřují jasný názor na EU prostřednictvím online komentářů, tak činí s jasným záměrem vyjádřit negativní postoj. Procento komentářů, v nichž se o EU píše pozitivně, se ve všech médiích pohybuje kolem 5 %“ (ibid: 790). Podle autorů je tento výsledek pozoruhodný zejména v případě německých zpravodajských webů, kde panuje v mainstreamových médiích široký proevropský konsenzus. K obdobným výsledkům pak dochází také de Wilde et al. (2014) – veřejným debatám dominují rozptýlená euroskeptická hodnocení, a to navzdory velkým rozdílům v intenzitě debat v jednotlivých členských státech. „Jsme svědky spíše poměrně nejasných projevů nespokojenosti než přesně formulovaných a zdůvodněných hodnocení politiky EU. Jinými slovy, dostáváme jen kusé informace o tom, jaký typ evropské politiky by byl podporován nebo proti jakým charakteristikám EU konkrétně účastníci internetové diskuse vystupují“ (ibid: 774). O převaze negativního sentimentu píše rovněž Michailidou (2015), která ho dokonce nazývá klíčovým spojujícím prvkem evropské online veřejné sféry. Specificky krizím se v kontextu EU věnovali například Ademmer et al. (2019), kteří v rámci online diskusí

---

<sup>66</sup> Poněkud stranou této kategorizace, ale zároveň nejbližší právě prvnímu přístupu, stojí také výzkum Valera-Ordaz & Sørensen (2019) zaměřený na politickou konverzaci mezi občany a španělskými a dánskými členy Evropského parlamentu na sociální síti Facebook, ve kterém autoři zjistili, že i přes svou aktivitu zažívají právě evropští poslanci mnohem menší popularitu než národní politici.

o migraci na Facebooku (na profilech regionálních německých médií) identifikovali pouze kolem 2 % komentářů odkazujících na „Evropu“, které navíc pocházely od několika velmi aktivních diskutujících. Autoři proto nedoporučují přeceňovat výsledky analýz politizace v masových médiích, protože mezi uživateli sociálních sítí zůstává podle nich politizace „Evropy“ na spíše nízké úrovni.

Heidenreich et al. (2022) zjišťovali, jak souvisí charakteristiky zpravodajství o EU zveřejňovaného na facebookových profilech zpravodajských médií s různými formami interakce s tímto obsahem. Především sledovali, zda intenzitu a charakter těchto interakcí ovlivňují zpravodajské hodnoty blízkosti, konfliktu, negativity a emocionality. Pokud jde o blízkost, národní úhel pohledu vedl ke zřetelně většímu zapojení, zatímco zprávy o dalších členských státech nebo samotné EU byly spojeny se spíše méně intenzivními reakcemi rakouského publika. Tyto závěry pak potvrzují také Bene et al. (2022), kteří analýzou stranických profilů ve 12 členských zemích zjistili větší zapojení uživatelů do politického obsahu na národní než na evropské úrovni, v některých analyzovaných zemích nicméně nebyly rozdíly nijak výrazné.

Až třetí typ studií plně využívá možností, které nová média nabízí, a koncentruje se zejména na skutečně nadnárodní interakce, které jsou často vyvolány zájmem o určité konkrétní evropské téma, což odkazuje k třetímu přístupu popsánému Lingenberg (2006). V tomto pojetí tedy nejde „jen“ o evropeizaci národních veřejných sfér, ale o skutečně transnacionální debaty. Do této skupiny výzkumů můžeme zahrnout zejména ty, které jsou zaměřeny na sociální síť Twitter (Yang et al., 2017; Ruiz-Soler, 2020; Hänska & Bauchowitz, 2019), Ruiz-Soler (2020) v tomto kontextu dokonce mluví o tzv. „evropské politické Twittersféře“. Na tom, zda sociální média tento typ EVS skutečně podporují, se však výzkumy zcela neshodují. Hänska a Bauchowitz (2019) nebo Ruiz-Soler (2020) ve svých analýzách zjistili, že uživatelé Twitteru při diskusích o evropských tématech<sup>67</sup> skutečně častěji komunikovali s uživateli z jiných zemí EU než s těmi domácími. Özdemir a Rauh (2022) navíc prokázali, že objem tzv. nadnárodního Twitteru v čase postupně narůstá. Na těchto „ad hoc“ evropských veřejných sférách (Hänska & Bauchowitz, 2019) však neparticipovali diskutující

---

<sup>67</sup> Hänska a Bauchowitz (2019) se zaměřili na diskuse o bailoutů pro Řecko v roce 2015, Ruiz-Soler (2020) mapoval v letech 2016–2017 specifické hashtagy (#schengen a #ttip) a síť interakcí, které kolem nich vznikaly.

z jednotlivých sledovaných zemí ve stejné míře. Podle Schünemanna et al. (2022: 13) totiž platí, že „čím více je Twitter v dané populaci používán, tím více se zdá být její diskurz na Twitteru nacionalizovaný“, což vysvětlují výskytem spíše elitních aktérů na Twitteru u menších populací, zatímco větší komunity lépe reprezentují „národně zprostředkovaný veřejný diskurz“ (ibid). Autoři těchto studií se však nezaměřili pouze na směr jednotlivých interakcí. Ruiz Soler et al. (2019) tak například zjišťovali, zda diskuse na Twitteru reflektují spíše národní nebo evropské identity; zda se účastníci těchto debat považují spíše za příslušníky národa nebo za Evropany. Výsledky jejich studie sice ukázaly, že uživatelé tweetující o „Schengenu“ a TTIP se častěji označovali jako „my Evropané“, přesto autoři tvrdí, že i když se diskutuje o evropských tématech z evropské perspektivy, nemusí mít diskutující povědomí o tom, co píše jiní uživatelé, v jiných jazycích, což by naznačovalo, že se zde promítají některé bariéry zmiňované již v kontextu tradičních médií, a bylo by pak možné hovořit spíše o určité demoiacracy než o panevropském lidu. Pesimističtější pohled na potenciál Twitteru přispívat k evropské veřejné sféře zastávají i autoři dalších studií, jako například Stier et al. (2021), Wallaschek et al. (2022) nebo Schunemann et al. (2022). Podle nich zůstává většina komunikačních propojení na národní úrovni a samotná politická angažovanost evropských občanů na této sociální síti je spíše omezená. Národní strukturaci diskurzu a snížení podílu nadnárodních vazeb přitom podle Schunemanna et al. (2022) posílila i pandemie koronaviru, a to zejména v důsledku přísných karanténních opatření ve všech členských zemích EU.

Stejně jako u studií zaměřených na masová média jsou tedy výsledky nejednoznačné, Hänska a Bauchowitz (2019: 12) navíc upozorňují, že událostmi nebo tématy podpořené veřejností sice mohou vyvolat nárazovou aktivitu, ale chybí jim hloubka a trvalost potřebná k dlouhodobějšímu vlivu na politické instituce. „Veřejnost, která vzniká prostřednictvím síťové komunikace na velkých mediálních platformách, se může velmi lišit od trvalé, jednotné a hluboce integrované veřejnosti, kterou přinesla masová média a masová účast v odborech, politických stranách a dalších společenských organizacích. Sociální média umožňují spontánní, událostmi řízené komunikace a vazby s výraznými geoprostorovými stopami, jejichž povahu a důsledky teprve začínáme chápat. Samotný způsob politické participace se možná posouvá od vzorců kolektivního jednání k praktikám konektivního jednání, v nichž je participace krátkodobá, založená na problému a nevyžaduje hlubší ideologickou nebo osobní



angažovanost (...) Možná teprve ve světle revidovaného pojmového aparátu lze plně pochopit kvalitu a fungování nadnárodních, ad hoc a online veřejných sfér.“

## 5. Poznámka k regionu SVE

Cílem této kapitoly není podat zevrubný popis regionu střední a východní Evropy a jeho vztahů s Evropskou unií, ale spíše argumentovat, že z hlediska výzkumů EVS se jedná o výrazně podprezentovaný region, shrnout zjištění těch autorů, kteří země SVE do svých výzkumů evropeizace nebo politizace zahrnuli, a upozornit na některá specifika regionu ve vztahu k EU.

Země, které jsou analyzovány v této disertační práci, vstoupily do Evropské unie 1. května 2004, v rámci tzv. východního, dosud největšího rozšíření EU, a to spolu s baltskými zeměmi, Slovinskem, Maďarskem, Kyprem a Maltou. Tímto rozšířením se Evropská unie rozrostla na celkem 25 členských států, kde se mluvilo dvaceti různými jazyky (*European Parliament*, n.d.). Jak je zřejmé z rešerše dosud realizovaných výzkumů EVS, jejich rozmach nastal na přelomu tisíciletí, tedy ještě předtím, než se země regionu střední a východní Evropy staly členy EU. Dříve vzniklé studie tedy tyto země přirozeně nezahrnovaly. Rešerše však rovněž ukázala, že ani následujících téměř dvacet let nepřineslo žádnou zásadní změnu a tento region zůstává ve výzkumech EVS spíše opomíjen. Výjimkou jsou ne příliš početné studie, které komparovaly evropeizaci národních médií napříč všemi členskými zeměmi (Walter, 2015, 2017; de Vreese et al., 2006; Schuck et al., 2011; 2013; Boomgaarden et al., 2013), a tedy poskytují alespoň základní představu o míře a podobách evropeizace v tomto regionu. V rámci dalších přibližně 60 studií, které byly součástí provedené rešerše, byla ovšem Česká republika mezi zkoumané země zahrnuta pouze čtyřikrát (Michailidou, 2015; Klásková & Císař, 2021; Meyer & Gattermann, 2022; de Wilde et al., 2014), Slovensko jednou (Meyer & Gattermann, 2022) a Polsko, jako největší země regionu, jedenáctkrát (de la Porte & Van Dalen, 2016; Barbieri et al., 2018; Salgado & Nienstedt, 2016). Oproti tomu Německo bylo zahrnuto do téměř 40 dalších studií a jen o něco méně se pak jejich autoři zaměřili na Velkou Británii a Francii.

Na nedostatečnou pozornost věnovanou zemím SVE upozorňují také Csehi a Zgut (2020), přitom jak tvrdí de Vries a Tillman (2011), právě vstup těchto zemí do Evropské unie představuje zároveň příležitost k ověření teorií evropské integrace. Taggart a Pirro

například v roce 2021 zjistili, že právě v zemích SVE se velmi dobře daří populistickým a euroskeptickým stranám. Z devíti zemí EU, kde dosahovala podpora euroskeptických stran v posledních národních volbách více než 30 %, se kromě tří (Itálie, Řecko a Francie) všechny nacházely ve střední a východní Evropě. „Populistické strany jednotlivě nebo kumulativně získaly více než 40 % hlasů v celostátních volbách v Bulharsku, Česku, Polsku, na Slovensku a ve Slovinsku; v Maďarsku získaly v roce 2018 dvě pravicové populistické strany (Fidesz-KDNP a Jobbik) dvě třetiny celostátního podílu hlasů“ (Taggart & Pirro, 2021: 289). Autoři ovšem upozorňují, že mezi populismem a euroskepticismem neexistuje shoda jedna ku jedné, a ne všechny populistické strany jsou zároveň euroskeptické. Jedenáct populistických stran podle nich podporuje členství v EU a proces evropské integrace a všechny kromě jedné (Forza Italia Silvia Berlusconiho) pocházejí ze střední a východní Evropy. Tereszkiwicz (2018: 144) pak navíc upozorňuje, že nárůst podpory populistických a euroskeptických stran, ke kterému v regionu došlo od roku 2000, dovedl i mainstreamové strany k populističtějším a euroskeptičtějším postojům.

Csehi a Zgut (2020) přitom zdůrazňují specifickou povahu euroskepticismu a populismu v tomto regionu. Sami se zabývali studiem euroskeptických populistických narativů v Maďarsku a Polsku a poukázali přitom na přítomnost tzv. „antiimperialistického“ narativu, který tyto země, právě kvůli specifickému historickému kontextu, do značné míry odlišuje od západních členských zemí a je důsledkem traumat z nadvlády vnějších mocností. Styczyńska (2017) připisuje euroskeptické postoje v těchto zemích jednak zklamání z výsledků transformace a přehnaným očekáváním v souvislosti se vstupem do EU, ale zmiňuje také strach ze ztráty národní kultury, tradic nebo náboženství. Obdobně Vetik et al. (2006), kteří se zabývali determinanty postojů k evropské integraci právě specificky v kontextu zemí střední a východní Evropy, tvrdí, že v rámci tohoto regionu je klíčovým zdrojem euroskepticismu identita.

O zemích SVE se zmiňují i Hutter a Kriesi (2019), kteří se vyjadřují k jejich stranickým systémům a potažmo k politizaci EU, na kterou se ve svém výzkumu nejen v rámci některých zemí SVE zaměřili. Konstatují, že komunistickým dědictvím je v těchto zemích „roztříštěná společnost a nestrukturovaný vzorec politických konfliktů“ (ibid: 1002). Stranické systémy jsou podle nich stále nedostatečně institucionalizované a

vyznačují se nestabilními kořeny, nestabilní organizací a vysokou volatilitou, díky čemuž je občané jen stěží považují za legitimní. Co se týče konkrétně jimi realizovaného výzkumu, autoři upozorňují, že v souvislosti s eurokrizí v těchto zemích k politizaci EU nedošlo. V rámci zemí, které analyzovali ve spojitosti s migrační krizí (zejména Polsko, ale i Rumunsko), navíc identifikovali velmi obdobný vzorec: „Obecně je stranická strukturace evropské integrace ve střední a východní Evropě mnohem méně výrazná, což odpovídá obecné nestrukturovanosti stranických systémů a nízké systémové úrovni politizace“ (ibid: 1008).

Schuck et al. (2011) zahrnuli země analyzované v této práci do svého výzkumu evropeizace v rámci Evropských voleb v roce 2009. Česká média přitom patřila v jejich analýze k těm, kde nabývala evropeizace v tisku nejnižších hodnot (necelých 10 %), v Polsku byla naopak zaznamenána jedna z nejvyšších úrovní evropeizace (33,4 %) a Slovensko mělo nejbliž k průměru (18,4 %). Nicméně v porovnání s předchozím obdobím, kromě Slovenska, hodnoty evropeizace vzrostly. Tehdy totiž viditelnost v případě České republiky dosahovala méně než 5 %, což bylo nejméně mezi zeměmi regionu SVE (de Vreese et al., 2006).

## 6. Metodologie

V této kapitole nejprve objasním volbu výzkumné strategie, která bude podpořena stručnou metodologickou rešerší dosavadních výzkumů evropské veřejné sféry. Následovat bude představení konkrétní výzkumné metody, tedy obsahové analýzy, a stěžejní část kapitoly bude poté věnována přiblížení výzkumného designu. Nejprve znovu uvedu výzkumné otázky a objasním metodu sběru dat, resp. zdůvodním všechny volby, které musely být před jeho započítím provedeny. Následně proběhne operacionalizace stěžejních konceptů a bude detailně vysvětlen postup kódování a analýzy získaných dat. Limity zvolené metodologie, jakož i způsobu sběru a analýzy dat, budou reflektovány průběžně a poté ještě souhrnně v závěrečné diskusi.

### 6.1 Volba výzkumné strategie a výzkumné metody

Volba výzkumné strategie nebo metody není nikdy zcela neutrální. Jednotlivé metody sociálního výzkumu jsou totiž úzce spjaty s různými představami o tom, jak by měla být sociální realita studována, tedy s odlišnými epistemologickými a ontologickými pozicemi. Hranice mezi kvantitativním a kvalitativním přístupem nicméně není zase tak ostrá a podle Brymana (2012: 614) je „o souvislostech mezi epistemologií a ontologií na jedné straně a výzkumnou metodou na straně druhé (...) vhodnější uvažovat spíše jako o tendencích než jako o definitivních vztazích“. Mým původním záměrem byla volba kvantitativní výzkumné strategie, konkrétně kvantitativní obsahové analýzy (Berelson, 1952; Krippendorff, 2004; Neuendorf, 2017). Tato volba přitom vycházela jak z rešerše dosavadních výzkumů evropské veřejné sféry, která ukázala na výraznou převahu kvantitativních metod, tak ze stanoveného cíle této práce, tedy podat co nejkomplexnější obraz evropeizace tří národních veřejných sfér v kontextu tří různých krizí, což vyžadovalo analýzu značného množství materiálu, který by bylo kvalitativními metodami velmi obtížné zpracovat. V další části textu nejprve stručně shrnu poznatky realizované metodologické rešerše a následně, právě i v návaznosti na ni, objasním důvody změny výzkumné strategie, kterou se pro tuto práci nakonec stala strategie smíšeného výzkumu (Creswell & Clark, 2011; Tashakkori & Teddlie, 2010).

### 6.1.1 Metodologická rešerše

Provedená rešerše výzkumů zaměřených na evropskou veřejnou sféru<sup>68</sup> sice identifikovala relativně široké spektrum použitých metod, nicméně, jak již bylo naznačeno, jednoznačně převažovaly studie kvantitativní (de la Porte & Van Dalen, 2016; Drewski, 2015; Valera-Ordaz & Sørensen, 2019; Walter, 2015; Kaiser & Kleinen-von Königslöw, 2016; Barbieri et al., 2018; Brüggemann et al., 2006; Bene et al., 2022; Koopmans & Erbe, 2004; de Wilde et al., 2014; de Wilde, 2022; Heft, 2017). Kvalitativních studií (zejména analýz rámců) bylo výrazně méně (Pejovic, 2022; Barth & Bijsmans, 2018; Olausson, 2010; Downey & Koenig, 2006), stejně jako studií, které uplatnily některou z metod smíšeného výzkumu (Segesten & Bossetta, 2019; Navarro & Vilar, 2021; Meyer, 2005). V rámci kvantitativních studií se pak z většiny jednalo právě o studie využívající kvantitativní obsahovou analýzu (de la Porte & Van Dalen, 2016; Valera-Ordaz & Sørensen, 2019; Walter, 2015; Kaiser & Kleinen-von Königslöw, 2016; Barbieri et al., 2018; Salgado & Nienstedt, 2016; Cremonesi et al., 2019; Trenz, 2004; Schuck et al., 2011; Bene et al., 2022), přičemž některé z nich volily její specifickou variantu – tzv. analýzu claimů (Downey et al., 2012; Koopmans & Erbe, 2004; de Wilde, 2022; Klásková & Císař, 2021), která považuje ze jednotku analýzy „claim“, tedy „instanci strategického jednání ve veřejné sféře“ (Koopmans & Erbe, 2004: 98), a sleduje jeho tvůrce, adresáta, subjekt a problém, kterého se týká. Ačkoliv je tato metoda využívána mj. některými stěžejními studii evropeizace médií<sup>69</sup>, pro tuto disertační práci ji nepovažuji za příliš vhodnou, protože se zaměřuje jen na aktéry diskurzu, zatímco záběr této práce je širší. Kvantitativní obsahová analýza byla v rámci výzkumů EVS použita jak pro tradiční média (de la Porte & Van Dalen, 2016; Walter, 2015; Kleinen von Königslöw, 2012; Trenz, 2004; Cremonesi et al., 2019; Heft, 2017; Bijsmans, 2021), tak pro online zpravodajské obsahy (Kaiser & Kleinen von Königslöw, 2016). Uplatnění našla i při výzkumech orientovaných na sociální sítě, i když tam můžeme zejména v posledních letech sledovat také rostoucí význam studií, které využívají právě specifických možností digitálních médií,

---

<sup>68</sup> Do rešerše byly zahrnuty texty obsahující klíčová slova „evropská veřejná sféra“ nebo „EVS“ a také texty, které obsahovaly současně klíčová slova „evropeizace“ a „médiá“, publikované v databázích EBSCOHOST, TAYLOR & FRANCIS ONLINE a SAGE, a to bez časového omezení.

<sup>69</sup> Posuzováno dle frekvence použití pojmového aparátu, který autoři těchto studií zavedli, nebo podle frekvence citování v dalších odborných textech. Jde mj. o práci Koopmanse a Erbe (2004), jejichž typy evropeizace jsou široce využívány ve většině dalších studií, jakož i v této práci.

v kontextu evropské veřejné sféry pak zejména metody SNA<sup>70</sup>, které umožňují mapovat, měřit a sledovat vztahy, resp. interakce mezi jednotlivými subjekty a jejich případnou nadnárodní dimenzi (Sicakkan & Heiberger, 2022; Schunemann et al., 2022; Ruiz-Soler, 2020; Wallaschek et al., 2022). Kvantitativní obsahovou analýzu použili při výzkumu na Facebooku například Valera-Ordaz & Sørensen (2019), když zkoumali komunikaci mezi evropskými poslanci a občany na profilech švédských a dánských členů Evropského parlamentu, Heidenreich et al. (2022) nebo Bene et al. (2022) se pak zaměřili na to, jak mohou některé charakteristiky facebookového příspěvku týkajícího se Evropské unie ovlivnit zapojení do tohoto obsahu (tzv. engagement) ze strany uživatelů Facebooku.

### 6.1.2 Strategie smíšeného výzkumu v kontextu obsahové analýzy mediálních textů

Ačkoliv se může kvantitativní obsahová analýza, vzhledem k rozsáhlé odborné literatuře poskytující dostatečný aparát k formulování a testování hypotéz, jevit jako jednoznačná volba, bylo po prvotním prostudování analyzovaného materiálu učiněno rozhodnutí změnit výzkumnou strategii. Shromážděná data se totiž vyznačovala velkou variabilitou formátů (zejména na úrovni facebookových příspěvků, ale i obsahů, na které odkazovaly), stejně jako způsobů reprezentace EU, někdy více, někdy méně zjevných. Zároveň jsem si kladla otázku, zda kritéria evropeizace, která shrnula teoretická část této práce (zejména *kapitola 3.4*), dostatečně reflektují dynamický vývoj nových médií, stejně jako případná specifika regionu zemí střední a východní Evropy, jejichž veřejné sféry byly v této práci analyzovány. Všechny tyto důvody mě nakonec vedly k volbě strategie smíšeného výzkumu v podobě kombinace kvantitativní a kvalitativní obsahové analýzy (Creswell & Clark, 2011; Hamad et al., 2016).

Termín smíšený výzkum neboli mix-methods research (Tashakkori & Teddlie, 2010; Creswell & Clark, 2011) se užívá pro označení výzkumných strategií, které v rámci jednoho projektu integrují jak kvantitativní, tak kvalitativní výzkum, přičemž jak zdůrazňuje například Bryman (2012: 628), mělo by se jednat spíše právě o ono „mísení“ obou výzkumných metod, a „ne pouze jejich použití v tandemu“, tedy „kvantitativní a kvalitativní data získaná z výzkumu smíšenými metodami by se měla vzájemně osvětlovat.“ Smíšený výzkum je již v současné době etablovanou výzkumnou strategií,

---

<sup>70</sup> Social network analysis.

kteřá na jedné straně uznává propojenost kvantitativních a kvalitativních metod s odlišnými epistemologickými a ontologickými předpoklady, zároveň však vnímá obě výzkumné metody jako autonomní.

Kategorizaci metod smíšeného výzkumu nabídli například Creswell a Clark (2011), když rozlišili mezi konvergentním paralelním designem, vysvětlujícím sekvenčním designem a explorativním sekvenčním designem, které se, zjednodušeně řečeno, liší v tom, zda je jako první proveden kvantitativní výzkum, kvalitativní výzkum nebo jsou oba realizovány současně. Výzkum v této disertační práci byl proveden paralelním způsobem, tedy kvantitativní i kvalitativní obsahová analýza byly z většiny realizovány souběžně, ovšem přesto v rozporu s tím, jak paralelní design vymezili právě Creswell a Clark (2011). Podle nich jde totiž o shromáždění dvou typů datových souborů a jejich následnou nezávislou analýzu pomocí kvantitativních a kvalitativních analytických přístupů. Kódování dat, kvantitativní i kvalitativní, ovšem v této práci proběhlo na stejném souboru dat. Ačkoliv je takový přístup v rámci obsahové analýzy médií spíše ojedinělý (např. Hamad et al., 2006), jistým vodítkem a inspirací mi byla metoda etnografické obsahové analýzy (Altheide, 1987), která se nachází právě na pomezí kvantitativní a kvalitativní obsahové analýzy (byť sám Altheide ji řadí mezi kvalitativní přístupy) a kromě testování teorií zdůrazňuje především konceptuální přínos analytika ke čtení textu (Krippendorff, 2004). Namísto čistě sekvenčního charakteru tradiční obsahové analýzy navrhuje pružné zohledňování nově objevivších se konceptů a přesto, že uznává teoretickou povahu obsahové analýzy, požaduje, aby byl analytický proces úzce spjat se studovanými komunikáty. Nepopírá možnost sběru jak číselných, tak narativních údajů, stejně jako statistickou analýzu dat a vyvozování závěrů (Altheide, 1987; Krippendorff, 2004). Cílem je tedy být „systematický a analytický, ale nikoliv rigidní“ (Altheide, 1987: 68). Ačkoliv je tato metoda některými autory kritizována pro své nejasné vymezení (Krippendorff, 2004), aplikace některých jejích principů mi v rámci paralelního smíšeného výzkumu umožnila uplatnit postupy kvantitativní obsahové analýzy tam, kde jsem to považovala za vhodné (tj. zejména ověření standardních ukazatelů horizontální a vertikální evropeizace), a přistoupit k více explorativnímu přístupu tam, kde jsem to považovala za žádoucí (tj. zejména zachycení dalších projevů evropeizace nebo vlivu odlišných formátů). *Tabulka 1* sumarizuje některé rozdíly mezi kvantitativní a etnografickou obsahovou analýzou. Způsob, jakým byly v rámci výzkumné strategie smíšeného výzkumu aplikovány některé její principy

(zejména účelový výběr vzorku, předem stanovené kategorie, resp. proměnné nebo prezentace zjištění narativní i numerickou formou), bude blíže vysvětlen v rámci popisu výzkumného designu.

*Tabulka 1: Základní rozdíly mezi kvantitativní obsahovou analýzou (KOA) a etnografickou obsahovou analýzou (EOA)*

	<b>KOA</b>	<b>EOA</b>
<i>Výzkumný cíl</i>	verifikace	verifikace, objevování
<i>Důraz na</i>	reliabilita	validita
<i>Postup</i>	sekvenční	reflexivní, cirkulární
<i>Vzorek</i>	náhodný	účelový, teoretický
<i>Předem stanovené kategorie</i>	všechny	některé
<i>Typ dat</i>	čísla	čísla, narativy
<i>Analýza</i>	statistická	textová, statistická
<i>Prezentace</i>	tabulky	tabulky, text

Zdroj: Altheide, 1987; Espírito Santo & Soares, 2015; zpracováno autorkou

Je tedy zřejmé, že volba strategie smíšeného výzkumu neznamena, že bych rezignovala na jakoukoliv systematickosti nebo kvantifikaci, které zdůrazňují definice kvantitativní obsahové analýzy (Berelson, 1952; Krippendorff, 2004; Neuendorf, 2017). Naopak, podstatná část realizovaného výzkumu byla v zásadě provedena dle jejích principů. Kombinace obou metod mi však poskytla možnost uplatnit v rámci sběru a analýzy dat také kvalitativní přístup a identifikovat jevy, které by při aplikaci striktně kvantitativního přístupu zůstaly skryty. Také následující části metodologické kapitoly jsou strukturovány spíše dle standardů běžných pro výzkumy realizované pomocí kvantitativní obsahové analýzy – po shrnutí výzkumných otázek bude detailně popsán výzkumný design, resp. plán, který by měl poskytnout rámec pro sběr a analýzu dat. Objasním metodu sběru dat a výběru vzorku, vymezím kódovací jednotku a zdůvodním časový rámec analýzy. Nakonec operacionalizují koncepty vzešlé z rešerše literatury stejně jako ty, které odhalila první fáze analýzy, do jednotlivých zkoumaných proměnných. Zároveň detailněji vysvětlím, jak byl v konkrétních fázích uplatněn kvalitativní přístup.



## 6.2 Výzkumné otázky a hypotézy

Hlavní výzkumná otázka byla pro tuto disertační práci formulována s ohledem na dosavadní teoretické a metodologické způsoby uchopení konceptu evropské veřejné sféry, stejně jako na empirická zjištění dostupných studií. Zároveň byl při její formulaci zohledněn záměr prozkoumat evropeizaci v různých krizových obdobích, málo probádaném regionu střední a východní Evropy a specifickém prostředí sociální sítě Facebook:

***HVO: Jaká byla úroveň a podoba evropeizace obsahů zveřejněných na facebookových profilech zkoumaných médií v souvislosti se třemi krizovými událostmi, tj. migrační krizí, pandemií koronaviru a válkou na Ukrajině?***

Takto obecně formulovaná výzkumná otázka mi umožnila zhodnocení míry evropeizace jednotlivých médií na základě v oboru nejčastěji užívaných operacionalizací, ale také identifikaci nových konceptů týkajících se nejen míry, ale i formy evropeizace, stejně jako jejího kontextu, a tedy poskytnutí komplexnějšího obrazu o způsobech, jakými je o EU ve zkoumaných mediálních diskurzích referováno. V rámci této hlavní výzkumné otázky pak byly právě na základě ve výzkumu dříve užitých operacionalizací (Koopmans & Erbe, 2004; Brüggemann et al., 2006; Brüggemann & Kleinen-von Königslöw, 2009; de la Porte & Van Dalen, 2016) vymezeny také následující dílčí podotázky:

*VVO1: Jaká byla úroveň a podoba vertikální evropeizace v rámci sledovaných médií a jak se lišila pro jednotlivé krize?*

*VVO2: Jaká byla úroveň a podoba horizontální evropeizace v rámci sledovaných médií a jak se lišila pro jednotlivé krize?*

*VVO3: Do jaké míry byl v diskusích o krizích přítomen konflikt o EU nebo jejich politikách a opatřeních?*

*VVO4: Do jaké míry a jakým způsobem se v mediálním diskurzu o krizích projevovala evropská kolektivní identita?*

### 6.3 Výzkumný design

Výběr vzorku pro analýzu probíhal v tomto výzkumném projektu v několika krocích. Nejprve objasním volbu sociální sítě Facebook a rozhodnutí analyzovat právě profily zpravodajských médií na této sociální síti, poté vysvětlím výběr konkrétních médií, a nakonec i časového rámce analýzy.

Ačkoliv popularita Facebooku, alespoň relativně, ve vztahu k dalším sociálním médiím, a zejména v kontextu některých věkových kohort, klesá, stále se jedná o sociální síť s největší uživatelskou základnou na světě a rovněž v Evropě (Atske, 2022; Statista, 2023). Bossetta et al. (2017: 63) navíc zdůrazňují, že „je pro populaci reprezentativnější než síť, jako je Twitter.“ Zároveň většina zpravodajských serverů má v současné době na této sociální síti svůj profil, kde v příspěvcích distribuuje zprávy, na které mohou uživatelé Facebooku přímo reagovat v komentářích. Rozhodnutí zvolit pro analýzu evropeizace facebookové profily zpravodajských médií bylo ovlivněno zejména skutečností, že značná část populace konzumuje zprávy právě prostřednictvím sociálních sítí, a mezi nimi zejména Facebooku. V České republice využívá tuto sociální síť pro přístup ke zpravodajství 45% obyvatel, což je zdaleka nejvíce mezi ostatními sociálními sítěmi, pro Slovensko pak tento ukazatel nabývá hodnoty 48 %, stejně jako pro Polsko (*Digital News Report 2023*, n.d.). Další motivací pro volbu této sociální sítě byla snaha zjistit, jak se často administrativnímu, silně politickému a technickému dění na evropské úrovni (Pfetsch, 2008; Statham, 2008; Cornia, 2010) daří prosadit v prostředí, pro které je typický spíše trend změkčování zpráv a publikování méně kvalitního obsahu (Lamot, 2022).

Pro každou ze tří zemí jsem v dalším kroku zvolila dvě média, resp. jejich veřejné profily na sociální síti Facebook. Kritériem pro jejich volbu byla zejména sledovanost, ale zohledněn byl rovněž jejich formát. Protože čtenost nebo sledovanost médií se může od jejich sledovanosti na sociálních sítích do značné míry lišit, a žebříčky, které by udávaly pořadí nejsledovanějších médií na Facebooku, nejsou volně k dispozici, sestavila jsem takový žebříček pro každou zemi manuálně, s využitím údajů o čtenosti a sledovanosti nejvýznamnějších offline i online zpravodajských médií, dohledáním počtu jejich sledujících, resp. těch, kdo u daného profilu zvolili možnost „To se mi líbí“, přímo na jejich facebookových profilech. Nejsledovanější média se svým formátem mezi jednotlivými zeměmi výrazně lišila, takže zatímco mezi českými médii to byly

dva zpravodajské weby napojené na největší české televize (*ČT24* a *TN.cz*), na polském Facebooku byl druhým nejsledovanějším titulem bulvární *FAKT24.pl* a na Slovensku obsadila bulvární média dokonce obě první příčky (*Topky.sk* a *Nový čas*), a to s poměrně výrazným náskokem.

Pro rozhodnutí o tom, zda do výzkumu zařadit bulvární média, bylo rozhodující prvotní seznámení se s daty, ve kterém se ukázalo, že v průběhu migrační krize nepublikovala některá z výše uvedených bulvárních médií téměř žádný obsah nejen o EU, ale ani o migraci jako takové. Proto jsem nakonec pro každou zemi zvolila dvě média, která můžeme nazvat jako mainstreamová, a zároveň jsem se snažila docílit toho, aby se lišila buď svým formátem nebo případně ideologickou orientací. Pro Českou republiku jsem tedy vybrala oba nejsledovanější zpravodajské profily na českém Facebooku (*ČT24* a *TN.cz*), pro Slovensko *tvnoviny.sk* (profil zpravodajství *TV Markíza*) a veřejnoprávní *Správy RTVS* (dva nejsledovanější nebulvární profily) a pro Polsko profil zpravodajského kanálu komerční televize *TVN – TVN24* (nejsledovanější polský profil) a veřejnoprávní *tvp.info*. Tento výběr měl své limity. Ten největší odhalilo již pilotní kódování, v jehož průběhu jsem zjistila, že *Správy RTVS* publikovaly v souvislosti s migrační krizí výhradně příspěvky, které neodkazovaly na žádný externí obsah. Protože právě analýza externího obsahu byla jednou z úrovní analýzy v této práci, rozhodla jsem se vyřadit tento titul ze vzorku a nahradit ho profilem *Aktuality.sk*, který je zároveň hned třetím nejsledovanějším nebulvárním médiem na slovenském Facebooku. Při interpretaci výsledků je ovšem potřeba zohlednit, že na rozdíl od ostatních analyzovaných médií se jedná o profil původního online zpravodajského média, tedy jediný profil, který není navázán na komerční nebo veřejnoprávní televizi, a tedy obsah, na který odkazuje, se bude pravděpodobně do určité míry lišit, a to zejména svým formátem. Zohlednit je ovšem potřeba rovněž specifika polského mediálního trhu. Profil veřejnoprávní *tvp.info* sice zdaleka nepatří mezi nejsledovanější, navíc je polská veřejnoprávní televize dlouhodobě kritizována pro svou provládní orientaci a vykazuje nízké hodnoty důvěry (*Poland*, n.d.), představuje nicméně protipól opoziční *TVN24*, takže lze očekávat i odlišnou podobu mediálního pokrytí EU. Údaje o sledovanosti<sup>71</sup> vybraných profilů jsou zaneseny v *Tabulce 2*.

---

<sup>71</sup> Data je samozřejmě nutné interpretovat v kontextu odlišné velikosti jednotlivých mediálních trhů.

Tabulka 2: Sledovanost analyzovaných profilů (v tisících)

	ČT24	TN.cz	Aktuality.sk	tvnoviny.sk	tvp.info	TVN24
To se mi líbí	574	322	306	343	441	1 600
Sledující	884	363	349	368	512	-

Zdroj: profily jednotlivých médií; zpracováno autorkou

Pro určení časového období analýzy bylo podstatné vzít v úvahu cíl práce, tedy komplexní zhodnocení úrovně a podoby evropeizace během intenzivních fází tří různých krizí, a také odlišný charakter a dobu trvání jednotlivých krizí. Pro zachycení různých forem evropeizace a rovněž její dynamiky jsem uplatnila nepravděpodobnostní výběr, konkrétně tzv. konsekutivní, resp. postupný výběr<sup>72</sup>, jako typ účelového výběru, který zahrnuje výběr všech obsahů vytvořených během určitého časového období<sup>73</sup> (Riffe et al., 2014). Co se týče počátku sledovaného období, nejsnazší volbu představovala v tomto smyslu válka na Ukrajině, která začala 24. února 2022 a tento den tedy zároveň představoval první den analýzy. U dalších dvou krizí nebyl ovšem začátek krize tak jednoznačný. Pandemie koronaviru propukla již ke konci roku 2019 v Číně a do Evropy se šířila postupně, přičemž v rámci Evropy nejprve zasáhla Itálii a země zahrnuté do této analýzy až o něco později. První den analýzy jsem tedy stanovila na den, ve kterém byl potvrzen první případ onemocnění v rámci tří analyzovaných zemí. Jako první přitom potvrdila onemocnění covid-19 na svém území Česká republika, konkrétně 1. března 2020. Slovensko a Polsko sice své první případy oznámily o několik málo dní později, takže jsem zvažovala i variantu různých časových období pro jednotlivé země, nicméně vzhledem k tomu, že podstatou evropeizace je reflexe dění na úrovni EU a dalších členských států, není výskyt onemocnění na vlastním území tak zásadním faktorem, jak by se mohlo na první pohled zdát.<sup>74</sup> Nejsložitější bylo stanovení počátku časového rozmezí v případě migrační krize, která nemá žádný pevný začátek, ale spíše určité vzestupy a propady (pokud bereme v úvahu nejen příchod uprchlíků, ale zejména mediální pozornost). V září 2015 byla ovšem migrační vlna nejsilnější (*The Year of Europe's Refugee Crisis*, 2022) a došlo rovněž

<sup>72</sup> Z angl. consecutive-unit sampling (Riffe et al., 2014).

<sup>73</sup> Výběr vzorku na základě klíčových slov, a tedy pouze analýza obsahů, které reportují o EU, by například neumožnil činit závěry o podílu citovaných unijních aktérů na celkovém pokrytí dané krize, zejména by ale bylo velmi obtížné zvolit soubor klíčových slov tak, aby zajistil výběr skutečně všech relevantních obsahů, protože, jak ukázala provedená analýza, právě větší míra evropeizace často vede k tomu, že ačkoliv se článek Unie či jejich aktérů týká, běžně používaná klíčová slova, jako „EU“ nebo „Evropská unie“ v textu vůbec nevyužívá.

<sup>74</sup> Jak bude uvedeno v analytické části, některé ukazatele jsou navíc prezentovány i v „očištěné formě“, tedy pouze za dobu, kdy se onemocnění dané země týkalo.

k dramatickému vývoji v některých členských zemích, uzavírání hranic a konfliktům na evropské úrovni ohledně uprchlických kvót. Proto jsem analýzu migrační krize provedla právě na datech za září 2015.

Co se týče délky sledovaného období, ta byla do značné míry určena právě principy etnografické obsahové analýzy, a to zejména s ohledem na množství publikovaných příspěvků v jednotlivých krizích a míru, do jaké obsahovaly reference k EU nebo jiným členským zemím. Její volba se tedy částečně řídila kritériem teoretické nasycenosti, zároveň jsem však chtěla, pro možnost porovnání kvantitativních ukazatelů, zachovat stejně dlouhá období alespoň pro všechna média v rámci jedné krize. Pro pandemii koronaviru, stejně jako migrační krizi, byla nakonec délka časového období stanovena na 4 týdny, pro válku na Ukrajině to byly jen dva týdny, a to zejména vzhledem k mnohem větší frekvenci přidávání příspěvků (týkajících se krize) na jednotlivých sledovaných profilech a také kvůli větší intenzitě zahrnutí evropského rozměru, což vedlo k teoretické saturaci již v rámci tohoto kratšího období.<sup>75</sup> Přehled vymezených časových období pro jednotlivé krize nakonec shrnuje *Tabulka 3*.

*Tabulka 3: Časová období analýzy v rámci jednotlivých krizí*

	Časový rámec analýzy
migrační krize	1. 9. 2015 – 28. 9. 2015
pandemie koronaviru	1. 3. 2020 – 28. 3. 2020
válka na Ukrajině	24. 2. 2022 – 9. 3. 2022

### 6.3.1 Kódovací jednotka

Kódovací jednotkou byl pro tento výzkum jakýkoliv příspěvek publikovaný na profilu jednoho z vybraných médií v rámci vymezeného časového období, a to včetně obsahu externího odkazu, pokud byl takový odkaz součástí publikovaného příspěvku. Kódování přitom probíhalo ve dvou úrovních. První skupina obsahových proměnných (*proměnné 2.1–2.4*) měla za cíl zjistit, jaká je úroveň a forma evropeizace *na úrovni facebookových příspěvků*, tedy bez toho, aby uživatel otevřel sdílený odkaz, pokud příspěvek takový odkaz obsahoval. Do této úrovně analýzy tak mohly být zahrnuty

<sup>75</sup> Značná frekvence přidávání příspěvků byla spojena i s pandemií koronaviru, ale obsahů, které zmiňovaly EU, bylo mnohem méně. U migrační krize sice bylo zahrnutí evropského rozměru velmi časté, ale frekvence publikování příspěvků o krizi byla v porovnání s oběma dalšími krizemi výrazně nižší.

všechny publikované příspěvky, a to včetně těch, u kterých byl připojený link již nefunkční, nebo videí, která byla z následující fáze analýzy vyřazena (viz dále).

Pomocí druhé skupiny obsahových proměnných (*proměnné 3.1–3.24*) jsem pak zjišťovala úroveň a podobu evropeizace pro *příspěvky včetně obsahu externího odkazu*, pokud příspěvek takový odkaz obsahoval. Cílem této části analýzy bylo získat detailnější obraz o míře a formách evropeizace užívaných jednotlivými médii, protože se v průběhu pilotního kódování ukázalo, že obsah prezentovaný přímo na profilech jednotlivých médií nebyl pro takto detailní vhled dostatečný. Na této druhé úrovni analýzy nebyly kódovány:

1. příspěvky, které odkazovaly na článek, který už nebyl v době analýzy dostupný
2. příspěvky ve formě videí, pokud tyto příspěvky zároveň neobsahovaly odkaz na externí článek; zde se jednalo o poměrně pestré formáty, ať už šlo o příspěvky, které obsahovaly živé přenosy nebo záznamy různých pořadů, upoutávky, delší reportáže apod. Rozhodnutí vynechat z analýzy na této druhé úrovni všechny takové příspěvky bylo ovlivněno nejednotností těchto formátů, zejména z hlediska jejich délky. Je-li cílem výzkumu snaha o zachycení co nejvěrnějšího obrazu EU v době krizí, a to včetně různých banálních forem evropeizace (Trenz, 2004), případně i krátkých odkazů na libovolný aspekt EU, neposkytla by analýza například jen prvních několika minut těchto videí validní závěry. Na druhou stranu sledování těchto videí v celé jejich délce bylo mimo mé časové možnosti. Samozřejmě toto rozhodnutí je zároveň limitem realizovaného výzkumu, a to zejména proto, že jedno z médií zahrnutých do analýzy, konkrétně *ČT24*, na tyto formáty spoléhalo podstatně více než ostatní média, a to zejména v souvislosti s pandemickou krizí a válkou na Ukrajině. Diskuse tohoto limitu výzkumu bude provedena v závěrečné diskusi (*kap 8*).
3. Poslední kategorií, která byla z výzkumu vyřazena, byly duplicitní odkazy. Jak bylo v rámci pilotního kódování zjištěno, zejména v prvních dnech krize přidávala média příspěvky na své profily s poměrně velkou frekvencí, a zároveň v nich odkazovala na stejné články, nejčastěji kontinuální online zpravodajství. A i když se v době jejich publikování obsah takového odkazu mohl mírně odlišovat, jak se události postupně

vyvíjely, při zpětném stažení příspěvků byly tyto obsahy totožné.<sup>76</sup> Nemuselo se ale nutně jednat jen o online zpravodajství, i v jiných případech občasně média odkazovala na stejný článek několikrát. Zatímco na první úrovni analýzy byly tedy zařazeny i všechny tyto obsahy, protože byl kódován jen viditelný obsah facebookového příspěvku, který se i pro tyto duplicitní odkazy vždy lišil, duplicity identifikované v obsazích externích odkazů byly v rámci druhé úrovně analýzy zahrnuty jen jednou, a to při jejich prvním výskytu.

### 6.3.2 Postup kódování

Při tvorbě kódovacího manuálu jsem v modifikované podobě uplatnila postup užívaný v rámci etnografické obsahové analýzy. Nejprve jsem vytvořila základní verzi kódovacího manuálu, která vycházela z představené rešerše literatury a opírala se zejména o způsoby, jakým evropeizaci operacionalizovali Koopmans a Erbe (2004), Brüggemann a Kleinen-von Königslöw (2009), Brüggemann et al. (2006) a de la Porte a Van Dalen (2016). Validitu tohoto manuálu jsem ověřila zakódováním části výběrového souboru v rámci pilotního kódování, po kterém došlo k jeho revizím. Některé proměnné z něj poté byly vyřazeny, a naopak díky paralelnímu uplatnění kvantitativní i kvalitativní obsahové analýzy byly identifikovány některé nové jevy, které byly ve formě dalších proměnných do manuálu pro následnou fázi analýzy doplněny.<sup>77</sup> Revidovaná verze kódovacího manuálu (*Příloha 1*), která sloužila jako návod pro kvantitativní kódování kompletního souboru dat, tedy kombinuje jak proměnné vycházející z dříve realizovaných studií, které umožnily porovnání analyzovaného materiálu s existující odbornou literaturou, tak proměnné nové, zakotvené v datech, které pojmenovávají nové jevy nebo modifikují proměnné původní.

Do analýzy bylo zahrnuto velké množství dat, která se navíc vyznačovala velkou různorodostí. Uplatnění smíšené výzkumné strategie mi tak kromě kvantitativního zakódování celého korpusu umožnilo identifikovat a pojmenovat i další jevy, které se

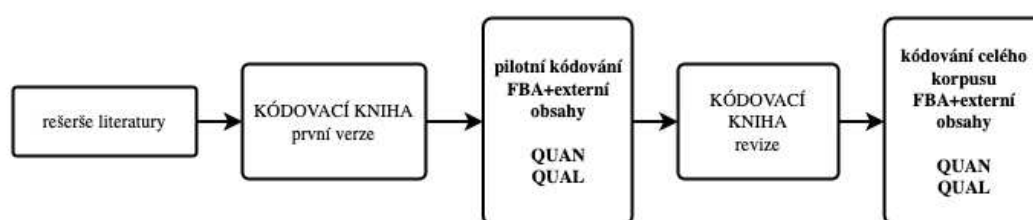
---

<sup>76</sup> Často se jednalo o obsahy, u kterých bylo u data publikování uvedeno rovněž datum nebo čas aktualizace. Zpětně je bohužel nemožné dohledat, která část textu byla aktualizována.

<sup>77</sup> Vyřazena byla například proměnná, jejíž cílem bylo určit, zda má kódovaný obsah spíše evropskou, národní nebo jinou perspektivu (Segesten & Bossetta, 2019), protože její vágní vymezení v podstatě znemožňovalo provést kódování tak, aby naplňovalo požadavky na reliabilitu. Revidovány byly proměnné týkající se kritiky EU a jednou ze zcela nových proměnných, která z této fáze vzešla, byla tzv. *nacionalizace* (blíže k jednotlivým proměnným viz další části této kapitoly).

mohly objevit, případně nasytit až v pozdějších fázích výzkumu. Mohlo se přitom jednat jak o další indikátory evropeizace, tak o modifikace, resp. zpřesnění těch stávajících anebo o důležité kontextové faktory. U těchto nově objevivších se kategorií byl však uplatněn čistě kvalitativní přístup a nedocházelo tedy, mj. vzhledem k množství analyzovaného materiálu, zpětně k jejich kvantitativnímu zhodnocení. Tyto nové kategorie, resp. koncepty tedy byly v průběhu kódování zaznamenávány ve formě poznámek, následně detailněji rozpracovány a v závěru propojeny a představeny společně s výsledky kvantitativní části analýzy. Výše popsaný postup kódování zachycuje Schéma 1.

*Schéma 1: Postup kódování*



Pozn: FBA – facebooková agenda; QUAN – kvantitativní kódování; QUAL – kvalitativní kódování; zpracováno autorkou

### 6.3.3 Operacionalizační definice konceptů

Koncepty, které byly převzaty z existující literatury jako indikátory případné rostoucí evropeizace, byly především vertikální a horizontální evropeizace a jejich různé modifikace (Koopmans & Erbe, 2004; Brüggemann et al., 2006; Brüggemann & Kleinen-von Königslöw, 2009), přítomnost kritiky (de la Porte & Van Dalen, 2016) a kolektivní identita a identifikace s ní (Brüggemann et al., 2006). Jejich operační definice ve formě proměnných, stejně jako další obsahové a identifikační proměnné, budou stručně shrnuty v následujícím textu, podrobně pak budou rozebrány v kódovacím manuálu v *Příloze 1*.

První sada, identifikačních, proměnných (*proměnné 1.1–1.5*) byla již v kódovacím archu předvyplněna automaticky, po stažení z aplikace Facepager. Konkrétně se jednalo o link na facebookový příspěvek (*link příspěvek*), *datum* jeho zveřejnění a *znění* facebookového příspěvku (*znění příspěvek*). Dalšími identifikačními proměnnými pak



byly *médium*, na jehož profilu byl příspěvek uveřejněn, a období, kterého se týkal (*krize*).

Druhá skupina proměnných (*proměnné 2.1–2.4*) se týkala kódování na úrovni facebookových příspěvků bez zahrnutí externích obsahů a zejména první dvě proměnné sloužily také k rozřazení facebookových příspěvků pro další kódování. Proměnná *fokus* je rozčlenila na ty, které se krize týkaly (a tedy byly dále kódovány i z hlediska svého obsahu) a na ty, které se věnovaly jiným tématům, a byly proto jen zaznamenány z důvodu možnosti určit podíl „krizových“ příspěvků na celkové aktivitě daného profilu. Proměnná *typ příspěvku* (*typ příspěvek*) měla za cíl utřídit velmi pestré škálu příspěvků do menšího počtu kategorií. Právě rozmanitost publikovaného obsahu považují za jednu z největších komplikací realizovaného výzkumu, a to zejména s ohledem na možnosti komparace nejen napříč médii a zeměmi, ale i mezi jednotlivými obdobími, protože od roku 2015, ve kterém probíhala migrační krize, se formáty příspěvků prezentovaných na facebookových profilech do značné míry proměnily. Zvolená metoda analýzy však na druhou stranu umožnila tyto proměny zohlednit a zhodnotit jejich potenciální vliv na různé aspekty evropeizace. V rámci pilotní fáze výzkumu tak bylo identifikováno několik subtypů, které jsem následně sdružila do tří základních kategorií pro usnadnění zejména kvantitativní části analýzy a interpretace výsledků. Prvním typem byl facebookový příspěvek, který obsahoval externí link na jiný obsah (s výjimkou videa), druhým typem facebookový příspěvek, který buď sám o sobě obsahoval video (buď pouze video nebo video v kombinaci s jinými prvky) nebo na video odkazoval, a posledním typem facebookový příspěvek, který na žádný externí obsah neodkazoval a zároveň neobsahoval video. Třetí a čtvrtá proměnná se již týkaly zhodnocení horizontální a vertikální evropeizace (Koopmans & Erbe, 2004; Brüggemann & Kleinen-von Königslöw, 2009) na úrovni facebookového příspěvku, tedy bez toho, aby musel uživatel síť opustit proklikem na odkaz, který byl v příspěvku uveřejněný. I když se v tomto případě jednalo, dle vymezení Koopmanse a Erbe (2004), o slabší varianty obou typů evropeizace (tedy nešlo většinou o promluvy aktérů, ale o pouhé monitorování dění v dalších členských zemích, resp. na úrovni EU), nelze ve skutečnosti tuto formu evropeizace považovat za slabou, protože Evropské unii nebo jiné členské zemi byla v takto vymezených případech věnována prominentní pozice na profilech zkoumaných médií. Konkrétně byla vertikální a horizontální evropeizace na úrovni příspěvků měřena dvěma proměnnými. Tou první bylo

dominantní zaměření příspěvku (*zaměření příspěvek*), přičemž v tomto případě nešlo o zaměření tematické, ale spíše „geografické“, resp. institucionální. Proměnná tedy zjišťovala, jaký byl převažující kontext příspěvku, zda byl zaměřen spíše na dění na národní úrovni, na Evropskou unii, jinou členskou zemi, další evropskou nebo neevropskou zemi nebo na zcela jinou mezinárodní, resp. nadnárodní organizaci, případně na celý svět nebo jiný celek (Evropa, Asie, Západ apod.). Pokud byl dominantní kontext jiný než národní, zaznamenávala jsem také konkrétní zemi, resp. instituci (Fracasso et al., 2015). Druhá proměnná (*EU viditelná*) se pak pro doplnění zaměřila na to, zda je ve facebookovém příspěvku EU jakýmkoliv způsobem viditelná, ať už jako dominantní téma nebo aktér, případně i jakkoliv okrajově, což by mohlo svědčit pro určitou úroveň vertikální evropeizace, obzvláště na tak prominentním místě, jakým je v tomto smyslu profil daného média.

Cílem třetí skupiny proměnných (*proměnné 3.1–3.24*) bylo na druhé úrovni analýzy detailnější zhodnocení evropeizace nejen ve facebookových příspěvcích, ale také v obsahu, na který v nich bylo odkazováno. Příspěvek i externí obsah jsem v tomto případě považovala za jeden komunikát, přičemž informace, aktéři nebo perspektivy obsažené ve viditelnějších částech tohoto komunikátu (tedy v příspěvku samotném nebo nadpisu článku) byly při volbách, které bylo nutné v rámci kódování učinit, vždy rozhodující, což je opět podrobně vysvětleno v příloženém kódovacím manuálu (*Příloha 1*).

I na této druhé úrovni byla hodnocena horizontální a vertikální evropeizace, zároveň ale byla sledována nacionalizace obsahů, přítomnost konfliktu, vyznění vůči EU a kolektivní identita a identifikace s ní. Úrovně horizontální, stejně jako vertikální evropeizace byly zjišťovány nejprve prostřednictvím tzv. diskurzivní výměny (Brüggemann et al., 2006), tedy míry, do jaké byly sledované debaty otevřené názorům unijních nebo dalších evropských aktérů. Konkrétně bylo kódováno prvních pět citovaných aktérů (*citovaný aktér 1–5*) ve smyslu jejich původu (národní, evropský, unijní atd.). Následovalo deset dichotomických proměnných, které sledovaly, zda jsou v konkrétním obsahu citováni nebo i jen zmíněni aktéři z různých úrovní, tedy národní, unijní, z dalších členských zemí, dalších evropských zemí a z ostatních zemí. Pro každý typ aktéra tak byly stanoveny dvě proměnné, přičemž jedna sledovala jeho přítomnost jako zdroje (*přítomnost citovaného zdroje*), druhá pouhé aktérství (*přítomnost aktéra*).

Tato proměnná byla zařazena po pilotní fázi výzkumu, ve které bylo zjištěno, že některá média obecně citují poměrně málo zdrojů a v celé řadě článků necitují vůbec (zejména *tvnoviny.sk*). I když tyto proměnné nezohledňují počty citovaných nebo zmiňovaných aktérů, mohou nám ukázat, do jaké míry jsou unijní nebo další evropští aktéři přítomni v mediálním pokrytí, a to i v porovnání s dalšími typy aktérů. Úrovně horizontální a vertikální evropeizace však byly na této úrovni analýzy zjišťovány i ve své slabší verzi, a to proměnnými *EU téma* a *horizontální téma*, které kategorizovaly jednotlivé obsahy podle toho, zda zahrnovaly jakoukoliv, i okrajovou, zmínku o Evropské unii, resp. jiné členské zemi. Obdobně se pak proměnná *nacionalizace* zaměřovala na jakékoli zmínky o vlastní zemi. Pro zhodnocení úrovně kolektivní identifikace posloužily dvě proměnné, a to *evropská identita* a *identifikace s Evropou* (Brüggemann et al., 2006). V prvním případě šlo o variantu, kdy byla existence této identity v textu uznána a ve druhém o situace, kdy se s ní někdo skutečně identifikoval. Některé dříve představené studie evropeizace zahrnovaly také zhodnocení přítomnosti kritiky EU (de la Porte & Van Dalen, 2016). V rámci pilotního výzkumu bylo zjištěno, že kromě přímé kritiky EU je v obsazích, snad ještě více, zmiňována existence sporu mezi aktéry z EU nebo o EU, aniž by v nich byl kritizující aktér přítomen. V teoretické části práce byla přítom právě důležitost sporu a jeho přítomnosti ve veřejné aréně, tedy politizace, vyzdvihována jako prostředek pro zvýšení demokratické legitimacy EU. Tato práce nesleduje poměrně přísná měřítka politizace používaná autory, kteří se přímo výzkumem této oblasti zabývají (zahrnují totiž obvykle i nutnost klasifikace aktérů s ohledem na jejich postoje k EU – srovnej např. Hutter & Kriesi, 2019; de Wilde, 2012; Hutter & Grande), proto byly zahrnuty „lehčí varianty“, konkrétně *přítomnost kritiky EU* jako takové, *přítomnost kritiky její politiky* nebo *opatření* a konečně *přítomnost konfliktu*. Zatímco pro první dvě bylo podstatné, zda dávaly obsahy prostor kritikům EU nebo jejích politik a opatření, druhá varianta nebyla nutně spojena s negativním, případně ambivalentním, vyzněním článku, protože mohlo jít o pouhou zmínku o existenci sporu na úrovni EU, bez jeho explicitního hodnocení nebo dokonce s jeho odmítnutím. A konečně poslední proměnnou bylo vyznění obsahu vůči EU (*valence*).

#### 6.3.4 Sběr, kódování a analýza dat

Dynamický rozvoj digitálních médií je, možná paradoxně, spojen také s obtížnějším přístupem k digitálním datům. Seibicke a Michailidou (2022) uvádějí příklad online zpravodajských článků, které jsou stále častěji skryté za paywallem, což může

vyžadovat nejen větší technické schopnosti pro sběr dat, ale někdy i další náklady na výzkum. „Ačkoli tedy ‚venku‘ existuje obrovské množství dat, mediální výzkumníci potřebují k přístupu k nim finanční prostředky a dovednosti“ (Seibicke & Michailidou, 2022: 98). Ztížený přístup k datům, zejména ze sociálních sítí, je spojen zejména s aférou Cambridge Analytica, která upozornila na etické aspekty zkoumání politických názorů vyjádřených na sociálních sítích bez souhlasu jejich uživatelů (de Wilde et al., 2022). V důsledku toho platformy sociálních médií omezily v roce 2018 přístup k údajům prostřednictvím svých aplikačních programových rozhraní (API) a Bruns (2019) v této souvislosti hovoří dokonce o tzv. „APIcalypse“, která výrazně omezila dostupnost dat pro analýzu. V této složité problematice stojí proti sobě na jedné straně otázky ochrany soukromí a na straně druhé pak veřejný zájem na pochopení role, kterou sociální média v současných demokratických společnostech hrají. Nicméně přesto, že ani dostupnost dat z veřejných profilů na sociálních sítích není bez problémů, týkají se tyto komplikace zejména nemožnosti spojovat komentáře uživatelů s konkrétními profily.

Data pro tuto analýzu byla získána pomocí aplikace *Facepager*, která byla vytvořena právě s cílem získávat veřejně dostupná data ze sociálních sítí (Facebook, YouTube, Twitter) a dalších webových stránek na základě API a webscrapingu. *Facepager* je jednoduchým nástrojem, který umožňuje stažení facebookových příspěvků (a rovněž komentářů), a to včetně údajů o engagementu, ze všech veřejných profilů na sociální síti Facebook, a je v rámci komunikačních studií k získávání dat ze sociálních sítí poměrně často využíván (Bene et al., 2022; Thiele, 2022). Data pro všechna média za všechna sledovaná období byla tedy stažena do programu *Microsoft Excel*, ve kterém byly následně zaznamenávány také hodnoty pro jednotlivé předem nadefinované proměnné. Do stejného dokumentu byly přidávány také komentáře a poznámky vzešlé z kvalitativní části analýzy. Vzhledem k mé pasivní znalosti polského jazyka jsem pro překlad facebookových příspěvků, stejně jako obsahů externích článků, v případě potřeby, použila aplikaci DeepL (Pfetsch et al., 2021).

V následující kapitole budu kvantitativní data prezentovat pomocí tabulek a grafů, jevy a koncepty identifikované pomocí kvalitativního přístupu představím společně s kvantitativními výstupy, a to tak, jak se postupně, v průběhu analýzy jednotlivých krizí, objevovaly. Jejich závěrečná syntéza bude obsahem *kapitoly 7.4*.

## 7. Evropská unie v médiích v době krize

Všechna sledovaná média publikovala na svých facebookových profilech za všechna tři sledovaná období dohromady 13 921 příspěvků. Jak bude konkrétněji specifikováno v dalších kapitolách, intenzita přidávání příspěvků, stejně jako intenzita referování o krizových událostech, se jak mezi analyzovanými profily, tak mezi jednotlivými obdobími, poměrně výrazně lišily. Z těchto bezmála 14 tisíc příspěvků se jich některé z krizí týkalo 8 053, což je zároveň velikost vzorku, na kterém byla provedena analýza míry a podoby evropeizace na úrovni facebookových příspěvků. Zveřejněné příspěvky také značně variovaly z hlediska formátů používaných jednotlivými médii, přičemž tyto rozdíly se z významněvaly v čase, takže zatímco v rámci migrační krize byly využívané formáty víceméně stejné a určité vychýlení představoval jen profil ČT24, na kterém bylo publikováno větší množství čistě textových příspěvků v podobě pozvánek ke sledování vlastních pořadů, u dalších dvou období byly odlišnosti znatelnější. Některé profily totiž výrazně navýšily frekvenci publikování příspěvků, zejména v intenzivních fázích krizí, což v řadě případů vedlo k odkazování na shodné externí obsahy. Zároveň některá média na svých profilech častěji využívala videoformáty (zejména ČT24). Tyto proměny spolu s kritérii, která byla pro výběr příspěvků na druhé úrovni analýzy nastavena, vedly k tomu, že ze zhruba 8 000 krizových příspěvků se jich pro tuto druhou úroveň, ve které byly kromě facebookových příspěvků analyzovány také externí obsahy, kvalifikovalo 6 782, což je současně vzorek, na kterém byla analýza druhé úrovně provedena.

Vzhledem k rozmanitosti analyzovaných dat a specifičnosti jednotlivých krizí budu nejprve v *kapitolách 7.1 – 7.3* prezentovat zjištění za jednotlivá období, přičemž výklad bude vždy postupovat tak, že nejdříve v hlavních bodech připomenou podstatu dotčené krize, následně vysvětlím, jakou roli Evropská unie v dané oblasti zastává a jaká konkrétní opatření pro zmírnění dopadů krize realizovala, a nakonec představím hlavní zjištění, nejprve na úrovni facebookových příspěvků a poté v detailnějším pohledu zahrnujícím kromě facebookových příspěvků také externí obsahy s nimi spojené. V rámci každé z krizí budu navíc kvantitativní data prezentovat současně se zjištěními kvalitativními. Kromě důležitého kontextu, který kvalitativní data poskytnou, budou průběžně představeny nové koncepty, které byly v rámci konkrétních krizí pomocí kvalitativního přístupu v datech identifikovány. V *kapitole 7.4* pak porovnáám vybrané

kvantitativní ukazatele napříč všemi krizemi, provedu syntézu kvalitativní a kvantitativní části výzkumu a představím komplexní schéma evropeizace v kontextu krizových období.

## 7.1 Evropeizace v kontextu migrační krize

*„Dáme si asi najdrahšiu večeru, aká sa dá urobiť. Schválime nejaké slávnostné vyhlásenie a pôjdeme v noci domov“ (R. Fico, tvnoviny.sk)*

V průběhu roku 2015 se Evropská unie potýkala s nebývalým náporům uprchlíků přicházejících na její území zejména ze Sýrie, ale také z Afghánistánu, Iráku, Nigerie nebo Somálska. O azyl přitom požádalo přibližně 1,3 milionu lidí, což je nejvíce za jediný rok od druhé světové války a „téměř dvojnásobek předchozího maxima zhruba 700 000, kterého bylo dosaženo v roce 1992 po pádu železné opony a rozpadu Sovětského svazu“ (Connor, 2020). Nárůst počtu uprchlíků bývá spojován s eskalací různých válek na Blízkém východě, ale také s tím, že Libanon, Jordánsko a Egypt přestaly přijímat syrské žadatele o azyl. Zatímco v dubnu a květnu 2015 byla v centru pozornosti středomořská migrační trasa, v létě se hlavní nápor přesunul na balkánskou migrační trasu a zasáhl tak mj. i některé země střední a východní Evropy.

V oblasti azylové politiky má Evropská unie relativně velké a rostoucí pravomoci, a to zejména od přijetí Amsterodamské smlouvy<sup>78</sup>, která tuto problematiku přenesla ze třetího do prvního pilíře, díky čemuž jsou mj. od roku 2005 rozhodnutí týkající se azylové politiky přijímána kvalifikovanou většinou (*Azylová politika*, n.d.). Jejím cílem je zejména harmonizace azylových řízení v členských státech tak, aby byla vůči všem příchozím uplatňována stejná práva a společný azylový systém (*Euroskop*, 2022a). Azylová politika ovšem zároveň patří mezi jedny z nejkontroverznějších politik EU, což se projevilo právě při migrační krizi v roce 2015. Reakce na úrovni EU byla do značné míry nekoordinovaná, některé členské státy uzavíraly pod náporům uprchlíků své hranice, jiné, zejména Německo, zaujaly alespoň zpočátku relativně vstřícný postoj. Od konce léta, ale zejména právě v období analyzovaném v této disertační práci, pak

---

<sup>78</sup> Amsterodamská smlouva podepsaná 2. října 1997 v nizozemském Amsterdamu revidovala Smlouvu o EU, Smlouvy o založení ES a další související právní akty a vedla mj. právě k rozšíření principu spolurozhodování do více oblastí, jakož i k jeho zjednodušení. Smlouva vstoupila v platnost 1. května 1999 (*Amsterodamská Smlouva*, n.d.).

probíhaly intenzivní debaty ohledně možnosti přerozdělování uprchlíků v rámci zemí EU. Přehled nejdůležitějších aktivit na úrovni EU, jakož i dalších událostí s potenciálním dopadem na dění na unijní úrovni, shrnuje *Box 1*.

*Box 1: Přehled nejdůležitějších událostí a opatření v souvislosti s migrační krizí v září 2015*

<b>1. září</b>	maďarská vláda uzavírá budapeštské nádraží Keleti pro odjezdy, aby uprchlíkům zabránila cestovat dále do Německa a Rakouska, a to s odkazem na dodržování evropského práva
<b>4. září</b>	v Praze se schází představitelé Visegrádské čtyřky, aby projednali společný postoj k migrační krizi
<b>5. září</b>	více než 1 000 uprchlíků vyrazí z Budapešti pěšky k rakouským hranicím
<b>9. září</b>	předseda Komise Juncker ve svém projevu představuje plán na přemístění 120 000 uprchlíků z Řecka, Itálie a Maďarska prostřednictvím systému povinných kvót a rovněž společný seznam bezpečných zemí původu
<b>13.–14. září</b>	Německo, Rakousko nebo Slovensko zavádějí dočasné kontroly na hranicích
<b>15. září</b>	Maďarsko dokončuje stavbu plotu na společné hranici se Srbskem
<b>22. září</b>	ministři vnitra EU schvalují kvóty na přerozdělení uprchlíků, Česká republika, Maďarsko a Slovensko hlasují proti
<b>23. září</b>	slovenský premiér Fico oznamuje záměr podat za Slovensko žalobu kvůli schválení kvót na Radu Evropské unie

Zdroj: 2015: *The Year of Europe's Refugee Crisis*, 2022; *How Europe Reacted to the Refugee Crisis - ICMPD*, n.d.; zpracováno autorkou

### 7.1.1 Migrační krize v ČR, na Slovensku a v Polsku – kontext a důležitost krize ve facebookových agendách

Česká republika, Slovensko, ani Polsko nepatřily ke krizí nejvíce zasaženým zemím, počty uprchlíků, kteří v těchto zemích žádali o azyl, nedosahovaly v roce 2015 výrazně vyšších hodnot než v předchozích letech. Zároveň ovšem byly tyto země (spolu s Maďarskem) nehlasitějšími odpůrci povinných uprchlických kvót (Prokop, 2019). Když ministři vnitra členských států 22. září povinné kvóty schválili, hlasovali proti návrhu právě zástupci Česka a Slovenska, ale také Maďarska a Rumunska.<sup>79</sup> Následující den pak navíc slovenský premiér Fico oznámil svůj úmysl podat na Radu Evropské unie žalobu, a to právě kvůli „nezákonnému“ schválení kvót.

<sup>79</sup> Ačkoliv i Polsko nejprve deklarovalo, že kvóty nepodpoří, nakonec hlasovalo pro návrh.

Intenzitu referování o událostech souvisejících s migrační krizí ukazuje *Tabulka 4*, kde jsou zaneseny nejen počty facebookových příspěvků o migrační krizi publikovaných na profilech jednotlivých médií, ale zejména jejich podíl na celkové facebookové agendě každého média. Pro širší kontext prezentovaných dat a zejména identifikaci možných příčin poměrně velkých rozdílů v intenzitě, s jakou jednotlivá média o krizi referovala, jsem se zaměřila také na tematickou skladbu „nekrizových“, tedy v tomto případě nemigračních příspěvků. Kromě několika příspěvků o neúspěšném polském referendu o změně volebního systému v prvním zářijovém týdnu a občasných diskusí, rovněž v polských médiích, o připravovaných parlamentních volbách, které se následně konaly koncem října 2015, byla ovšem migrační krize hlavním politickým tématem tohoto období. Přesto se intenzita jejího pokrytí mezi profily jednotlivých médií poměrně významně lišila, a zatímco pro polský portál *TVN24* dosahovala jen necelých 10 %, *ČT24* věnovala migrační krizi přibližně každý třetí příspěvek na svém facebookovém profilu a uveřejnila nejvíce příspěvků na toto téma i v absolutních hodnotách. Ačkoliv jsou tedy všechna média zařazená do analýzy považována za média mainstreamová a žádné z nich nelze klasifikovat jako vyloženě bulvární, ukázala již data v *Tabulce 4* na zřetelné rozdíly mezi serióznějšími a méně seriózními médii v rámci vzorku. Zatímco serióznější média (*ČT24*, *Aktuality.sk*, *tvp.info*) referovala o hlavním politickém tématu tohoto období poměrně intenzivně, ta méně seriózní (*TN.cz*, *tvnoviny.sk*, *TVN24*) dala přednost lehčím tématům.

*Tabulka 4: Intenzita pokrytí událostí souvisejících s migrační krizí*

	ČT24	TN.cz	Aktuality.sk	tvnoviny.sk	tvp.info	TVN24
příspěvky krize (abs. hodnota)	170	75	134	127	68	101
podíl na FB agendě	34,8 %	13,4 %	19,1 %	13,7 %	16,4 %	9,4 %

### 7.1.2 Migrační krize a evropeizace ve facebookových příspěvcích

Zjištění prezentovaná v této kapitole se týkají první úrovně analýzy, tedy pouze facebookových příspěvků. Jde o úroveň a podobu evropeizace, která je patrná na první pohled, bez toho, aby musel uživatel rozkliknout odkaz, který většina těchto příspěvků obsahuje. Analýza na této úrovni přitom odhalila, že sledovaná média se nelišila jen v intenzitě pokrytí migrační krize, ale také v převažujícím zaměření facebookových příspěvků, jak ukazuje *Tabulka 5*, která je již věnována výhradně „migračním“



příspěvkům. V otázkách migrace, jak již bylo řečeno, zastává Evropská unie poměrně významnou roli, což se odrazilo v relativně vysokých hodnotách ukazatelů, pomocí kterých byla na této úrovni měřena vertikální evropeizace. Dominantně na Evropskou unii se na svých profilech zaměřila všechna média alespoň v 7 % příspěvků, tento ukazatel však nabýval i vyšších hodnot, a to zejména na profilu ČT24, kde dosahoval 23 %. Pokud se ovšem podíváme na ukazatel „pouhé“ viditelnosti EU ve facebookovém příspěvku, jsou v některých případech zaznamenané hodnoty výrazně vyšší, takže například portál ČT24 zmínil EU v téměř polovině svých postů a obě další serióznější média a polská TVN24 alespoň v každém pátém příspěvku.

Tabulka 5: Zaměření příspěvků – převažující perspektiva facebookového příspěvku (migrační krize)<sup>80 81</sup>

	ČT24	TN.cz	Aktuality.sk	tvnoviny.sk	tvp.info	TVN24
<b>domácí</b>	<b>39,4 %</b>	<b>37,3 %</b>	<b>42,5 %</b>	<b>29,1 %</b>	<b>26,5 %</b>	<b>50,5 %</b>
<b>Evropská unie</b>	<b>22,9 %</b>	<b>10,7 %</b>	<b>13,4 %</b>	<b>8,7 %</b>	<b>8,8 %</b>	<b>6,9 %</b>
<i>EU viditelná</i>	46,5 %	14,7 %	26,9 %	13,4 %	20,6 %	20,8 %
<b>jiná členská země</b>	<b>25,9 %</b>	<b>30,7 %</b>	<b>32,8 %</b>	<b>45,7 %</b>	<b>50,0 %</b>	<b>24,8 %</b>
další evropská	1,8 %	4,0 %	1,5 %	4,7 %	10,3 %	2,0 %
další neevropská	7,1 %	9,3 %	4,5 %	7,1 %	4,4 %	12,9 %
mezinárodní	1,8 %	2,7 %	2,2 %	0,8 %	0,0 %	1,0 %
Evropa	0,6 %	5,3 %	1,5 %	2,4 %	0,0 %	2,0 %
svět	0,0 %	0,0 %	0,7 %	0,8 %	0,0 %	0,0 %

Evropská unie si navíc v případě této krize jednoznačně držela pozici nejvýznamnějšího mezinárodního uskupení, protože kromě EU se dostalo takto prominentního umístění (tedy v podobě dominantního zaměření facebookového příspěvku) už jen uskupení zemí V4 (opakovaně, ale jen v českých a slovenských médiích), které zaujímalo ve sledovaném období výrazně kritickou pozici vůči uprchlickým kvótám, a jednou NATO (ČT24) a UNICEF (TVN24). Přes relativně

<sup>80</sup> N = 170 (ČT24), 75 (TN.cz), 134 (Aktuality.sk), 127 (tvnoviny.sk), 68 (tvp.info), 101 (TVN24).

<sup>81</sup> Součty v jednotlivých sloupcích nedávají dohromady 100 %, protože zde není prezentována kategorie „další“, u které byly zaznamenány jen zanedbatelné hodnoty.

vysoké hodnoty vertikální evropeizace jsou však z *Tabulky 5* zřejmé také poměrně výrazné rozdíly mezi jednotlivými médii. V tomto smyslu stojí za zmínku zejména portál *TVN24*, pokud jde o nižší podíl příspěvků dominantně zaměřených na EU, ale rovněž profily komerčních televizí *TN.cz* a *tvnoviny.sk*, v tomto případě zejména v souvislosti s nižšími hodnotami „velkorysejšího“ ukazatele „pouhé“ viditelnosti EU. Tedy zatímco *TVN24* na svém profilu Evropskou unii zmiňovala, ale tématu dávala spíše národní perspektivu, zbylé dvě komerční televize daly přednost jiným aspektům migrační krize, jako postojům občanů k migraci, situaci v uprchlických táborech nebo dramatickému vývoji v okolních zemích, zejména Maďarsku. V případě *TN.cz* můžeme navíc pozorovat více než 5% podíl článků, které se dominantně zaměřily na Evropu, nikoliv na EU (přehled podpory, kterou uprchlíci dostávají v různých zemích Evropy; podpora uprchlíkům napříč Evropou<sup>82</sup>), což ještě umocňuje již tak relativně malou pozornost (alespoň v kontextu zbylých médií), která je EU na profilu tohoto média věnována. Presentované výsledky přitom potvrzují závěry řady předchozích studií týkající se rozdílů ve vertikální evropeizaci podle typu média (de Vreese et al., 2006). Žádné z médií ve vzorku sice nelze považovat za vyloženě bulvární, méně seriózní média však na svých profilech skutečně prezentovala migrační krizi méně často z evropské perspektivy.

Hodnoty horizontální evropeizace na úrovni facebookových příspěvků (*Tabulka 5*) jsou, i přes relativně velké rozdíly, ve všech případech na poměrně vysoké úrovni a dosahují až k 50 %, tzn. že některá média na svých profilech rámovala téma migrační krize až z poloviny jako téma jiné členské země. Pro *tvp.info* a *tvnoviny.sk* přitom platilo, že tento typ rámce dokonce předčil národní rámování, které jinak u dalších médií dominovalo (ale s výjimkou portálu *TVN24* nikterak výrazně). Debaty ve všech sledovaných médiích tak byly relativně otevřené, i když ne vždy vůči stejným typům aktérů nebo témat. Pro ještě lepší představu o struktuře tohoto ukazatele jsem se podívala na konkrétní „cílové“ země, které tvořily dominantní rámce facebookových příspěvků týkajících se migrační krize (*Tabulka 6*). Ukázalo se, že v tomto případě se sledovaná média zaměřovala nejen na zhruba stejný počet zemí (první sloupec *Tabulky 6*), ale konkrétní země byly, s výjimkou *TVN24*, velmi podobné (sloupce 1 až 5 uvádějí

---

<sup>82</sup> V obou případech se přitom jednalo o evropské země bez ohledu na členství v EU.

v sestupném pořadí země, na které byly příspěvky dominantně zaměřeny, a v závorce také počet takových příspěvků).

Tabulka 6: Struktura horizontální evropeizace (migrační krize)

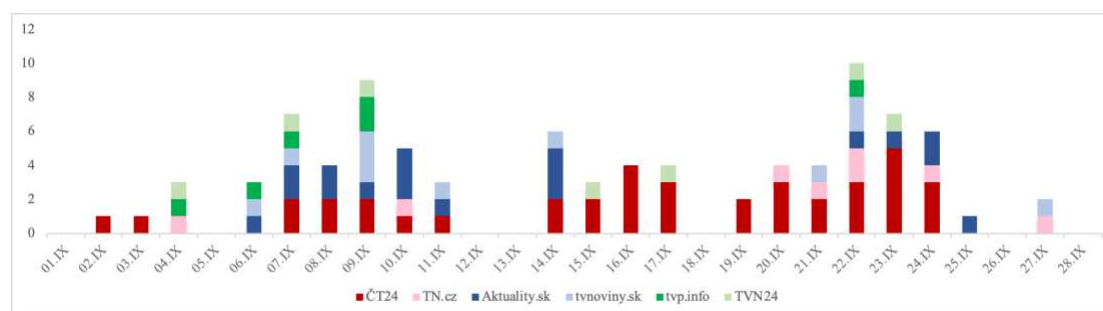
	Počet zemí	1.	2.	3.	4.	5.
ČT24	18	Německo (16)	Maďarsko (11)	Sýrie (7)	Chorvatsko (4)	Rakousko (4)
TN.cz	15	Maďarsko (8)	Slovensko (4)	Německo (3)	Rakousko (3)	Sýrie (3)
Aktuality.sk	16	<b>Maďarsko (21)</b>	Německo (9)	Rakousko (5)	Chor, ČR (2)	Egypt, Sýrie (2)
tvnoviny.sk	18	<b>Maďarsko (23)</b>	Německo (11)	Rakousko (8)	Sýrie (7)	ČR (5)
tvp.info	15	Maďarsko (12)	Německo (10)	ČR (5)	Rakousko (3)	USA, Vatikán, Řecko (2)
TVN24	17	<b>Sýrie (8)</b>	Německo (7)	Maďarsko (7)	Španělsko (3)	Švédsko, Řecko (2)

Čtyři média ze šesti se v rámci horizontální evropeizace nejčastěji věnovala Maďarsku, což platí zejména pro oba slovenské profily, kde dění v Maďarsku dominovalo s poměrně velkým náskokem. Stabilně na vyšších příčkách se drželo také Německo a kromě *TVN24* také Česká republika, přičemž portál *TN.cz* se hned po Maďarsku nejčastěji věnoval Slovensku. Za zmínku stojí rovněž časté zaměření médií na Sýrii, zemi původu migrantů, jako zástupce nečlenských zemí, a výrazně odlišná struktura právě pro portál *TVN24*, kde byla Sýrie dokonce nejčastějším zahraničním subjektem facebookových příspěvků. *TVN24* se také nejvýznamněji mezi sledovanými médii zaměřila na země, které nepatří mezi její sousední nebo velmi blízké země.

Po převážně kvantitativním zhodnocení evropeizace na úrovni facebookových příspěvků jsem se ještě explorativněji podívala na jejich obsahovou strukturu, a to jednak kvůli posouzení možné konvergence diskusí o migrační krizi v jednotlivých médiích a jednak proto, že mě zajímalo, jaký typ témat měl v souvislosti s migrační krizí potenciál do facebookové agendy jednotlivých médií proniknout a zda mají případně tato témata nějaké společné rysy. Co se týče tematické konvergence, z *Grafu 1* je především patrné, že alespoň některá média na svých profilech referovala o migrační krizi z evropské perspektivy v podstatě kontinuálně (zejména *ČT24*, ale také *Aktuality.sk*, tedy spíše serióznější média), jiná spíše nárazově, a tedy i méně (*TN.cz* a polská média). Tematickou konvergenci je ovšem v tomto konkrétním případě, zejména kvantitativně, velmi obtížné posoudit. Výrazná většina facebookových

příspěvků zaměřených na EU se totiž týkala nějakého aspektu kvót na přerozdělení uprchlíků, ať už šlo o první neoficiální nebo později i oficiálnější informace o podobě kvót, které v různých podobách sdílely 4. září obě polská média a rovněž *TN.cz* a 7. září všechna sledovaná média, nebo o nejrůznější diskuse, případně komentáře ke kvótám zejména na *ČT24* a *Aktuality.sk*. Ke skutečné synchronizaci facebookových agend vedly v zásadě jen dvě události, a to projev předsedy EK Junckera, ve kterém 9. září nejen zhodnotil vývoj EU, ale především mluvil opět o kvótách (všechna média kromě *TN.cz*), a poté samotné schválení uprchlických kvót dne 22. září, které na svůj facebookový profil umístila všechna sledovaná média. Je tedy otázka, zde je v tomto případě možné hovořit o konvergenci, když debaty byly napříč sledovanými médii takto **monotematické** a v zásadě jediným dalším tématem, které v souvislosti s migrací a zároveň EU proniklo do facebookové agendy médií, byla zpráva o námořní operaci pod značkou EU, která měla zasáhnout proti pašerákům, a informovaly o ní serióznější *ČT24* a *Aktuality.sk*.

Graf 1: Tematická konvergence facebookových příspěvků (migrační krize)<sup>83</sup>



Kvantitativní údaje, stejně jako detailnější pohled na konkrétní témata facebookových příspěvků jasně ukazují, že evropskou perspektivu zdůrazňovala na svých profilech při referování o migraci mnohem častěji serióznější média. Vezmeme-li v úvahu, že tato evropská perspektiva byla reprezentována, jak bylo výše naznačeno, zejména silně politicky orientovaným tématem kvót, není toto zjištění nijak překvapivé. Přesto jsem se dále ještě cíleně zaměřila na to, jaké strategie v tomto kontextu zaujímaly méně seriózní média ve vzorku. Podíváme-li se na jejich profily a zaměříme-li se v první fázi ne na vertikální, ale na horizontální dimenzi jejich zpravodajství, vidíme, že v souvislosti s migrační krizí zařazovala tato média na své profily především příspěvky,

<sup>83</sup> Graf 1 zaznamenává počty facebookových příspěvků dominantně zaměřených na EU za jednotlivá média a dny.

kteře se týkaly příběhů migrantů, jejich tragédií nebo situace v uprchlických táborech, což jsou témata zcela jiného charakteru než politické konflikty na úrovni EU. Kromě nižší frekvence reportování o unijních záležitostech se s tímto kontrastem sledovaná média v rámci vertikální evropeizace často vyrovnávala pomocí určitých strategií. Zatímco externí obsah, na který jejich profily odkazovaly, byl svou povahou v zásadě seriózní, při jeho sdílení na svůj facebookový profil používal server *tvnoviny.sk* **bulvárnější popisky**: „Nechcete imigranty? Nedostanete peníze z EU! To by chtěl německý ministr vnitra“; „Nesmiřitelný slovenský premiér Robert Fico....Slovensko vyhlašuje právní válku.“ *TN.cz* na svém profilu psalo, že rozhodnutí o kvótách Čechy „namíchlo“ a polská *TVN24* uvedla svůj článek citací místopředsedy EK Timmermance: „Toto není citát z Game of Thrones, ale zima se blíží a Evropa se na ni musí připravit.“<sup>84</sup> Druhou využívanou strategií pak bylo **vztažení** složitého politického tématu **k domácímu kontextu**. Po Junckerově projevu 9. září tak portál *tvnoviny.sk* na svém profilu zdůraznil, že Juncker připomněl Slovákům, Čechům a Polákům Pražské jaro, portál *TN.cz* zase zjišťoval, co si o uprchlických kvótách myslí čeští europoslanci. Oproti tomu serióznější média nejen že na svých profilech převážně nevyužívala tyto prvky bulvarizace, ale zároveň se i v horizontální perspektivě věnovala spíše politickým tématům, když například polské *tyt.info* reportovalo o tom, co o polském přístupu píše německá média nebo upozorňovalo na Klausovu petici proti uprchlickým kvótám.

### 7.1.3 Migrační krize a evropeizace v detailnějším pohledu

Zjištění prezentovaná v této kapitole se vztahují k širěji vymezené kódovací jednotce, tedy nejen k viditelnému obsahu facebookových příspěvků, ale i k externím obsahům, na které tyto příspěvky odkazují.<sup>85</sup> Zaměřila jsem se na dva ukazatele horizontální a vertikální evropeizace, dále na přítomnost evropské identity a identifikace s ní, a nakonec na ukazatele týkající se tónu mediálního pokrytí nebo přítomnosti konfliktů o EU nebo její politiky a opatření. Jedná se většinou o ukazatele, které lze, jak analýza ukázala, lépe zhodnotit právě na úrovni delších zpravodajských textů než jen krátkých popisků v rámci facebookového příspěvku. Tyto ukazatele ovšem také umožní

---

<sup>84</sup> mtom. (2015, September 15). „To nie jest cytat z ‘Gry o tron’, ale nadchodzi zima i Europa musi się na to przygotować.“ TVN24. <https://tvn24.pl/swiat/ue-nadal-brak-jednomyslności-ws-uchodźców-ra577299-3312419><https://tvn24.pl/swiat/ue-nadal-brak-jednomyslności-ws-uchodźców-ra577299-3312419>

<sup>85</sup> Bylo analyzováno celkem 634 příspěvků, které se kvalifikovaly pro druhou úroveň analýzy.

porovnat způsob, jakým média témata prezentují na svých profilech, s tím, jak o nich detailněji píšou v článcích na svých webech.

*Tabulka 7* poskytuje informace o tom, v jakém procentu analyzovaných obsahů byla přítomna vertikální, resp. horizontální dimenze. Na rozdíl od vertikální a horizontální evropeizace sledované na úrovni facebookových příspěvků jsou v tomto případě zachyceny všechny zmínky o EU, resp. jiné členské zemi a prostor, jaký je jim v textu věnován, nehraje žádnou roli. Vidíme, že zatímco například pokrytí migrační krize na ČT24 je v tomto smyslu velmi komplexní a dosahuje vysokých hodnot pro oba ukazatele, české i slovenské komerční médium dosahují výrazně nižších hodnot pro vertikální evropeizaci, zatímco vzájemné pozorování (horizontální evropeizace) je na velmi vysoké úrovni. Jediné médium, které se výrazněji vymyká, je portál TVN24, který dosahuje nejvyšších hodnot vertikální evropeizace, ale ostatních členských zemí si všímá jen velmi omezeně. Vysoké hodnoty vertikální evropeizace je ovšem potřeba doplnit dvěma komentáři. Jak bylo řečeno v úvodu této kapitoly, azylová politika je oblastí s poměrně silnými pravomocemi EU, vyšší hodnoty tohoto ukazatele tedy byly očekávané. Na druhou stranu kvalitativní pohled na konkrétní obsahy často odhalil pouhé „kontextové“ zmínky, ve kterých byl jen velmi stručně zmíněn „Schengen“, případně „kvóty“, ovšem ne ve smyslu „banální evropeizace“, o které mluvil Trenz (2004) jako o situaci, kdy se „Evropa“ v mediálním diskurzu stává samozřejmostí a je častým referenčním bodem, ale spíše formou častého opakování těchto stále stejných, **kontextových**, informací, jež tvořilo významnou část zjištěných hodnot vertikální evropeizace v *Tabulce 7*.

*Tabulka 7: Horizontální a vertikální evropeizace, nacionalizace (migrační krize)<sup>86</sup>*

	ČT24	TN.cz	Aktuality.sk	tvnoviny.sk	tvp.info	TVN24
vertikální	70,3 %	47,9 %	62,6 %	31,1 %	56,9 %	74,2 %
horizontální	72,3 %	70,4 %	85,5 %	77,3 %	75,4 %	37,6 %
nacionalizace	79,4 %	63,4 %	64,9 %	52,9 %	49,2 %	64,5 %

Posledními ukazateli, které mohou pomoci zkompletovat obraz toho, jak byla diskuse o migraci vertikálně a horizontálně otevřená, jsou diskurzivní výměna (tedy zda v domácích diskurzích dostávají prostor i zahraniční a unijní aktéři) a pak také ukazatele přítomnosti zdroje či aktéra určitého typu ve zkoumaných obsazích. *Tabulka*

<sup>86</sup> N = 155 (ČT24), 71 (TN.cz), 131 (Aktuality.sk), 119 (tvnoviny.sk), 65 (tvp.info), 93 (TVN24).

8 nejprve ukazuje na typ prvního zdroje citovaného v článku, následuje ukazatel vyjadřující podíly různých typů aktérů na prvních pěti citovaných zdrojích, a nakonec je ještě uveden podíl obsahů, ve kterých byli citováni, resp. přítomni aktéři různých typů, a to bez ohledu na jejich počet.

Tabulka 8: Diskurzivní výměna a aktérství (migrační krize)<sup>87</sup>

	ČT24	TN.cz	Aktuality.sk	tvnoviny.sk	tvp.info	TVN24
<b>citace/článek</b>	<b>2,07</b>	<b>1,41</b>	<b>1,50</b>	<b>1,21</b>	<b>1,57</b>	<b>2,48</b>
<b>první zdroj</b>						
domáci	44,7 %	45,2 %	52,8 %	35,5 %	25,5 %	54,5 %
EU	3,9 %	6,5 %	3,8 %	7,9 %	9,1 %	3,4 %
jiné EU země	39,8 %	33,9 %	30,2 %	42,1 %	49,1 %	22,7 %
jiné evropské	2,9 %	1,6 %	1,9 %	5,3 %	9,1 %	2,3 %
neevropské	7,8 %	11,3 %	10,4 %	9,2 %	7,3 %	15,9 %
mezinárodní	1,0 %	1,6 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	1,1 %
<b>5 zdrojů</b>						
domáci	41,7 %	47,0 %	51,3 %	43,1 %	34,3 %	45,9 %
EU	4,0 %	4,0 %	6,1 %	8,3 %	7,8 %	5,6 %
jiné EU země	42,1 %	33,0 %	32,0 %	34,7 %	48,0 %	28,1 %
jiné evropské	2,2 %	2,0 %	2,0 %	4,2 %	4,9 %	0,9 %
neevropské	7,8 %	11,0 %	8,1 %	9,7 %	3,9 %	16,0 %
mezinárodní	2,2 %	3,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	2,2 %
<b>citovaní aktéři</b>						
domáci	38,1 %	43,7 %	52,7 %	26,9 %	33,8 %	54,8 %
EU	7,7 %	4,2 %	6,1 %	6,7 %	7,7 %	7,5 %
jiné EU země	35,5 %	33,8 %	33,6 %	28,6 %	47,7 %	33,3 %
jiné evropské	3,9 %	2,8 %	3,1 %	4,2 %	7,7 %	2,2 %
neevropské	10,3 %	14,1 %	10,7 %	7,6 %	6,2 %	21,5 %
<b>aktéři</b>						
domáci	71,6 %	53,5 %	58,8 %	40,3 %	40,0 %	61,3 %
EU	38,1 %	22,5 %	22,1 %	16,0 %	29,2 %	34,4 %
jiné EU země	49,7 %	52,1 %	59,5 %	54,6 %	69,2 %	53,8 %
jiné evropské	9,0 %	8,5 %	8,4 %	6,7 %	13,8 %	16,1 %
neevropské	20,6 %	26,8 %	23,7 %	17,6 %	15,4 %	36,6 %

Data v Tabulce 8 jsou zajímavá zejména v kontextu dříve prezentovaných údajů o dominantním zaměření facebookových příspěvků. Vidíme například, že zatímco ČT24

<sup>87</sup> N = 155 (ČT24), 71 (TN.cz), 131 (Aktuality.sk), 119 (tvnoviny.sk), 65 (tvp.info), 93 (TVN24).

výrazně převyšovala všechna ostatní média v počtu příspěvků dominantně zaměřených na EU, v rámci všech ukazatelů vztažených k citovaným zdrojům patří naopak mezi média s jejich nejmenším podílem. To je jednak způsobeno specifickým typem příspěvků, jimiž byly pozvánky do různých diskusních a zpravodajských pořadů, ve kterých nebyl citován žádný aktér, a právě ČT24 je na svém profilu poměrně často využívala, důvodem je ale také skutečnost, že texty o EU na ČT24 měly po rozkliknutí převážně národní perspektivu (včetně citací domácích aktérů). Naopak portál TVN24, který se v příspěvcích na EU dominantně zaměřoval nejméně, dosahuje sice i nejmenších hodnot v rámci ukazatele první citovaný aktér, ale pokud bereme v potaz pět citovaných aktérů, jejich podíl narůstá a v rámci ukazatele přítomnost unijního aktéra dosahuje dokonce druhého největšího podílu. O EU a jejích aktérech tedy sice psal, ale jejich pozice nebyla tak prominentní.

Z Tabulky 8 lze vyčíst, že aktéři na úrovni EU tvořili 4 až 9 % citovaných zdrojů, ukazatel prostého aktérství ale dosahoval poměrně vysokých hodnot, přičemž je také nutné vzít v úvahu, že v řadě případů bylo v článku zmíněno více unijních aktérů. Nejčastěji citovaným aktérem byl tehdejší předseda Evropské komise Juncker, frekventovaně byl ovšem zmiňován i Donald Tusk, předseda ER (výrazně častěji přítom v polských médiích), a také Martin Schulz jako předseda EP, případně zástupci Europolu nebo Frontextu a v některých médiích v menší míře i „domácí“ europoslanci (zejména *Aktuality.sk* a ČT24). Data o aktérech potvrzují také velmi vysokou úroveň horizontální evropeizace, a to u všech médií, i když někdy i s výraznými rozdíly. Ukazatel přítomnost aktéra dosahoval až 70 % (*tvp.info*), ve stejném médiu citovalo téměř 50 % článků aktéra z některé další členské země EU.

Co se týče ukazatelů, pomocí kterých byla zjišťována přítomnost kolektivní evropské identity a případné identifikace s ní, byl zjištěn skutečně nízký výskyt těchto jevů, který byl v řádu nižších jednotek pro česká a slovenská média, a v zásadě absentoval u polských médií. Zmínky o evropské identitě přítom v drtivé většině případů pocházely od vrcholných evropských politiků a zaznívaly v rámci jejich oficiálních proslovů. ČT24 tak například citovala Donalda Tuska, který v dopisu státníkům napsal, že „jako Evropané nyní nejsme schopni kontrolovat naše společné vnější hranice“<sup>88</sup> a

---

<sup>88</sup> jan/luk (2015, September 23). *Boj o kvóty čeká bruselské finále. Sjedou se špičky zemí EU*. ČT24. [https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1589496-boj-o-kvoty-ceka-bruselske-finale-sjedou-se-spicky-zemi-eu?fbclid=IwAR0K-yDRhN0sknasq\\_WWVs9cz5XTRC6h4x9S6Z5DG89jVB0dLA43CPX5Q2M](https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1589496-boj-o-kvoty-ceka-bruselske-finale-sjedou-se-spicky-zemi-eu?fbclid=IwAR0K-yDRhN0sknasq_WWVs9cz5XTRC6h4x9S6Z5DG89jVB0dLA43CPX5Q2M)



v obdobném smyslu byl na portálu *tn.cz* citován Jean Claude Juncker, který připomněl, že „my Evropané bychom měli vědět a nikdy nezapomenout, proč je právo na azyl jedním z nejdůležitějších základních práv.“<sup>89</sup> V poněkud odlišném kontextu zmínil evropskou identitu bývalý slovenský premiér Dzurinda, který v článku na *Aktuality.sk* upozornil, že „i ministr zahraničí říká, že Evropská unie rozhodla. Mně se v tu chvíli otevírá kudla v kapse. Jako bychom se necítili být Evropany.“<sup>90</sup> Příslušnost k národní, resp. evropské identitě ovšem mohla být odvozena i od způsobu, jakým se vůči EU a jejím opatřením jednotliví aktéři vymezovali. A právě hodnoty týkající se jak vyznění obsahu vůči EU, tak přítomnosti různých typů kritiky či konfliktu v mediálním pokrytí, ukazuje *Tabulka 9*.<sup>91</sup>

*Tabulka 9: Vyznění, kritika a konflikt (migrační krize)*

	ČT24	TN.cz	Aktuality.sk	tvnoviny.sk	tvp.info	TVN24
kritika EU	2,8 %	5,9 %	6,1 %	0,0 %	0,0 %	5,8 %
kritika politiky/opatření	44,0 %	52,9 %	45,1 %	37,8 %	48,6 %	36,2 %
konflikt	<b>61,5 %</b>	<b>67,6 %</b>	<b>61,0 %</b>	<b>56,8 %</b>	<b>62,2 %</b>	<b>47,8 %</b>
pozitivní	2,8 %	5,9 %	4,9 %	10,8 %	5,4 %	4,3 %
negativní	19,3 %	32,4 %	28,0 %	21,6 %	27,0 %	18,8 %
neutrální	52,3 %	38,2 %	42,7 %	48,6 %	48,6 %	56,5 %
ambivalentní	25,7 %	23,5 %	24,4 %	18,9 %	18,9 %	20,3 %

Pokud jde o kritiku EU nebo jejích opatření a politik, ta se v případě kontroverzní azylové politiky vyskytovala poměrně hojně. Jednalo se však nejen o kritiku uprchlických kvót (i když právě opatření a politiky byly kritizovány až v 50 % obsahů), ale migrační krize podnítila rovněž diskuse o samotné podstatě EU, jejích pravomocích a budoucím vývoji, tedy jednalo se také o kritiku (ale i šířeji o diskusi) samotné EU, a

<sup>89</sup> Marcišiak, M. (2015, September 10). *Juncker pripomenul Pražskú jar: Aj vy ste hľadali útočisko v iných krajinách*. TVNOVINY.sk. [https://tvnoviny.sk/domace/clanok/32967-juncker-pripomenul-prazsku-jar-aj-vy-ste-hladali-utocisko-v-nych-krajinach?campaignsrc=tn\\_clipboard](https://tvnoviny.sk/domace/clanok/32967-juncker-pripomenul-prazsku-jar-aj-vy-ste-hladali-utocisko-v-nych-krajinach?campaignsrc=tn_clipboard)

<sup>90</sup> *Spravame sa akoby sme neboli Európanmi, tvrdí Mikuláš Dzurinda*. (2015, September 25). Aktuality.sk. <https://www.aktuality.sk/clanok/304811/spravame-sa-akoby-sme-neboli-europanmi-tvrdi-mikulas-dzurinda/https://www.aktuality.sk/clanok/304811/spravame-sa-akoby-sme-neboli-europanmi-tvrdi-mikulas-dzurinda/>

<sup>91</sup> Procentuální podíly se vztahují jen k obsahům, které zmiňovaly Evropskou unii (N = 109 (ČT24), 34 (TN.cz), 82 (Aktuality.sk), 37 (tvnoviny.sk), 37 (tvp.info), 69 (TVN24)).

to až v 6 % textů (pro *Aktuality.sk* a *TVN24*). Jak napsal 11. září na *Aktuality.sk* Lukáš Krivošík, „spor o kvóty už není ani tak o tom, zda na Slovensko přijde více či méně lidí cizího původu. Tento spor je o tom, kdo bude v Evropské unii v budoucnu rozhodovat o zásadních politických otázkách států – Brusel, nebo národní vlády?!“<sup>92</sup> Stejný autor pak den po schválení uprchlických kvót, tedy 23. září, ve svém výmluvně nazvaném komentáři „*Méně Evropy, více Slovenska*“, dodal, že „kdykoli se na našem kontinentu objeví krize nebo problém, objeví se nějaký podnikavý dobrodinec, který toho využije k volání po užší evropské integraci“ a nabádal k „hledání způsobů, jak si v Evropské unii co nejvíce rozvázat ruce. Aby zdejší politická scéna nebyla rozrušována zvenčí diktovanými tématy, která na nás dopadají s ničivou silou asteroidu.“<sup>93</sup> Ve stejném duchu Jan Zahradil na *TN.cz* tvrdil, že „EU chce zneužít migrační krizi k posílení integračního procesu. Chce zemím odebrat další pravomoc“<sup>94</sup> a V. Klaus kritizoval na *ČT24* „prosazování věcí silou.“<sup>95</sup> Výrazná politizace EU se v souvislosti s migrační krizí projevila i v ukazateli přítomnosti konfliktu, který pro některá média dosahoval až téměř 70 % a vysoký byl také podíl negativně laděných článků, stejně jako těch ambivalentních. Právě značná konfliktnost debaty vyvolaná zejména jedním konkrétním opatřením způsobila nejen již zmiňovanou monotónnost pokrytí, ale jak se ukázalo především v porovnání s dalšími krizemi, navzdory poměrně výrazným hodnotám vertikální evropeizace poskytla paradoxně menší prostor pro výskyt a detekci některých dalších projevů evropeizace, které pak odhalily právě až další dvě krize, jak bude ukázáno v následujících kapitolách.

---

<sup>92</sup> Krivošík, L. (2015, September 11). *Komentár: Zbraň hromadného presídlenia*. *Aktuality.sk*. <https://www.aktuality.sk/clanok/304010/komentar-zbran-hromadneho-presidlenia/>

<sup>93</sup> Krivošík, L. (2015, September 23). *Komentár: Menej Európy, viac Slovenska*. *Aktuality.sk*. <https://www.aktuality.sk/clanok/304719/komentar-menej-eurovy-viac-slovenska/>

<sup>94</sup> *Měla by vzniknout celoevropská armáda. Je důležité ucpat hranice*. (2015, September 24). *TN.cz*. [https://tn.nova.cz/zpravodajstvi/clanek/320242-mela-by-vzniknout-celoevropska-armada-je-dulezite-ucpat-hranice?campaignsrc=tn\\_clipboard](https://tn.nova.cz/zpravodajstvi/clanek/320242-mela-by-vzniknout-celoevropska-armada-je-dulezite-ucpat-hranice?campaignsrc=tn_clipboard)

<sup>95</sup> *Skončila iluze demokratického rozhodování v EU, tvrdí Klaus o summitu*. (2015, September 24). *ČT24*. [https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1590773-skoncila-iluze-demokratickeho-rozhodovani-v-eu-tvrdi-klaus-o-summitu?fbclid=IwAR2Z77PrJ0tMAaOJU2L4H42IGUv-pv\\_hwKHX1\\_EHB72mA-u\\_FW0EkOzUHQk](https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1590773-skoncila-iluze-demokratickeho-rozhodovani-v-eu-tvrdi-klaus-o-summitu?fbclid=IwAR2Z77PrJ0tMAaOJU2L4H42IGUv-pv_hwKHX1_EHB72mA-u_FW0EkOzUHQk)

## 7.2 Evropeizace médií v kontextu pandemie koronaviru

„Vir nezná ani brexit, ani Schengen“ (A. Babiš, ČT24)

Pandemie COVID-19 byla celosvětovou epidemií virového onemocnění způsobeného koronavirem SARS-CoV-2. První případy nového koronaviru byly zjištěny v Číně v prosinci 2019, přičemž od té doby se virus začal rychle šířit i do dalších zemí; kromě dalších asijských států (zejm. Irán) to byly hned na počátku roku 2020 právě některé země Evropské unie. 24. ledna 2020 byl potvrzen první případ onemocnění ve Francii, ve druhé polovině února pak výrazně narostl počet případů v Itálii, kde se ohniskem nemoci staly především regiony Lombardie a Benátska. 13. března WHO prohlásila Evropu za hlavní ohnisko nákazy. Od počátku pandemie zemřely v evropském regionu na toto onemocnění více než 2 miliony lidí (*World Health Organization, 2023; What Is Coronavirus?, 2022*).

Ačkoliv oblast ochrany veřejného zdraví patří k politikám, ve kterých náleží rozhodování zejména samotným členským státům a EU má jen velmi omezené pravomoci<sup>96</sup>, byly Uníí realizovány některé kroky ke zmírnění dopadů pandemie na členské země a ke koordinaci přijímaných opatření. Její aktivity v oblasti veřejného zdraví přitom zasahují do sdílených, a především podpůrných pravomocí EU, a tak může například přijímat právní předpisy a doporučení k ochraně veřejnosti, jako jsou „předpisy týkající se zdravotnických výrobků nebo práv pacientů“ (*Politika EU v oblasti zdraví, n.d.*). Přesto byly aktivity Evropské unie často hodnoceny jako „nedostatečné, nahodilé a málo předvídatelné; anebo byly naopak kritizovány jako pokus unijních institucí využít krize k další nelegitimní expanzi unijních pravomocí“ (Šlosarčík, 2022). Ambicí této práce nicméně není kritické zhodnocení počínání EU v průběhu pandemie; stručný přehled kroků, které EU realizovala v průběhu analyzovaného období, tedy v březnu 2020, je tedy převzatý z většiny z oficiálních zdrojů a má spíše umožnit zhodnocení toho, zda se aktivity EU prosadily i v mediálních agendách zkoumaných zemí (*Box 2*).

---

<sup>96</sup> Kromě EU a její snahy o řešení následků pandemie představovala nadnárodní autoritu v rámci krize také Světová zdravotnická organizace (WHO), která 30. ledna 2020 vyhlásila stav ohrožení veřejného zdraví mezinárodního významu a 11. března 2020 prohlásila epidemii onemocnění covid-19 za pandemii.

*Box 2: Přehled nejdůležitějších událostí a opatření v souvislosti s pandemií koronaviru v březnu 2020*

<b>2. březen</b>	chorvatské předsednictví aktivuje v plném rozsahu mechanismus IPCR <sup>97</sup>
<b>4. březen</b>	setkání eurokomisařky Jourové se zástupci online platformy kvůli šíření dezinformací první nakažení zaměstnanci v institucích EU
<b>6. březen</b>	zveřejnění výzvy v hodnotě 37,5 milionu eur na výzkum v oblasti vakcín, léčby a diagnostiky viru SARS-CoV-2
<b>10. březen</b>	koronavirus byl potvrzen ve všech členských státech oznámení EK o finančním balíčku ve výši 25 miliard eur ke zmírnění ekonomických dopadů pandemie
<b>13. březen</b>	EK rozvolňuje pravidla státní podpory i fiskálního paktu kritika jednostranných rozhodnutí některých členských zemí o uzavření hranic ze strany EK
<b>17. březen</b>	schválení návrhu EK ohledně zákazu vstupu třetím osobám na území EU předsedy vlád členských zemí
<b>18. březen</b>	předsedkyně EK přiznala, že evropští politici koronavirus podcenili
<b>19. březen</b>	EK zvažuje tzv. koronavirové dluhopisy
<b>20. březen</b>	OLAF a Europol informují o svých aktivitách ve spojitosti s dovozem a prodejem falešných léků a dalšího zdravotnického materiálu dohoda eurokomisaře Bretona se společností Netflix na dočasném snížení kvality přenosu
<b>23. březen</b>	Komise vyzývá k vytvoření tzv. zelených pruhů pro nákladní automobilovou dopravu
<b>25. březen</b>	v Praze přistává letadlo evakuující Evropany z Asie, tato aktivita je koordinována na úrovni EU
<b>26. březen</b>	EP schvaluje investiční balíček v hodnotě 37 miliard, rozšíření Fondu solidarity a pozastavení pravidel pro letištní sloty

Zdroj: Zachová, 2020; *The EU's Response to the COVID-19 Pandemic*, n.d.; zpracováno autorkou

### 7.2.1 Covid-19 v ČR, na Slovensku a v Polsku – kontext a důležitost krize ve facebookových agendách

Země, které jsou předmětem analýzy v této disertační práci, zaznamenaly první případy onemocnění covid-19 přibližně ve stejném období. Jako první ohlásila potvrzený případ

---

<sup>97</sup> IPCR neboli integrovaná opatření pro politickou reakci na krize podporují „rychlý a koordinovaný rozhodovací postup na politické úrovni EU“ v případě nejrůznějších krizí. Předsednictví pomocí tohoto mechanismu koordinuje reakci zapojením unijních orgánů, dotčených členských zemí a dalších klíčových aktérů (*Jak Rada koordinuje reakci EU na krize?*, n.d.).

onemocnění 1. března 2020 Česká republika, následovalo Polsko (4. března) a jako poslední potvrdilo výskyt onemocnění na svém území 6. března Slovensko. Už v rámci prvních, kontextových, kvantitativních dat je možné sledovat výrazné rozdíly v porovnání s migrační krizí (*kap. 7.1*). Významným rozdílem je zejména intenzita referování o krizi vyjádřená podílem facebookových příspěvků s tímto tematickým zaměřením na celkovém počtu zveřejněných příspěvků za sledované období. Na rozdíl od migrační krize, při které se tento podíl pohyboval v rozmezí 10–35 %, bylo na facebookových stránkách sledovaných médií v prvních čtyřech březnových týdnech zaznamenáno až 75 % příspěvků referujících o nějakém aspektu pandemie nemoci covid-19 (*Tabulka 10*). Zjištěné rozdíly v intenzitě referování o pandemii (zejména nižší hodnoty u obou slovenských médií) je ovšem nutné interpretovat s ohledem na širší kontext událostí, které mohly agendu zpravodajských médií ve zkoumaném období ovlivnit. V tomto smyslu je především nutné zmínit volby do Národní rady Slovenské republiky, které se konaly v sobotu 29. února 2020, tedy den před začátkem vymezeného časového období pro analýzu. V prvních analyzovaných dnech totiž parlamentní volby v obou slovenských médiích téměř výhradně zastínily události spojené s pandemií, do agendy slovenských médií však pronikaly i v dalších březnových týdnech v souvislosti s povolebními vyjednáváním nebo jmenováním nové vlády. V úvahu je ovšem také nutné vzít rozdíly způsobené odlišným datem prvního potvrzeného případu v jednotlivých zemích. Výskyt onemocnění přímo na území určitého státu totiž vedl ke zvýšené intenzitě reportování o pandemii v domácích médiích<sup>98</sup>, jak je viditelné ve třetím řádku *Tabulky 10*. Pokud vezmeme v úvahu tento očištěný ukazatel, věnovala všechna sledovaná média pandemii zhruba 70–80 % prostoru na svých facebookových profilech, přičemž nejintenzivněji o pandemii informovala polská média, a to nejen optikou poměrových ukazatelů, ale zároveň v absolutních hodnotách.

---

<sup>98</sup> Pro Českou republiku se první den analýzy shoduje se dnem výskytu prvního potvrzeného případu koronaviru, nejsou tedy k dispozici data o tom, zda intenzita pokrytí tématu ve spojitosti s výskytem onemocnění na území ČR narostla.

Tabulka 10: Intenzita pokrytí událostí souvisejících s onemocněním covid-19

	ČT24	TN.cz	Aktuality.sk	tvnoviny.sk	tvp.info	TVN24
příspěvky krize (abs. hodnota)	544	432	607	788	805	1206
podíl (1.–28. března) na FB agendě	75,2 %	70,6 %	57,4 %	64,9 %	70,9 %	75,4 %
podíl (od prvního dne výskytu)	75,2 %	70,6 %	69,6 %	75,6 %	75,4 %	79,6 %

### 7.2.2 Pandemie koronaviru a evropeizace ve facebookových příspěvcích

Podíváme-li se pouze na příspěvky věnované krizi, a to z hlediska jejich převažujícího zaměření (Tabulka 11), není překvapivé, že ve všech případech, vzhledem k povaze dotčené krize, významně převažovaly příspěvky s dominantně národním kontextem, přičemž nejvíce uzavřenou debatu vykazoval v tomto smyslu profil českého zpravodajského webu *TN.cz* (82,4 %) a nejméně byly na domácí kontext zaměřeny *tvnoviny.sk* (61,3 %). Z kvantitativních dat je rovněž patrné, že primárně na Evropskou unii (vertikální evropeizace) se zaměřily jen menší jednotky facebookových příspěvků, a to zejména na profilech serióznějších médií v rámci vzorku. Portál *tn.cz* pak na svém facebookovém profilu neuveřejnil ani jeden takový příspěvek. O něco vyšší hodnoty byly zjištěny v rámci ukazatele *viditelnosti EU* ve facebookovém příspěvku, který byl opět vyšší pro serióznější média, kde ve všech případech dosahoval alespoň 2 %. Stejně jako v rámci migrační krize tak byly hodnoty vertikální evropeizace přímo na facebookových profilech vyšší pro serióznější média (de Vreese et al., 2006). Evropská unie ovšem nebyla jedinou mezinárodní nebo nadnárodní organizací, která pronikla do facebookové agendy analyzovaných médií, a to zejména těch polských. Zatímco česká média věnovala stejnou pozornost EU jako všem dalším mezinárodním uskupením dohromady (v rámci *ČT24* to bylo NATO, V4 a zejména WHO, *TN.cz* se dominantně nezaměřila ani na EU, ale ani na jinou mezinárodní organizaci), reportování v polských médiích bylo v tomto ohledu pestřejší (kromě výše zmíněných organizací to byly například organizace OSN, OECD, UEFA, UNICEF, MMF, SB, UNESCO, G20 nebo MOV) a portál *TVN24* psal navíc o těchto dalších organizacích více než třikrát častěji

než o EU. Za zmínku stojí, že ve třech ze šesti sledovaných médií bylo častější zaměření na „Evropu“ než na Evropskou unii.<sup>99</sup>

Tabulka 11: Zaměření příspěvků – převažující perspektiva facebookového příspěvku (pandemie koronaviru)<sup>100 101</sup>

	ČT24	TN.cz	Aktuality.sk	tvnoviny.sk	tvp.info	TVN24
<b>domácí</b>	<b>72,8 %</b>	<b>82,4 %</b>	<b>71,2 %</b>	<b>61,3 %</b>	<b>70,4 %</b>	<b>72,2 %</b>
<b>Evropská unie</b>	<b>0,7 %</b>	<b>0,0 %</b>	<b>1,6 %</b>	<b>0,6 %</b>	<b>1,4 %</b>	<b>0,7 %</b>
<i>EU viditelná</i>	2,0 %	0,5 %	2,5 %	0,6 %	2,0 %	1,0 %
<b>jiná členská země</b>	<b>11,2 %</b>	<b>7,9 %</b>	<b>14,0 %</b>	<b>18,4 %</b>	<b>10,1 %</b>	<b>10,3 %</b>
další evropská	2,0 %	1,9 %	2,5 %	3,9 %	5,5 %	3,2 %
další neevropská	7,5 %	3,7 %	6,8 %	9,8 %	8,3 %	7,3 %
mezinárodní	0,9 %	0,0 %	0,7 %	1,1 %	1,4 %	2,7 %
Evropa	1,5 %	0,5 %	0,3 %	0,9 %	0,1 %	0,2 %
svět	2,2 %	0,7 %	1,8 %	2,2 %	1,1 %	2,1 %

Značné rozdíly mezi zeměmi i médii pak můžeme pozorovat zejména u příspěvků, které se dominantně zaměřily na ostatní členské státy (horizontální evropeizace), kde vyčnívá zejména profil *tvnoviny.sk*, který uveřejnil téměř 20 % takových příspěvků, stejně tak se ale nejvíce mezi sledovanými médii zaměřil rovněž na neevropské státy, což koresponduje s výše uvedenou otevřeností debaty v rámci tohoto média. Podíváme-li se detailněji na konkrétní „cílové“ země ve facebookových příspěvcích (Tabulka 12), je evidentní, že česká média zmiňovala nejméně různých zemí, zatímco nejpestřejší byla debata opět v rámci polských médií, ale také na profilu *tvnoviny.sk*. Zatímco *TN.cz* psalo na svém profilu jen o 13 zemích, počet zmiňovaných zemí byl v případě portálu *TVN24* téměř trojnásobný, což spolu se značným množstvím organizací, které také představovaly dominantní zaměření celé řady příspěvků, svědčí pro velkou pestrost debaty v polských médiích (ovšem ne nutně pro její horizontální evropeizaci).

<sup>99</sup> Nejde přitom o případy, kdy by měl autor příspěvku na mysli Evropskou unii, ale nazýval ji Evropou. Jednalo se skutečně o příspěvky zaměřené na celou Evropu.

<sup>100</sup> N = 544 (*ČT24*), 432 (*TN.cz*), 607 (*Aktuality.sk*), 788 (*tvnoviny.sk*), 805 (*tvp.info*), 1 206 (*TVN24*).

<sup>101</sup> Součty v jednotlivých sloupcích nedávají dohromady 100 %, protože zde nejsou uvedeny kategorie „další“ a „nelze určit“. Zejména druhá jmenovaná má poměrně výrazné zastoupení na portálu *TN.cz* a je spojena s obsahy, které často prezentovaly obecné rady a doporučení ohledně koronaviru a nebylo tak možné určit jejich „geografické“ zaměření.

Tabulka 12: Struktura horizontální evropeizace (pandemie koronaviru)

	Počet zemí	1.	2.	3.	4.	5.
ČT24	19	Itálie (36)	USA (24)	Čína (11)	VB (7)	Německo (6)
TN.cz	13	Itálie (20)	Čína (8)	VB (8)	Německo (6)	USA (6)
Aktuality.sk	22	<b>ČR (27)</b>	Itálie (17)	USA (17)	Čína (13)	Německo (10)
tvnoviny.sk	33	Itálie (41)	<b>ČR (41)</b>	USA (32)	Čína (26)	VB (21)
tvp.info	32	USA (36)	Itálie (35)	VB (24)	Německo (15)	Španělsko (14)
TVN24	34	Itálie (62)	USA (38)	VB (28)	Čína (19)	Německo (17)

Mezi prvními pěti cílovými zeměmi se ze zemí EU ve všech analyzovaných médiích objevila Itálie jako první evropské ohnisko onemocnění covid-19, frekventovaně se psalo o dění v Německu a v Polsku se prosadilo rovněž Španělsko. Zajímavým zjištěním je skutečně výsadní postavení České republiky v agendě obou slovenských médií, přičemž jde ale o jednostranný trend, česká média psala o dění na Slovensku výrazně méně (dvakrát *tn.cz* a pětkrát *ČT24*), ještě méně pak reflektovala dění v obou zemích polská média, kde mělo prominentní pozici zejména dění ve Spojených státech amerických a ve Velké Británii.

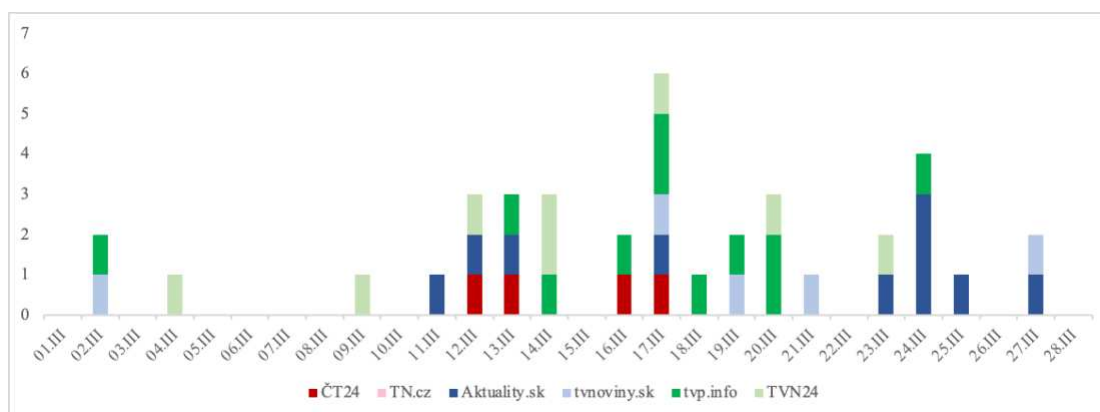
I v rámci pandemie koronaviru jsem se explorativně zaměřila na tematickou strukturu facebookových příspěvků dominantně pojednávajících o EU, a to i v kontextu těch dalších, pro poskytnutí komplexnějšího obrazu o tom, jaký typ příspěvků měl největší šanci proniknout na facebookové profily sledovaných médií. Analýza obsahů těchto příspěvků mi zároveň umožnila posoudit, zda mezi sledovanými médii došlo k nějaké tematické konvergenci, tj. zda se do jejich facebookové agendy dostala stejná evropská témata, a případně jakým způsobem odrážela aktivity realizované samotnou EU (*Box 2*).

Z *Grafu 2* je patrné, že v prvních deseti dnech se EU vyskytovala jako dominantní téma na facebookových profilech sledovaných médií spíše sporadicky. I pro následující období je nicméně nutné zdůraznit, že ne všechny případy, kdy se média ve svých příspěvcích ve stejný den dominantně zaměřila na EU, zároveň znamenaly stejné tematické zaměření. To je i případ 12. března, kdy *TVN24* informovala, z pohledu EU, o zákazu cestování do USA pro občany zemí Evropské unie, *ČT24* si zvolila varování Evropského střediska pro prevenci a kontrolu nemocí (ECDC) a *Aktuality.sk*



upřednostnily text o ekonomickém výhledu eurozóny. Nejvýraznějším impulsem pro referování o krocích EU se tak stala zpráva o zákazu vstupu třetím osobám na území EU po dobu 30 dnů, o kterém bylo rozhodnuto 17. března, přičemž tato událost byla prezentována na profilech všech analyzovaných médií, s výjimkou *TN.cz*. Ačkoliv mohou hodnoty zanesené v *Grafu 2* vyvolávat dojem častějšího sbližování agend jednotlivých profilů ve druhé polovině měsíce, jednalo se, s výjimkou 14. března, kdy obě polská média informovala o prostředcích vyčleněných EU na boj s koronavirem, o zcela rozdílná témata. Zdá se tedy, že v oblasti, kde má EU slabší pravomoci, dochází nejen k menší evropeizaci (jak bylo očekáváno a demonstrováno v Tabulce 11), ale také k menší tematické konvergenci. Aktivity a opatření EU zřejmě v těchto případech nemají takovou „sílu“, aby zasáhly agendy všech (nejen) sledovaných médií.

*Graf 2: Tematická konvergence facebookových příspěvků (pandemie koronaviru)<sup>102</sup>*



Zatímco v rámci migrační krize dominovala agendám jednotlivých médií, ve vztahu k EU, silně politicky orientovaná témata (zejména kvóty), což vedlo k jejich častějšímu výskytu na profilech serióznějších médií a určité jejich bulvarizaci, případně ignoraci ze strany méně seriózních médií, vzorce, které byly vyzorovány v případě reportování o pandemii koronaviru, byly poněkud odlišné a byly odhaleny právě díky srovnání způsobů, jakými o EU během prvního měsíce pandemie psala média v různých zemích. Pokud se znovu podíváme nejprve na horizontální dimenzi v rámci méně seriózních médií, je zřejmé, že i v tomto případě upřednostňují spíše tzv. soft news a používají prvky bulvarizace („z Itálie chodí stále horší zprávy“; „Poslechl, co

<sup>102</sup> *Graf 2* zaznamenává počty facebookových příspěvků dominantně zaměřených na EU za jednotlivá média a dny.

řekl Donald Trump, a zemřel...“; „Mladí Slováci sestrojili funkční plicní ventilátor doslova za pár šupů!“). V rámci vertikální dimenze nastupovala v případě migrační krize strategie bulvarizace politických témat, nicméně, jak bylo řečeno, pandemie takové silné politické konflikty, až na výjimky, postrádala. To vedlo u méně seriózních médií ke dvěma strategiím. Zatímco česká *TN.cz* na informování o EU přímo na svém profilu v zásadě rezignovala, zbylá dvě média, tedy *TVN24* a *tvnoviny.sk*, si našla tzv. soft news i v rámci dění na úrovni EU. *TVN24* tak informovala o prvním případě koronaviru v Radě Evropské unie, o první nakažené zaměstnankyni Frontexu nebo o prvním úmrtí na následky onemocnění v institucích EU. Portál *tvnoviny.sk* se pak kromě zpráv věnujících se prvním případům onemocnění v různých evropských institucích zaměřil také na téma sportu a informoval o Evropské komisi, která „zvažuje, že sportovním klubům, které musely předčasně ukončit sezonu, vyplatí milionové kompenzace“<sup>103</sup>, nebo na varování Europolu o prudkém nárůstu kriminality během pandemie. Zdá se tedy, že kromě bulvarizace evropské politiky docházelo na profilech méně seriózních médií v rámci reportování o pandemii koronaviru také k **bulvarizaci a změkčování na úrovni volby evropských témat**.

### 7.2.3 Pandemie koronaviru a evropeizace v detailnějším pohledu

Zatímco údaje o horizontální a vertikální evropeizaci, které byly prezentovány v předchozí kapitole, se týkaly jejich úrovní na facebookových profilech sledovaných médií, tedy na prominentnějším místě, kde ale není prostor pro detailnější rozbor tématu, *Tabulka 13* ukazuje, do jaké míry zahrnula média EU a ostatní členské země do širěji vymezených obsahů, a to navíc bez ohledu na rozsah nebo způsob jejich pokrytí.<sup>104</sup> Z údajů v tabulce je zřejmé, že média velmi často zmiňovala některou z dalších členských zemí, v některých případech až téměř v polovině článků, což je vzhledem k charakteru tématu poměrně překvapivé. Zároveň však dosahovala některá média i u tohoto „velkorysého“ ukazatele spíše nižších hodnot vertikální evropeizace (*TN.cz*, *tvnoviny.sk*). Tento ukazatel přitom zahrnoval jak dominantní zaměření článku na EU, tak i jakékoliv formy „banální evropeizace“ (Trenz, 2004). I přesto byla EU

---

<sup>103</sup> Lukačovič, M. (2020, March 12). *Marcel Haščák si nebral servitku pred ústa. Zrušenie ligy poriadne skritizoval*. TVNOVINY.sk. <https://tvnoviny.sk/sport/clanok/112430-marcel-hascak-si-nebral-servitku-pred-usta-zrusenie-ligy-poriadne-skritizoval>

<sup>104</sup> Bylo analyzováno celkem 3 663 příspěvků, které se kvalifikovaly pro druhou úroveň analýzy.

například na portálu *TN.cz* zmiňována jen výjimečně, a kromě kratších textů věnovaných zejména opatřením EU a umístěných v rámci denních přehledů událostí, se už jednalo pouze o jeden případ českého řidiče, který se odvolával na evropské zákony, zmínku o evropském průkazu zdravotního pojištění a o evropské vlajce.

Tabulka 13: Horizontální a vertikální evropeizace, nacionalizace (pandemie koronaviru)<sup>105</sup>

	ČT24	TN.cz	Aktuality.sk	tvnoviny.sk	tvp.info	TVN24
vertikální	16,8 %	4,2 %	12,1 %	3,9 %	9,3 %	7,8 %
horizontální	46,7 %	33,7 %	43,8 %	39,8 %	30,7 %	38,8 %
nacionalizace	81,3 %	88,7 %	76,2 %	62,2 %	78,2 %	79,5 %

I poměrně vysoké hodnoty vertikální a horizontální evropeizace zjištěné na této úrovni zejména pro ČT24 je ovšem vhodné interpretovat v souvislosti s celkovým charakterem pokrytí krize. Jedním ze stěžejních zjištění totiž pro mě byla právě skutečnost, že navzdory vysokým hodnotám u většiny ukazatelů v případě ČT24 ukazoval detailnější vzhled do dat na ne příliš výrazný obraz EU a dalších členských zemí. Často se totiž jednalo o velmi dlouhé texty, ve kterých byla témata týkající se EU diskutována jen v jedné jejich části a někdy zároveň až na konci takového delšího textu, což výrazně snižovalo prominenci EU v těchto obsazích. Příkladem může být článek z 27. března 2020 s názvem „Škoda Auto prodloužila odstávku výroby. Produkci utlumují i další firmy“, který až ve své druhé polovině informoval o jednáních lídrů EU o korona dluhopisech, která měla „podle představ šéfa Evropské rady Charlese Michela ukázat jednotu unijních lídrů v těžké době“, ale „kvůli sporům o ekonomické stimuly [se] protáhla na téměř trojnásobek plánovaných dvou hodin.“<sup>106</sup> Umístění a fokus na EU se tedy ukázaly být důležitými faktory pro zhodnocení celkového obrazu EU a ostatních členských zemí v mediálním pokrytí. Některá další média obsažená ve vzorku totiž sice publikovala méně článků zmiňujících EU, ale ty články, které byly EU věnovány, byly mnohem častěji monotematické, což EU dodávalo větší prominenci. Tento dílčí závěr podporují rovněž hodnoty ukazatele tzv. **nacionalizace** (poslední řádek *Tabulky 13*), které udávají podíl článků, ve kterých byl jakýmkoliv způsobem zmíněn národní

<sup>105</sup> N = 304 (ČT24), 335 (TN.cz), 504 (Aktuality.sk), 701 (tvnoviny.sk), 730 (tvp.info), 1089 (TVN24).

<sup>106</sup> mor. zem. (2020, March 27). Škoda Auto prodloužila odstávku výroby. Produkci utlumují i další firmy. ČT24. <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/3067880-prumyslovym-firmam-v-cine-klesly-zisky-nejvice-za-deset-let?fbclid=IwAR2VdaUbBk5HqVdZyF0F5iWHahV1x6qI2bmsuyUGTr5sBIovxWCoKxpQuIs>

kontext. Z těchto údajů je zřejmé, že ČT24 dosahuje nejvyšších hodnot nejen u obou dimenzí evropeizace, ale také v rámci tohoto ukazatele (s výjimkou *TN.cz*, která ovšem dění na úrovni EU příliš nereflektovala), což potvrzuje její častější zaměření na různé úrovně i v rámci jednotlivých článků, tedy menší fokus na evropské záležitosti.

U migrační krize bylo naznačeno, že přítomnost významného konfliktu o Evropskou unii a její pravomoci do značné míry určovala charakter pokrytí krize v rámci celého sledovaného období. Naopak v podstatě úplná absence takového konfliktu v případě pandemie koronaviru umožnila zhodnocení evropeizace v situaci, která je sice krizová, ale ve které zároveň spory o evropské pravomoci nezastiňují jiná potenciální témata. Právě v tomto období se tak výrazněji projeví rozdíly v **tematické pestrosti**, v níž opět zaostávala zejména obě česká média. Zatímco *TN.cz*, jak již bylo řečeno, v tomto období evropské dění příliš nereflektovala, ČT24 informovala především o techničtějších záležitostech (nejen diskuse o přijatých opatřeních, ale zmínky o cenových stopech stanovených Evropskou unií pro ochranné prostředky nebo o jejich certifikacích). Polská a slovenská média pak měla mnohem širší záběr, který umocňoval i jejich výše zmiňovaný větší fokus. *Aktuality.sk*, ale i obě polská média tak například diskutovaly konsekvence ruské pomoci Itálii pro Evropskou unii a slovenské médium se věnovalo problematice nedostatku sezónních pracovníků pro zemědělství v důsledku zavedených restrikcí nebo tematizovalo otázku GDPR v souvislosti s plošným sledováním obyvatelstva. Polská média také připomínala kvůli pandemii opomíjený problém migrace a věnovala několik textů ruské propagandě směřované vůči EU. Dalo by se tedy říci, že polská a slovenská média (ovšem s výjimkou profilu *tvnoviny.sk*, kde evropeizace nebyla nijak významná) představila svým čtenářům mnohem pestřejší škálu rolí, které může Evropská unie v rámci krize zastávat.

V rámci analýzy širěji pojatých kódovacích jednotek, tedy jak viditelných příspěvků na profilech, tak externích obsahů, byly stejně jako u migrační krize zjišťovány také silnější formy evropeizace, konkrétně diskurzivní výměny (*Tabulka 14*).

Tabulka 14: Diskurzivní výměna a aktérství (pandemie koronaviru)<sup>107</sup>

	ČT24	TN.cz	Aktuality.sk	tvnoviny.sk	tvp.info	TVN24
<b>citace/článek</b>	<b>2,20</b>	<b>2,02</b>	<b>1,10</b>	<b>0,90</b>	<b>1,37</b>	<b>2,27</b>
<b>první zdroj</b>						
domáci	66,2 %	84,5 %	78,1 %	56,1 %	75,1 %	75,3 %
EU	3,0 %	0,0 %	1,7 %	1,0 %	1,9 %	1,2 %
jiné EU země	12,0 %	7,6 %	11,4 %	20,9 %	8,7 %	8,8 %
jiné evropské	5,1 %	2,4 %	4,1 %	7,7 %	5,0 %	3,7 %
neevropské	9,8 %	4,5 %	3,8 %	11,0 %	7,4 %	7,3 %
mezinárodní	3,4 %	1,0 %	0,9 %	3,2 %	1,5 %	3,5 %
<b>5 zdrojů</b>						
domáci	67,9 %	89,5 %	77,4 %	57,3 %	76,6 %	77,5 %
EU	1,9 %	0,0 %	1,8 %	1,3 %	2,8 %	1,0 %
jiné EU země	10,9 %	4,6 %	12,7 %	21,5 %	7,5 %	8,4 %
jiné evropské	4,2 %	1,8 %	3,3 %	7,5 %	4,1 %	2,9 %
neevropské	11,5 %	3,3 %	4,2 %	10,0 %	6,9 %	7,4 %
mezinárodní	3,1 %	0,9 %	0,5 %	2,4 %	1,2 %	2,4 %
<b>citování aktéři</b>						
domáci	57,2 %	75,2 %	53,6 %	32,7 %	65,8 %	70,2 %
EU	3,6 %	0,0 %	1,8 %	0,9 %	4,0 %	1,8 %
jiné EU země	14,1 %	8,1 %	9,9 %	12,8 %	7,8 %	10,1 %
jiné evropské	7,9 %	2,7 %	3,2 %	4,9 %	4,8 %	4,4 %
neevropské	13,2 %	5,1 %	3,4 %	7,1 %	6,3 %	9,2 %
<b>aktéři</b>						
domáci	71,7 %	83,3 %	72,0 %	56,6 %	76,8 %	76,5 %
EU	9,5 %	2,4 %	5,2 %	1,6 %	6,4 %	3,9 %
jiné EU země	26,3 %	14,6 %	27,0 %	26,8 %	15,3 %	19,4 %
jiné evropské	19,4 %	8,1 %	10,1 %	13,4 %	10,0 %	10,3 %
neevropské	30,3 %	14,9 %	18,7 %	17,7 %	14,5 %	17,4 %

Data o prvních pěti citovaných zdrojích, stejně jako o přítomnosti různých typů aktérů v mediálním pokrytí pandemie (jako zdrojů nebo i pouhých aktérů), do značné míry

<sup>107</sup> N = 304 (ČT24), 335 (TN.cz), 504 (Aktuality.sk), 701 (tvnoviny.sk), 730 (tvp.info), 1089 (TVN24).

podporují závěry učiněné již na úrovni facebookových příspěvků. Měřeno poměrem domácích, resp. zahraničních zdrojů ukazují data na ještě větší otevřenost médií, jako jsou *ČT24* nebo *tvnoviny.sk*, a zároveň ještě větší koncentraci na výhradně domácí kontext u portálu *TN.cz*. Obě polská média dosahují v zásadě obdobných hodnot a tato data tak naznačují, že dominantní perspektiva facebookového příspěvku je vcelku dobrým indikátorem odkazovaného obsahu.

Z *Tabulky 14* lze mimo jiné vyčíst, že aktéři na úrovni EU tvořili maximálně 3 % citovaných zdrojů (*ČT24*), v případě všech zahrnutých médií však můžeme sledovat mírný nárůst oproti hodnotám, které byly pro vertikální evropeizaci zjištěny v rámci facebookových příspěvků, což by mohlo naznačovat, že i v případech, kdy byl evropský aktér prvním zdrojem, dostalo na profilu média přednost jiné rámování příspěvku.<sup>108</sup> Mezi nejčastěji citované aktéry přitom patřili napříč všemi médii zejména předsedkyně EK Ursula von der Leyen a předseda Evropské rady Charles Michel. Pokud vezmeme v úvahu indikátor „prostého“ aktérství (tj. zmínka daného aktéra v článku, nikoliv jeho citace), dosahoval pro unijní aktéry hodnot až 10 %, přičemž vyšších hodnot nabýval zejména u serióznějších médií zařazených do vzorku. Data o aktérech potvrzují rovněž poměrně vysokou úroveň horizontální evropeizace u některých médií, kromě slovenského portálu *tvnoviny.sk*, kde byla zjištěna přítomnost nějakého aktéra z dalších členských zemí EU ve více než čtvrtině zkoumaných obsahů, však byly vyšší hodnoty zaznamenány rovněž pro servery *Aktuality.sk* nebo *ČT24*.

I v rámci tohoto ukazatele však odhalil detailnější pohled na data odlišné formáty evropeizace v pojetí jednotlivých médií, což doplňuje závěry o tematické pestrosti prezentované výše. Zatímco na českém portálu *ČT24* byli, i když poměrně často, citováni téměř výhradně elitní aktéři, jako právě Ursula von der Leyen nebo Charles Michel (a na *TN.cz* dokonce žádný unijní aktér), slovenská a polská média citovala (a zmiňovala) **širší spektrum unijních aktérů**, včetně dalších eurokomisařů, zástupců evropských agentur nebo představitelů Evropské centrální banky. Specifikem polských médií byl pak, v porovnání se zbylými čtyřmi médii, výrazně větší prostor poskytovaný

---

<sup>108</sup> Zde je ovšem nutné připomenout, že nejsou porovnávány stejné soubory dat, protože ne všechny příspěvky se do druhé úrovně analýzy kvalifikovaly.

polským **europoslancům**, kteří se často vyjadřovali i k dění v Polsku, zatímco v českých médiích se objevovali spíše výjimečně.

Stejně jako v případě pandemie koronaviru byly pro ukazatele kolektivní identifikace, jak byly pro tento výzkum operacionalizovány, zjištěny jen velmi nízké hodnoty. Zejména na profilu *Aktuality.sk* bylo zachyceno nejen několik výroků spíše proklamativního charakteru pocházejících od elitních politiků, jako v případě Ursuly von der Leyen, která prohlásila, že „uděláme vše, co bude nezbytné, abychom podpořili Evropany a evropské hospodářství“<sup>109</sup>, ale rovněž některé projevy identifikace s Evropou od autorů komentářových článků: „Při reformě Unie musí být prioritou společná bezpečnostní politika. Včetně koordinovaného pandemického (krizového) režimu. Aby Evropská unie mohla zaručit bezpečnost a pomoc Evropanům, jejichž životy jsou ohroženy. To je dnešní výzva a zkouška toho, co můžeme považovat za ‘evropský zájem’.“<sup>110</sup> Stejně médium ovšem zároveň v řadě případů nabídlo obsahy, ve kterých sice evropská identita (tedy ono „my Evropané“) nebyla explicitně zmíněna, ale současně bylo zřejmé, že je článek psán právě z evropské perspektivy, tedy jeho autor, případně citovaný aktér, se sami považovali za „Evropany“, případně takto svou identitu alespoň prezentovali. Šlo tedy o jakési **zvnitřnění evropské perspektivy**, což lze demonstrovat výňatkem z komentáře z 22. března, ve kterém Zolo Mikeš píše, že „ve Spojených státech má na rozdíl od EU přístup ke kvalitní nemocniční péči pouze úzká skupina lidí, kteří si koupili soukromé zdravotní pojištění“<sup>111</sup> nebo z komentáře Daga Daniše, podle nějž bychom si měli „upřímně přiznat, že koronavirus je příkladem evropského problému a evropského (našeho) selhání.“<sup>112</sup> V dalším článku s názvem

---

<sup>109</sup> *Koronavírus: EÚ navrhla balík opatrení na zmiernenie sociálno-ekonomického dosahu.* (2020, March 13). *Aktuality.sk*. <https://www.aktuality.sk/clanok/772758/koronavirus-eu-navrhla-balik-opatreni-na-zmiernenie-socialno-ekonomickeho-dosahu/?fbclid=IwAR3inowE2bBpugbdcV8VGdhvBdRDaOGcGkKaFLO1eWmZ516TLDuddsMNS18>

<sup>110</sup> Daniš, D. (2020, March 24). *Komentár Daga Daniša: Európa opustila Talianov, keď ju najviac potrebujú.* *Aktuality.sk*. [https://www.aktuality.sk/clanok/776273/komentar-daga-danisa-europa-opustila-talianov-ked-ju-najviac-potrebuju/?fbclid=IwAR2qeovLJ6ILmo\\_tg28PZ6dgXPq-TPRZu11VR4eS5cbsgt2yRkL-XalsRgc](https://www.aktuality.sk/clanok/776273/komentar-daga-danisa-europa-opustila-talianov-ked-ju-najviac-potrebuju/?fbclid=IwAR2qeovLJ6ILmo_tg28PZ6dgXPq-TPRZu11VR4eS5cbsgt2yRkL-XalsRgc)

<sup>111</sup> Mikeš, Z. (2020, March 22). *Kalendárium: Pokus Trumpa „olúpit“ Nemcov o prípravu koronavirovej vakcíny.* *Aktuality.sk*. [https://www.aktuality.sk/clanok/774100/kalendarium-pokus-trumpa-olupit-nemcov-o-pripravu-koronavirovej-vakciny/?fbclid=IwAR2fy7\\_PabV8LtfWOupklfgwQfDDrM9TL\\_7UgkpXWpjl\\_A8m6vthSTjbUaE](https://www.aktuality.sk/clanok/774100/kalendarium-pokus-trumpa-olupit-nemcov-o-pripravu-koronavirovej-vakciny/?fbclid=IwAR2fy7_PabV8LtfWOupklfgwQfDDrM9TL_7UgkpXWpjl_A8m6vthSTjbUaE)

<sup>112</sup> Daniš, D. (2020, March 20). *Týždeň v kocke Daga Daniša: Nová vláda má sto dní. Do výbuchu.* *Aktuality.sk*. [https://www.aktuality.sk/clanok/774802/tyzden-v-kocke-daga-danisa-nova-vlada-ma-sto-dni-do-vybuchu/?fbclid=IwAR3MGWB9n5iUgVktIkOTcF6gUtAD4vxvX9Ye2OBQ4jdeKgs2F\\_W8f05MrtY](https://www.aktuality.sk/clanok/774802/tyzden-v-kocke-daga-danisa-nova-vlada-ma-sto-dni-do-vybuchu/?fbclid=IwAR3MGWB9n5iUgVktIkOTcF6gUtAD4vxvX9Ye2OBQ4jdeKgs2F_W8f05MrtY)

„*Ekonomické vyhlídky eurozóny se výrazně zhoršily*“ publikovaném taktéž na serveru *Aktuality.sk* se pak nejen píše o eurozóně, ECB a dalších evropských aktérech, přičemž ti slovenští nejsou vůbec zmiňováni, ale je z něj zřejmé, že vyhlídkami eurozóny jsou myšleny také vyhlídky Slovenska, aniž by to bylo explicitně uvedeno. Takové přijetí evropské perspektivy, které může svědčit o vysoké míře evropeizace, bylo patrné zejména právě ve slovenských médiích, naopak v českých médiích zcela absentovalo.

Absence větších konfliktů na úrovni EU se odrazila rovněž v hodnotách pro tón mediálního pokrytí a různé typy kritiky (*Tabulka 15*).<sup>113</sup> Většina obsahů tak byla vůči EU neutrální, přičemž více prostoru věnovala jejímu negativnímu hodnocení jednoznačně serióznější média. Takové obsahy bylo možno najít zejména na profilu *Aktuality.sk*, a to i přes „evropskost“ jeho pokrytí. Negativní sentiment se ale výrazněji projevil i na profilu deníku *tvp.info*, kde to nebylo vzhledem k jeho provládní orientaci nijak překvapivé. Terčem útoků se tam často stával Donald Tusk, jako předseda Evropské lidové strany (EPP) a bývalý předseda Evropské rady, na nějž se veřejnoprávní médium často snažilo svádět vinu za neschopnost Bruselu krizi řešit. Polská média diskutovala souběžně s koronavirem také nadcházející prezidentské volby, a právě kritika Evropské unie a jejích polských zástupců se stala jedním z témat předvolebního boje. Negativní hodnocení opatření nebo politik však bylo možné najít i v ostatních médiích, když například Karel Havlíček v článku na *ČT24* tvrdil, že Green Deal se vzhledem k výzvám, kterým Evropa čelí, stává utopií, protože prostředky na něj určené se musí použít na obnovu ekonomiky.

*Tabulka 15: Vyznění, kritika a konflikt (pandemie koronaviru)*

	ČT24	TN.cz	Aktuality.sk	tvnoviny.sk	tvp.info	TVN24
kritika EU	5,9 %	0,0 %	8,2 %	0,0 %	5,9 %	1,2 %
kritika politiky/opatření	9,8 %	0,0 %	8,2 %	0,0 %	8,8 %	2,4 %
konflikt	15,7 %	0,0 %	18,0 %	0,0 %	14,7 %	8,2 %
pozitivní	5,9 %	6,7 %	6,6 %	3,7 %	4,4 %	7,1 %
negativní	3,9 %	0,0 %	11,5 %	0,0 %	10,3 %	2,4 %
neutrální	80,4 %	93,3 %	77,0 %	96,3 %	80,9 %	89,4 %
ambivalentní	9,8 %	0,0 %	4,9 %	0,0 %	4,4 %	1,2 %

<sup>113</sup> Procentuální podíly se vztahují jen k obsahům, které zmiňovaly Evropskou unii (N = 51 (*ČT24*), 15 (*TN.cz*), 61 (*Aktuality.sk*), 27 (*tvnoviny.sk*), 68 (*tvp.info*), 85 (*TVN24*)).



Prostor byl výjimečně věnován i komplexnější kritice celé EU, a to mimo jiné slovy Václava Klause: „Evropská unie najednou není vůbec účastníkem veškeré této debaty. Jenom to názorně dokumentuje jistou falešnost toho umělého otevírání se. (...) Na straně druhé je to jasně přeshraniční problém, a jestli by vůbec v něčem mohlo být nějaké opodstatnění evropského, pro mě umělého a násilného a nadměrného sjednocování, tak je to přeshraniční otázka. To je právě koronavirus. (...) Až to Evropská unie začne řešit, tak bude podle mě hůř.“<sup>114</sup> Objevily se ale i argumenty pro těsnější integraci, jako na portálu *Aktuality.sk*: „Pokud nebudou zavedena přísná krizová pravidla na celoevropské úrovni, nikdy nebudeme schopni zvládnout tyto nákazy na úrovni národních vlád. Jediná nedisciplinovaná země může během několika dní rozšířit nákazu a následně rozložit celý Schengen. Nebo dokonce celou EU (postavenou na volném pohybu a volném obchodu). Jako nyní, kdy jedna země za druhou uzavírá své hranice.“

### 7.3 Evropeizace médií v kontextu války na Ukrajině

*„wspólne europejskie serce bije razem“ (A. Baerbock, TVN24)*

Dosud probíhající válku na Ukrajině lze považovat za vyvrcholení rusko-ukrajinské krize trvající již od roku 2014. Invaze Ruska na Ukrajinu, jejíž mediální pokrytí je předmětem této části analýzy, byla zahájena 24. února 2022. V ranních hodinách zveřejnil Vladimír Putin prohlášení, ve kterém hovořil o „speciální vojenské operaci“ s cílem demilitarizovat a denacifikovat Ukrajinu, ochránit Rusko před rozšiřováním NATO a pomoci ruskojazyčnému obyvatelstvu na východní Ukrajině, když o několik dní dříve oficiálně uznal nezávislost tamějších separatistických republik. Invaze samozřejmě způsobila nejen ztráty na životech a nespočet zraněných, ale vyvolala také rozsáhlou migrační vlnu, kterou nejsilněji pocítily mj. právě země, jejichž média jsou analyzována v této disertační práci. Česká republika, Slovensko a Polsko zároveň patřily v počátcích konfliktu k nejhlasitějším zastáncům co nejtvrděších sankcí vůči

---

<sup>114</sup> zem. (2020, March 12). „*Sto let takovou zkušenost nemáme*“, říká ke koronaviru a jeho dopadům na ekonomiku Václav Klaus. Kritizuje nadměrnou otevřenost světa. ČT24 - Nejdůvěryhodnější Zpravodajský Web V ČR - Česká Televize. <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/3061704-zive-interview-ct24-s-byvalym-prezidentem-vaclavem-klausem-o-dopadech-pandemie-na>

Rusku. Rusko-ukrajinský konflikt je přitom největším konfliktem v Evropě od konce druhé světové války.

Společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP) byla jako druhý pilíř EU založena Maastrichtskou smlouvou a jde o oblast mezivládní spolupráce, ve které jsou rozhodnutí přijímána jednomyslně. Nástroji SZBP jsou pak zejména právě sankce, které Evropská unie v několika balících zavedla v reakci na ruskou agresi. Sankce ale nebyly jediným opatřením, které EU hned v prvních dnech války přijala. Poskytla také poprvé v historii finance na zbrojení nebo zavedla institut dočasné ochrany pro ukrajinské uprchlíky (*Euroskop*, 2022b; Bergmann et al., 2023). Časový harmonogram nejdůležitějších opatření EU v souvislosti s válkou na Ukrajině ukazuje *Box 3*:

*Box 3: Přehled nejdůležitějších událostí a opatření v souvislosti s válkou na Ukrajině v únoru a březnu 2022*

<b>24. únor</b>	vedoucí představitelé zemí EU se na mimořádném summitu shodují na dalších sankcích
<b>25. únor</b>	druhý balík sankcí, včetně sankcí proti V. Putinovi a S. Lavrovovi
<b>28. únor</b>	schválení třetího balíku sankcí, včetně uzavření vzdušného prostoru EU nebo sankcí vůči ruské centrální bance
<b>2. březen</b>	vyločení sedmi ruských bank ze systému SWIFT
<b>2. březen</b>	zákaz vysílání některých ruských televizních stanic na území EU
<b>4. březen</b>	zavedení systému dočasné ochrany
<b>9. březen</b>	sankce vůči dalším 160 osobám a rovněž vůči Bělorusku

Zdroj: *Reakce EU na ruskou invazi na Ukrajinu – časová osa*, n.d.; zpracováno autorkou

### 7.3.1 Válka na Ukrajině – kontext a důležitost krize ve facebookových agendách

Na rozdíl od pandemické krize, při které bylo v podstatě nemožné stanovit její přesný začátek, protože v každé ze sledovaných zemí se onemocnění projevilo v jinou dobu, a také migrační krize, u které se v zásadě jednalo o zintenzivnění dlouhodobě probíhajícího procesu, byl začátek třetí krizové události, tedy invaze na Ukrajinu, jednoznačný, což také usnadnilo porovnání mezi zahrnutými zeměmi a médii. Na druhou stranu je ovšem potřeba vzít v úvahu, že sledované země nebyly krizí dotčeny naprosto stejně, a to zejména z toho důvodu, že Polsko a Slovensko, na rozdíl od České republiky, s Ukrajinou přímo sousedí, a tedy tyto země byly bezprostředně zasaženy

bezprecedentní uprchlickou vlnou. Při pohledu na *Tabulku 16* je zřejmé, že právě tato poslední krizová událost byla spojena, alespoň v prvních 14 sledovaných dnech, s největší intenzitou pokrytí napříč všemi médii. Podíl příspěvků týkajících se války na Ukrajině dosahoval ve všech sledovaných médiích alespoň 80 %, přičemž na některých profilech to bylo i přes 90 % všech publikovaných příspěvků, konkrétně na profilech *TVN24* a zejména *ČT24*. V absolutních hodnotách přitom například portál *TVN24* publikoval více než 70 příspěvků denně, z nichž se průměrně 67 týkalo právě konfliktu na Ukrajině. Tyto extrémně vysoké hodnoty je pak nutné vzít v úvahu při posuzování míry a podoby evropeizace mediálního pokrytí války na Ukrajině.

*Tabulka 16: Intenzita pokrytí událostí souvisejících s válkou na Ukrajině*

	ČT24	TN.cz	Aktuality.sk	tnoviny.sk	tvp.info	TVN24
příspěvky krize (abs. hodnota)	381	271	395	476	530	943
podíl na FB agendě	95,0 %	79,9 %	82,8 %	84,0 %	89,5 %	90,9 %

### 7.3.2 Válka na Ukrajině a evropeizace ve facebookových příspěvcích

V případě války na Ukrajině byly stěžejními aktéry především obě dotčené země (tedy Rusko a Ukrajina), domácí politické scény a v rámci nadnárodních uskupení pak Evropské unii konkurovalo především NATO, jehož jsou všechny tři analyzované země součástí. V souladu s těmito předpoklady převažovala u příspěvků na profilech sledovaných médií buď domácí perspektiva (v případě profilu *Aktuality.sk*) nebo, a to především, perspektiva další evropské země, což z většiny znamenalo perspektivu ukrajinskou, ale také běloruskou nebo britskou, které byly velmi silné zejména v obou polských médiích a na profilu *tnoviny.sk*. Na zbylých profilech byl pak poměr těchto perspektiv vyrovnanější. Vertikální evropeizace dosahovala úrovně v rozmezí od 1,8 % do 4,7 %, pokud se ovšem podíváme na „pouhou“ viditelnost Unie ve facebookovém příspěvku, tato hodnota narůstá zhruba dvojnásobně a například pro *ČT24* představuje téměř 10 %. Tyto údaje lze také interpretovat v kontextu dalších mezinárodních či nadnárodních uskupení, která se na profilech jednotlivých médií dostala do popředí pozornosti. Jak je vidět v *Tabulce 17*, všechna ostatní mezinárodní uskupení dohromady dosáhla ve většině případů přibližně stejných hodnot jako EU samotná a v některých médiích byly hodnoty pro EU dokonce vyšší (*ČT24*, *tnoviny.sk*). Mezi ostatními organizacemi mělo výsostné postavení zejména NATO (především na

profilech ČT24 a *Aktuality.sk*), ale také OSN (*TVN24*), a v rámci obou polských médií také velmi pestrá škála různých sportovních organizací.

Tabulka 17: Zaměření příspěvků – převažující perspektiva facebookového příspěvku (válka na Ukrajině)<sup>115 116</sup>

	ČT24	TN.cz	Aktuality.sk	tvnoviny.sk	tvp.info	TVN24
<b>domácí</b>	<b>29,9 %</b>	<b>31,4 %</b>	<b>33,9 %</b>	<b>23,1 %</b>	<b>22,5 %</b>	<b>21,6 %</b>
<b>Evropská unie</b>	<b>5,0 %</b>	<b>1,8 %</b>	<b>2,8 %</b>	<b>2,7 %</b>	<b>2,5 %</b>	<b>2,1 %</b>
<i>EU viditelná</i>	9,2 %	3,0 %	5,8 %	4,6 %	5,7 %	4,6 %
<b>jiná členská země</b>	<b>4,2 %</b>	<b>2,6 %</b>	<b>4,8 %</b>	<b>3,4 %</b>	<b>8,7 %</b>	<b>4,0 %</b>
další evropská	33,1 %	36,5 %	28,9 %	46,0 %	44,9 %	49,0 %
další neevropská	21,5 %	25,1 %	21,8 %	21,8 %	17,9 %	18,8 %
mezinárodní	4,2 %	1,8 %	4,3 %	1,9 %	3,0 %	3,7 %
Evropa	0,0 %	0,4 %	0,5 %	0,2 %	0,0 %	0,3 %
svět	1,6 %	0,0 %	2,5 %	0,8 %	0,0 %	0,1 %
další	0,5 %	0,4 %	0,5 %	0,0 %	0,6 %	0,2 %

Horizontální evropeizace byla na úrovni facebookových příspěvků, s výjimkou profilu *tvp.info*, na velmi podobné, a v porovnání s předchozími krizemi rovněž velmi nízké úrovni. Podíváme-li se detailněji na konkrétní „cílové“ země (*Tabulka 18*), vidíme jednak znovu, stejně jako v případě pandemie, zdaleka největší pestrost debaty v obou polských médiích a zároveň obdobnou strukturu nejzmiňovanějších zemí v rámci jednotlivých národních diskurzů.

Pro obě česká média je možné konstatovat, že kromě Ukrajiny a Ruska, a u ČT24 také USA, bylo zaměření na jinou, nejen členskou zemi, spíše výjimkou. Oproti předchozím krizím se sice mezi pět nejsledovanějších zemí dostalo v obou českých médiích i Slovensko (a na profilu *TN.cz* také Polsko), ovšem hodnoty jsou v obou případech velmi nízké. Slovenská média vykazovala shodnou strukturu „cílových“ zemí a relativně vysoké hodnoty si zde přitom opět držela Česká republika. Zato v polských agendách měly prominentní místo Německo a Velká Británie, zatímco dění na

<sup>115</sup> N = 381 (*ČT24*), 271 (*TN.cz*), 395 (*Aktuality.sk*), 476 (*tvnoviny.sk*), 530 (*tvp.info*), 943 (*TVN24*).

<sup>116</sup> Součty v jednotlivých sloupcích nedávají dohromady 100 %, protože zde není prezentována kategorie „nelze určit“. Její hodnoty byly ale zanedbatelné.

Slovensku a v Česku bylo z většiny mimo pozornost polských médií a zejména Česká republika se tak na jejich agendu dostala jen v souvislosti s aktivitami v rámci sportu.

Tabulka 18: Struktura horizontální evropeizace (válka na Ukrajině)

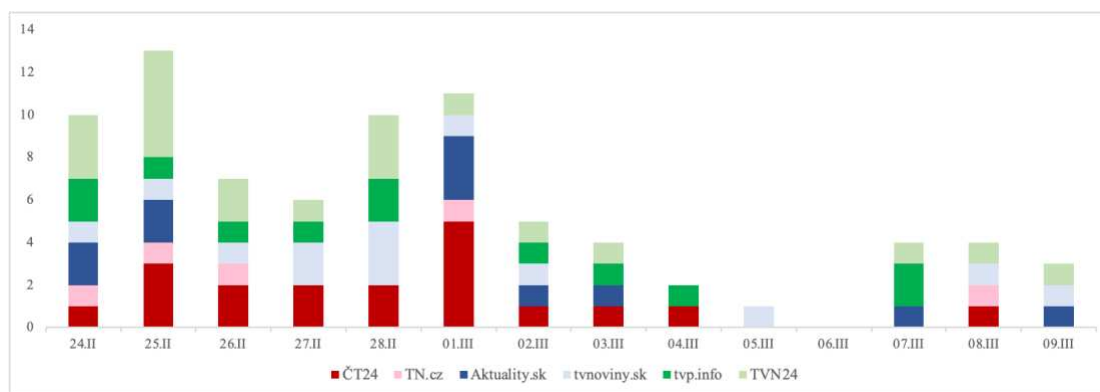
	Počet zemí	1.	2.	3.	4.	5.
ČT24	17	Ukrajina (117)	Rusko (63)	USA (15)	Slovensko (6)	Čína (4)
TN.cz	11	Ukrajina (93)	Rusko (65)	Slovensko (3)	USA (3)	Polsko, Izrael, VB (2)
Aktuality.sk	12	Ukrajina (104)	Rusko (70)	USA (15)	ČR (11)	VB (5)
tvnoviny.sk	15	Ukrajina (212)	Rusko (88)	USA (14)	ČR (7)	VB (5)
tvp.info	28	Ukrajina (211)	Rusko (72)	Německo (27)	USA (17)	VB (12)
TVN24	28	Ukrajina (427)	Rusko (128)	USA (45)	VB (13)	Německo (11)

Na druhou stranu počet zemí, na které se ve svých agendách polská média zaměřila, je v některých případech, oproti českým a slovenským médiím, až trojnásobný. Jednalo se přitom jak o země Evropské unie (baltské a skandinávské země, také Rumunsko, Bulharsko nebo Irsko), tak o ostatní evropské i neevropské země. Ačkoliv tak u všech sledovaných médií můžeme, s ohledem na toto kritérium, spíše než o horizontální evropeizaci, hovořit o zvýšené pozornosti směrem k USA a Velké Británii (samozřejmě kromě Ukrajiny a Ruska), polská média se tomu, jakým způsobem se k válce na Ukrajině postavily další členské země EU, věnovala na svých profilech nejvíce.

Detailnější pohled na obsahové zaměření facebookových příspěvků, ve kterých byla EU dominantním aktérem nebo tématem (*Graf 3*), ukazuje, že zejména v prvních dnech invaze zastávala EU poměrně významné místo v agendách sledovaných médií, přičemž některá z nich uveřejnila na svém profilu denně i několik takových příspěvků (výjimkou byly profily *TN.cz* a *Aktuality.sk*). Kromě toho vidíme, že zatímco v procentuálním zastoupení těchto článků ve facebookové agendě poměrně výrazně dominovala *ČT24*, v absolutních hodnotách nabídla nejvíce takových článků obě polská média. Obdobný trend vývoje, jak je viditelný z *Grafu 3*, by mohl vyvolávat dojem, že sledovaná média reflektovala stejné evropské záležitosti, ovšem při detailním pohledu na obsahy jednotlivých příspěvků je zřejmé, že tomu tak bylo jen v některých případech. Na balík sankcí projednaný první den invaze zareagovala všechna sledovaná média, stejně jako na jejich přijetí 25. února, přičemž některá média celou situaci na svých profilech rozebírala ve více facebookových příspěvcích. 26. března ještě většina

médií reagovala na diskuse ohledně vyřazení Ruska z platebního systému SWIFT, ovšem v následujících dnech už reakce nebyly tak synchronizované a společný zájem vyvolalo už jen podepsání ukrajinské žádosti o vstup do EU nebo Zelenského projev v Evropském parlamentu, který ČT24 na svém profilu dokonce vysílala živě.

Graf 3: Tematická konvergence facebookových příspěvků (válka na Ukrajině)<sup>117</sup>



Pokud se na základě těchto spíše kvalitativních dat zaměřím na koncept **bulvarizace a změkčování** rozpracovaný v předchozích kapitolách, je zřejmé, že vzhledem k charakteru tématu nebylo jeho uplatnění tak časté. I zde se v rámci horizontální dimenze, zejména u méně seriózních médií, často objevovaly příběhy uprchlíků nebo zprávy ze světa známých osobností či jiných aktérů nepolitického charakteru – *TVN24* tak na svém profilu publikovala zprávu o tom, že Javier Bardem se zúčastnil shromáždění na podporu Ukrajiny v Madridu, a *tvnoviny.sk* upozornily, že Finsko neumožní Rusku a Bělorusku start na MS v hokeji. V rámci vertikální dimenze docházelo k tomuto změkčování v menší míře, přesto se však některým, právě méně seriózním médiím, podařilo najít témata, která lépe odpovídala charakteru jejich zpravodajství v horizontálním a národním rozměru, což dokládá například článek zveřejněný na profilu *tvnoviny.sk*, který informoval o Zelenského projevu v Europarlamentu: „Tlumočník, který překládal Zelenského projev pro *Sky News*, byl dojatý, ale ještě více se prezidentova slova dotkla tlumočnice, která v neděli 27. února překládala Zelenského projev do němčiny pro televizi *Welt*. Ve chvíli, kdy Zelenskij mluvil o tom, jak statečně Ukrajinci bojují za svůj národ a svobodu, se tlumočnici zlomil hlas a nebyla schopna projev dokončit. Na závěr se divákům omluvila.“<sup>118</sup>

<sup>117</sup> Graf 3 zaznamenává počty facebookových příspěvků dominantně zaměřených na EU za jednotlivá média a dny.

<sup>118</sup> Kiššová, K. (2022, March 1). *Zelenského prejavy dávajú zabrat' aj tlmočnikom. Prekladajú so slzami a zlomeným hlasom*. TVNOVINY.sk. <https://tvnoviny.sk/zahranicne/clanok/145557->

V obdobném smyslu lze zmínit rovněž příspěvek na profilu *tvp.info*, který se týkal apelu europoslanců na přesunutí Ligy mistrů, a také příspěvky, které ve svých obsazích zdůrazňovaly **konflikt**, například ten, ve kterém byl na profilu *tvnoviny.sk* hlavním tématem dopis slovenských europoslanců a Věry Jourové odsuzující vystoupení jejich kolegy Milana Uhríka na schůzích Evropského parlamentu, stejně jako jeho dezinformační statusy na sociálních sítích.

### 7.3.3 Válka na Ukrajině a evropeizace v detailnějším pohledu<sup>119</sup>

Při pohledu na data v *Tabulce 19* je možné konstatovat, že pokud vezmeme při analýze v úvahu rovněž externí obsahy, na které jednotlivé profily odkazovaly, byla v některých médiích Evropská unie v souvislosti s válkou na Ukrajině skutečně významným aktérem nebo tématem. Pro *ČT24* to bylo 37,1 % a pro *Aktuality.sk* nebo polský portál *TVN24* přes 20 % obsahů, ve kterých byla EU alespoň okrajově zmíněna. I v tomto ukazateli však byly mezi zeměmi a médii značné rozdíly a například český portál *TN.cz* dosahoval, stejně jako v případě pandemie, nejnižších hodnot, a evropský rozměr zmiňoval jen v necelých 13 % obsahů. Značné rozdíly lze pozorovat rovněž v rámci této „lehčí“ formy horizontální evropeizace, a to od necelých 20 % pro *tvnoviny.sk* po více než polovinu článků na *ČT24*.

*Tabulka 19: Horizontální a vertikální evropeizace, nacionalizace (válka na Ukrajině)<sup>120</sup>*

	ČT24	TN.cz	Aktuality.sk	tvnoviny.sk	tvp.info	TVN24
vertikální	37,1 %	12,9 %	24,9 %	14,9 %	16,4 %	20,7 %
horizontální	50,7 %	21,3 %	34,7 %	19,4 %	24,5 %	20,9 %
nacionalizace	68,3 %	60,8 %	60,7 %	51,6 %	44,2 %	49,3 %

Obdobně jako u pandemie koronaviru však dodává kvalitativní pohled na konkrétní obsahy prezentovaným datům poněkud odlišnou perspektivu. Ačkoliv dosahovala *ČT24* v kvantitativních údajích evropeizace nejvyšších hodnot, bližší pohled odhalil, ve shodě s pandemickou krizí, ale snad ještě ve větším rozsahu, že značná část těchto obsahů nejen že zmiňovala EU spíše v podobě kratších úryvků v rámci velmi dlouhých

zelenskeho-prejavu-davaju-zabrat-aj-tlmocnikom-prekladaju-so-slzami-a-so-zlomenym-  
hlasom?fbclid=IwAR3Qs5sKF--EXmjX1J6QAhtcij-PiImbQfVitreARyJSkLAULJRM3JW8\_4o

<sup>119</sup> Bylo analyzováno celkem 2 485 příspěvků, které se kvalifikovaly pro druhou úroveň analýzy.

<sup>120</sup> N = 221 (*ČT24*), 240 (*TN.cz*), 349 (*Aktuality.sk*), 335 (*tvnoviny.sk*), 511 (*tvp.info*), 829 (*TVN24*).

textů na nejrůznější témata, tedy opět se ukázala relevance konceptů **fokus a umístění**, ale v případě této krize se ještě specificky objevil jev, který je možné nazvat jako **ne/originalita, resp. ne/původnost**. Média sice evropský rozměr zahrnovala do pokrytí války na Ukrajině relativně často, v mnoha případech se ovšem jednalo o opakování stále stejných informací. Portál *TVN24* tak v celé řadě svých článků doplňoval nové informace jen zopakováním krátké poznámky o tom, že Evropská unie zavedla „mocné sankce“, obdobně jako *TN.cz*.

S tím částečně souvisí další, již u předchozí krize identifikovaná kategorie **tematické pestrosti**. Při detailnějším pohledu na obsahy publikované na portálu *ČT24* vidíme, že se ve vztahu k EU velmi často jedná o různá prohlášení nebo proklamace o vzájemné spolupráci a podpoře, případně o „bezprecedentnosti“ přijímaných sankcí. Ne snad, že by takové obsahy na jiných profilech absentovaly, ale *ČT24* měla těchto nekonfliktních, často na české i evropské elity zaměřených obsahů mezi sledovanými médii nejvíce. To potvrzuje i rozměr **nacionalizace** (*Tabulka 19*), ve kterém obě česká média dosáhla nejvyšších hodnot. Oproti tomu reportování v Polsku bylo ovlivněno několika dalšími událostmi, zejména dlouholetým sporem mezi Polskem a Evropskou unií o porušování unijního práva, jež se polský provládní portál *tvp.info* snažil pomocí ukrajinského konfliktu bagatelizovat. Kromě toho polská média, ale zejména někteří polští politici, využili (v mnohem větší míře oproti české a slovenské politické scéně) uprchlické vlny, aby se vymezili proti obviněním z xenofobie, kterým čelili v souvislosti s předchozí migrační vlnou.

Pokud se ještě podrobněji zaměříme na diskurzivní výměny, je z *Tabulky 20* patrné, že typ citovaných zdrojů se pro jednotlivá média poměrně výrazně lišil. Zatímco česká a slovenská média dávala, i přes zahraniční povahu události, největší prostor domácím aktérům (co se týče prvních pěti zdrojů, ale zejména ukazatele prvního citovaného zdroje), polská média upřednostnila jiné evropské aktéry jako zdroje, přičemž se samozřejmě nejčastěji jednalo o aktéry ukrajinské, kteří v polských médiích ve všech sledovaných ukazatelích převážili aktéry domácí.



Tabulka 20: Diskurzivní výměna a aktérství (válka na Ukrajině)<sup>121</sup>

	ČT24	TN.cz	Aktuality.sk	tvnoviny.sk	tvp.info	TVN24
<b>citace/článek</b>	<b>2,70</b>	<b>2,23</b>	<b>1,34</b>	<b>1,10</b>	<b>1,49</b>	<b>2,04</b>
<b>první zdroj</b>						
domácí	43,9 %	43,4 %	51,2 %	37,9 %	26,8 %	31,5 %
EU	4,8 %	1,4 %	2,1 %	3,0 %	4,5 %	3,0 %
jiné EU země	5,3 %	3,6 %	10,0 %	6,5 %	8,0 %	4,1 %
jiné evropské	21,7 %	31,7 %	18,9 %	33,2 %	43,4 %	44,8 %
neevropské	19,0 %	17,2 %	13,5 %	14,2 %	12,5 %	12,6 %
mezinárodní	4,2 %	0,5 %	3,2 %	3,9 %	3,7 %	3,5 %
nelze určit	1,1 %	2,3 %	1,1 %	1,3 %	1,1 %	0,5 %
<b>5 zdrojů</b>						
domácí	42,8 %	45,9 %	45,0 %	38,6 %	31,6 %	33,5 %
EU	4,0 %	1,3 %	2,1 %	3,0 %	4,2 %	2,6 %
jiné EU země	7,0 %	4,7 %	10,9 %	7,3 %	7,6 %	4,9 %
jiné evropské	22,1 %	30,8 %	22,2 %	28,5 %	38,6 %	41,9 %
neevropské	18,6 %	14,6 %	16,0 %	17,1 %	12,2 %	12,4 %
mezinárodní	4,9 %	1,1 %	3,2 %	3,3 %	3,9 %	3,6 %
nelze určit	0,5 %	1,7 %	0,6 %	2,2 %	1,8 %	0,9 %
<b>citování aktéři</b>						
domácí	52,0 %	49,2 %	42,7 %	29,3 %	31,5 %	35,9 %
EU	10,4 %	2,5 %	3,2 %	2,4 %	5,1 %	4,2 %
jiné EU země	16,7 %	6,3 %	10,6 %	6,0 %	9,0 %	7,2 %
jiné evropské	32,1 %	41,7 %	21,5 %	25,4 %	43,6 %	49,1 %
neevropské	34,8 %	22,9 %	14,6 %	14,6 %	15,5 %	19,4 %
<b>aktéři</b>						
domácí	62,9 %	55,8 %	54,4 %	43,9 %	39,5 %	44,5 %
EU	18,1 %	5,8 %	7,7 %	5,1 %	8,4 %	8,4 %
jiné EU země	38,0 %	17,5 %	25,5 %	13,7 %	19,6 %	14,2 %
jiné evropské	51,1 %	62,5 %	45,3 %	54,9 %	66,9 %	73,0 %
neevropské	62,9 %	58,8 %	62,5 %	49,0 %	55,2 %	59,1 %

<sup>121</sup> N = 221 (ČT24), 240 (TN.cz), 349 (Aktuality.sk), 335 (tvnoviny.sk), 511 (tvp.info), 829 (TVN24).

Unijní aktéři byli citováni častěji než v případě pandemické krize (ve veřejnoprávních médiích představovali téměř 5 % prvních citovaných zdrojů), ukazatel aktérství, který uvádí, v jakém procentu článků byl daný typ aktéra alespoň zmíněn, potom dosáhl například u ČT24 až k 18,1 %, což znamená, že nějaký unijní aktér byl zmíněn téměř v každém pátém článku. Toto médium však představovalo spíše výjimku, u těch ostatních byli EU aktéři zmiňováni v rozmezí od 5,1 % do 8,4 % článků, na něž odkazovaly jejich facebookové profily. Pokud jde o horizontální evropeizaci, i ta dosahovala poměrně vysokých hodnot, jak je vidět například u ukazatele aktérství, ze kterého můžeme vyčíst, že serióznější média zmiňovala takové aktéry nejméně v každém pátém článku (*tvp.info*), ale až v 38 % případů (ČT24). Co se týče jejich přímých promluv, byly hodnoty výrazně nižší, ale přesto vyšší než pro EU aktéry. Tento rozdíl byl pak nejmenší pro prvního citovaného aktéra, což naznačuje relativně vyšší prominenci unijních aktérů.

Na rozdíl od pandemie, která zasáhla do širokého spektra oblastí života evropských občanů, bylo tematické zaměření poslední krize užší, což ovlivnilo i **rozmanitost citovaných nebo zmiňovaných aktérů**. Kromě hlavních institucí a jejich zástupců, tedy především Ursuly von der Leyen jako předsedkyně EK, předsedy Evropské rady Charlese Michela a Josepa Borrellu, „ministra zahraničí“ EU, kteří dominovali ve všech sledovaných médiích, se v obsazích vyskytovala rovněž Evropská centrální banka, ve větší míře než u předchozích krizí také evropská média, jako *Euronews* a *Politico* (zejména ve slovenských médiích), dále Frontex, na portálu *tvnoviny.sk* Euractiv a především v polských médiích také polští europoslanci. Právě **zacházení s europoslanci**, jako se specifickými aktéry na pomezí domácí a evropské politiky, se ukázalo být dalším významným rysem odlišujícím pokrytí (nejen) evropských záležitostí různými médii. Že média ve všech sledovaných zemích (i obdobích) v tomto smyslu upřednostňovala své „vlastní“ europoslance, není nijak překvapivé, přesto lze v jejich mediální přítomnosti vyzorovat určité vzorce. Svě vlastní europoslance, jak již bylo zmíněno, využívala jako zdroje zpráv násobně častěji obě polská média. Rozdíl mezi nimi a českými, resp. slovenskými médii však nebyl pouze ve frekvenci jejich výskytu, ale také v tom, že zatímco v polských médiích europoslanci běžně komentovali nejen evropské, ale také čistě národní záležitosti, v českých médiích se většinou vyjadřovali pouze k tématům evropským. Dalo by se tedy říci, že zatímco v polských médiích byli europoslanci běžnou součástí veřejné debaty, v těch českých

byli spíše „vzácnými hosty“. Ve slovenských médiích nebyla jejich přítomnost také nikterak výrazná, ale například v příspěvku, který na *tvnoviny.sk* informoval o tom, že dvanáct europoslanců ve společném prohlášení odmítlo invazi na Ukrajinu, byla uvedena nejen jejich jména, ale i příslušnost nikoliv k domácí politické straně, jak je to běžné v českém diskurzu, ale k evropské frakci. Jednání nebo stanoviska evropských politických frakcí byla zmiňována také v polských médiích, zatímco v obou českých médiích tento aspekt zcela chyběl.

I v tomto případě byly zmínky o evropské identitě spíše výjimečné (když například Miloš Vystrčil na *ČT24* uvedl, že „na Ukrajině se bojuje za Prahu a za všechny Evropany“), ovšem hlavními aktéry, kteří tento aspekt do diskusí o válce na Ukrajině vnášeli, byli samotní Ukrajinci, konkrétně ukrajinští politici, a zejména prezident Zelenskyj: „Dokažte, že nás neopustíte. Dokažte, že jste skutečně Evropané, že život zvítězí nad smrtí a světlo nad temnotou.“<sup>122</sup> Kromě těchto spíše ojedinělých zmínek „evropanství“ pak bylo možné opět, stejně jako v případě pandemie, identifikovat i méně explicitní známky již zmiňovaného „zvnitřnění“ EU, a to u obou slovenských médií. Zejména portál *Aktuality.sk* opakovaně publikoval obsahy zaměřené na evropskou ekonomiku – jeden z těchto článků měl titulky „*Ukrajinský konflikt nám ještě více prodraží život. Recese zatím EU nehrozí*“, tedy měl výrazně evropskou perspektivu a věnoval se potenciálním dopadům ukrajinského konfliktu na evropskou (myšleno i slovenskou) ekonomiku. Tento fenomén byl ovšem, byť v menší míře, přítomen také u druhého slovenského média, které i přes relativně malý podíl článků zaměřených na Evropu publikovalo řadu obsahů, které zaujaly právě tuto evropskou perspektivu.

Debata o EU v kontextu války na Ukrajině byla, alespoň v některých médiích, více konfliktní, než tomu bylo v případě pandemie (*Tabulka 21*).<sup>123</sup> To se týkalo zejména polských médií, a v největší míře *tvp.info*, které v každém třetím obsahu, jakkoliv se týkajícím EU, informovalo o existenci nějakého sporu nebo konfliktu, případně přímo citovalo nebo zmiňovalo aktéra kritizujícího EU nebo její politiky či opatření. Tyto

---

<sup>122</sup> apm. (2022, March 1). *Dokažte, že jste při nás, apeloval na europoslance Zelenskyj. Ti kandidaturu země do EU podpořili*. ČT24 - Nejdůvěryhodnější Zpravodajský Web V ČR - Česká Televize.

<sup>123</sup> Procentuální podíly se vztahují jen k obsahům, které zmiňovaly Evropskou unii (N = 82 (ČT24), 31 (TN.cz), 87 (Aktuality.sk), 50 (tvnoviny.sk), 84 (tvp.info), 172 (TVN24)).

spory se pak týkaly především neshod ohledně rozsahu přijímaných sankcí, zejména otázky vyřazení ruských bank z platebního systému SWIFT, přičemž právě polská média patřila k největším kritikům zemí, které s přijetím tohoto opatření původně váhaly (především Německo). Kromě přítomnosti sporu byla ovšem zaznamenána také poměrně velká část obsahů, které měly pozitivní tón, což představuje významný rozdíl oproti oběma předchozím krizím. Jednalo se o obsahy, kde byla zdůrazňována jednota, rozhodný přístup EU nebo samotná přijatá opatření. V mnohem větší míře než v průběhu pandemie se ke slovu dostaly (zejména v polských médiích) také hlasy volající po posílení kompetencí EU, tedy hlubší evropské integraci. „Nemůžeme spoléhat jen na to, že nás budou bránit ostatní. Naše evropská obrana musí udělat nový krok“, vysvětlil například 2. března francouzský prezident Macron na *TVN24* a dodal, že na nadcházejícím summitu budou muset evropští lídři o těchto otázkách rozhodovat.<sup>124</sup>

Tabulka 21: Vyznění, kritika a konflikt (válka na Ukrajině)

	ČT24	TN.cz	Aktuality.sk	tvnoviny.sk	tvp.info	TVN24
kritika EU	0,0 %	0,0 %	1,1 %	4,0 %	4,8 %	0,0 %
kritika politiky/opatření	4,9 %	0,0 %	1,1 %	2,0 %	13,1 %	4,1 %
konflikt	9,8 %	0,0 %	8,0 %	10,0 %	32,1 %	12,8 %
pozitivní	22,0 %	16,1 %	16,1 %	24,0 %	11,9 %	11,6 %
negativní	1,2 %	0,0 %	1,1 %	4,0 %	10,7 %	2,9 %
neutrální	73,2 %	83,9 %	79,3 %	68,0 %	66,7 %	83,1 %
ambivalentní	3,7 %	0,0 %	3,4 %	4,0 %	10,7 %	2,3 %

Poslední kategorií, která se projevila napříč všemi analyzovanými krizemi, ale teprve výraznější přítomnost pozitivního sentimentu vedla k jejímu plnému nasycení, bylo jakési **vymezení vztahu vůči Evropské unii**. Nešlo přitom o pouhou dualitu pozitivní versus negativní, protože všechna analyzovaná média zahrnovala v jistých fázích a hlasy různých aktérů obě tyto perspektivy. Zároveň nelze říci, že by každou ze zemí definoval pouze jeden specifický typ tohoto vztahu. V každém případě ale v každé

<sup>124</sup> kk, tam. (2022, March 2). *Atak Rosji na Ukrajinę. Prezydent Francji Emmanuel Macron potepił w orędziu do narodu rosyjską agresję milit.* . . TVN24. [https://tvn24.pl/swiat/atak-rosji-na-ukraine-prezydent-francji-emmanuel-macron-potepil-w-oredziu-do-narodu-rosyjska-agresje-militarna-5620545?fbclid=IwAR2\\_0s3J8mOR8NWvYzVdFpvEkZCiXxlGUQf\\_H2ohmTeELJC27XMjTKcIytw](https://tvn24.pl/swiat/atak-rosji-na-ukraine-prezydent-francji-emmanuel-macron-potepil-w-oredziu-do-narodu-rosyjska-agresje-militarna-5620545?fbclid=IwAR2_0s3J8mOR8NWvYzVdFpvEkZCiXxlGUQf_H2ohmTeELJC27XMjTKcIytw)

z nich jeden z těchto typů dominoval. Pro polská média (a politiky) byl typický, obzvláště právě v souvislosti s válkou na Ukrajině, velmi sebevědomý přístup vůči EU pramenící zřejmě zčásti ze skutečnosti, že se jedná o jednu z největších zemí celé Unie, a přecházející, zejména v rámci euroskeptických promluv, až k určité nadřazenosti, případně zdůrazňování vlastní důležitosti v rámci EU. Portál *tvp.info*, kde byl tento trend, vzhledem k jeho silně provládní orientaci, ještě zřejmější, například napsal, že „polský tlak má smysl, Německo zpřísňuje svou politiku.“<sup>125</sup> Jak bylo zmíněno, tento typ vztahu nebyl jen průvodním jevem informování o ukrajinském konfliktu, ale objevil se i v předchozích krizích. V souvislosti s pandemií tak premiér Morawiecki uvedl, že „vláda na fóru EU iniciuje řadu aktivit, včetně zasedání Rady Evropské unie“ a že „jihoevropské země mají zájem zejména o harmonickou spolupráci se severní Evropou, kde je méně případů onemocnění.“<sup>126</sup> Naproti tomu v obsazích slovenských médií bylo možné najít spíše jakýsi kooperativní přístup: „Slovensko se možná připojí k dalším evropským zemím, které zakázaly šíření ruských stanic. Zejména státem financovaná televize *RT* (dříve *Russia Today*) i po ruském útoku na Ukrajinu nadále prezentuje zmanipulované a nepravdivé informace. Intenzivně se touto problematikou zabýváme, analyzujeme právní možnosti z hlediska slovenské i evropské legislativy, jsme v kontaktu s dalšími evropskými regulátory a informujeme se o možnostech společného postupu,“<sup>127</sup> Mluvčí slovenského ministerstva zdravotnictví zase v souvislosti s hrozbou většího výskytu tuberkulózy v souvislosti s přílivem uprchlíků hovořila o tom, že „aktivně komunikujeme s Evropskou komisí, aby se na Slovensku proti této nemoci očkovalo.“<sup>128</sup> V polských a českých médiích byl takový typ obsahů spíše výjimkou, když například *tn.cz* citovalo Danu Drábovou, která řekla, že „[s]ituace personálu [v ukrajinských jaderných elektrárnách] je však rostoucí problém. Je třeba se

---

<sup>125</sup> Mg, Koala. (2022, February 27). *Polska presja ma sens. Niemcy zaostzają swoją politykę wobec Rosji*. [https://www.tvp.info/58759039/kanclerz-niemiec-scholz-wszystkim-rosyjskim-bankom-wylaczamy-system-swift?fbclid=IwAR0kbGL2naA32Q8Ds2\\_cLIBUUFmxEe9KWu6en5j9-CqNeEu0Kb7\\_uFG6ZPo](https://www.tvp.info/58759039/kanclerz-niemiec-scholz-wszystkim-rosyjskim-bankom-wylaczamy-system-swift?fbclid=IwAR0kbGL2naA32Q8Ds2_cLIBUUFmxEe9KWu6en5j9-CqNeEu0Kb7_uFG6ZPo)

<sup>126</sup> akw, now (2020, March 2). *Koronawirus. Łukasz Szumowski w Sejmie: 237 poddano kwarantannie domowej*. TVN24. <https://tvn24.pl/polska/koronawirus-lukasz-szumowski-w-sejmie-237-poddano-kwarantannie-domowej-4295436>

<sup>127</sup> Maxa, F. (2022, February 25). *Štát zvažuje zákaz ruských TV stanic, privíta, ak ich operátori vyradia*. Živé.Sk. <https://zive.aktuality.sk/clanok/vjnbxq7/stat-zvazuje-zakaz-ruskych-tv-panic-privita-ak-ich-operatori-vyradia/>

<sup>128</sup> Bučko, V., & Habarová, J. (2022, March 9). *Na Slovensko prichádza množstvo nezaočkovaných Ukrajincov. Hrozí nám ďalšia epidémia?* TVNOVINY.sk. [https://tvnoviny.sk/domace/clanok/146497-na-slovensko-prichadza-mnozstvo-nezaockovanych-ukrajincov-ministerstvo-tvrdi-ze-epidemia-nehrozi?campaignsrc=tn\\_clipboard&fbclid=IwAR05JxPP1CV5ZYXtE-vrklBPE5wAsrxumOzJNLOWBTdcm2MkyiWhVrhkxVw](https://tvnoviny.sk/domace/clanok/146497-na-slovensko-prichadza-mnozstvo-nezaockovanych-ukrajincov-ministerstvo-tvrdi-ze-epidemia-nehrozi?campaignsrc=tn_clipboard&fbclid=IwAR05JxPP1CV5ZYXtE-vrklBPE5wAsrxumOzJNLOWBTdcm2MkyiWhVrhkxVw)

aspoň pokusit vyjednat pro lidi obsluhující obě elektrárny lidské podmínky. Pořád je to možné. Úkol pro OSN. Možná EU? Možná Čínu?“<sup>129</sup> Většinou byl ale pro česká média specifitější přístup, který je možné nazvat jako „servisní“ – česká média, zejména slovy politiků, ale i samotných médií, často psala o EU jako „nástroji“, prostředku k dosažení nějakého cíle, jako o zdroji pomoci, případně ale i obtíží, v každém případě ale jako o subjektu vně národního státu.

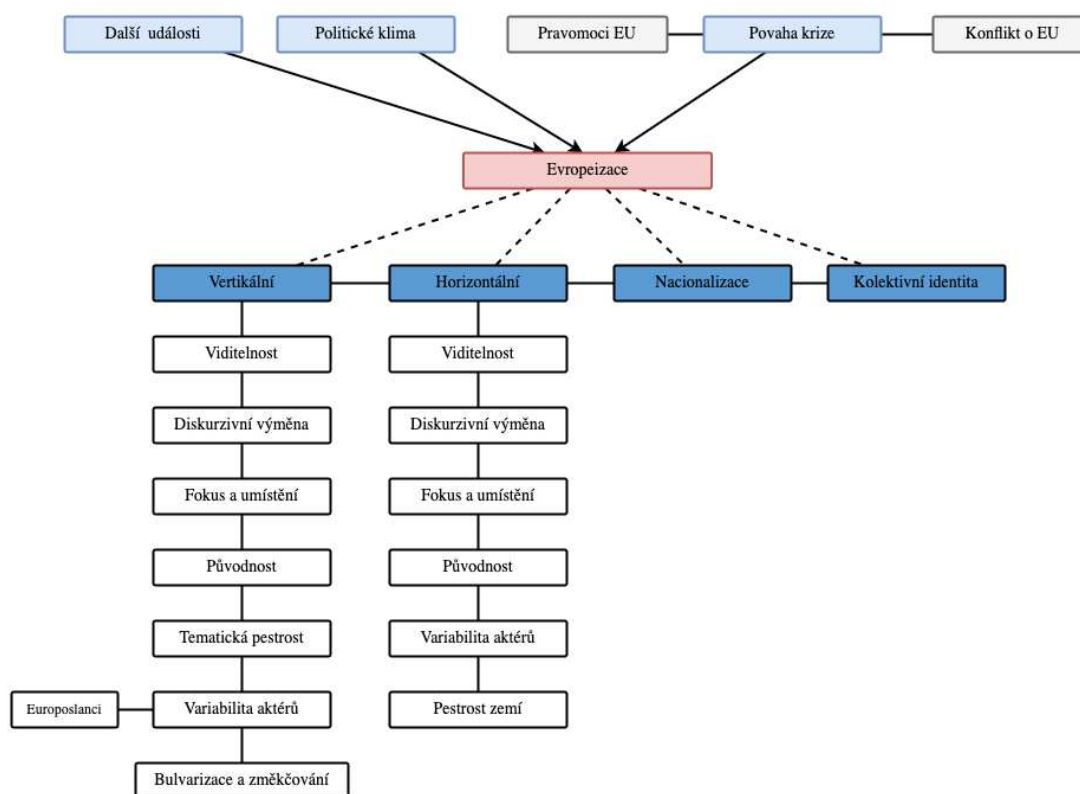
#### 7.4 Schéma evropeizace a shrnutí výsledků

V této kapitole představím schéma zachycující jednotlivé indikátory evropeizace, stejně jako další relevantní kategorie a koncepty, které vzešly z detailního zhodnocení způsobu, jakým o Evropské unii referovaly jednotlivé národní mediální diskurzy v rámci tří krizových období (*Schéma 2*). Na podkladě tohoto schématu pak také shrnu hlavní zjištění realizovaného výzkumu, komplexně za všechna tři krizová období, a naznačím hlavní rozdíly, případně podobnosti mezi jednotlivými krizemi, zeměmi či médii. Používám přitom pojem indikátory, případně ukazatele, abych se vymezila vůči přístupům, které chápou jednotlivé složky spíše ve smyslu úrovní a některé z nich tak považují za projev silnější evropeizace (srov. Brüggemann et al., 2006). Byť například ukazatel kolektivní identifikace, operacionalizovaný formou „zvnitřnění“, můžeme považovat za projev velmi silné identifikace s evropskou identitou, u jiných ukazatelů nejsou tyto vztahy tak jednoznačné. Jak ukázal provedený výzkum, jakýkoliv aktivní vstup unijního aktéra do národní veřejné sféry (tedy tzv. diskurzivní výměna) nemusí nutně představovat výraznější projev evropeizace než například detailní diskuse role EU v konkrétní oblasti a vždy bude záležet také na konkrétní formě. Proto jsou jednotlivé ukazatele ve Schématu 2 prezentovány jako rovnocenné.

---

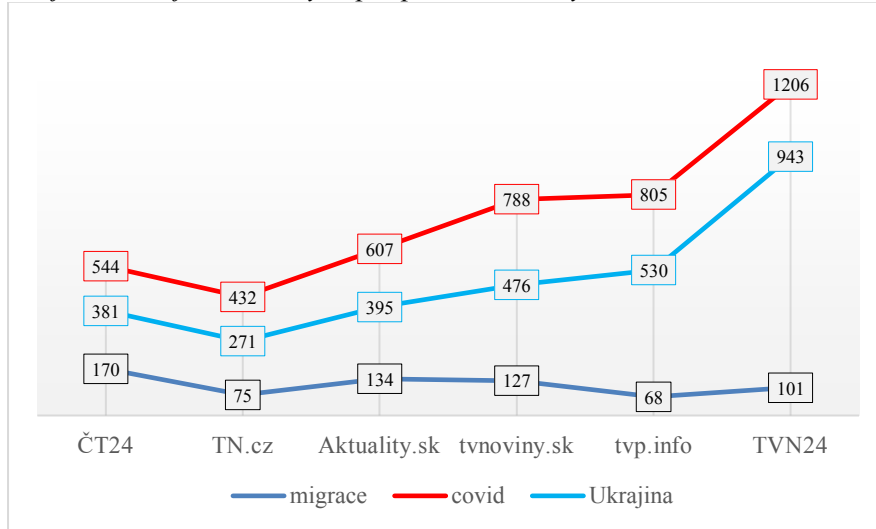
<sup>129</sup> Dolejský, R. (2022, March 9). *Černobyl nemá proud. Podle ukrajinských energetiků může hrozit únik radiace*. TN.cz. [https://tn.nova.cz/zpravodajstvi/clanek/456600-cernobyl-nema-proud-podle-ukrajinskych-energetiku-muze-hrozit-unik-radiace?fbclid=IwAR1\\_UJjCohipjqbwJ2IgfScX9aPluikH6rokdF1-UbQL7TbLYCfXJud98\\_c&campaignsrc=tn\\_clipboard](https://tn.nova.cz/zpravodajstvi/clanek/456600-cernobyl-nema-proud-podle-ukrajinskych-energetiku-muze-hrozit-unik-radiace?fbclid=IwAR1_UJjCohipjqbwJ2IgfScX9aPluikH6rokdF1-UbQL7TbLYCfXJud98_c&campaignsrc=tn_clipboard)

Schéma 2: Evropeizace v kontextu krizi

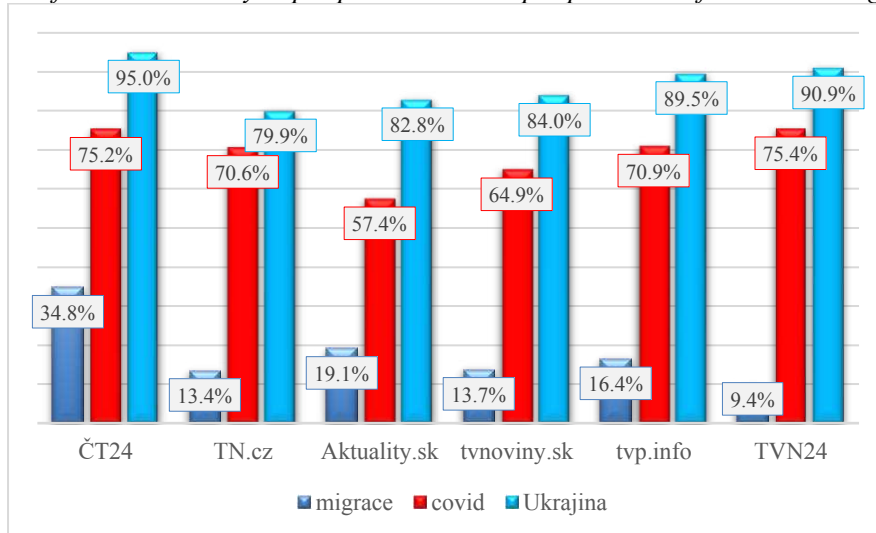


Jak znázorňuje výše uvedené schéma, úroveň a podobu evropeizace je v rámci krizových období vhodné posuzovat v souvislosti s některými faktory, které tvoří její kontext a mohou ji do značné míry ovlivňovat. To, zda se Evropské unii podaří proniknout do agendy médií, v souvislosti s krizí, přirozeně závisí na tom, jaká **další témata, resp. aktéři** jí v daném období v této snaze konkurují. *Graf 4* znázorňuje počty facebookových příspěvků, které zkoumaná média publikovala v souvislosti s jednotlivými krizemi, *Graf 5* pak zobrazuje, jakou měrou se tyto příspěvky podílely na celkové facebookové agendě těchto médií. Z grafů je zřejmé, že válce na Ukrajině se všechna média na svých profilech věnovala nejintenzivněji, a to nejen co se týče podílu na všech publikovaných příspěvcích, ale také v absolutních hodnotách, protože při interpretaci *Grafu 4* je nutné zohlednit, že v rámci ukrajinského konfliktu bylo sledované období jen dva týdny. Oproti tomu pro migrační krizi byly zaznamenány v obou ukazatelích výrazně nižší hodnoty, tedy samotná krize pronikla do facebookových agend v mnohem menší míře, což poskytlo také méně příležitostí k její evropeizaci.

Graf 4: Počet facebookových příspěvků o krizových událostech



Graf 5: Podíl krizových příspěvků na všech příspěvcích ve facebookové agendě

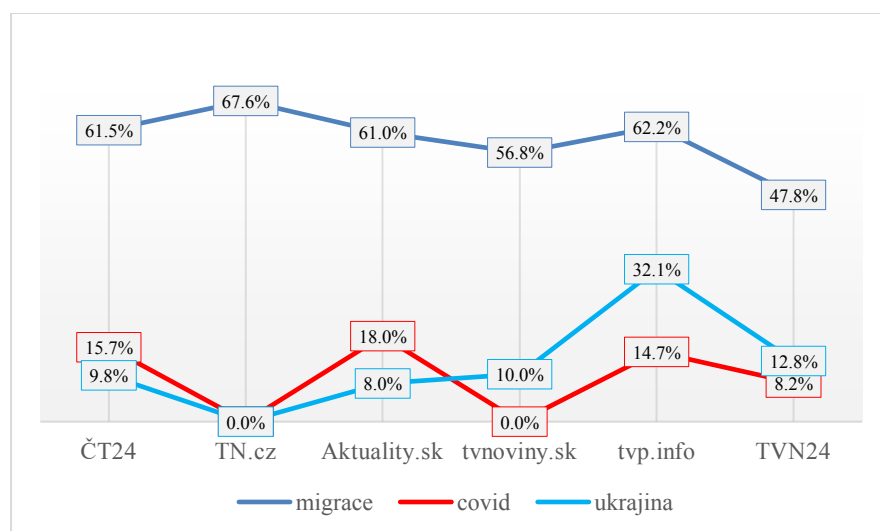


Faktorem evropeizace, který nebyl v průběhu analýzy systematicky rozebírán, je **politické klima** ve zkoumané zemi, zejména ve smyslu jejích vztahů s EU. Evropeizace polských médií tak byla například do značné míry ovlivněna spory mezi polskou konzervativní vládou a Evropskou unií, která dlouhodobě kritizovala porušování principů právního státu a hodnot EU v Polsku. Právě tyto spory, byť vedou ke zvýšené politizaci a také evropeizaci národního diskurzu, mohou v mediálních agendách dotčených médií zastínit další role, které Evropská unie v rámci krize zastává. A konečně třetím faktorem, který zahrnuje dva dílčí, i když vzájemně propojené aspekty, je **povaha krize**. Jedním z těchto aspektů je zcela zřejmě **role, resp. pravomoci EU** v oblasti, které se krize týká. V této disertační práci byly zkoumány tři krize, přičemž v rámci migrační krize byly pravomoci Evropské unie značné, zatímco při pandemii



koronaviru spíše omezené, což mělo vliv nejen na míru evropeizace, ale také na její podobu. Druhým aspektem je pak **přítomnost výrazného konfliktu o EU**, resp. o její politiky nebo opatření. Jak bylo demonstrováno zejména v případě migrační krize, přítomnost intenzivního sporu o zavedení přerozdělovacího mechanismu vedla k monotematicnosti diskuse o EU, které navíc dominovaly domácí politické elity. Právě přítomnost konfliktu v rámci jednotlivých krizí znázorňuje *Graf 6*, který potvrzuje nejen zmiňovanou konfliktnost debaty o migrační krizi napříč všemi médii, ale také větší „konfliktnost“ polských médií v souvislosti s pandemií a válkou na Ukrajině (vliv politického klimatu) a spíše vyhýbání se konfliktům v rámci méně seriózních médií v ČR a na Slovensku během těchto dvou krizí.

*Graf 6: Přítomnost konfliktu o EU (Proměnná 3.23 Přítomnost konfliktu)*

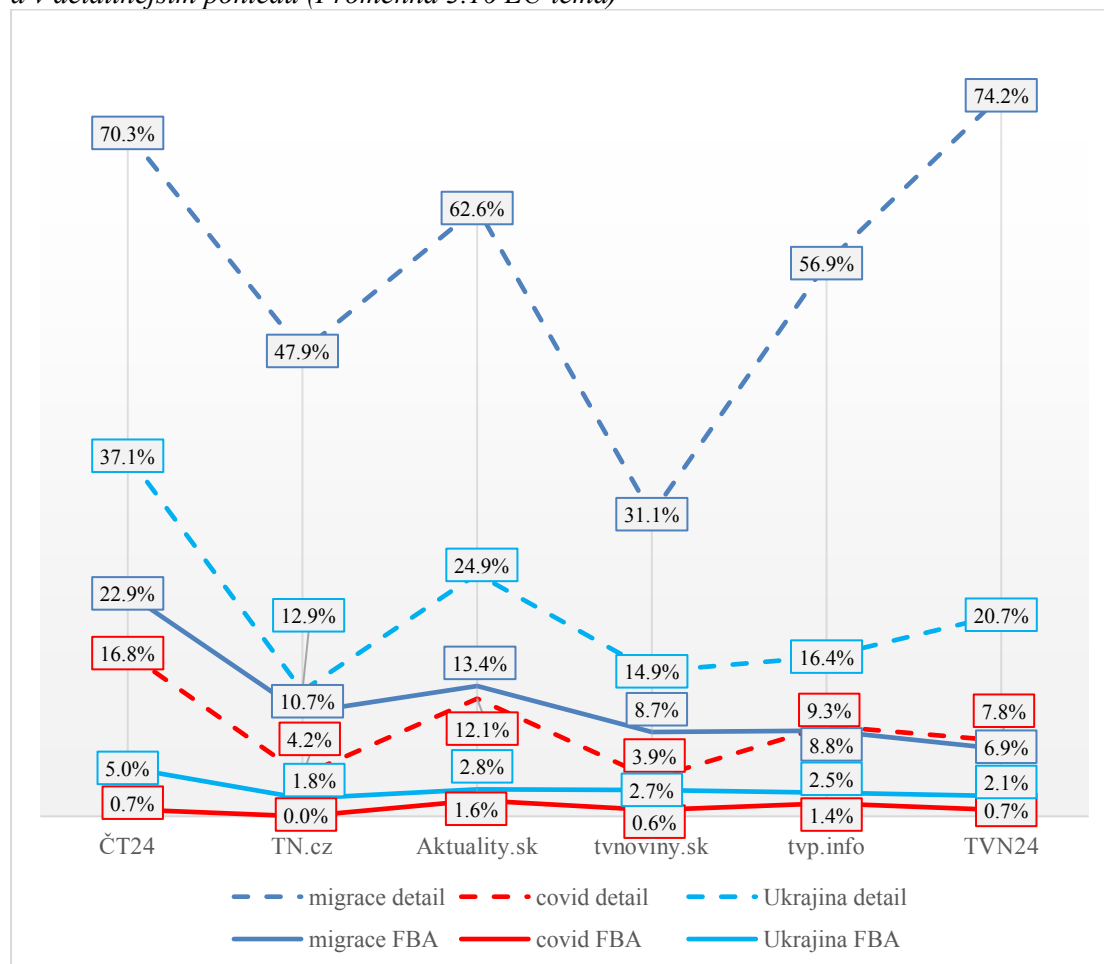


*Schéma 2* dále znázorňuje samotné indikátory evropeizace, jejichž hrubá struktura vychází z konceptualizací představených v teoretické části této práce, tedy sleduje logiku horizontální a vertikální evropeizace a kolektivní identifikace (Koopmans & Erbe, 2004; Brüggemann & Kleinen-von Königslöw, 2009; Brüggemann et al., 2006). Toto schéma navíc doplňuje ukazatel nacionalizace, a především všechny ostatní ukazatele detailněji rozpracovává.

Jak je ze schématu zřejmé, na úrovni vertikální evropeizace byly kromě z literatury vzešlých konceptů viditelnosti EU a diskurzivní výměny identifikovány i další ukazatele evropeizace, které hodnotily nejen její kvantitu, ale také způsoby, jakým byla Evropská unie v rámci analyzovaného diskurzu zobrazována. Co se týče viditelnosti

EU, Graf 7 porovnává její úroveň jak na úrovni facebookových příspěvků (plné čáry), tak v rámci detailnějšího pohledu, který zahrnoval také externí obsahy (přerušované čáry).

Graf 7: Viditelnost EU na úrovni facebookových příspěvků (Proměnná 2.3 Zaměření příspěvek) a v detailnějším pohledu (Proměnná 3.16 EU téma)



Data zanesená do Grafu 7 demonstrují, že jak na úrovni facebookových příspěvků, tak v rámci detailnějšího pohledu dosahovala vertikální evropeizace v podobě **viditelnosti EU** zdaleka nejvyšších hodnot v případě migrační krize, a nejmenších úrovní v rámci pandemie koronaviru, přičemž zejména v případě prvních dvou krizí lze sledovat také rozdíly mezi serióznějšími a méně seriózními médii ve vzorku, a to především v rámci analýzy, která zahrnovala i externí obsahy. Proměnné zanesené do Grafu 7 přitom vyjadřují dvě velmi odlišné úrovně vertikální evropeizace. První z nich, jejíž hodnoty jsou v grafu znázorněny přerušovanými čarami, zachycuje jakékoliv, i velmi okrajové zmínky o EU v rámci širěji vymezené kódovací jednotky, tedy i v článcích, na které facebookové příspěvky odkazovaly. Naopak druhá, znázorněná plnými čarami,

ukazuje, jak často tvořila Evropská unie dominantní téma přímo na profilech jednotlivých médií. Tyto dvě hodnoty se pro jednotlivá média a krize výrazně lišily a je zřejmé, že zahrnutí evropské perspektivy do referování o událostech souvisejících s krizí vedlo k jejímu zdůraznění také přímo na profilu média spíše výjimečně.<sup>130</sup> Z grafu je rovněž patrná specifická pozice *ČT24*, která téměř ve všech sledovaných hodnotách dominovala (s výjimkou války na Ukrajině, kde dosáhla vyšší hodnoty „lehčí“ formy evropeizace polská *TVN24*).

Kvalitativní část analýzy dává ovšem těmto údajům trochu jiný význam. Jak ukazuje *Schéma 2*, kromě posouzení kvantitativního rozměru evropeizace je vhodné zhodnotit i další její charakteristiky. Jedná se nejprve o **fokus a umístění**, jejichž relevantnost odhalilo zejména porovnání způsobů, jakými o EU v rámci krizí referovala na jedné straně česká média a na straně druhé média polská a slovenská. Zatímco v rámci migrační krize nebyl tento aspekt mediálního pokrytí EU v datech identifikován (nejpravděpodobněji kvůli zásadní roli EU v oblasti azylové politiky, případně značné konfliktnosti diskuse), v obou dalších krizích se projevil velmi významně, a to konkrétně častým umístováním referencí k EU v rámci velmi dlouhých textů (*ČT24*) nebo online zpravodajských přehledů (*TN.cz*) a jejich ne příliš prominentní pozicí v kontrastu s často monotematickými články o EU typickými pro další čtyři sledovaná média. Obdobný trend (ve smyslu rozdílů mezi těmito dvěma skupinami médií, ovšem s výjimkou *TVN24*) bylo možné sledovat také v rámci kritéria **původnosti**, které česká média zejména v souvislosti s válkou na Ukrajině nenaplňovala, když v řadě svých obsahů, spíše proklamativním způsobem, často opakovala tytéž informace.

Důležitým se ukázal být rovněž faktor **tematické pestrosti**, a to především pro obě pozdější krize. Jak již bylo při prezentaci výsledků naznačeno, migrační krize svou značnou konfliktností „znemožnila“ širší diskusi rolí, které v rámci ní EU zastávala, protože tyto další role zastínil právě výrazný konflikt, který poutal pozornost všech médií. Naproti tomu v rámci pandemie a války na Ukrajině, částečně zřejmě právě vlivem absence tohoto konfliktu, měla média prostor různé role EU šířeji diskutovat. A právě v tomto smyslu byl opět vysledován rozdíl mezi českými médii a slovenskými a

---

<sup>130</sup> Je ovšem potřeba zohlednit, že hodnoty těchto dvou proměnných byly zjišťovány na různých úrovních analýzy, což znamená i na jiném počtu obsahů. Systematičtější porovnání obou úrovní (evropeizace na facebookovém profilu a v rámci šířeji vymezeného obsahu) by mohlo být předmětem navazujícího výzkumu.

polskými médii. S tím nutně souvisela také **variabilita** citovaných a zmiňovaných unijních **aktérů**. Širší rozsah témat s sebou totiž přirozeně nese také širší spektrum aktérů, a to ve prospěch těch méně elitních, reprezentovaných zejména představiteli stěžejních evropských institucí, jako je Evropská komise nebo Rada EU. Specifická pozornost byla v rámci tohoto ukazatele věnována tomu, jak bylo ve zkoumaných mediálních diskurzích zacházeno s **europoslanci**. Způsob, jakým jsou tito aktéři na pomezí národní a evropské úrovně v médiích prezentováni, by totiž také mohl indikovat úroveň evropskosti zkoumaných médií. V tomto případě nebyla dělicí čára umístěna mezi českými médii a těmi ostatními, ale v rámci každé ze zemí byl vysledován specifický formát jejich reprezentace. Polská média je zejména při pandemii a v rámci pokrytí války na Ukrajině využívala jako zdroje poměrně frekventovaně, a to nejen ve vztahu k evropským tématům, ale možná ještě častěji ke komentování domácích politických záležitostí. Slovenská a česká média je zmiňovala mnohem méně, a to téměř výlučně v souvislosti s evropskými tématy. V rámci slovenských médií byl ovšem navíc zaznamenán trend identifikace těchto aktérů s jejich evropskými politickými frakcemi, které byly, stejně jako v Polsku, také občasné zmiňovány. Tento rozměr v českých médiích zcela chyběl.

Posledním a zároveň jedním z nejvýznamnějších faktorů, které byly pro vertikální dimenzi v rámci kvalitativní části výzkumu identifikovány, byl jev, který jsem v rámci schématu nazvala jako **bulvarizace nebo změkčování**. Jedná se o kategorii, kterou můžeme na jedné straně chápat jako strategii, jejímž prostřednictvím se zejména méně seriózní média mohou snažit začlenit často komplikované unijní problematiky nebo témata, ale i EU jako aktéra, do svých facebookových (a potažmo mediálních) agend, které jsou v národních a horizontálních úrovních od agend seriózních médií v mnohém odlišné, ale také jako jeden z projevů, resp. indikátorů evropeizace.<sup>131</sup> Napříč všemi sledovanými krizemi byly v tomto smyslu vysledovány jisté opakující se vzorce. Pokud bylo téma silně politické nebo konfliktní, jako tomu bylo v případě migrační krize, umísťovala na své profily všechna méně seriózní média (*tvnoviny.sk*, *TN.cz* a *TVN24*) odkazy na víceméně seriózní externí obsahy týkající se EU, které však přímo v příspěvcích doplňovala bulvárnějšími či změkčujícími popisky, případně se tato

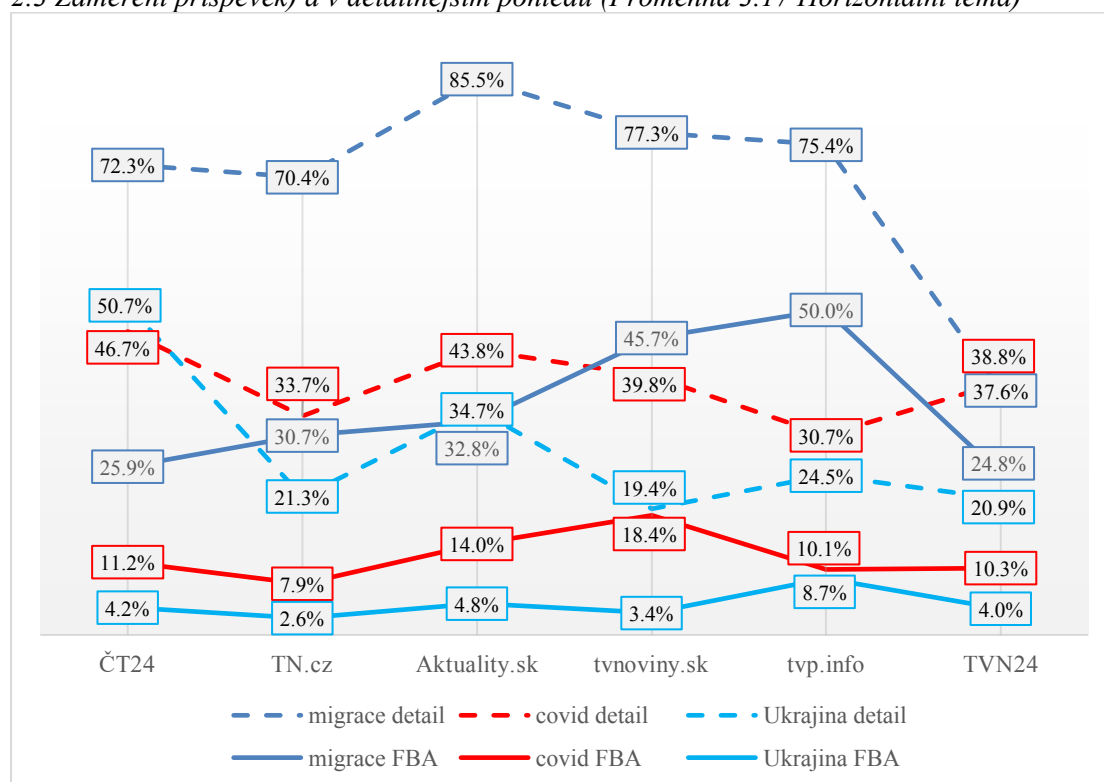
---

<sup>131</sup> V jistém smyslu by se o této kategorii dalo uvažovat také jako o kontextovém faktoru, tedy určitém *potenciálu bulvarizace*, který by se týkal toho, do jaké míry je téma krize k bulvarizaci či změkčování „vhodné“.

složité témata snažila vztáhnout k domácímu kontextu. V případě méně politických a konfliktních témat (typicky pandemie koronaviru) se však strategie těchto médií lišily. Zatímco na profilu *TN.cz* evropská témata (zřejmě vlivem menší konfliktnosti) zcela absentovala, *tvnoviny.sk* a *TVN24* vyhledávaly tzv. soft news nebo bulvární témata, případně konflikt, i na úrovni EU, tedy jednalo se nikoliv pouze o bulvarizaci či změkčování seriózních témat na jejich facebookových profilech, ale přímo na úrovni volby témat. Dalo by se tedy říci, že rostoucí evropeizace by mohla být detekována v případech, kdy se evropští aktéři, případně témata stanou i subjektem soft news nebo dokonce bulvárních obsahů.

Horizontální rozšíření diskusí o krizích na úrovni facebookových příspěvků a v detailnějším pohledu znázorňuje *Graf 8*.

*Graf 8: Viditelnost ostatních členských zemí na úrovni facebookových příspěvků (Proměnná 2.3 Zaměření příspěvek) a v detailnějším pohledu (Proměnná 3.17 Horizontální téma)*



Jak je z grafu patrné, trendy identifikované pro vertikální dimenzi (tedy zejména poměrně značné rozdíly mezi seriózními a méně seriózními profily, případně dominance portálu *ČT24*), zde nejsou tak zřejmé, alespoň tedy ne napříč všemi krizemi. V největší míře přispěla k horizontální evropeizaci migrační krize, což není vzhledem

k povaze s ní spojených událostí nijak překvapivé, nejméně naopak dění spojené s válkou na Ukrajině, ovšem rozdíly oproti pandemii koronaviru nebyly nijak zásadní a u některých médií byly naměřené hodnoty velmi podobné. Pokud stejně jako v případě vertikální evropeizace porovnáme pro každou z krizí plné a přerušované čáry v tomto grafu, vidíme, že vzdálenost mezi nimi není ve většině případů tak velká. To lze interpretovat tak, že pokud byla další členská země zmíněna v článku daného média, měla větší šanci prosadit se také v příspěvku na jeho profilu, než tomu bylo v případě Evropské unie. Jako možné vysvětlení se nabízí, že dění na evropské úrovni není považováno za natolik atraktivní, aby bylo zvoleno pro rámování příspěvku na facebookovém profilu média (Heidenreich et al., 2022; Bene et al., 2022).<sup>132</sup>

V rámci kvalitativní analýzy byla pro horizontální evropeizaci zjištěna zejména relevantnost ukazatele **variabilita zemí**, přičemž se ovšem nejednalo pouze o poměry, v jakých se jednotlivá média zaměřila na ostatní členské země a další země mimo EU (jejichž větší podíl v mediálních obsazích by svědčil spíše o transnacionalizaci nebo jiném typu rozšíření národní veřejné sféry), ale o variabilitu v rámci ukazatele horizontální evropeizace. V některých případech byly totiž zjištěny poměrně výrazné rozdíly v počtu zemí, které pronikly do facebookové agendy zkoumaných médií, a to zejména v rámci pandemie koronaviru a války na Ukrajině. Zatímco spektrum zemí, na které se zaměřila česká média, bylo spíše užší, zejména polská média, ale v některých případech i ta slovenská, pokrývala události v mnohem větším počtu dalších členských zemí. Navíc v případě českých médií se často jednalo o země sousední (zejména Německo) nebo v případě pandemie o Itálii, jako epicentrum nemoci, zatímco polská média nejen že některé sousední země (typicky právě ČR a Slovensko) nijak „nezvýhodňovala“, ale rozdělila svou pozornost napříč celou Unií. K tomu je ovšem nutné poznamenat, že stejnou variabilitu uplatňovala polská média i v rámci dalších zemí, takže je v tomto případě spíše než o horizontální evropeizaci vhodné hovořit o celkově větší otevřenosti vůči dění v ostatních zemích. Otevřenější byla v tomto smyslu také slovenská média, která byla ovšem specifická enormním zaměřením na dění v sousedním Česku. Ačkoliv nebyly další ukazatele horizontální evropeizace v rámci prezentace výsledků analýzy podrobněji rozebrány, je i v rámci této dimenze přirozeně

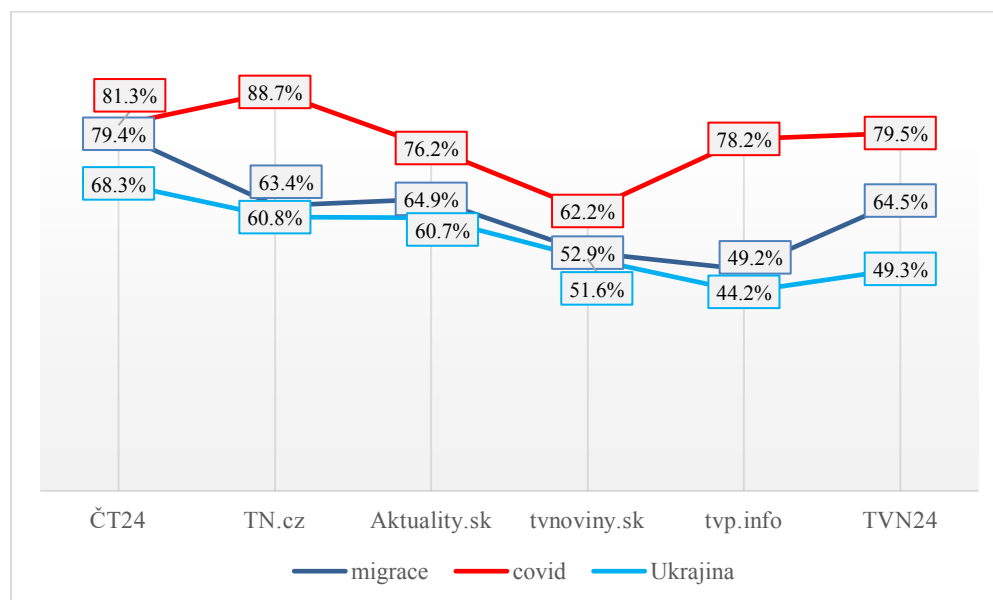
---

<sup>132</sup> Opět je potřeba zohlednit, že hodnoty těchto dvou proměnných byly zjišťovány na různých úrovních analýzy, což znamená i na jiném počtu obsahů.

možné sledovat ukazatele **umístění a fokus** (a v zásadě vše, co bylo uvedeno pro reportování o EU v rámci ČT24 a TN.cz, lze vzhledem k povaze jejich obsahů aplikovat i na tuto dimenzi) a také ukazatel **původnosti**.

Některá výše shrnutá kvalitativní zjištění svým způsobem potvrzuje a dokresluje také ukazatel **nacionalizace**, jehož hodnoty byly zjišťovány v rámci širěji vymezené kódovací jednotky, tedy externího obsahu i samotného facebookového příspěvku. Zatímco na úrovni facebookových příspěvků bylo při kódování jejich dominantního zaměření nutné zvolit jednu převažující perspektivu, ukazatele, které byly sledovány i pro obsahy externích odkazů, tedy kromě nacionalizace i horizontální a vertikální evropeizace (Grafy 7 a 8), byly měřeny pomocí tří dichotomických proměnných. Umožnily tak zjistit, v jaké míře zahrnovala sledovaná média domácí perspektivu i do obsahů věnovaných zahraničním, resp. unijním záležitostem. Z Grafu 9 je jasně patrné, že právě česká média tento národní rozměr do svých obsahů zahrnovala nejčastěji, což nejen dokresluje spíše nižší hodnoty obou dimenzí evropeizace pro TN.cz, ale také dodává důležitý kontext vysokým hodnotám těchto ukazatelů v rámci profilu ČT24.

Graf 9: Nacionalizace v detailnějším pohledu (Proměnná 3.18)



Posledním ukazatelem evropeizace, na který se výzkum zaměřil, byla přítomnost **evropské kolektivní identity** a případná identifikace s touto identitou. Kvantitativní fáze výzkumu, která operacionalizovala tento faktor jako explicitní zmínku takové identity (v podobě zmínek o „Evropanech“ nebo „evropských občanech“),

identifikovala jen nižší jednotky výskytů napříč médii i krizemi. Pokud už k takto vymezeným projevům kolektivní identifikace došlo, pocházely zejména od vrcholných, často evropských politiků. Kvalitativní výzkum však odhalil některé kvantitativními metodami jen těžko zachytitelné projevy tohoto „evropanství“, a to především v rámci slovenských médií, částečně však také polských a jen v omezené míře českých. Jednalo se o určité zvnitřnění EU, které se projevovalo jak v komentářích, jejichž autoři nepsali o slovenských, ale o evropských záležitostech nebo problémech, tak v obdobných vyjádřeních zejména slovenských politiků. Tyto projevy identifikace s evropskou kolektivní identitou by přitom mohly být považovány za indikátor poměrně silné evropeizace národních mediálních diskurzů.



## 8. Diskuse a závěr

Tato disertační práce si kladla za cíl zjistit, jaká je úroveň a podoba evropeizace mediálního pokrytí tří krizí ve třech zemích regionu střední a východní Evropy, který se ukázal být v dosavadních výzkumech evropské veřejné sféry podprezentován. Na evropeizaci jsem se zároveň zaměřila v kontextu platformy, která i přes určitý pokles významu v posledních letech stále pro značnou část populace představuje nejčastější zdroj zpráv o politickém a společenském dění (Atske, 2022; *Digital News Report 2023*, n.d), tedy v kontextu sociální sítě Facebook, a konkrétně veřejných profilů zpravodajských webů, které z většiny patří mezi nejsledovanější ve svých zemích. Mým záměrem bylo zjistit úroveň evropeizace kvantitativně, na základě konceptů, které mi poskytla důkladná rešerše literatury (Koopmans & Erbe, 2004; Brüggemann et al., 2006; Brüggemann & Kleinen-von Königslöw, 2009; de la Porte & Van Dalen, 2016), a dalších, které vzešly z dat samotných, ale současně ji posoudit induktivně, pomocí kvalitativního přístupu, s cílem odhalit koncepty nové, případně doplnit nebo modifikovat ty stávající. Takto navržený výzkum mi umožnil nejen odkrýt komplexní obraz evropeizace českých, slovenských a polských médií v jejich facebookových agendách, ale zároveň přispět do metodologických a teoretických diskusí o evropské veřejné sféře. To bylo umožněno kritickým zhodnocením nejčastěji užívaných konceptů a operacionalizací a diskusí o jejich případných modifikacích, doplněních nebo některých nových alternativách, které navrhuji zvážit zejména v kontextu specifického prostředí nových médií, krizových období, a případně také málo probádaného regionu SVE (Taggart & Pirro, 2021; Csehi & Zgut, 2020; Hutter & Kriesi, 2019).

Z toho důvodu byla hlavní výzkumná otázka pro tuto disertační práci formulována poměrně široce – *HVO: Jaká byla úroveň a podoba evropeizace obsahů zveřejněných na facebookových profilech zkoumaných médií v souvislosti se třemi krizovými událostmi, tj. migrační krizí, pandemií koronaviru a válkou na Ukrajině?*). To mi kromě zodpovězení dílčích výzkumných otázek (*VVO1–VVO4*) definovaných na základě rešerše literatury poskytlo prostor pro více explorativní přístup. Ačkoliv byla do výzkumu zařazena média tří zemí, nebyla prvořadým cílem jejich komparace, ale spíše odhalení případných národních specifik, která mohla zároveň poskytnout odlišnou perspektivu pro zhodnocení ostatních národních veřejných sfér.

Způsob, jakým byla v rámci *kapitol 7.1–7.3*, které se detailně zabíraly jednotlivými krizemi, ale zejména v rámci shrnutí v *kapitole 7.4*, prezentována zjištění tohoto výzkumu, mohl vyvolat dojem menší validity kvantitativních dat v porovnání se zjištěními kvalitativními. Cílem tohoto výzkumu však byla jejich syntéza, přičemž koncepty vzešlé z rešerše literatury se s určitými výjimkami ukázaly být pro výzkum evropeizace v rámci krizí relevantní. Úrovně vertikální a horizontální evropeizace (Koopmans & Erbe, 2004; Brüggemann et al., 2006; Brüggemann & Kleinen-von Königslöw, 2009) byly v realizovaném výzkumu kvantitativně hodnoceny několika proměnnými, a to jak na úrovni facebookového příspěvku, tak detailněji, včetně externích obsahů, tedy většinou článků, na které tyto příspěvky odkazovaly. Kvantitativní data potvrdila, že i v rámci krizí se míra vertikální evropeizace liší s ohledem na kompetence, kterými EU v daných oblastech disponuje. Ve všech sledovaných ukazatelích byla tedy jednoznačně nejvyšší v případě migrační krize, a naopak nejnižší v souvislosti s pandemií koronaviru, což je zcela v souladu s konceptem kompenzační evropeizace (Meyer, 2005; de la Porte & Van Dalen, 2016). Analýza navíc naznačila, že v obdobném smyslu by bylo možné uvažovat i o jakési „kompenzační konvergenci“, protože v rámci analyzovaných krizí vedly nižší kompetence EU nejen k menší „evropskosti“ mediálního pokrytí, ale také k méně významnému sblížení jednotlivých mediálních agend.

Výzkum rovněž ukázal na rozdíly mezi jednotlivými mediálními formáty. Ve většině případů byla vertikální evropeizace významnější pro serióznější média,<sup>133</sup> což odpovídá závěrům většiny předchozích studií (de la Porte & Van Dalen, 2016; Barth & Bijsmans, 2018; Salgado & Nienstedt, 2016; Drewski, 2015; Heft, 2017), které dokládají, že seriózní média obecně věnují evropským tématům mnohem více prostoru, a tedy zdá se, že i na krize nahlíží mnohem častěji z evropské perspektivy. Toto zjištění navíc umocňuje fakt, že serióznější média na svých profilech intenzivněji informovala také o krizích samotných.

---

<sup>133</sup> Jak již bylo zmíněno, polská média představovala v tomto smyslu výjimku. Obsah veřejnoprávní *tvp.info*, jako výrazně provládního média, se totiž postupem času proměňoval, a v porovnání s komerční *TVN24*, v případě pokrytí pandemie koronaviru a zejména války na Ukrajině, v mnoha směrech více odpovídal bulvárnímu typu média. Navíc přesto, že zde k podpoře argumentace využívám zdroje, které se zaměřily na komparaci seriózních a bulvárních médií, je potřeba poznamenat, že média zařazená do tohoto výzkumu nelze považovat za vyložené bulvární. Proto jsem v rámci textu pro některé z nich používala spíše označení méně seriózní, ovšem závěry uvedených výzkumů lze s jistou opatrností vztáhnout také k nim.

Závěry ohledně horizontální evropeizace byly méně jednoznačné, výzkum nicméně odhalil zejména velkou otevřenost polských mediálních diskurzů (nejen vůči ostatním členským zemím, ale spíše transnacionálně), velkou a zároveň jednostrannou atraktivitu dění v ČR pro slovenská média a spíše horizontální uzavřenost médií českých, což potvrdil také z dat vzešlý ukazatel nacionalizace.

Jedním ze specifík tohoto výzkumu bylo zaměření na sociální síť Facebook, konkrétně na příspěvky na facebookových profilech mainstreamových médií. Protože byly zároveň analyzovány i související externí mediální obsahy, bylo možné porovnat hodnoty horizontální a vertikální evropeizace na obou těchto úrovních. Není překvapivé, že vyšší hodnoty byly v obou případech zaznamenány pro externí mediální obsahy (tedy že EU a další členské země byly častěji zmiňovány v článcích než na prominentním místě facebookového profilu), nicméně zdá se, že větší šanci proniknout do facebookové agendy měly v takovém případě další členské státy než samotná EU. To bychom mohli interpretovat jako důsledek uplatňování principů mediální logiky, zejména zpravodajských hodnot, které má často administrativní, politicky orientované zpravodajství o EU problém naplnit (Pfetsch, 2008; Statham, 2008; Cornia, 2010), což podle výzkumu vede také k menším interakcím uživatelů s takovým obsahem právě v prostředí sociálních sítí (Bene et al., 2022; Heidenreich et al., 2022).

Kvantitativní část výzkumu tedy umožnila učinit některé výše uvedené dílčí závěry, jejich porovnání s úrovněmi evropeizace zjištěnými v rámci dřívějších výzkumů je však problematické. Zatímco v rámci migrační krize by se nabízelo srovnání s předchozími výzkumy týkajícími se evropeizace pokrytí společných evropských politik nebo jiných pro EU významných událostí, vypovídací hodnota úrovně evropeizace zjištěných v kontextu pandemie koronaviru a války na Ukrajině, tedy krizí, ve kterých není role EU tak přímočará, je takto izolovaně spíše nejasná. Máme sice k dispozici hodnoty o úrovni, do jaké jednotlivá média unijní a další evropské aktéry a témata zmiňovala, nemáme však žádná měřítka, která by nám umožnila zhodnotit, zda jsou tyto hodnoty „dostatečné“ (de la Porte & Van Dalen, 2016), a ani žádný předchozí výzkum, který by se na evropeizaci v rámci „neevropských“ krizí zaměřoval. Tento kvantitativní základ, jak se v první fázi analýzy ukázalo, je tedy účelné rozšířit také o kvalitativní perspektivu (Bryman, 2012) a kromě posuzování toho, nakolik jsou

zkoumané diskurzy horizontálně a vertikálně rozšířené, se zaměřit také na to, jak je v těchto diskurzích EU jako aktér v průběhu krizí zobrazována.

Schéma, které je v kapitole 7.4 prezentováno, tak shrnuje jak zjištění kvantitativní obsahové analýzy, tak nové kategorie a koncepty vzešlé z kvalitativní části výzkumu. Ta mj. ukázala na některé rozpory mezi kvantitativními a kvalitativními zjištěními, které nejen že přispěly k vytvoření komplexnějšího obrazu evropeizace, ale byly rovněž podnětem pro metodologickou reflexi operacionalizací, na kterých staví většina dříve představených studií evropeizace. Zmíněné rozdíly mezi kvantitativními a kvalitativními zjištěními lze nejnáze demonstrovat na příkladu české veřejnoprávní ČT24, která sice v kontextu celé řady kvantitativních ukazatelů zejména vertikální evropeizace dominovala, ovšem kvalitativní pohled v zásadě odpovídal tomu, co Sarikakis et al. (2018) popsali jako banální evropskou veřejnou sféru, která je sice výrazná, ale produkuje homogenní, bezproblémové, a tedy ve výsledku banální narativy o EU. Kvalitativní přístup pak umožnil tuto výraznou, bezproblémovou, a tedy banální veřejnou sféru popsat a vysvětlit, jaké mohou být její projevy, což vyústilo v navržení některých podkategorií vertikální a horizontální evropeizace, jako fokus a umístění, původnost, variabilita aktérů nebo pestrost témat.

Díky kvalitativnímu přístupu byl kritickému zhodnocení podroben také koncept kolektivní identifikace, jak byl operacionalizován de la Porte a Van Dalenem (2016). Ukázalo se, že explicitní zmínky evropské kolektivní identity byly v mediálních diskurzích sledovaných zemí spíše výjimkou, což je v souladu s většinou předchozích studií (Brüggemann & Kleinen-von Königslöw, 2009; Leichtenstein & Eilders, 2019; Peters, 2004). Zohlednění pouze kvantitativních ukazatelů by tak svědčilo o spíše nižší úrovni kolektivní identifikace s EU, kvalitativní výzkum ovšem zároveň poukázal na poměrně výrazné rozdíly mezi zkoumanými zeměmi. Zejména v rámci slovenských médií byly totiž odhaleny kvantitativními metodami jen stěží zaznamenané projevy identifikace s evropskou identitou v podobě jakéhosi jejího „zvnitřnění“, které do určité míry odpovídaly tomu, co zmiňuje Risse (2003). Ten totiž navrhuje, abychom se namísto hledání explicitních odkazů k „evropanství“ pokoušeli ptát, kdo jsou „my“, „v jejichž jménu mluvíme nebo ke kterým se vztahujeme“ (ibid: 8).

Kvalitativní přístup v neposlední řadě umožnil také rozpracování konceptu bulvarizace a změkčování, jako určité strategie, kterou se zejména méně seriózní média pokoušela

vypořádat s často administrativní, silně politickou, komplexní a technickou povahou dění na evropské úrovni (Pfetsch, 2008; Statham, 2008; Cornia, 2010). Vzhledem k dalším, zejména kvalitativním zjištěním, která naznačují mnohem větší přítomnost evropské perspektivy ve slovenských (a částečně i polských) médiích, která strategie bulvarizace a změkčování využívala nejčastěji, navrhuji hypotézu, že právě proniknutí evropských témat nebo aktérů i do oblasti bulvárních zpráv nebo tzv. soft news může být projevem rostoucí evropeizace národních diskurzů.

V práci představený výzkum identifikoval rovněž některé kontextové faktory, specificky pro krizová období, které mohou úroveň a podobu evropeizace ovlivnit. Jedním ze zjištění výzkumu pak v tomto smyslu bylo, že možná více než v době velkých konfliktů o EU nebo při diskusi o specificky evropských tématech se různé způsoby evropeizace mohou projevit právě v obdobích, kdy role EU není tak zásadní, což je v určitém konfliktu s většinou výzkumů evropeizace, které se zaměřují právě na významné události nebo krize na úrovni EU (Meyer & Gattermann, 2022; Cremonesi et al., 2019; Michailidou, 2015; Schuck et al., 2011, 2013; Bene, 2022). Pokud má totiž EU v krizi stěžejní roli a je účastníkem konfliktu, je zřejmé, že bude běžnou součástí mediálních agend. Pokud ovšem její role není tak přímočará, mohou se zřetelněji projevit i další, méně výrazné projevy evropeizace, které ale zároveň mohou svědčit o širším přijetí evropské perspektivy.

V kontextu všech výše uvedených zjištění zřejmě nebude snadné odpovědět na otázku, která média, resp. které národní veřejné sféry byly v rámci analyzovaných krizí nejvíce evropeizovány (její zodpovězení ostatně nebylo cílem této práce). Zohlednění čistě kvantitativních ukazatelů vzešlých z empirických závěrů oboru nepřineslo jednoznačné závěry. Zcela odlišné odpovědi navíc dostaneme, pokud vezmeme v úvahu také ukazatele kvalitativní. Jejich perspektivou totiž vykazovala největší míru „evropskosti“ slovenská média, o něco méně pak polská média a nejméně evropeizovaná byla diskuse v českých médiích, a to navzdory některým velmi vysokým hodnotám kvantitativních ukazatelů pro ČT24. Právě zahrnutí kvalitativní perspektivy navíc odhalilo obdobné vzorce evropeizace v rámci jednotlivých národních médií, spíše než napříč různými mediálními formáty (Barbieri et al., 2018), které by při čistě kvantitativním přístupu zůstaly skryty. Tato zjištění by přitom více odpovídala závěrům předchozích výzkumů, které sice nebyly v případě zemí analyzovaných v této práci nijak početné a týkaly se

zejména seriózního tisku, ale nejnižších hodnot evropeizace v nich nabývala právě česká média, zatímco v případě Slovenska a zejména Polska byly zaznamenané hodnoty mnohem vyšší (Schuck et al., 2011; de Vresse et al., 2006).

Prezentované závěry je nutné interpretovat také v kontextu dalších faktorů, které mohou úrovně evropeizace, v krizích i mimo ně, ovlivňovat. Kvalitativně odlišná podoba evropeizace, zejména v případě slovenských médií, může být do značné míry způsobena členstvím země v eurozóně, a tedy hlubší integrací (Pfetsch et al., 2008). Vliv mají přirozeně také postoje elit k EU. Média totiž nefungují zcela nezávisle, a tak mohou být rozdíly mezi národními diskurzy částečně způsobeny právě aktivitami a postoji zejména domácích politických aktérů (Boomgaarden et al., 2013), což se v tomto výzkumu projevilo především v rámci polských médií. A konečně postupně rozvíjející se evropskou perspektivu může ovlivnit také neustále se prodlužující doba členství zemí v EU (Brüggemann & Kleinen-von Königslöw, 2009), která podporuje žurnalistiku, jež jde nad rámec pouhých zmínek o institucích EU a zabývá se skutečnou evropskou politikou.

Při pokusu o shrnutí hlavních zjištění práce a jejího přínosu bude na základě výše uvedených dílčích závěrů vhodné rozlišit mezi empirickými zjištěními a reflexí použité metodologie, zejména jednotlivých operacionalizací evropeizace, byť jsou tyto dva aspekty v práci neoddělitelně propojeny. Na empirické úrovni lze mj. konstatovat, že unijní témata, aktéři a perspektivy byli v průběhu všech tří krizí, tedy období, kdy věnuje politickému dění pozornost i široká veřejnost (Statham & Trenz, 2015), relevantními aktéry jednotlivých národních mediálních diskurzů, což je zejména v kontextu pandemie koronaviru, vzhledem k malým pravomocem EU v oblasti ochrany veřejného zdraví, možná až překvapivé.<sup>134</sup> Van Noije (2010) přitom tvrdí, že pokud jsou evropeizovány i diskuse o tématech, v nichž EU nemá velké pravomoci, mohli bychom ji považovat za skutečného aktéra národních veřejných sfér, nikoliv pouze za subjekt zpravodajství.

Pokud probíhá politická komunikace o EU, může to navíc z normativního hlediska přispět ke vzniku evropské veřejné sféry, díky níž budou evropští občané o evropských

---

<sup>134</sup> Výjimku představovala téměř nulová pozornost vůči EU ze strany portálu *TN.cz*.

záležitostech nejen lépe informováni, ale budou také výrazněji vtaženi do debat o těchto záležitostech (de la Porte & Van Dalen, 2016). V tomto smyslu je vhodné zmínit zejména schopnost EU prosadit se v rámci facebookových agend jednotlivých zpravodajských médií, tedy v prostředí, které se vyznačuje trendem spíše měkčího a méně kvalitního obsahu (Lamot, 2022), ale zároveň je platformou, která je značnou částí populace využívána jako primární zdroj zpráv o politickém a společenském dění (Atske, 2022; *Statista*, 2023). Pokud by v tomto prostředí EU absentovala, mohlo by to vést k ještě výraznějšímu prohlubování vědomostní propasti týkající se evropských témat (Müller et al., 2016).

Bulvarizace a změkčování, ke kterým dochází v souvislosti s EU při její expozici na facebookových profilech zejména méně seriózních médií, by sice pravděpodobně měly problém naplnit kritéria týkající se obsahu a formy veřejné debaty navržená většinou normativních teorií veřejné sféry (Ferree et al., 2002), ovšem při uplatnění méně normativního přístupu by tato forma evropeizace mohla vést k částečnému překonání nadnárodní propasti mezi seriózními a bulvárními tituly (Kleinen-von Königslöw, 2012; Downey et al., 2012), kterou naznačil i tento výzkum. Navíc pokud se namísto posuzování „kvality“ veřejné diskuse o evropských tématech zaměříme na to, jak se komunikační prostor rozšířil vertikálně a horizontálně, můžeme zjistit, zda má i ta část evropských občanů, která preferuje spíše méně seriózní média, možnost participovat v evropské veřejné sféře, což by znamenalo její větší inkluzivitu (Kleinen-von Königslöw, 2012), a tedy potenciálně také částečné odstranění demokratického deficitu EU (Magnette, 2003; Follesdal & Hix, 2006; Moravcsik, 2008).

Množství a podoba mediálního pokrytí evropských záležitostí může ovlivnit nejen úroveň informovanosti o EU nebo míru participace na evropských záležitostech, ale má podle některých studií vliv také na postoje veřejnosti k evropské integraci (de Vreese & Boomgaarden, 2006; de Vreese & Kandyla, 2009). Pokud se podíváme na úroveň podpory EU napříč sledovanými zeměmi, je zřejmé, že Česká republika se dlouhodobě řadí mezi země s nejnižšími hodnotami této podpory, zatímco slovenská, ale zejména polská veřejnost hodnotí své členství v EU mnohem pozitivněji (European Commission, 2023). Ačkoliv tedy tato práce neměla za cíl prokázat souvislost mezi úrovní evropeizace a veřejnou podporou evropské integrace, podle řady ukazatelů sledovaných v rámci provedeného výzkumu se právě polský a zejména slovenský

diskurz jevíly, v porovnání s tím českým, jako více „evropské“. Pokud bychom chtěli sledované diskurzy posoudit v kontextu teorií evropské veřejné sféry, bude opět záležet na tom, o jaká kritéria se při tomto posuzování opřeme. Ve všech sledovaných národních diskurzech byla Evropská unie v rámci všech krizí diskutována, jednotlivé národní diskurzy se od sebe ale zároveň poměrně výrazně lišily a nezdálo se, že by docházelo k jejich výraznější konvergenci nebo propojování, a tedy ke společné diskusi společných evropských otázek.

Práce přinesla také některá zjištění spíše metodologického rázu. Jak již bylo zdůrazněno, došlo k definování některých nových ukazatelů evropeizace, stejně jako ke kritickému zhodnocení těch stávajících. Zdůrazněna byla také důležitost doplnění kvantitativních výzkumů, které v oboru převažují, výzkumy kvalitativními. Kvantitativní ukazatele totiž nemusí zachytit všechny projevy evropeizace – malá viditelnost evropských politik nebo aktérů v médiích může zastřít širší vliv EU v národních kontextech (de la Porte & Van Dalen). Jak tento výzkum ukázal, mohou si navíc kvantitativní a kvalitativní zjištění vzájemně odporovat. Netvrdím však, že kvantitativní ukazatele prezentované v této práci mají při hodnocení „kvality“ evropské veřejné sféry nižší váhu než mnou doplněné ukazatele kvalitativní. Samotná přítomnost unijních aktérů v národních mediálních diskurzech je zcela jistě nutnou podmínkou toho, aby mohly být jejich aktivity podrobeny demokratické kontrole (Koopmans & Erbe, 2004). Spíše tvrdím, že vysoké hodnoty těchto ukazatelů nelze zcela automaticky hodnotit pozitivně a je potřeba nahlížet je v širším kontextu, a zejména také v kontextu toho, jaká máme od takové „evropské veřejné sféry“ očekávání.

Z pohledu metodologického bylo přínosem rovněž zkoumání evropeizace v komparativní perspektivě. Ukázalo se totiž, že řadu rozdílů, zejména ve formách evropeizace, je možné odhalit právě až při srovnání různých národních diskurzů. Pokud bychom analyzovali česká média samotná, pravděpodobně by takový výzkum skončil konstatováním, že evropeizace je v případě veřejnoprávního média na vysoké úrovni. Až v porovnání s dalšími médii však vyšly na povrch méně zřejmé rozdíly – odhalení forem evropeizace uplatňovaných v jednom (zejména slovenském) národním diskurzu tak vedlo k ozřejmění toho, co jiný národní diskurz postrádá.

Součástí metodologické diskuse musí nutně být také kritická reflexe vlastního výzkumného designu. Některá rozhodnutí, která byla zejména kvůli značné



rozmanitosti dat učiněna, mohla do jisté míry ovlivnit prezentovaná zjištění. Největším limitem výzkumu je zřejmě rozhodnutí vyřadit z analýzy obsahů videa. Vzhledem k většímu zastoupení videoformátů jen v rámci jednoho média (ČT24) a také s ohledem na jejich většinovou orientaci na domácí dění (v souvislosti s pandemií, při ukrajinské krizi už méně), mohou být v prezentovaných výsledcích procentuálně nadhodnoceni zahraniční a unijní aktéři. Výraznou dominanci ČT24 v celé řadě ukazatelů lze však tímto omezením vysvětlit jen zčásti, navíc se vztahuje jen ke druhé úrovni analýzy. Zřejmým omezením je také kvalita analyzovaných dat, a to zejména kvůli komplikacím se zpětnou dostupností některých odkazovaných obsahů v jejich původní, neaktualizované podobě, což vedlo k nutnosti vyřadit z výzkumu některé duplicitní odkazy. Zmíněna zde musí být také volba konkrétních médií. Jejich výběr byl motivován snahou o dosažení určité pestrosti formátů, polská média však byla v tomto ohledu specifická, protože obsah veřejnoprávní *tvp.info* se s jednotlivými krizemi stával více „bulvární“, a zejména provládá, takže roli serióznějšího média zastávala v rámci pandemie a války na Ukrajině spíše komerční *TVN24*. Limitem mohla být také volba slovenského portálu *Aktuality.sk*, který nebyl jako jediný navázán na televizní médium, protože je původním online zpravodajským deníkem. Vliv těchto omezení na výsledky výzkumu ovšem nepovažuji za nijak zásadní, a to zejména v kontextu toho, že primárním cílem této práce nebyla mezinárodní komparace, ale spíše odhalení různých úrovní a podob evropeizace. A nakonec ještě poznámka k volbě výzkumné strategie. Paralelní smíšený výzkum není v rámci analýzy obsahu médií v této podobě příliš frekventovaným přístupem, a tak postupy, které jsem při něm uplatňovala, i když inspirovány metodou etnografické obsahové analýzy, byly v některých případech spíše intuitivní. Pro kvantitativní výzkumníky tak může být tato práce málo rigorózní, pro ty kvalitativní zase málo explorativní. Jsem nicméně přesvědčena, že takto designovaný výzkum mi umožnil nejen ověřit některé empirické závěry oboru, ale také přinést nové pohledy na téma, které je jinak odbornou literaturou poměrně obsáhle zpracováno.

## 8.1 Návrhy dalšího výzkumu

Jedním z již dříve naznačených směrů, který se pro budoucí výzkum nabízí, je orientace na facebookové profily zpravodajských médií, a to v kontextu obsahu, který prezentují na svých webových stránkách. Výzkum by se tedy mohl zaměřit specificky na to, zda a do jaké míry pronikají evropská témata z běžné mediální agendy do agendy

facebookové. Přirozeně by se nabízelo také další rozpracování konceptu bulvarizace, a zejména zahrnutí více médií méně seriózního formátu pro možnost ověření navrhovaných hypotéz. A konečně participační rozměr by mohl výzkum získat sledováním reakcí uživatelů na jednotlivé obsahy o EU (i v porovnání s jiným typem obsahů), případně přímo analýzou obsahu komentářů, které pod takové příspěvky uživatelé sítě přidávají.

## Summary

This thesis focused on the extent and forms of Europeanization of content shared by Czech, Polish and Slovak mainstream media on their Facebook profiles during the intense phases of three crises - namely the migration crisis, the coronavirus pandemic and the war in Ukraine. The theoretical starting points of this thesis are theories of the public sphere, specifically their extension in the form of the European public sphere, taking into account its specificities in the online environment. Among the different approaches to conceptualizing the European public sphere, I have chosen a Europeanization approach for the research in this thesis, through the lens of which the European public sphere is seen as a network of different national public spheres that are increasingly „Europeanizing“ (van Noije, 2010; Pfetsch, 2008; de la Porte & Van Dalen, 2016; Cremonesi et al., 2019; Walter, 2017; Heft, 2017; Bijmans, 2021). Thus, in empirical efforts to detect such a European public sphere, this approach focuses on individual national media.

The first part of the thesis commented on the process that led not only academics but also the institutional sphere to reflect on the need to address the declining support for the European integration project, including through the so-called European public sphere, as a space for public debate on European issues with the potential to strengthen the EU's problematic democratic legitimacy (de la Porte & Van Dalen, 2016). And it is this concept, its definition, different approaches to it, its critique and discussion in the context of the new media environment that constitute the core of the theoretical part of this thesis. In the methodological chapter, I discussed the chosen method of parallel mixed-methods research, which was partly based on the principles of ethnographic content analysis (Altheide, 1987), and described the research design in detail. The analysis of the Facebook agendas of six Czech, Polish and Slovak mainstream media outlets not only revealed different levels of Europeanisation across crises, reflecting the different levels of competences that the EU possessed in each crisis, but also showed that EU themes and actors were relevant components of media discourses across the three crises. Linking quantitative and qualitative research strategies then also helped to reveal less obvious similarities within each national discourse and more differences between them. At the same time, the effort to critically evaluate the concepts emerging from the literature and their operationalisations, as well as to create a comprehensive

picture of Europeanisation in the specific environment of social media and in the not very scientifically researched region of Central and Eastern Europe, resulted in proposing modifications or refinements of some of these widely used concepts, as well as in the formulation of new ones, in particular the concepts of tabloidisation and softening, as well as nationalisation. These new and revised concepts, together with the original ones, were presented in the summary of the results through the scheme of Europeanisation in the context of crises. I do not place either type of data on a higher level; rather, I argue that the quantitative research that clearly dominates this area of interest must also be seen in the context of the form of media coverage of European affairs. In addition to the specific findings on the form of Europeanization in the three CEE countries under study, I thus also see this paper as a contribution to theoretical and methodological discussions on the European public sphere.

## Použitá literatura

- 2015: *The year of Europe's refugee crisis*. (2022, December 12). UNHCR. <https://www.unhcr.org/news/stories/2015-year-europes-refugee-crisis>
- Abts, K., & Baute, S. (2021). Social resentment, blame attribution and Euroscepticism: the role of status insecurity, relative deprivation and powerlessness. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 35(1), 39–64. <https://doi.org/10.1080/13511610.2021.1964350>
- Ademmer, E., Leupold, A., & Stöhr, T. (2019). Much ado about nothing? The (non-) politicisation of the European Union in social media debates on migration. *European Union Politics*, 20(2), 305–327. <https://doi.org/10.1177/1465116518802058>
- Allen, A. (2012). The Public Sphere. *Political Theory*, 40(6), 822–829. <https://doi.org/10.1177/0090591712457664>
- Altheide, D. L. (1987). Reflections: Ethnographic content analysis. *Qualitative Sociology*, 10(1), 65–77. <https://doi.org/10.1007/bf00988269>
- Amsterodamská smlouva*. (n.d.). Amsterodamská Smlouva. <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/cs/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-amsterdam>
- Antoniazzi, L., & Bengesser, C. H. (2022). Media-political inroads for Europeanising national cultural public spheres: EU-level obstacles and national public service perspectives. *International Journal of Cultural Policy*, 29(3), 360–376. <https://doi.org/10.1080/10286632.2022.2043288>
- Ares, C., & Bouza, L. (2019). *Política de la Unión Europea*. CIS.
- Atske, S. (2022). *Social Media Use in 2021 | Pew Research Center*. Pew Research Center: Internet, Science & Tech. <https://www.pewresearch.org/internet/2021/04/07/social-media-use-in-2021/>
- Azylová politika* (n.d.). <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/151/azylova-politika>
- Baisnée, O. (2007). The European Public Sphere Does Not Exist (At Least It's Worth Wondering. . .). *European Journal of Communication*, 22(4), 493–503. <https://doi.org/10.1177/0267323107083065>
- Barbieri, G., Campus, D., & Mazzoni, M. (2018). How the EU member states' press represented the Euro Crisis. *Journalism*, 20(2), 235–255. <https://doi.org/10.1177/1464884918757071>
- Barth, C., & Bijmans, P. (2018). The Maastricht Treaty and public debates about European integration: the emergence of a European public sphere? *Journal of Contemporary European Studies*, 26(2), 215–231. <https://doi.org/10.1080/14782804.2018.1427558>
- Beck, U. (2003). Toward a New Critical Theory with a Cosmopolitan Intent. *Constellations*, 10(4), 453–468. <https://doi.org/10.1046/j.1351-0487.2003.00347.x>

- Beetham, D. (1999). *Democracy and Human Rights*. Polity.
- Bellamy, R., & Castiglione, D. (2003). Legitimizing the Euro-‘polity’ and its ‘Regime’. *European Journal of Political Theory*, 2(1), 7–34. <https://doi.org/10.1177/1474885103002001277>
- Bellamy, R., & Castiglione, D. (2000). *The Normative Turn in European Union Studies: Legitimacy, Identity and Democracy*. University of Exeter Department of Politics RUSEL Working Paper No. 38, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1530444> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1530444>
- Bene, M., Magin, M., Jackson, D., Lilleker, D., Balaban, D., Baranowski, P., Haßler, J., Kruschinski, S., & Russmann, U. (2022). The Polyphonic Sounds of Europe: Users’ Engagement With Parties’ European-Focused Facebook Posts. *Politics and Governance*, 10(1), 108–120. <https://doi.org/10.17645/pag.v10i1.4700>
- Bennett, W. L., & Segerberg, A. (2012). The Logic of Connective Action. *Information, Communication & Society*, 15(5), 739–768. <https://doi.org/10.1080/1369118x.2012.670661>
- Berelson, B. (1952). *Content analysis in communication research*. Free Press.
- Bergmann, M., Toygür, I., & Svendsen, O. (2023). *A Continent Forged in Crisis: Assessing Europe One Year into the War*. <https://www.csis.org/analysis/continent-forged-crisis-assessing-europe-one-year-war>
- Bijsmans, P. (2021). The Eurozone crisis and Euroscepticism in the European press. *Journal of European Integration*, 43(3), 331–346. <https://doi.org/10.1080/07036337.2020.1740698>
- Boomgaarden, H. G., De Vreese, C. H., Schuck, A. R., Azrout, R., Elenbaas, M., Van Spanje, J. H., & Vliegthart, R. (2013). Across time and space: Explaining variation in news coverage of the European Union. *European Journal of Political Research*, 52(5), 608–629. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12009>
- Boomgaarden, H. G., Schuck, A. R. T., Elenbaas, M., & de Vreese, C. H. (2011). Mapping EU attitudes: Conceptual and empirical dimensions of Euroscepticism and EU support. *European Union Politics*, 12(2), 241–266. <https://doi.org/10.1177/1465116510395411>
- Bossetta, M., Segesten, A. D., & Trenz, H. J. (2017). Transnational Citizen Engagement Through Social Networking Media: The Factual, the Ideological, and the Moral Style. In M. Barisone & A. Michailidou (Eds.), *Social Media and European Politics* (pp. 53–76). Basingstoke: Palgrave.
- Bouza Garcia, L. (2017). The ‘New Narrative Project’ and the politicisation of the EU. *Journal of Contemporary European Studies*, 25(3), 340–353. <https://doi.org/10.1080/14782804.2017.1348340>
- Brosius, A., van Elsas, E. J., & de Vreese, C. H. (2019). How media shape political trust: News coverage of immigration and its effects on trust in the European Union. *European Union Politics*, 20(3), 447–467. <https://doi.org/10.1177/1465116519841706>
- Brüggemann, M., & Kleinen-von Königslöw, K. (2009). ‘Let’s Talk about Europe’. *European Journal of Communication*, 24(1), 27–48. <https://doi.org/10.1177/0267323108098944>

- Brüggemann, M., & Schulz-Forberg, H. (2009). Becoming Pan-European? *International Communication Gazette*, 71(8), 693–712. <https://doi.org/10.1177/1748048509345064>
- Brüggemann, M., Sifft, S., Kleinen von KönigsLöw, K., Peters, B., & Wimmel, A. (2006). *Segmented Europeanization: the transnationalization of public spheres in Europe; trends and patterns* / Michael Brüggemann; Stefanie Sifft; Katharina Kleinen, TranState Working Papers, No. 37, Universität Bremen, Collaborative Research Center 597 - Transformations of the State, Bremen
- Brundidge, J. (2010a). Encountering ‘Difference’ in the Contemporary Public Sphere: The Contribution of the Internet to the Heterogeneity of Political Discussion Networks. *Journal of Communication*, 60(4), 680–700. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2010.01509.x>
- Brundidge, J. (2010b). Political Discussion and News use in the Contemporary Public Sphere: The ‘Accessibility’ and ‘Traversability’ of the Internet. *Javnost – the Public*, 17(2), 63–82.
- Bruns, A. (2019). After the ‘APocalypse’: social media platforms and their fight against critical scholarly research. *Information, Communication & Society*, 22(11), 1544–1566. <https://doi.org/10.1080/1369118x.2019.1637447>
- Bryman, A. (2012). *Social Research Methods*. OUP Oxford.
- Calhoun, C. (2006). Constitutional Patriotism and the Public Sphere: Interests, Identity, and Solidarity in the Integration of Europe. *International Journal of Politics, Culture, and Society*, 18(3–4), 257–280. <https://doi.org/10.1007/s10767-006-9002-0>
- Calhoun, C. J. (1992). *Habermas and the public sphere*. MIT Press.
- Chapel Hill Expert Survey. (n.d.). Chapel Hill Expert Survey. <https://www.chesdata.eu/1999-2019chestrend>
- Cornia, A. (2010). The Europeanization of Mediterranean journalistic practices and the Italianization of Brussels: Dynamics of the interaction between EU institutions and national journalistic cultures. *European Journal of Communication*, 25(4), 366–381. <https://doi.org/10.1177/0267323110384255>
- Couldry, N. (2015). The myth of ‘us’: digital networks, political change and the production of collectivity. *Information, Communication & Society*, 18(6), 608–626. <https://doi.org/10.1080/1369118x.2014.979216>
- Couldry, N., & Dreher, T. (2007). Globalization and the public sphere. *Global Media and Communication*, 3(1), 79–100. <https://doi.org/10.1177/1742766507074360>
- Connor, P. (2020, August 20). *Record 1.3 Million Sought Asylum in Europe in 2015*. Pew Research Center’s Global Attitudes Project. <https://www.pewresearch.org/global/2016/08/02/number-of-refugees-to-europe-surges-to-record-1-3-million-in-2015/>
- Cram, L. (2001). Imagining the Union: The Case of Banal Europeanism?. In H. Wallace (Eds.), *Whose Europe: Interlocking Dimension of European Integration* (pp. 343–62). London: Macmillan.

- Cremonesi, C., Seddone, A., Bobba, G., & Mancosu, M. (2019). The European Union in the media coverage of the 2019 European election campaign in Italy: towards the Europeanization of the Italian public sphere. *Journal of Modern Italian Studies*, 24(5), 668–690. <https://doi.org/10.1080/1354571x.2019.1681686>
- Crepaz, K. (2022). Overcoming borders: the Europeanization of civil society activism in the ‘refugee crisis.’ *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 48(6), 1448–1461. <https://doi.org/10.1080/1369183x.2020.1851471>
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2011, January 1). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. SAGE.
- Csehi, R., & Zgut, E. (2020). ‘We won’t let Brussels dictate us’: Eurosceptic populism in Hungary and Poland. *European Politics and Society*, 22(1), 53–68. <https://doi.org/10.1080/23745118.2020.1717064>
- Dahl, R.A. (2001). *O demokracii*. Praha: Portál.
- Dahlberg, L. (2007). Rethinking the fragmentation of the cyberpublic: from consensus to contestation. *New Media & Society*, 9(5), 827–847. <https://doi.org/10.1177/1461444807081228>
- Dahlgren, P. (2014). [Review of the book *Political Communication in Europe: The Cultural and Structural Limits of the European Public Sphere*, by F. S. Pérez]. *European Journal of Communication*, 29(5), 626–628. <https://doi.org/10.1177/0267323114539430>
- Dahlgren, P. (2005). The Internet, Public Spheres, and Political Communication: Dispersion and Deliberation. *Political Communication*, 22(2), 147–162. <https://doi.org/10.1080/10584600590933160>
- Davis, M. (2021). The online anti-public sphere. *European Journal of Cultural Studies*, 24(1), 143–159. <https://doi.org/10.1177/1367549420902799>
- de la Porte, C., & Van Dalen, A. (2016). Europeanization of national public spheres? Cross-national media debates about the European Union’s socio-economic strategy. *European Politics and Society*, 17(3), 279–293. <https://doi.org/10.1080/23745118.2015.1091171>
- Della Porta, D. (2022). Progressive Social Movements and the Creation of European Public Spheres. *Theory, Culture & Society*, 39(4), 51–65. <https://doi.org/10.1177/02632764221103510>
- de Vreese, C. H. (2007). A Spiral of Euroscepticism: The Media’s Fault? *Acta Politica*, 42(2–3), 271–286. <https://doi.org/10.1057/palgrave.ap.5500186>
- de Vreese, C. H., Banducci, S. A., Semetko, H. A., & Boomgaarden, H. G. (2006). The News Coverage of the 2004 European Parliamentary Election Campaign in 25 Countries. *European Union Politics*, 7(4), 477–504. <https://doi.org/10.1177/1465116506069440>
- de Vreese, C. H., & Boomgaarden, H. G. (2006). Media Effects on Public Opinion about the Enlargement of the European Union\*. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 44(2), 419–436. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2006.00629.x>



- de Vreese, C. H., & Kandyla, A. (2009). News Framing and Public Support for a Common Foreign and Security Policy. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 47(3), 453–481. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2009.01812.x>
- de Vries, C. E., & Tillman, E. R. (2011). European Union issue voting in East and West Europe: The role of political context. *Comparative European Politics*, 9(1), 1–17. <https://doi.org/10.1057/cep.2009>.
- Dewey, J. (1954). *The public and its problems*. Chicago: Swallow Press.
- de Wilde, P. (2022). More power, less influence: European union actors in media debates on fiscal policy after the eurocrisis. *Journal of European Integration*, 45(2), 239–255. <https://doi.org/10.1080/07036337.2022.2115485>
- de Wilde, P., Rasch, A., & Bossetta, M. (2022). Analyzing Citizen Engagement With European Politics on Social Media. *Politics and Governance*, 10(1), 90–96. <https://doi.org/10.17645/pag.v10i1.5233>
- de Wilde, P. (2019). Media logic and grand theories of European integration. *Journal of European Public Policy*, 26(8), 1193–1212. <https://doi.org/10.1080/13501763.2019.1622590>
- de Wilde, P., Michailidou, A., & Trenz, H. J. (2014). Converging on euroscepticism: Online polity contestation during European Parliament elections. *European Journal of Political Research*, 53(4), 766–783. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12050>
- de Wilde, P. (2012). Politicisation of the EU Budget: Conflict and the Constraining Dissensus. *West European Politics*, 35(5), 1075–1094. <https://doi.org/10.1080/01402382.2012.706411>
- de Wilde, P. (2011). No Polity for Old Politics? A Framework for Analyzing the Politicization of European Integration. *Journal of European Integration*, 33(5), 559–575. <https://doi.org/10.1080/07036337.2010.546849>
- Digital News Report 2023*. (n.d.). Reuters Institute for the Study of Journalism. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2023>
- Downey, J. (2014). Flux and the public sphere. *Media, Culture & Society*, 36(3), 367–379. <https://doi.org/10.1177/0163443713517732>
- Downey, J., Mihelj, S., & König, T. (2012). Comparing public spheres: Normative models and empirical measurements. *European Journal of Communication*, 27(4), 337–353. <https://doi.org/10.1177/0267323112459447>
- Downey, J., & Koenig, T. (2006). Is There a European Public Sphere? *European Journal of Communication*, 21(2), 165–187. <https://doi.org/10.1177/0267323105064044>
- Dressler, W., Sicakkan, H. G., Fuga, A., Mitroi, V., & Terrazzoni, L. (2012). The French Republican model, the European Diversity Perspective and the European Public Sphere. *Social Science Information*, 51(3), 418–447. <https://doi.org/10.1177/0539018412445252>
- Drewski, D. (2015). Has there been a European Public Discourse on the Euro Crisis? A Content Analysis of German and Spanish Newspaper Editorials. *Javnost - the Public*, 22(3), 264–282. <https://doi.org/10.1080/13183222.2015.1059629>

- Dufek. (2013). Teorie demokracie a politická filozofie: Úskalí demokratizace demokracií. In J. Holzer & P. Molek (Eds.), *Demokratizace a lidská práva: Středoevropské pohledy* (pp. 50–74). MUNI Press - SLON.
- Eder, K. & Kantner, C. (2000). Transnationale Resonanzstrukturen in Europa. Eine Kritik der Rede vom Öffentlichkeitsdefizit. In M. Bach (Eds.), *Die Europäisierung nationaler Gesellschaften. Special issue 40 of Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie* (pp. 307–331). Westdeutscher Verlag.
- Eichenberg, R. C., & Dalton, R. J. (2007). Post-Maastricht Blues: The Transformation of Citizen Support for European Integration, 1973–2004. *Acta Politica*, 42(2–3), 128–152. <https://doi.org/10.1057/palgrave.ap.5500182>
- Eriksen, E. O. (2005). An Emerging European Public Sphere. *European Journal of Social Theory*, 8(3), 341–363. <https://doi.org/10.1177/1368431005054798>
- Espírito Santo, P. D., & Soares, I. (2015). Meeting the loose ends with ethnographic content analysis. *Revista Debates*, 9(1), 25. <https://doi.org/10.22456/1982-5269.51337>
- Eurobarometr.* (2023). Eurobarometr. <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/cs/beheard/eurobarometer>
- European Parliament.* (n.d.). <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/167/the-enlargement-of-the-union>
- European Parliament.* (2019). 2019 European Election Results. <https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en/turnout/>
- Pew Research Center.* (2020, August 18). Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/short-reads/2019/05/22/euroskeptics-are-a-bigger-presence-in-the-european-parliament-than-in-past/>
- European Commission. (2023). *Standard Eurobarometer 100 2023*. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3053>
- Euroskop.* (2022a). Euroskop. <https://euroskop.cz/evropska-unie/politiky-eu/regulace-o-koordinace/azylova-politika/>
- Euroskop.* (2022b). Euroskop. <https://euroskop.cz/evropska-unie/politiky-eu/zahranici-a-bezpecnost/zahranicni-a-bezpecnostni-politika/>
- Featherstone, K. (2003). Introduction: In the Name of ‘Europe’. In K. Featherstone & C. Radaelli (Eds.), *The Politics of Europeanization* (pp. 3–26). OUP Oxford.
- Fenton, N. (2018). Fake Democracy: The Limits of Public Sphere Theory. *Javnost - the Public*, 25(1–2), 28–34. <https://doi.org/10.1080/13183222.2018.1418821>
- Ferree, M. M., Gamson, W. A., Gerhards, J., & Rucht, D. (2002). Four Models of the Public Sphere in Modern Democracies. *Theory and Society*, 31(3), 289–324. <http://www.jstor.org/stable/658129>

- Fishkin, J. S., Luskin, R. C., & Siu, A. (2014). Europolis and the European public sphere: Empirical explorations of a counterfactual ideal. *European Union Politics*, 15(3), 328–351. <https://doi.org/10.1177/1465116514531507>
- Follesdal, A., & Hix, S. (2006). Why There is a Democratic Deficit in the EU: A Response to Majone and Moravcsik. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 44(3), 533–562. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2006.00650.x>
- Fotopoulos, S., & Morganti, L. (2022). Does personalisation further Europeanise national public spheres? The Spitzenkandidat process in the 2014 and 2019 European parliamentary elections. *European Politics and Society*, 23(3), 263–284. <https://doi.org/10.1080/23745118.2020.1868848>
- Fracasso, A., Grassano, N., & Vittucci Marzetti, G. (2015). The Gravity of Foreign News Coverage in the EU: Does the Euro Matter? *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 53(2), 274–291. <https://doi.org/10.1111/jcms.12182>
- Fraser, N. (2007). Transnationalizing the Public Sphere: On the Legitimacy and Efficacy of Public Opinion in a Post-Westphalian World. *Theory, Culture & Society*, 24(4), 7–30. <https://doi.org/10.1177/0263276407080090>
- Fraser, N. (1990). Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy. *Social Text*, 25/26, 56–80. <https://doi.org/10.2307/466240>
- Galpin, C. (2022). At the Digital Margins? A Theoretical Examination of Social Media Engagement Using Intersectional Feminism. *Politics and Governance*, 10(1). <https://doi.org/10.17645/pag.v10i1.4801>
- Galpin, C., & Trenz, H. J. (2019). Participatory Populism: Online Discussion Forums on Mainstream News Sites During the 2014 European Parliament Election. *Journalism Practice*, 13(7), 781–798. <https://doi.org/10.1080/17512786.2019.1577164>
- Gerhards, J. (2000). Europäisierung von Ökonomie und Politik und die Trägheit der Entstehung einer Europäischen Öffentlichkeit. *Kölner Zeitschrift Für Soziologie Und Sozialpsychologie Sonderhefte*, 277–305. [https://doi.org/10.1007/978-3-322-80390-0\\_12](https://doi.org/10.1007/978-3-322-80390-0_12)
- Gimmler, A. (2001). Deliberative democracy, the public sphere and the internet. *Philosophy & Social Criticism*, 27(4), 21–39. <https://doi.org/10.1177/019145370102700402>
- Grande, E., & Kriesi, H. (2014). The restructuring of political conflict in Europe and the politicization of European integration. *European Public Spheres*, 190–224. <https://doi.org/10.1017/cbo9781139963343.011>
- Greenhow, C., & Gleason, B. (2012). Twitteracy: Tweeting as a New Literacy Practice. *The Educational Forum*, 76(4), 464–478. <https://doi.org/10.1080/00131725.2012.709032>
- Grill, C., & Boomgaarden, H. (2017). A network perspective on mediated Europeanized public spheres: Assessing the degree of Europeanized media coverage in light of the 2014 European Parliament election. *European Journal of Communication*, 32(6), 568–582. <https://doi.org/10.1177/0267323117725971>
- Gripsrud, J. (2007). Television and the European Public Sphere. *European Journal of Communication*, 22(4), 479–492. <https://doi.org/10.1177/0267323107083064>

- Habermas, J. (1997). *Between Facts and Norms*. Cambridge: Polity Press.
- Habermas, J. (1989). *The Structural Transformation of the Public Sphere*. Cambridge: Polity Press.
- Hallin, D. C., & Mancini, P. (2008). *Systémy médií v postmoderním světě: tři modely médií a politiky*. Praha: Portál.
- Hamad, E. O., Savundranayagam, M. Y., Holmes, J. D., Kinsella, E. A., & Johnson, A. M. (2016). Toward a Mixed-Methods Research Approach to Content Analysis in The Digital Age: The Combined Content-Analysis Model and its Applications to Health Care Twitter Feeds. *Journal of Medical Internet Research*, 18(3), e60. <https://doi.org/10.2196/jmir.5391>
- Hänggli, R. (2012). Key Factors in Frame Building. *American Behavioral Scientist*, 56(3), 300–317. <https://doi.org/10.1177/0002764211426327>
- Hänska, M., & Bauchowitz, S. (2019). Can social media facilitate a European public sphere? Transnational communication and the Europeanization of Twitter during the Eurozone crisis. *Social Media + Society*, 5(3). <https://doi.org/10.1177/2056305119854686>
- Heft, A. (2017). National Orientations or a Common European Debate? The Representation of the Beginnings of the Greek and Euro Crisis in German and Spanish Quality Press. *Javnost - the Public*, 24(1), 49–70. <https://doi.org/10.1080/13183222.2017.1280252>
- Heft, A., Alfter, B., & Pfetsch, B. (2017). Transnational journalism networks as drivers of Europeanisation. *Journalism*, 20(9), 1183–1202. <https://doi.org/10.1177/1464884917707675>
- Heidenreich, T., Eisele, O., Watanabe, K., & Boomgaarden, H. G. (2022). Exploring Engagement With EU News on Facebook: The Influence of Content Characteristics. *Politics and Governance*, 10(1), 121–132. <https://doi.org/10.17645/pag.v10i1.4775>
- Heikkilä, H. (2007). Beyond ‘In so far as’ Questions. *European Journal of Communication*, 22(4), 427–441. <https://doi.org/10.1177/0267323107083060>
- Heins, V. M. (2016). Habermas on the European crisis. *Thesis Eleven*, 133(1), 3–18. <https://doi.org/10.1177/0725513616636378>
- Hobolt, S. B., & de Vries, C. E. (2016). Public Support for European Integration. *Annual Review of Political Science*, 19(1), 413–432. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-042214-044157>
- Hoffmann, L., & Monaghan, E. (2011). Public Debate on the Future of the European Union: A Viable Legitimising Strategy? *Politics*, 31(3), 140–147. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9256.2011.01413.x>
- Hooghe, L., & Marks, G. (2018). Cleavage theory meets Europe’s crises: Lipset, Rokkan, and the transnational cleavage. *Journal of European Public Policy*, 25(1), 109–135. <https://doi.org/10.1080/13501763.2017.1310279>
- Hooghe, L., & Marks, G. (2009). A Postfunctionalist Theory of European Integration: From Permissive Consensus to Constraining Dissensus. *British Journal of Political Science*, 39(1), 1–23. <https://doi.org/10.1017/s0007123408000409>

- How Europe reacted to the refugee crisis - ICMPD.* (n.d.).  
<https://www.icmpd.org/blog/2015/2015-in-review-how-europe-reacted-to-the-refugee-crisis>
- Hurrelmann, A., Gora, A., & Wagner, A. (2015). The Politicization of European Integration: More than an Elite Affair? *Political Studies*, 63(1), 43–59. <https://doi.org/10.1111/1467-9248.12090>
- Hutter, S., & Kriesi, H. (2019). Politicizing Europe in times of crisis. *Journal of European Public Policy*, 26(7), 996–1017. <https://doi.org/10.1080/13501763.2019.1619801>
- Hutter, S., & Grande, E. (2014). Politicizing Europe in the National Electoral Arena: A Comparative Analysis of Five West European Countries, 1970-2010. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 52(5), 1002–1018. <https://doi.org/10.1111/jcms.12133>
- Inglehart, R. (1970). Cognitive Mobilization and European Identity. *Comparative Politics*, 3(1), 45–70. <https://doi.org/10.2307/421501>
- Jak Rada koordinuje reakci EU na krize?* (n.d.). Evropská Rada. Rada Evropské Unie. Retrieved September 17, 2023, from <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/ipcr-response-to-crises/>
- Just, S. N. (2016). This is not a pipe: Rationality and affect in European public debate. *Communication and the Public*, 1(3), 276–289. <https://doi.org/10.1177/2057047316655810>
- Kaiser, J., & Rauchfleisch, A. (2019). Integrating Concepts of Counterpublics into Generalised Public Sphere Frameworks: Contemporary Transformations in Radical Forms. *Javnost - the Public*, 26(3), 241–257. <https://doi.org/10.1080/13183222.2018.1558676>
- Kaiser, J. (2017). Public Spheres of Scepticism: Climate Sceptics' Online Comments in the German Networked Public Sphere. *International Journal of Communication*, 11, 1661–1682.
- Kaiser, J., & Kleinen-von Königslöw, K. (2016). The Framing of the Euro Crisis in German and Spanish Online News Media between 2010 and 2014: Does a Common European Public Discourse Emerge? *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 55(4), 798–814. <https://doi.org/10.1111/jcms.12515>
- Kaniok, P. (2009). Europeanists, Eurogovernmentalists and Eurosceptics: A Constructivist Criticism of Previous Research. In K. K. Arató & P. Kaniok (Eds.), *Euroscepticism and European Integration* (pp. 159–179). Zagreb: Literary Forum.
- Kanthak, L., & Spies, D. C. (2018). Public support for European Union economic policies. *European Union Politics*, 19(1), 97–118. <https://doi.org/10.1177/1465116517740638>
- Kenski, K., Coe, K., & Rains, S. A. (2017). Perceptions of Uncivil Discourse Online: An Examination of Types and Predictors. *Communication Research*, 47(6), 795–814. <https://doi.org/10.1177/0093650217699933>
- Kevin, D. (2001). Coverage of the European Parliament Elections of 1999: National Public Spheres and European Debates. *Javnost - the Public*, 8(1), 21–38. <https://doi.org/10.1080/13183222.2001.11008763>
- Kivisto, P. (2014). Diversity and the Eurosphere. *Ethnicities*, 14(4), 577–591. <https://doi.org/10.1177/1468796814528697>

- Klášková, M., & Císař, O. (2021). Agents of Europeanization: Think Tanks Discussing the Refugee Crisis in the Czech Republic. *East European Politics and Societies: And Cultures*, 35(3), 837–859. <https://doi.org/10.1177/0888325420941092>
- Kleinen-von Königsłow, K. (2012). Europe in crisis? Testing the stability and explanatory factors of the Europeanization of national public spheres. *International Communication Gazette*, 74(5), 443–463. <https://doi.org/10.1177/1748048512445153>
- Koenig, T., Mihelj, S., Downey, J., & Gencel Bek, M. (2006). Media Framings of the Issue of Turkish Accession to the EU. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 19(2), 149–169. <https://doi.org/10.1080/13511610600804240>
- Koopmans, R., & Statham, P. (2010). *The Making of a European Public Sphere: Media Discourse and Political Contention*. Cambridge University Press.
- Koopmans, R. (2007). Who inhabits the European public sphere? Winners and losers, supporters and opponents in Europeanised political debates. *European Journal of Political Research*, 46(2), 183–210. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2006.00691.x>
- Koopmans, R., & Erbe, J. (2004). Towards a European public sphere? *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 17(2), 97–118. <https://doi.org/10.1080/1351161042000238643>
- Kopecký, P., & Mudde, C. (2002). The Two Sides of Euroscepticism. *European Union Politics*, 3(3), 297–326. <https://doi.org/10.1177/1465116502003003002>
- Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis*. SAGE.
- Krzyżanowski, M. (2009). Europe in Crisis? *Journalism Studies*, 10(1), 18–35. <https://doi.org/10.1080/14616700802560468>
- Lamot, K. (2022). What the Metrics Say. The Softening of News on the Facebook Pages of Mainstream Media Outlets. *Digital Journalism*, 10(4), 517–536. <https://doi.org/10.1080/21670811.2021.1974917>
- Laude, L. (2021). Creating European Public Spheres: Legitimising EU law through a reconfiguration of European political parties. *European papers*, 6(2), 1151–1172.
- Leconte, C. (2015). From pathology to mainstream phenomenon: Reviewing the Euroscepticism debate in research and theory. *International Political Science Review*, 36(3), 250–263. <https://doi.org/10.1177/0192512115576236>
- Lichtenstein, D., & Eilders, C. (2018). Lost in uncertainty: How the Euro crisis affected European identity constructions in national media discourses. *International Communication Gazette*, 81(6–8), 602–622. <https://doi.org/10.1177/1748048518814357>
- Lingenberg, S. (2006). The Audience's Role in Constituting the European Public Sphere: A Theoretical Approach Based on the Pragmatic Concept of John Dewey. In N. Carpentier et al. (Eds.), *Researching Media, Democracy and Participation* (pp. 121–132). Tartu University Press.
- Lorenzo Rodríguez, J., & Garmendia Madariaga, A. (2016). Going public against institutional constraints? Analyzing the online presence intensity of 2014 European Parliament election

- candidates. *European Union Politics*, 17(2), 303–323. <https://doi.org/10.1177/1465116515618252>
- Maastrichtská smlouva*. (n.d.). Maastrichtská Smlouva. <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/cs/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty>
- Machill, M., Beiler, M., & Fischer, C. (2006). Europe-Topics in Europe's Media. *European Journal of Communication*, 21(1), 57–88. <https://doi.org/10.1177/0267323106060989>
- Magnette, P. (2003). European Governance and Civic Participation: Beyond Elitist Citizenship? *Political Studies*, 51(1), 144–160. <https://doi.org/10.1111/1467-9248.00417>
- Maier, M., Bacherle, P., Adam, S., & Leidecker-Sandmann, M. (2017). The interplay between parties and media in putting EU issues on the agenda: A temporal pattern analysis of the 2014 European Parliamentary election campaigns in Austria, Germany and the United Kingdom. *Party Politics*, 25(2), 167–178. <https://doi.org/10.1177/1354068817700532>
- Maier, J., & Rittberger, B. (2008). Shifting Europe's Boundaries. *European Union Politics*, 9(2), 243–267. <https://doi.org/10.1177/1465116508089087>
- Meyer, T. M., & Gattermann, K. (2022). Party contestation and news visibility abroad: The 2019 European Parliament election from a pan-European perspective. *European Union Politics*, 23(3), 398–416. <https://doi.org/10.1177/14651165221082523>
- Meyer, C. O. (2005). The Europeanization of Media Discourse: A Study of Quality Press Coverage of Economic Policy Co-ordination since Amsterdam\*. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 43(1), 121–148. <https://doi.org/10.1111/j.0021-9886.2005.00549.x>
- Michailidou, A. (2015). The role of the public in shaping EU contestation: Euroscepticism and online news media. *International Political Science Review*, 36(3), 324–336. <https://doi.org/10.1177/0192512115577230>
- Michailidou, A. (2008). Democracy and New Media in the European Union: Communication or Participation Deficit? *Journal of Contemporary European Research*, 4(4), 346–368. <https://doi.org/10.30950/jcer.v4i4.129>
- Mihelj, S. (2007). The European and the National in Communication Research. *European Journal of Communication*, 22(4), 443–459. <https://doi.org/10.1177/0267323107083061>
- Mouffe, Ch. (1999). Deliberative democracy or agonistic pluralism? *Social Research: An International Quarterly*, 66(3), 745–758.
- Moravcsik, A. (2008). The myth of Europe's 'democratic deficit'. *Intereconomics*, 43(6), 331–340. <https://doi.org/10.1007/s10272-008-0266-7>
- Müller, P., Schneiders, P., & Schäfer, S. (2016). Appetizer or main dish? Explaining the use of Facebook news posts as a substitute for other news sources. *Computers in Human Behavior*, 65, 431–441. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.09.003>
- Nash, K., & Bell, V. (2007). The Politics of Framing. *Theory, Culture & Society*, 24(4), 73–86. <https://doi.org/10.1177/0263276407080097>

- Navarro, J. T. & Vilar, U. C. (2021). Has COVID-19 promoted or discouraged a European Public Sphere? Comparative analysis of the Twitter interactions of German, French, Italian and Spanish MEPs during the pandemic. *Communication & Society*, 34(3), 135–151.
- Negrine, R. (2016). How did the British media represent European political parties during the European parliament elections, 2014: A Europeanized media agenda? *International Communication Gazette*, 79(1), 64–82. <https://doi.org/10.1177/1748048516656299>
- Neuendorf, K. A. (2017). *The Content Analysis Guidebook*. SAGE.
- Olausson, U. (2010). Towards a European identity? The news media and the case of climate change. *European Journal of Communication*, 25(2), 138–152. <https://doi.org/10.1177/0267323110363652>
- Özdemir, S., & Rauh, C. (2022). A Bird's Eye View: Supranational EU Actors on Twitter. *Politics and Governance*, 10(1), 133–145. <https://doi.org/10.17645/pag.v10i1.4686>
- Palmowski, J. (2011). The Europeanization of the Nation-State. *Journal of Contemporary History*, 46(3), 631–657. <https://doi.org/10.1177/0022009411403336>
- Papacharissi, Z. (2002). The virtual sphere. *New Media & Society*, 4(1), 9–27. <https://doi.org/10.1177/14614440222226244>
- Pejovic, M. (2022). Online EU Contestation in Times of Crisis: Towards a European Digital Demos? *Societies*, 12(2), 34. <https://doi.org/10.3390/soc12020034>
- Pérez, F. (2013). *Political Communication in Europe*. Springer.
- Peter, J., & de Vreese, C. H. (2004). In Search of Europe. *Harvard International Journal of Press/Politics*, 9(4), 3–24. <https://doi.org/10.1177/1081180x04270597>
- Peter, J., Semetko, H. A., & de Vreese, C. H. (2003). EU Politics on Television News. *European Union Politics*, 4(3), 305–327. <https://doi.org/10.1177/14651165030043003>
- Peters. (2004, June 21). 'Ach Europa': *Questions about a European public space and ambiguities of the European project*. Eurozine. Retrieved September 23, 2023, from <https://www.eurozine.com/ach-europa/>
- Pfetsch, B., Maier, D., Stoltenberg, D., Waldherr, A., Kligler-Vilenchik, N., & de Vries Kedeem, M. (2021). Topographies of Local Public Spheres on Social Media: The Scope of Issues and Interactions. *International Journal of Communication*, 15, 3645–3670. <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/17253>.
- Pfetsch, B. (2008). Agents of Transnational Debate Across Europe. *Javnost - the Public*, 15(4), 21–40. <https://doi.org/10.1080/13183222.2008.11008980>
- Pfetsch, B., Adam, S., & Eschner, B. (2008). The contribution of the press to Europeanization of public debates. *Journalism*, 9(4), 465–492. <https://doi.org/10.1177/1464884908091295>
- Pirro, A. L., Taggart, P., & van Kessel, S. (2018). The populist politics of Euroscepticism in times of crisis: Comparative conclusions. *Politics*, 38(3), 378–390. <https://doi.org/10.1177/0263395718784704>



- Poland. (n.d.). Reuters Institute for the Study of Journalism. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2023/poland>
- Politika EU v oblasti zdraví*. (n.d.). Evropská Rada. Rada Evropské Unie. Retrieved September 17, 2023, from <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-health-policy/>
- Polonska-Kimunguyi, E., & Kimunguyi, P. (2011). The making of the Europeans. *International Communication Gazette*, 73(6), 507–523. <https://doi.org/10.1177/1748048511412283>
- Prokop, D. (2019). *Slepé skvrny. O chudobě, vzdělávání, populismu a dalších výzvách české společnosti*. Brno: Host.
- Przeworski, A., Alvarez, M. M., Cheibub, J.A., Limongi Neto, F.P. (1996). What Makes Democracies Endure? *Journal of Democracy*, 7(1), 39–55. <https://doi.org/10.1353/jod.1996.0016>
- Rasmussen, T. (2013). Internet-based media, Europe and the political public sphere. *Media, Culture & Society*, 35(1), 97–104. <https://doi.org/10.1177/0163443712464563>
- Rauchfleisch, A. (2017). The public sphere as an essentially contested concept: A co-citatioRauchn analysis of the last 20 years of public sphere research. *Communication and the Public*, 2(1), 3–18. <https://doi.org/10.1177/2057047317691054>
- Rauchfleisch, A., & Kovic, M. (2016). The Internet and Generalized Functions of the Public Sphere: Transformative Potentials From a Comparative Perspective. *Social Media + Society*, 2(2). <https://doi.org/10.1177/2056305116646393>
- Reakce EU na ruskou invazi na Ukrajinu – časová osa*. (n.d.). Evropská Rada. Rada Evropské Unie. Retrieved September 20, 2023, from <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-response-ukraine-invasion/timeline-eu-response-ukraine-invasion/>
- Rensmann, L. (2006). Europeanism and Americanism in the Age of Globalization. *European Journal of Political Theory*, 5(2), 139–170. <https://doi.org/10.1177/1474885106061603>
- Rheingold, H. (1993). *The Virtual Community: Homesteading on the electronic frontier*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Riffe, D., Lacy, S., & Fico, F. (2014). *Analyzing Media Messages*. Routledge.
- Riotta, G. (2017, December 1). *Umberto Eco: ‘It’s culture, not war, that cements European identity.’* The Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2012/jan/26/umberto-eco-culture-war-europa>
- Risse, T. (2003, March 27-30). *An emerging European public sphere? Theoretical clarifications and empirical indicators* [Paper presentation]. Annual Meeting of the European Union Studies Association (EUSA) In: UNSPECIFIED, Nashville, TN. [https://www.files.ethz.ch/isn/27141/05\\_Risse-03-2.pdf](https://www.files.ethz.ch/isn/27141/05_Risse-03-2.pdf)
- Rosenfeldová, J., & Vochocová, L. (2022). ‘Untouched by your Do-gooder Propaganda.’ *Central European Journal of Communication*, 15(2(31)), 227–245. [https://doi.org/10.51480/1899-5101.15.2\(31\).3](https://doi.org/10.51480/1899-5101.15.2(31).3)

- Rosenfeldová, J. (2014). *Euroskepticismus a jeho rámcování v českém denním tisku* [Master thesis, FSV UK].
- Ruiz, C., Domingo, D., Micó, J. L., Díaz-Noci, J., Meso, K., & Masip, P. (2011). Public Sphere 2.0? The Democratic Qualities of Citizen Debates in Online Newspapers. *The International Journal of Press/Politics*, 16(4), 463–487. <https://doi.org/10.1177/1940161211415849>
- Ruiz-Soler, J. (2020). European Twitter Networks: Toward a Transnational European Public Sphere? *International Journal of Communication*, 14, 27.
- Ruiz-Soler, J., Curini, L., & Ceron, A. (2019). Commenting on Political Topics Through Twitter: Is European Politics European? *Social Media + Society*, 5(4), 205630511989088. <https://doi.org/10.1177/2056305119890882>
- Ruzza, C., & Pejovic, M. (2019). Populism at work: the language of the Brexiteers and the European Union. *Critical Discourse Studies*, 16(4), 432–448. <https://doi.org/10.1080/17405904.2019.1605300>
- Salgado, S., & Nienstedt, H. W. (2016). Euro Crisis and plurality: Does the political orientation of newspapers determine the selection and spin of information? *European Journal of Communication*, 31(4), 462–478. <https://doi.org/10.1177/0267323116659977>
- Sarikakis, K., Koukou, A., & Winter, L.M. (2018). „Banal“ Europeanized National Public Spheres? Framing the Eurozone Crisis in the European Elite Press. *International Journal of Communication*, 12, 19.
- Schäfer, M. S. (2015). Digital Public Sphere. *The International Encyclopedia of Political Communication*, 1–7. <https://doi.org/10.1002/9781118541555.wbiepc087>
- Schlesinger, P. (2020). After the post-public sphere. *Media, Culture & Society*, 42(7–8), 1545–1563. <https://doi.org/10.1177/0163443720948003>
- Schlesinger, P. (2007). A Cosmopolitan Temptation. *European Journal of Communication*, 22(4), 413–426. <https://doi.org/10.1177/0267323107083059>
- Schlesinger, P. (1999). Changing Spaces of Political Communication: The Case of the European Union. *Political Communication*, 16(3), 263–279. <https://doi.org/10.1080/105846099198622>
- Schuck, A. R. T., Vliegenthart, R., Boomgaarden, H. G., Elenbaas, M., Azrout, R., van Spanje, J., & de Vreese, C. H. (2013). Explaining Campaign News Coverage: How Medium, Time, and Context Explain Variation in the Media Framing of the 2009 European Parliamentary Elections. *Journal of Political Marketing*, 12(1), 8–28. <https://doi.org/10.1080/15377857.2013.752192>
- Schuck, A. R. T., Xezonakis, G., Elenbaas, M., Banducci, S. A., & de Vreese, C. H. (2011). Party contestation and Europe on the news agenda: The 2009 European Parliamentary Elections. *Electoral Studies*, 30(1), 41–52. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2010.09.021>
- Schudson, M. (1992). Was there ever a public sphere? If so, when? Reflections on the American case. In C. J. Calhoun (Eds.), *Habermas and the public sphere* (Studies in contemporary German social thought) (pp. 143–163). Cambridge, MA: MIT Press.

- Schünemann, W. J., Brand, A., König, T., & Ziegler, J. (2022). Leveraging Dynamic Heterogeneous Networks to Study Transnational Issue Publics. The Case of the European COVID-19 Discourse on Twitter. *Frontiers in Sociology*, 7. <https://doi.org/10.3389/fsoc.2022.884640>
- Segesten, A.D., & Bossetta, M. (2019). Can Euroscepticism Contribute to a European Public Sphere? The Europeanization of Media Discourses on Euroscepticism across Six Countries. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 57(5), 1051–1070. <https://doi.org/10.1111/jcms.12871>
- Seibicke, H., & Michailidou, A. (2022). The Challenges of Reconstructing Citizen-Driven EU Contestation in the Digital Media Sphere. *Politics and Governance*, 10(1), 97–107. <https://doi.org/10.17645/pag.v10i1.4674>
- Sicakkan, H. G., & Heiberger, R. H. (2022). Between Europeanism and Nativism: Exploring a Cleavage Model of European Public Sphere in Social Media. *Javnost - the Public*, 29(3), 231–249. <https://doi.org/10.1080/13183222.2022.2067724>
- Šlosarčík. (2022, June 4). *Pravomoci Evropské unie reagovat na covidovou krizi*. ASPI. Retrieved September 17, 2023, from [https://www.aspi.cz/products/lawText/7/307612/1/2#c\\_741](https://www.aspi.cz/products/lawText/7/307612/1/2#c_741)
- Splichal, S. (2021). The public sphere in the twilight zone of publicness. *European Journal of Communication*, 37(2), 198–215. <https://doi.org/10.1177/02673231211061490>
- Startin, N. (2015). Have we reached a tipping point? The mainstreaming of Euroscepticism in the UK. *International Political Science Review*, 36(3), 311–323. <https://doi.org/10.1177/0192512115574126>
- Statham, P., & Trez, H. J. (2015). Understanding the mechanisms of EU politicization: Lessons from the Eurozone crisis. *Comparative European Politics*, 13(3), 287–306. <https://doi.org/10.1057/cep.2013.30>
- Statham, P. (2008). Making Europe news. *Journalism*, 9(4), 398–422. <https://doi.org/10.1177/1464884908091292>
- Statham, P., & Gray, E. (2005). The public sphere and debates about europe in Britain. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 18(1), 61–81. <https://doi.org/10.1080/1351161042000334790>
- Statista. (2023, August 29). Statista. <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>
- Sternberg, C. (2013). *The Struggle for EU Legitimacy*. Springer.
- Stier, S., Froio, C., & Schünemann, W. J. (2021). Going transnational? Candidates' transnational linkages on Twitter during the 2019 European Parliament elections. *West European Politics*, 44(7), 1455–1481. <https://doi.org/10.1080/01402382.2020.1812267>
- Styczyńska, N. (2017). Eurosceptic Parties in the Central and Eastern European States. In B. Leruth, N. Startin & S. Usherwood (Eds.), *The Routledge Handbook of Euroscepticism* (pp. 139–154). London: Routledge.

- Susen, S. (2011). Critical notes on Habermas's theory of the public sphere. *Sociological Analysis*, 5, 37–62.
- Taggart, P., & Pirro, A. L. P. (2021). European populism before the pandemic: ideology, Euroscepticism, electoral performance, and government participation of 63 parties in 30 countries. *Italian Political Science Review/Rivista Italiana Di Scienza Politica*, 51(3), 281–304. <https://doi.org/10.1017/ipo.2021.13>
- Taggart, P., & Szczerbiak, A. (2002). The Party Politics of Euroscepticism in EU Member and Candidate States. Brighton: Sussex European Institute, working paper no. 51. Available at: <https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=sei-working-paper-no-51.pdf&site=266>
- Taggart, P. (1998). A Touchstone of Dissent: Euroscepticism in Contemporary Western European Party Systems. *European Journal of Political Research*, 33(3), 363–388. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.00387>
- Tashakkori, A., & Teddlie, C. (2010). *SAGE Handbook of Mixed Methods in Social & Behavioral Research*. SAGE.
- Tereszkiewicz, F. (2018). Visegrad Euroscepticism: Discursive Nodal Points in Eurosceptic Discourses Surrounding External Actions of the European Union. *On-Line Journal Modelling the New Europe*, 26, 144–168. <https://doi.org/10.24193/ojmne.2018.26.10>
- The EU's response to the COVID-19 pandemic*. (n.d.). Euractiv. Retrieved September 17, 2023, from <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/coronavirus/>
- Thiele, D. (2022). Pandemic Populism? How Covid-19 Triggered Populist Facebook User Comments in Germany and Austria. *Politics and Governance*, 10(1), 185–196. <https://doi.org/10.17645/pag.v10i1.4712>
- Tremayne, M. (2017). The Facebook Agenda: Global Science Media News Characteristics. *American Communication Journal*, 19(1).
- Trenz, H. J. (2004). Media Coverage on European Governance. *European Journal of Communication*, 19(3), 291–319. <https://doi.org/10.1177/0267323104045257>
- Valera-Ordaz, L., & Sørensen, M. P. (2019). Towards a European public sphere? A comparative study of the Facebook activities of Danish and Spanish members of the European Parliament. *El Profesional De La Información*, 28(6). <https://doi.org/10.3145/epi.2019.nov.11>
- van de Steeg, M. (2002). Rethinking the Conditions for a Public Sphere in the European Union. *European Journal of Social Theory*, 5(4), 499–519. <https://doi.org/10.1177/136843102760513884>
- van Noije, L. (2010). The European paradox: A communication deficit as long as European integration steals the headlines. *European Journal of Communication*, 25(3), 259–272. <https://doi.org/10.1177/0267323110373460>
- van Spanje, J., & de Vreese, C. (2011). So what's wrong with the EU? Motivations underlying the Eurosceptic vote in the 2009 European elections. *European Union Politics*, 12(3), 405–429. <https://doi.org/10.1177/1465116511410750>

Vesnic-Alujevic, L., & Nacarino, R. C. (2012). The EU and Its Democratic Deficit: Problems and (Possible) Solutions. *European View*, 11(1), 63–70. <https://doi.org/10.1007/S12290-012-0213-7>

Vetik, R., Nimmerfelft, G., & Taru, M. (2006). Reactive Identity versus EU Integration. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 44(5), 1079–1102. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2006.00674.x>

Wallaschek, S., Kaushik, K., Verbalyte, M., Sojka, A., Sorci, G., Trenz, H. J., & Eigmüller, M. (2022). Same Same but Different? Gender Politics and (Trans-)National Value Contestation in Europe on Twitter. *Politics and Governance*, 10(1), 146–160. <https://doi.org/10.17645/pag.v10i1.4751>

Walter, S. (2017). Explaining the visibility of EU citizens: a multi-level analysis of European Union news. *European Political Science Review*, 9(2), 233–253. <https://doi.org/10.1017/s1755773915000363>

Walter, S. (2015). Three Models of the European Public Sphere. *Journalism Studies*, 18(6), 749–770. <https://doi.org/10.1080/1461670x.2015.1087815>

Ward, T. (2010). The European Union: A Crisis of Legitimacy? *European View*, 9(1), 115–127. <https://doi.org/10.1007/s12290-010-0124-4>

Weßels, B. (2007). Discontent and European Identity: Three Types of Euroscepticism. *Acta Politica*, 42(2–3), 287–306. <https://doi.org/10.1057/palgrave.ap.5500188>

*What Is Coronavirus?* (2022, July 29). Johns Hopkins Medicine. <https://www.hopkinsmedicine.org/health/conditions-and-diseases/coronavirus>

*World Health Organization*. (2023, August 24). <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>

Yang, S., Quan-Haase, A., & Rannenberg, K. (2017). The changing public sphere on Twitter: Network structure, elites and topics of the #righttobeforgotten. *New Media & Society*, 19(12), 1983–2002. <https://doi.org/10.1177/1461444816651409>

Zachová, A. (2020, July 3). *Koronavirus ohrožuje Evropu. Jak EU bojuje s pandemií?* euractiv.cz. <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/linksdossier/koronavirus-ohrozuje-evropu-jak-eu-bojuje-s-pandemii/>

Zürn, M. (2019). Politicization compared: at national, European, and global levels. *Journal of European Public Policy*, 26(7), 977–995. <https://doi.org/10.1080/13501763.2019.1619188>

## Použité online zpravodajské obsahy

akw, now (2020, March 2). *Koronawirus. Łukasz Szumowski w Sejmie: 237 poddano kwarantannie domowej*. TVN24. <https://tvn24.pl/polska/koronawirus-lukasz-szumowski-w-sejmie-237-poddano-kwarantannie-domowej-4295436>

apm. (2022, March 1). *Dokažte, že jste při nás, apeloval na europoslance Zelenskýj. Ti kandidaturu země do EU podpořili*. ČT24. <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3449042-zive-europoslanci-jednaji-o-ukrajinske-kandidature-do-eu>

Bučko, V., & Habarová, J. (2022, March 9). *Na Slovensko prichádza množstvo nezaočkovaných Ukrajincov. Hrozí nám ďalšia epidémia?* TVNOVINY.sk. [https://tvnoviny.sk/domace/clanok/146497-na-slovensko-prichadza-mnozstvo-nezaockovanych-ukrajincov-ministerstvo-tvrdi-ze-epidemia-nehrozi?campaignsrc=tn\\_clipboard&fbclid=IwAR05JxPP1CV5ZYXtE-vrkIBPE5wAsrxumOzJNLOWBTdcm2MkyiWhVrhkxVw](https://tvnoviny.sk/domace/clanok/146497-na-slovensko-prichadza-mnozstvo-nezaockovanych-ukrajincov-ministerstvo-tvrdi-ze-epidemia-nehrozi?campaignsrc=tn_clipboard&fbclid=IwAR05JxPP1CV5ZYXtE-vrkIBPE5wAsrxumOzJNLOWBTdcm2MkyiWhVrhkxVw)

Daniš, D. (2020, March 24). *Komentár Daga Daniša: Európa opustila Talianov, keď ju najviac potrebujú*. Aktuality.sk. [https://www.aktuality.sk/clanok/776273/komentar-daga-danisa-europa-opustila-talianov-ked-ju-najviac-potrebuju?fbclid=IwAR2qeovLJ6ILmo\\_tg28PZ6dgXPq-TPRZu1IVR4eS5cbsgt2yRkL-XalsRgc](https://www.aktuality.sk/clanok/776273/komentar-daga-danisa-europa-opustila-talianov-ked-ju-najviac-potrebuju?fbclid=IwAR2qeovLJ6ILmo_tg28PZ6dgXPq-TPRZu1IVR4eS5cbsgt2yRkL-XalsRgc)

Daniš, D. (2020, March 20). *Týždeň v kocke Daga Daniša: Nová vláda má sto dní. Do výbuchu*. Aktuality.sk. [https://www.aktuality.sk/clanok/774802/tyzden-v-kocke-daga-danisa-nova-vlada-ma-sto-dni-do-vybuchu?fbclid=IwAR3MGWB9n5iUgVktIkOTcF6gUtAD4vxvX9Ye2OBQ4jdeKgs2F\\_W8f05MrtY](https://www.aktuality.sk/clanok/774802/tyzden-v-kocke-daga-danisa-nova-vlada-ma-sto-dni-do-vybuchu?fbclid=IwAR3MGWB9n5iUgVktIkOTcF6gUtAD4vxvX9Ye2OBQ4jdeKgs2F_W8f05MrtY)

Dolejský, R. (2022, March 9). *Černobyl nemá proud. Podle ukrajinských energetiků může hrozit únik radiace*. TN.cz. [https://tn.nova.cz/zpravodajstvi/clanek/456600-cernobyl-nema-proud-podle-ukrajinskych-energetiku-muze-hrozit-unik-radiace?fbclid=IwAR1\\_UJjCohipjqbwJ2IgfCsCX9aPluikH6rokdF1-UbQL7TbLYCfXJud98\\_c&campaignsrc=tn\\_clipboard](https://tn.nova.cz/zpravodajstvi/clanek/456600-cernobyl-nema-proud-podle-ukrajinskych-energetiku-muze-hrozit-unik-radiace?fbclid=IwAR1_UJjCohipjqbwJ2IgfCsCX9aPluikH6rokdF1-UbQL7TbLYCfXJud98_c&campaignsrc=tn_clipboard)

jan/luk (2015, September 23). *Boj o kvóty čeká bruselské finále. Sjedou se špičky zemí EU*. ČT24. [https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1589496-boj-o-kvoty-ceka-bruselske-finale-sjedou-se-spicky-zemi-eu?fbclid=IwAR0K-yDRhNOSknasq\\_WWVs9cz5XTRC6h4x9S6Z5DG89jVB0dLA43CPX5Q2M](https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1589496-boj-o-kvoty-ceka-bruselske-finale-sjedou-se-spicky-zemi-eu?fbclid=IwAR0K-yDRhNOSknasq_WWVs9cz5XTRC6h4x9S6Z5DG89jVB0dLA43CPX5Q2M)

Kiššová, K. (2022, March 1). *Zelenského prejavy dávajú zabrat aj tľmočníkom. Prekladajú so slzami a zlomeným hlasom*. TVNOVINY.sk. [https://tvnoviny.sk/zahranicne/clanok/145557-zelenskeho-prejavy-davaju-zabrat-aj-tlmocnikom-prekladaju-so-slzami-a-so-zlomenym-hlasom?fbclid=IwAR3Qs5sKF--EXmjX1J6QAhtcij-PiImbQfVitreARyJSkLAULJRM3JW8\\_4o](https://tvnoviny.sk/zahranicne/clanok/145557-zelenskeho-prejavy-davaju-zabrat-aj-tlmocnikom-prekladaju-so-slzami-a-so-zlomenym-hlasom?fbclid=IwAR3Qs5sKF--EXmjX1J6QAhtcij-PiImbQfVitreARyJSkLAULJRM3JW8_4o)

kk, tam. (2022, March 2). *Atak Rosji na Ukrajinę. Prezydent Francji Emmanuel Macron potępił w orędziu do narodu rosyjską agresję milit.* . . TVN24. [https://tvn24.pl/swiat/atak-rosji-na-ukrajine-prezydent-francji-emmanuel-macron-potepil-w-oredziu-do-narodu-rosyjska-agresje-militarna-5620545?fbclid=IwAR2\\_0s3J8mOR8NWvYzVdFpvEkZCiXxlGUQf\\_H2ohmTeELJC27XMjTKcIytw](https://tvn24.pl/swiat/atak-rosji-na-ukrajine-prezydent-francji-emmanuel-macron-potepil-w-oredziu-do-narodu-rosyjska-agresje-militarna-5620545?fbclid=IwAR2_0s3J8mOR8NWvYzVdFpvEkZCiXxlGUQf_H2ohmTeELJC27XMjTKcIytw)

*Koronavírus: EÚ navrhla balík opatrení na zmiernenie sociálno-ekonomického dosahu.* (2020, March 13). Aktuality.sk. <https://www.aktuality.sk/clanok/772758/koronavirus-eu-navrhla-balik-opatreni-na-zmiernenie-socialno-ekonomickeho-dosahu/?fbclid=IwAR3inowE2bBpugbdcV8VGdhvBdRDaOGcGkKaFLO1eWmZ516TLDud dsMNS18>

Krivošík, L. (2015, September 23). *Komentár: Menej Európy, viac Slovenska.* Aktuality.sk. <https://www.aktuality.sk/clanok/304719/komentar-menej-euro-py-viac-slovenska/>

Krivošík, L. (2015, September 11). *Komentár: Zbraň hromadného presídlenia.* Aktuality.sk. <https://www.aktuality.sk/clanok/304010/komentar-zbran-hromadneho-presidlenia/>

Lukačovič, M. (2020, March 12). *Marcel Haščák si nebral servítku pred ústa. Zrušenie ligy poriadne skritizoval.* TVNOVINY.sk. <https://tvnoviny.sk/sport/clanok/112430-marcel-hascak-si-nebral-servitku-pred-usta-zrusenie-ligy-poriadne-skritizoval>

Marcišiak, M. (2015, September 10). *Juncker pripomenul Pražskú jar: Aj vy ste hľadali útočisko v iných krajinách.* TVNOVINY.sk. [https://tvnoviny.sk/domace/clanok/32967-juncker-pripomenul-prazsku-jar-aj-vy-ste-hladali-utocisko-v-inych-krajinach?campaignsrc=tn\\_clipboard](https://tvnoviny.sk/domace/clanok/32967-juncker-pripomenul-prazsku-jar-aj-vy-ste-hladali-utocisko-v-inych-krajinach?campaignsrc=tn_clipboard)

Maxa, F. (2022, February 25). *Štát zvažuje zákaz ruských TV staníc, privíta, ak ich operátori vyradia.* Živé.Sk. <https://zive.aktuality.sk/clanok/vjnbxq7/stat-zvazuje-zakaz-ruskych-tv-stanic-privita-ak-ich-operatori-vyradia/>

*Měla by vzniknout celoevropská armáda. Je důležité ucpat hranice.* (2015, September 24). TN.cz. [https://tn.nova.cz/zpravodajstvi/clanek/320242-mela-by-vzniknout-celoevropska-armada-je-dulezite-ucpat-hranice?campaignsrc=tn\\_clipboard](https://tn.nova.cz/zpravodajstvi/clanek/320242-mela-by-vzniknout-celoevropska-armada-je-dulezite-ucpat-hranice?campaignsrc=tn_clipboard)

Mg, Koala. (2022, February 27). *Polska presja ma sens. Niemcy zaostzajq swojq politykę wobec Rosji.* [https://www.tvp.info/58759039/kanclerz-niemiec-scholz-wszystkim-rosyjskim-bankom-wylaczamy-system-swift?fbclid=IwAR0kbGL2naA32Q8Ds2\\_cLIBUUFmxEe9KWu6en5j9-CqNeEu0Kb7\\_uFG6ZPo](https://www.tvp.info/58759039/kanclerz-niemiec-scholz-wszystkim-rosyjskim-bankom-wylaczamy-system-swift?fbclid=IwAR0kbGL2naA32Q8Ds2_cLIBUUFmxEe9KWu6en5j9-CqNeEu0Kb7_uFG6ZPo)

Mikeš, Z. (2020, March 22). *Kalendárium: Pokus Trumpa „olúpit“ Nemcov o prípravu koronavírusovej vakcíny.* Aktuality.sk. [https://www.aktuality.sk/clanok/774100/kalendarium-pokus-trumpa-olupit-nemcov-o-pripravu-koronavirovej-vakciny/?fbclid=IwAR2fy7\\_PabV8LtWOupkIfgwQfDDrM9TL\\_7UgkpXWpjl\\_A8m6vthSTjbUaE](https://www.aktuality.sk/clanok/774100/kalendarium-pokus-trumpa-olupit-nemcov-o-pripravu-koronavirovej-vakciny/?fbclid=IwAR2fy7_PabV8LtWOupkIfgwQfDDrM9TL_7UgkpXWpjl_A8m6vthSTjbUaE)

mor, zem. (2020, March 27). *Škoda Auto prodloužila odstávku výroby. Produkci utlumují i další firmy.* ČT24. <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/3067880-prumyslovym-firmam-v-cine-klesly-zisky-nejvice-za-deset-let?fbclid=IwAR2VdaUbBk5HqVdZYZF0F5iWHahV1x6qI2bmsuyUGTr5sBlOvxWCoKxpQuIs>

mtom. (2015, September 15). *“To nie jest cytat z ‘Gry o tron’, ale nadchodzi zima i Europa musi się na to przygotować.”* TVN24. <https://tvn24.pl/swiat/ue-nadal-brak-jednomyslności-ws-uchodzców-ra577299-3312419>

*Skončila iluze demokratického rozhodování v EU, tvrdí Klaus o summitu.* (2015, September 24). ČT24. <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1590773-skoncila-iluze-democratickeho->

rozhodovani-v-eu-tvr-di-klaus-o-summitu?fbclid=IwAR2Z77PrJ0tMAaOJU2L4H42lGUv-pv\_hwKHX1\_EHB72mA-u\_FWOEKozUhQk

*Správame sa akoby sme neboli Európanmi, tvrdí Mikuláš Dzurinda.* (2015, September 25). Aktuality.sk. <https://www.aktuality.sk/clanok/304811/spravame-sa-akoby-sme-neboli-europanmi-tvr-di-mikulas-dzurinda>/<https://www.aktuality.sk/clanok/304811/spravame-sa-akoby-sme-neboli-europanmi-tvr-di-mikulas-dzurinda/>

zem. (2020, March 12). „*Sto let takovou zkušenost nemáme, říká ke koronaviru a jeho dopadům na ekonomiku Václav Klaus. Kritizuje nadměrnou otevřenost světa.* ČT24. <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/3061704-zive-interview-ct24-s-byvalym-prezidentem-vaclavem-kausem-o-dopadech-pandemie-na>



## Seznam zkratek

EU	Evropská unie
ECB	Evropská centrální banka
ECDC	Evropské středisko pro prevenci a kontrolu nemocí
EK	Evropská komise
EPP	Evropská lidová strana
ER	Evropská rada
EVS	evropská veřejná sféra
CHES	Chapel Hill Expert Surveys
MOV	Mezinárodní olympijský výbor
MMF	Mezinárodní měnový fond
NATO	Severoatlantická aliance
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
SB	Světová banka
SZBP	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
UEFA	Unie evropských fotbalových asociací
UNESCO	Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu
UNICEF	Dětský fond Organizace spojených národů
VS	veřejná sféra
WHO	Světová zdravotnická organizace

## Seznam tabulek

Tabulka 1: Základní rozdíly mezi kvantitativní obsahovou analýzou (KOA) a etnografickou obsahovou analýzou (EOA)

Tabulka 2: Sledovanost analyzovaných profilů (v tisících)

Tabulka 3: Časová období analýzy v rámci jednotlivých krizí

Tabulka 4: Intenzita pokrytí událostí souvisejících s migrační krizí

Tabulka 5: Zaměření příspěvků – převažující perspektiva facebookového příspěvku (migrační krize)

Tabulka 6: Struktura horizontální evropeizace (migrační krize)

Tabulka 7: Horizontální a vertikální evropeizace, nacionalizace (migrační krize)

Tabulka 8: Diskurzivní výměna a aktérství (migrační krize)

Tabulka 9: Vyznění, kritika a konflikt (migrační krize)

Tabulka 10: Intenzita pokrytí událostí souvisejících s onemocněním covid-19

Tabulka 11: Zaměření příspěvků – převažující perspektiva facebookového příspěvku (pandemie koronaviru)

Tabulka 12: Struktura horizontální evropeizace (pandemie koronaviru)

Tabulka 13: Horizontální a vertikální evropeizace, nacionalizace (pandemie koronaviru)

Tabulka 14: Diskurzivní výměna a aktérství (pandemie koronaviru)

Tabulka 15: Vyznění, kritika a konflikt (pandemie koronaviru)

Tabulka 16: Intenzita pokrytí událostí souvisejících s válkou na Ukrajině

Tabulka 17: Zaměření příspěvků – převažující perspektiva facebookového příspěvku (válka na Ukrajině)

Tabulka 18: Struktura horizontální evropeizace (válka na Ukrajině)

Tabulka 19: Horizontální a vertikální evropeizace, nacionalizace (válka na Ukrajině)

Tabulka 20: Diskurzivní výměna a aktérství (válka na Ukrajině)

Tabulka 21: Vyznění, kritika a konflikt (válka na Ukrajině)

## Seznam grafů

Graf 1: Tematická konvergence facebookových příspěvků (migrační krize)

Graf 2: Tematická konvergence facebookových příspěvků (pandemie koronaviru)

Graf 3: Tematická konvergence facebookových příspěvků (válka na Ukrajině)

Graf 4: Počet facebookových příspěvků o krizových událostech

Graf 5: Podíl krizových příspěvků na všech příspěvcích na facebookové agendě

Graf 6: Přítomnost konfliktu o EU (*Proměnná 3.23 Přítomnost konfliktu*)

Graf 7: Viditelnost EU na úrovni facebookových příspěvků (Proměnná 2.3 Zaměření příspěvek) a v detailnějším pohledu (Proměnná 3.16 EU téma)

Graf 8: Viditelnost ostatních členských zemí na úrovni facebookových příspěvků (Proměnná 2.3 Zaměření příspěvek) a v detailnějším pohledu (*Proměnná 3.17 Horizontální téma*)

Graf 9: Nacionalizace v detailnějším pohledu (Proměnná 3.18)

## Seznam schémat

Schéma 1: Postup kódování

Schéma 2: Evropeizace v kontextu krizí

## Seznam boxů

Box 1: Přehled nejdůležitějších událostí a opatření v souvislosti s migrační krizí v září 2015

Box 2: Přehled nejdůležitějších událostí a opatření v souvislosti s pandemií koronaviru v březnu 2020

Box 3: Přehled nejdůležitějších událostí a opatření v souvislosti s válkou na Ukrajině v únoru a březnu 2022

## Seznam příloh

Příloha č. 1: Kódovací manuál – úroveň a forma evropeizace